

חוברת הסיפורים-

תחרות חביב הקהל

תחרות הסיפור הקצר - יום העצמאות תשע"ג

אנו מזמינים אתכם לחדד עפרונות,
לנקות את המסך, להבריק את המוח
ולהשתתף בתחרות כתיבת סיפורים קצרים
בנושא ציונות.

היצירות בעברית תהיינה באורך של עד 2,000 מילים
את הסיפורים יש לשלוח לדואר התחרות
עד ה - 10.04.13 בחצות.
דואר התחרות: sipur2013@gmail.com

**התחרות
נושאת
פרסים**

שופטי התחרות הם:
אביהו מדינה (יו"ר ועדת שופטים), אראל סג"ל, אדם דובז'ינסקי
הסיפור הנבחר על ידי ועדת השופטים יזכה ב - 2,000 ש"ח.
הסיפור שיבחר כחביב הקהל בדף הרשמי בפייסבוק יזכה ב - 1,000 ש"ח.
**הפרס יוענק באירוע יום העצמאות של אם תרצו
ביום ג' 16/4 - ו' אייר תשע"ג.**

יש לעיין בתקנון התחרות.
פרטים נוספים:
אלון שוורצר 052-3853838
sipur2013@gmail.com

אמץ
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 1 / שירו שיר לחג עשור

"שירו, שירו, שירו, שיר לחג עשור..." שמעתי את אבא מפזם כשפקחתי עיניים. קמתי, רחצתי אוזניים ופנים, צחצחתי שיניים והתלבשתי. השעה כבר חמישה לשמונה. תמיד אני מסיים להתכוון שנייה לפני הצלצול וכבר אני מוכן נפשית ללכת לחדר של סגן המנהל ולהירשם. פתאום אני שם לב שכולם בבית מה זה חגיגים... ואז אני נזכר, היום לא ממהרים כי יש לנו טקס של יום הזיכרון בבית ספר רק בשעה תשע וחצי. התפשטתי וחזרתי לישון. אליק, כבר "מלובש" כמו חתן בר מצווה, טורח להעיר אותי בבעיטה. אחי מוישיק לעומתו עושה טובה שהוא מתלבש, כולו פיהוקים. אבא שלי, שבחיים לא ראיתי אותו בשעה כזאת בבית, לבוש במדים החגיגיים והמגוהצים שלו, ואמא שלי יושבת בכורסא בסלון ומה זה מייללת...

"אליק מוישיקרמי, קום, קום, חת ושתיים." כך אבא שלי בקול חגיגי במיוחד, "היום זה יום מיוחד ביותר, דבר ראשון היום עשור למדינה, ודבר שני, היום רמי מוישיקאליק מתגייס לצבא."

בדרך כלל אני מהיר תפיסה אבל הפעם לא הבנתי כלום, פשוט כלום. המורה קוגלאגר סיפרה לנו בכיתה שהמדינה היום תהיה בת עשר, אבל מה הקשר שאני מתגייס? אני כולה בן שמונה! תוך כדי שחישבתי את כל הדברים האלה הבנתי שבעצם זה אליק שמתגייס היום לצבא.

וואו, זה משהו שווה! צייק צ'ק רצתי להתלבש. דבר ראשון חולצה לבנה עם כיס קטן מקדימה שאמא שלי גיהצה אותה פיקס. דבר שני המכנסיים הקצרים הכחולים שאמא קנתה לי בשבוע שעבר אצל שווייצר בחנות "אתא", וכבר אני "מלובש" באופן חגיגי במיוחד. אמא שלי הייתה מגהצת את הבגדים עם המגהץ השחור הכבד שבקושי יכולתי להרים אותו, אבל תמיד הייתי עוזר לה כשהייתה עושה כביסות. הייתה לנו במרפסת של המטבח מכונת כביסה לבנה כזאת, עם הפתח כלפי מעלה, ומעליה הייתה מורכבת מעגילה. התפקיד שלי היה, אחרי שאמא מוציאה את הכביסה, להכניס בגד למעגילה ולסובב חזק בשתי הידיים עד שהוא יוצא מהצד השני כשהוא סחוט לגמרי. פעם הכנסתי סדין למעגילה ופתאום אליק, בחיוך נבזי, מתחיל לסובב מהר את המנואלה ושתי הידיים שלי נכנסות למעגילה ויוצאות מהצד השני כמו פיתות. מה זה צרחת... אבל אמא ישר שיחררה את הידית של המעגילה והורידה לאליק סטירה כזו, ששמעו אותה עד לנמל. אחרי ה"מקרה" אבא שלי החליף את המעגילה הידנית לאחרת, חשמלית, שהיה לה מעצור מיוחד נגד הכנסת

ידיים. אחרי שהבגדים התייבשו על החבל התפקיד שלי היה להוריד את הכביסה. זה היה הכי שווה כי כל מקל כביסה שני הייתי מצלף על החתולים בחצר. אמא שלי הייתה מניחה שתי ערימות גדולות של כבסים על המיטה, אחת "לגיהוץ" ואחת "לא לגיהוץ". הבגדים שלי היו תמיד בערימה של ה "לא לגיהוץ".

אבל בחזרה ליום הגיוס של אליק; "תוך שתי דקות כולם בחוץ "מלובשים" ומוכנים, צריך להספיק לאוטובוס." כך אבא שלי מביא לנו פקודה כמו שהוא רגיל מהמטרה. תוך שנייה אנחנו כבר למטה, מחכים שההורים ירדו. הפנים של אמא שלי נפוחות מזה שבכתה כל הלילה ואליק עושה כאלה פנים רציניות, של בחור גדול, למרות שהיה לי חשד שהוא משקשק לאללה. לאחר נסיעה מייגעת בשני אוטובוסים מגיעים לתל השומר. אליק סוחב תיק יותר גדול ממנו ואני נצמד למכנסיים של אבא שלי. היו שם מיליון אנשים וכל האימהות בוכות. אבא שלי, שלא היה חובב דרמות ידוע במיוחד, צעק עלינו שנגיד עכשיו מהר שלום לאליק כי צריכים להגיע עוד לבית ספר לטקס והוא חייב לחזור לתחנת המשטרה "בגלל שהערב מתחיל יום העצמאות ויש לי שתי משמרות על הראש." כך אבא שלי, כולו לחוץ. עוד לפני שהבנו מה קורה, אליק נבלע בתוך הבסיס ואמא שלי צורחת אליו מאחור, "אל תשכח לאכול שלוש פעמים ביום! ותבקש מהמפקדים שיתנו לך תמיד כפול כי אתה גבוה!"

הגענו לבית הספר ממש לפני שהתלמידים התחילו לצעוד לגן העצמאות לטקס של יום הזיכרון. כמו שאני ככה נכנס לתור של הכיתה, דוחף לי משה אלמצרי פתק ליד ומביא לי מצמוץ. משה אלמצרי אף פעם לא הצליח לקרוץ בעין אחת, תמיד הוא היה עושה בשתי העיניים.

"היום בשעה שש וחצי נפגשים בכניסה למספרו והולכים לראות זיקוקי די-נור."

וואו! בחיים לא ראינו זיקוקי די-נור אמיתיים. רק ביומן "פוקס מוביטון" בקולנוע, וזה נראה מה זה שווה! כבר לפני חודש ידענו שהולך להיות בערב יום העצמאות משהו רציני לאללה כי כל הזמן ראינו משאיות שנסעו עם חיילים לכיוון הירקון, הגיעו עד הגשר מעץ ופרקו שם ציוד שאחר כך העבירו לצד השני, למגרש מול חברת החשמל. את כל המגרש גידרו ורישתו, ומתחו סביבו בדי יוטה, שלא יראו מבחוץ.

הטקס של יום הזיכרון היה די משעמם כי תמיד מרקוס הלאנגער, המורה לזמרה, היה מעלה אולי חמישים ילדים מכל הכיתות וכולם היו מנגנים בחליליות שחורות

ומזייפים שירים משעממים. המנהלת הייתה מביאה תמיד נאום של בערך שעה, תמיד עפו לה דפים מהידיים והיא הייתה מתבלבלת. כל הזמן הזה אנחנו היינו מתים שהטקס ייגמר כבר ונתחיל בחגיגות, ואיך שהוא נגמר עפנו הביתה להכין דחוף, כמו בכל שנה, "פצצים" ליום העצמאות.

איך מכינים פצץ? פשוט מאד, לוקחים חוט שפגאט וקושרים בצד אחד על ראש של מסמר "שש", את הצד השני קושרים למפתח שהיו תוקעים למטה בדלת ושהיה חלול לאורכו. לוקחים עשרים גפרורים, מורידים מהם את הראש האדום של הגופרית, דוחסים את הגופרית חזק חזק עם המסמר "שש" לתוך החור של המפתח והפצץ מוכן. לפני שהולכים להביא למישהו פצץ, מכניסים את המסמר עד הסוף לתוך החור, מחזיקים באמצע החוט שפגאט ונותנים וואחד דפיקה חזקה על המדרכה. איזה פיצוץ זה מביא הפצץ... האוזניים מצלצלות אחר כך שבועיים.

בחמש וחצי אחר הצהריים התאספנו אולי מאתיים ילדים על שפת הירקון, ליד הגשר מעץ. שורות של חיילים עמדו ושמרו שלא נעבור לצד השני, איפה שנמצאים הזיקוקים. הילדים הסתדרו בהיררכיה ברורה; בשורה הראשונה עמדו הגדולים, אלה שלמדו בתיכון, ואחריהם כל השאר, מסודרים לפי הגיל. ראשונים כיתות ח' ואחרונים כיתות א'. אנחנו היינו די באמצע כי כבר היינו בכיתה ג' והרגשנו גדולים לאללה.

כבר משש וחצי שאלנו כל שנייה את סלומוניקו היווני מה השעה. סלומוניקו היה היחידי בחבורה שלנו שהיה לו שעון אמיתי ולכן הוא כל הזמן עשה תנועה עם היד של כאילו "לסדר את השעון".

ואז, בדיוק בשעה שמונה, זה התחיל... איזה בומבות! פססס... בום! פססס...בום! אור אדום עולה בספיד אימים לשמיים, עוקבים אחריו עד שנהיה שקט ופתאום... בום! המון אורות בכל מיני צבעים וצורות, ופיצוצים קטנים כאלה. חצי מהילדים הקטנים ישר הרביצו ריצה הביתה מרוב שתפסו פחד. גם אנחנו די פחדנו אבל מה, שָׁנָרָה את זה?! רוחה'לה גלמן, השכנה הקרציייה שלי שלא הצלחתי להבין איך היא נסחבה אחרינו, תפסה לי את היד בצורה כזאת שנהיו לי סימנים כחולים. גם ברוריה "שיתוק ילדים" די פחדה, למרות שהיא לא הראתה את זה. מאחור, איפה שעמדו המבוגרים, גם היה בלגן. לונה, הכלבה הבוקסרית של הגברת יוכבד

העיוורת, נבהלה ומשכה אותה בכוח, הפילה אותה וגררה אותה ככה אולי שלושים מטר כמו כלום! אפילו בעלה של יוכבד העיוורת, משה הזגג, לא הצליח להשתלט על לונה המבוהלת.

אחרי שהתרגלנו לפיצוצים של הזיקוקים, התחלנו להביא לילדים הקטנים "פצצים" בין הרגליים.

"זיקוק שלא התפוצץ! זיקוק שלא התפוצץ!" ככה אנחנו צועקים לפני כל פצץ שאנחנו דופקים על הרצפה. כל הפחדנים התחילו לקפוץ ככה עם הרגליים באוויר, כאילו שדרכו על חרא.

אחרי שהכל נגמר הלכנו כל החבורה לשתות צוף בארמון דוד ולאכול "ערבעס" חמים מהעגלה של ה"אינטליגנט". ה"אינטליגנט" היה זקן תרח, אולי בן חמישים, תמיד היה לבוש פרנגי, כמו באירופה, היה לו זקנקן כזה קטן וכובע ירוק של שווייצרים, ותמיד הוא דיבר ככה בשקט בשקט עד שבקושי שמעו מה הוא אומר. במרכז העגלה הייתה לו קערת נירוסטה גדולה ומהבילה, מלאה בגרגרי חומס מבושלים, וככה הוא היה מתהלך לו בדיונגוף, סוחב עגלה עם ארובה קטנה שמעלה עשן כל הזמן, קורא בשקט בשקט; "ערבעס חמים... ערבעס חמים..."

אני תמיד הייתי קונה שתי שקיות כי מאוד אהבתי אותם, אבל אחרי זה הייתי מפליץ כל הלילה, דבר שעלה לי בסטירות מהאחים שלי. בלילה הזה של ערב העצמאות ממש לא פחדתי כי אחי אליק התגייס הבוקר, ומושיק? כמה הוא כבר יכול להוריד לי סטירות...

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 2 / אנה ואנה

אנה, ארוסתי, שאלה אותי בוקר אחד אם נולדתי באמריקה. עניתי לה, כמו יהודי טוב, בשאלה: ככה אני נשמע? והיא אמרה לי שכן. שמחתי. מת לי השורש האחרון. המבטא. חייתי באמריקה. הכסף היה אלוהי. זה היה עשרים שנה בדיוק אחרי שעזבתי. בן 41, רווק, בעל עסק משגשג לשירותי לימוזין. עמדתי להינשא לאנה הקתולית, ברוקריית קרה ומהוקצעת. אני חולם באמריקאית, עושה חשבונות באמריקאית. לא דיברתי מילה בשפת אימי המנוחה כעשרים שנה.

את שגרת החיים הנינוחה קטע, ערב אחד, צלצול טלפון בביתי בניו-יורק. קול נשי ביקש אותי בשמי. אין דבר החושף את מקורו של הדובר בשפה זרה, כאמירת שם בשפתו. זעם קל החל לפעפע בי. היא נקבה בשמי הפרטי המקורי, יעקב, ולא בנוכחי, גיקי. כשביטאה את שם משפחתי הדגישה את האות עין בעוד שאני העלמתיה. בן-עטר אמרה, לא בנטר. לא העליתי בדעתי כל סיבה בעולם שמישהו בעל מבטא ישראלי יחפשני. אין לי משפחה בישראל ואין לי חברים בישראל. נמחקתי מן הישראליות. אין לי שם חובות או זכויות. הנני אדם ללא שורשים.

"מה הבעיה?" שאלתי אותה בקוצר רוח.

אמרה שהיא מהשגרירות הישראלית ומחפשים אותי מהעירייה של עיר הולדתי בישראל בנוגע לדירה קטנה שמפריעה לתוכניות הפיתוח. רציתי לנתק את הטלפון, להגיד שאין לי כל עניין בכך ושתניח לי, ולהגיד שלום במבטא האמריקני המושלם שלי ולבקש לא להטרידני עוד לעולם. האישה בצד השני של הקו החלה לספר לי בקול בוכים כמה קשה עמלה לאתר אותי וכמה מאמץ זה הצריך ממנה. היא ביקשה לעבור לעברית. סירבתי. באנגלית במבטא ישראלי הסבירה שלפי תקנות העירייה, לא ניתן לעשות דבר עם הדירה ללא אישור בעליה, גניה ומוריס בן-עטר זיכרונם לברכה או יורשם וכי הבית הזה הינו אבן הנגף האחרונה בתוכנית השיקום והפיתוח. שנים שלא שמעתי את השמות שהזכירה. פרחו מזיכרוני. נמחו כליל.

ולמה תוכניות שיקום של שכונה צריכות לעניין אותי בכלל? מלמלתי כל מיני מלמולים מהוססים.

הישראלית מהשגרירות, שלמשמע היסוסיי זיהתה את הסדק בחומת המגן שלי, אמרה לי שעליי להגיע לארץ, והיות ואני היורש היחידי של דירת הורי, עלי בסך הכל לבצע העברת בעלות של הנכס על שמי. אז תוכל העירייה לרכוש ממני את הנכס בכסף מלא ולבצע את תוכניותיה.

על אף ש"קרעתי קריעה" על הישראליות, הסכמתי להגיע. חבר המועסק בחברה שלי, נאות ליטול פיקוד על ניהול העסק בהיעדרי. הודעתי לאנה ארוסתי שעליי לנסוע לישראל לזמן קצר בעניין טכני מסוים, בתוך שבוע שבועיים אשוב, נתחתן ושלום על ישראל.

נחתתי בנתב"ג. הכוונה שלי הייתה בסך הכל לטבול את אצבעות רגליי במי ים הישראליות לרגע, בלא להירטב ולצאת צ'יק צ'אק החוצה יבש, ולא לשוב יותר לעולמים. אל נהג המונית שהסיעני פניתי באנגלית מהוקצעת, למרות שידעתי כי המחיר לכך יהיה דמי נסיעה מפולפלים. לא רציתי לדבר עברית ולא לשמוע על צרותיה או נפלאותיה של הארץ. הוביל אותי למלון קטן ונעים בתל-אביב. אכן, מחיר הנסיעה היה מפולפל.

למחרת התייצבתי במחלקה בעירייה בשם "נכסים". למנהל שלה, איש אדיב וענייני, קראו ישעיהו. גם איתו שוחחתי באנגלית. הוא קידם את פניי בחום ונתן לי הסבר קצר מה עליי לעשות על מנת שכל ההליך יהיה מהיר – עליי ללכת לפה ולפה, להחתים כאן וכאן, להציג אישורים אלה ואלה, "זה עשוי לקחת גג יומיים, מקסימום שלושה", הבטיחי ואחר כך העירייה תרכוש ממני את הדירה לפי מחיר שיקבע השמאי העירוני ובכך יסתיים הכול. התקשרתי לאנה, לאמריקה, ואמרתי לה שתוך פחות משבוע אני שב אליה.

הליך העברת הבעלות של דירת הורי על שמי היה אכן מהיר, יעיל וענייני. הזוהי ישראל? תהיתי. כל שנותר לי עתה היה רק למכור את הדירה לעירייה. המחיר

שהשמאי העירוני נקב לדירה היה שבעים וחמישה אלף שקלים. תרגמתי את זה לדולרים ופרצתי בצחוק. היש עוד מחירים כאלה? מנהל מחלקת הנכסים אמר בטון רציני שאני יכול להגיש ערעור והוא יישמע על ידי השמאי הממשלתי. (זה ייקח שלושה חודשים הבטיח, אבל יהיה עליי להכין טיעוני נגד כבדי-משקל). ויתרתי. אין לי זמן. אני רוצה לעוף מכאן, באמריקה ממתינים לי כלה ועסק וחיים טובים. ישעיהו חייך בסיפוק ושוב לחץ את ידי בחום בשתי ידיו, והודה לי על עזרתי הרבה למדינה. "נותן רק עוד דבר אחרון לעשותו", אמר בקול מתנצל – עליי לסור לפקידה בשם שמחה במחלקת הארנונה, לקבל ממנה אישור ("היא כבר יודעת איזה") וחסל סדר.

שמחה לא הייתה. נאלצתי לשוב למחרת. קצת התרגזתי כי זה אמר שהות של יממה נוספת בארץ.

באתי למחרת. אישור לא קיבלתי. שמחה בדקה במחשב ואמרה לי בעברית צחה שעל הדירה רובץ חוב בגין ארנונה בסך תשעים אלף שקלים. עתה, כשהדירה היא בבעלותי המלאה, עליי לשלם את החוב. שקלתי להפוך עליה את השולחן אך לא עשיתי זאת. אני כבר לא ישראלי. אמרתי יפה שלום, שבתי למלון, התקשרתי לאנה לאמריקה ואמרתי שאני מקדים. למחרת בבוקר עשיתי צ'ק אאוט והזמנתי מונית לנתב"ג. אני עף מפה. שיחפשו אותי. מסתבר שמשהו ישראלי עדיין בכל זאת נותר מְפֻעֵם בתוכי – ההתרסה הזועמת הזו "מה, אני פראיר?"

צו איסור יציאה מן הארץ עקב חוב ארנונה בן תשעים אלף שקלים לעירייה המתין לי בדלפק שבנמל התעופה. חייכתי בזעם אל השוטרת שבישרה לי זאת. אני לכוד. צ'ק צ'אק זה כבר לא יהיה. התקשרתי לאנה להגיד שאני מתעכב.

הסתובבתי באולם היוצאים של נמל התעופה כגוף בחלל הנע ללא מטרה. לצאת לא יכולתי, להיכנס חזרה לא רציתי, וגם לא היה לי לאן. התיישבתי על ספסל אפור ובהיתי בעוברים ושבים. איש לא זיהה אותי ולא זיהיתי איש. לפתע נזכרתי שדווקא יש לי לאן ללכת. יש לי בית, על שמי אפילו. יצאתי החוצה, נכנסתי למונית והפעם

פניתי אל הנהג בעברית. נקבתי בשם שכונת ילדותי. הנהג, אמר סבבה, הפעיל מונה והובילני לשם בדרך הקצרה ביותר. בדרך שמעתי ממנו כמובן צרור עצות כיצד יש לנהל נכון את "המדינה הדפוקה הזו". המחיר עדיין היה מפולפל.

המכה הייתה קשה. לא התכוננתי אליה בשום חלום בלהות. רחובות ילדותי, בהם לא הייתי עשרים ושמונה שנים, התכערו, קטנו, הזדקנו מאוד. אשפה הייתה זרוקה בכל עבר. העוני ניבט מכל פינה. בתים עלובים, חלקם מגודרים היטב ובתוך חצרות אחדים מהם בצבצו רכבי יוקרה שחורים שהעידו על עיסוק בעליהם. חמורים מזי רעב היו קשורים אל עץ. חבורת ילדים שיחקה באיזה גלגל ישן לצד פסי הרכבת החשופים שעברו בסמוך. ריח של עשן, ביוב וזוהמה. רגליי נשאו אותי כמאליהם לעבר הבית בו נולדתי וגרתי במשך שלוש עשרה שנה חסר שבועיים ימים. מבחוץ, הבית לא השתנה בהרבה. מבפנים, זעזוע תקפני.

הדלת לא הייתה נעולה. לא היה איך לנעול אותה. היא הייתה שבורה ומנותצת. על דלת זו ממש הקיש השוטר. הייתי כבן שלוש עשרה, ידעתי כבר בעל פה את רוב רובה של שירת ההפטרה אותה עמדתי לשיר שבועיים לאחר מכן בחגיגת בר המצווה שלי. דפיקה חזקה נשמעה בדלת. פתחתי והוא עמד שם. הוא שאל אותי אם יש עוד מישהו בבית ואמרתי שלא. "אחים אחיות?" ניסה, ואמרתי שאין לי, אני בן יחיד. "דודים, דודות, סבא סבתא?" המשיך לנסות, נענעתי בראשי לשלילה. "שכנים אולי?" גם לא. זה היה בית מבודד. ואז השוטר אמר שההורים שלי, מוריס וגניה בן-עטר, נהרגו בתאונת דרכים. בר מצווה מעולם לא הייתה לי. הייתה משפחת אומנה, זוג זקנים ערירים, היה צבא שלוש שנים, ויום אחרי השחרור מהצבא טסתי לאמריקה ומאז אני שם. שורשי קמלו. אבל שורשים, כך מסתבר, יכולים לשוב לחיים.

הדירה הייתה מטונפת, שדודה וחמוסה. דלתות פורקו, משקופים שוברו. על הקירות נכתבו כתובות בעברית ובערבית, אסלה מנותצת. כיורים, ברזים ושקעים כלל לא היו. על הרצפה היו פזורים מזרקים, תחבושות, קונדומים משומשים, שרידי בעירה, אריזות אוכל זול, סמרטוטי בגדים מטונפים, קבס. בטני התהפכה, ניגשתי

להביט על חדר השינה של הורי. מצבו היה קצת יותר סביר. בפינתו היה מונח מזרון זוגי מרוט, מוכתם, נטול סדין. ערימה מכוסה שמיכה בלה הייתה מוטלת עליו. גופה?

ניגשתי לעבר התלולית המכוסה שמיכה בחשש. נגעתי בה בקצה נעלי. בעטתי בה קלות. אחרי כמה שניות עלה מתוכה קול צרוד: "לא עובדת היום. לך מפה". חשתי מדוכא. כמה נמוך יכול אדם להגיע. התכוונתי לעצמי. קפאתי. ראש בצבץ מהשמיכה. ראש נשי, שיער בהיר לא מטופח, פנים קשות, מוטרדות, מאוכזבות, סובלות, נאות. "תצטרכי ללכת מכאן. הבית נמכר". אמרתי.

"אין לי לאן ללכת". השיבה.

היינו שני אנשים שלא היה להם לאן ללכת. לצד המזרון שכב ספר קריאה, סימנייה בצבצה מתוכו. הלכתי משם.

הסתובבתי ברחובות ילדותי מיואש. ייקח כמה ימים עד שיגיע סכום הכסף מחשבון הבנק שלי בניו-יורק על מנת שאוכל לשלם את חוב הארנונה לעירייה ואצא את הארץ לתמיד. לפתע המראות היו לי קצת פחות נוראיים. הריחות הפכו לנעימים – ריח לחם, ופלאפל, וריח תבשיל חריף שהתבשל באחד הבתים התערבב עם ריח איקליפטוס. הגעתי למרכז המסחרי הקטן של השכונה. הוא כמעט ולא השתנה. אותה מכולת שכונתית, אותו דוכן פלאפל. במקום שפעם הייתה חנות ירקות ניצבה כעת חנות כל בו שכונתית. נכנסתי. קניתי מטאטא ויעה ודלי וסחבות וחומרי ניקוי וצבע ומברשות וחומר לסתימת חורים וצילינדר לדלת ואפילו ברזים וגזיה קטנה. גם כלי עבודה קניתי. שאלתי את בעל החנות אם הוא מכיר זגג ואם הוא יכול לעזור לי להעביר את הכבודה. בלי הרבה דיבורים העמיס את כל הציוד שקניתי על עגלה רתומה לסוס שחנתה מאחור ותמורת סכום לא גבוה הוא הוביל את המשלוח ואותי אל הבית. רגע לפני שנסענו משם קניתי שתי מנות פלאפל. שבתי לדירה ישוב לצד העגלון, חש לרגע כלופו, דמות מהסרט הראשון בחיי שהוריי לקחוני לצפות. פרקתי את הציוד. העגלון האיץ בסוסו ורכב משם.

הפולשת כבר הייתה ערה. היא ישבה על המזרון בישיבה מזרחית ועישנה. רוצה פלאפל? שאלתי אותה והיא הביטה עלי בזוג עיניים גדולות ועשתה כן עם הראש. ישבנו לאכול ארוחת בוקר. הפיתה הייתה עבה ורכה, הכדורים מנחמים, סלט הירקות הקצוץ דק היה עסיסי כבוקר אביבי והטחינה הזכירה לי טעם נשכח. טעם גן-עדן. אחר כך התחלנו לנקות את הדירה. עבדנו בדומיה. היא הייתה חשדנית. לא הבינה מי אני, מה אני רוצה ממנה? ציפתה לרע. אנשים, כך תספר לי אחר כך, רק מכאיבים לה. סיידנו ניקינו הררי אשפה. העבודה קירבה בינינו בלי מילים. הצגתי את עצמי, יעקב. היא אמרה לי את שמה בלחש. קראו לה אנה. אמרתי שיש לי ארוסה בשם זה.

עבדנו מהבוקר עד הערב. הפסקנו לעבוד רק עם שקיעת החמה. אור לא היה בדירה. הדלקנו נרות אחר כך רכשתי מנורת גז. היא התגלתה כעובדת חרוצה. חייכנית, בעלת כושר ביטוי. נבונה. אכלנו פלאפל וקוטג' ולחם שחור וירקות וסרדינים. לפעמים יצאנו לאכול במסעדה מזרחית סמוכה. שפודים וסלט ירקות קצוץ דק, וחומוס וחריף. לאט לאט היא נפתחה והחלה לספר לי את סיפור חייה. הוא היה קשה. את דרכה החלה דווקא בבית טוב, אך היא נמשכה אל הרע. סמים, זנות, זנות, סמים. כשדיברה, שרידי יופייה בלטו. הידרדרה והידרדרה עד שהייתה לזונת רחוב. באים, מזיינים, משלמים והולכים. הסמים מאלחשים את הכאב, משכיחים את ההשפלה. מקלים על העליבות. מה היא לא חוותה? כל ההשפלות בעולם. בכיתי חרש. דבר אחד היא לא זנחה מעולם, כך סיפרה, את אהבת הקריאה, השריד האחרון מחייה הקודמים. כשהשמש הייתה שוקעת והיינו נחים מעבודתנו, היא הייתה קוראת מהספר שלה לאור מנורת הגז, כמה עמודים עד שהייתה נרדמת.

אט אט הבית קיבל צורה אנושית. כישראלי טיפוסי (לשעבר) איתרתי את השיפּר. פלומבה של העירייה חסמה אותו. שיברתי אותה וחידשתי את זרימת המים לדירה. התקנתי ברזים חדשים. ערב אחד, לפני השינה, אמרה שמה שקורה פה מזכיר לה ספר שקראה בילדותה, "אנשי בראשית". לא הכרתיו והיא סיפרה לי על תוכנו. ככה נרדמתי - ברקע קולה הנעים של אנה המספרת את סיפורם של אנשי בראשית. דיברתי רק עברית, שמעתי רק עברית. שנים שזה לא קרה. התקשרתי לאנה שלי בניו-יורק ואמרתי שיש בעיות ובינתיים אני נשאר.

אחרי כמה ימים, אולי שבוע, הבית כבר נראה אחרת. נראה לא רע. היה נקי למשעי ומסויד לבן ומדיף התחדשות. אפילו את דלת הכניסה הצלחתי לתקן. הזגג שהגיע התקין חלונות חדשים. במקום המנותצים. במטבח עמדה גזיה וסיר קטן וכוסות וקפה וסוכר והיו מים זורמים. אפילו את תא השירותים הצלחנו להחזיר לכשירות, את המקלחת גם.

בבית הופיעה משלחת מן העירייה בראשות ישעיהו. בישרו שהעירייה החליטה לוותר על חוב הארנונה הרובץ על הבית ולהסיר את צו איסור היציאה שלי מהארץ. הביטו על הדירה בעיניים משתאות. לא כך הם זכרו את הנכס. ישעיהו דיבר איתי אנגלית. אמר שהעירייה מוכנה לשלם לי במידי מחיר גבוה יותר על הדירה. חייכתי. עברתי לדבר עברית. השתדלתי לשוות לדיבורי חיתוך ישראלי. הקפדתי על חית וריש גרוניות ועין ספרדית, "ישעיהו, אני לא מוכר". אמרתי. אז מה תעשה? הוא שאל מיואש. הבטתי על אנה, הבטתי סביבי, לא עניתי אבל ידעתי את התשובה.

בית הקברות ניצב לא הרחק מן השכונה. פסעתי אליו בגפי. בעזרת עובד מקומי של חברת קדישא ששלף את מפת בית הקברות ורישומיו, איתרתי זוג קברים צמודים, עלומים, זנוחים, עם מצבה אחת המחברת ביניהם. איש מעולם לא פקד את חלקת הקבר הזו. היה איתי בקבוק מים. שפכתי על המצבה עוד ועוד מים, ניקיתי אותה בכף ידי, הסרתי ממנה שכבה גדולה של אבק ולכלוך, עד שהכתובת נחשפה 'מוריס וגניה בן-עטר. "בחייהם ובמותם לא נפרדו. תנצב'ה"'. הנחתי אבן קטנה. אבן ראשונה. חשתי כמוכה שורש. כמי ששב הביתה. ©

אם תרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 3_ארץ אהבתי- (like land)

מוקדש לאהוד מנור ז"ל

בתוקף תפקידי כעורך מגזין תרבות ואיכות חיים, הידוע בחוגים היותר נחשבים באזור רמת-אביב ג' כ-"לייף סטייל מגזין"- יוצא לי לקבל הרבה מיילים מטיפוסים שבטוחים שהם צריכים להיכלל בגיליון הבא. לא רק כאיזה אייטם סוגר חורים בעמוד הלפני-אחרון, אלא בכפולת עמודים במרכז הגיליון ואולי אפילו על השער. החבר'ה האלה לא עוצרים באדום וגם לא בכתום כפי שיתברר בהמשך, בניסיון לשכנע אותי שהדבר המיוחד המקורי ולפעמים המשוגע על כל הראש שלהם, מוכרח להיות בגיליון הבא ויפה שעה אחת קודם. תיבת המייל שלי מתפוצצת בתחילת כל שבוע, מרוב סיפורים קורעי לב עם מילים שכאילו נוצרו כדי ללחוץ על בלוטות הדמע, ולגרום התרגשות רבה למי שיטרח לקרוא אותן. עבדתי מספיק שנים בעיתונות המקומית לפני שהגעתי למשרה הנחשקת הזאת, שנותנת לי את החופש להחליט מה יהפוך לסיפור החם הבא, ומה יאלץ להישלח לאשפת הדואר האלקטרוני, ולא בגלל שאני אדם קר רוח, בעל עסק עם מוניטין, או סתם עורך אחד מיני רבים, אלא פשוט בגלל שהייתי במצבים כאלה בעבר ואני יודע שלרעיונאים אין ברירה אלא לקבל עליהם את הדין, לבלוע כמה שיותר מהר את העלבון הצורב את השפתיים, ולהמשיך הלאה תוך כדי שירת רק בגלל הרוח עד ששלומי שבת יזמין אותם לחמם לו את האווירה בקיסריה. הם בטח ישירו שם אלי, אלי שלא יגמר לעולם. אבל בין כל ים הסיפורים הביזאריים שרובם הגדול אכן הצדיק את הסיבה שבעטיה קוראים לדואר-זבל דואר זבל, זכור לי סיפור אחד שגם הוא הכיל שיר ברקע, אבל השיר לא היה הליכה לקיסריה לראות גבר הולך לאיבוד, אלא דווקא אין לי ארץ אחרת, והוא נוגן על רקע מצגת תמונות קורעת-לב שהציגה את פינוי ישובי גוש-קטיף במסגרת תכנית הריאליטי האכזרית בהרבה מהאח הגדול הידועה בשם תכנית ההתנתקות, כי שם בניגוד לביג בראדר, כל הדיירים עזבו את הבתים, ואף אחד לא חיכה להם בחוץ עם קונפטי ומיליון שקלים. וזה ממש לא היה לי משנה באותו רגע באיזה צד של המפה יושב מי שעשה את העבודה המדהימה הזאת הפורטת על נימי הנפש יהודי הומיה ומזכירה לו משהו שהרבה אנשים היו מעדיפים לשכוח, וגם לא היה חשוב לי למי הצבעתי בבחירות האחרונות, והאם אני בעד הנגד או נגד הבעד, לתקוע לערבים אצבעות מתריסות בעיניים בצורת ישובים יהודיים תוססים ויפים מול הכפרים החשוכים תמידית שלהם, ואם זה נכון לגדל ילדים בצל סכסוך מתמיד ומסוכן, או מה התשובה לשאלה למה ללכת לבנות בתים על חבית נפץ- ולהתפלל כל יום שהיא לא תתלקח.

אתה רואה יהודים יוצאים בכוח מהבתים שלהם, וחלק מהם עטופים בדגלי ישראל שבוֹלטים למרחוק על רקע החולצות הכתומות, ואתה רואה איך ילדים וילדות בוכים והחילול אבל לא רק הן אלא גם החיילים מתקשים להסתיר או לעצור את הדמעות, כי הרי מדובר בצבא הגנה לישראל, ואיך פתאום הצבא הזה שהתחייב להגן על כל בית של יהודים, מוציא אותם בכוח מהבית, וברקע מתנגנות להם מילים עוצמתיות ומזעזעות, שאהוד מנור ז"ל כתב בכלל על מלחמת לבנון, והשיר הפך להמנון בהפגנות של השמאל. פתאום על רקע התמונות של המפונים מגוש-קטיף ובעיקר תמונות ילדיהם שנוטפים להם מים מהעיניים-הופכות המילים האלה לשיר הלל ימני של אהבה למדינה למרות כל האתגרים הגדולים מדי לפעמים שהיא מספקת למי שבחר לחיות בה, ולא מתבייש להגיד שכאן ביתו, ואין לו ארץ אחרת. ובתחתית המצגת המרשימה כל-כך, שאפשר היה לראות בכל פריים את ההשקעה של מי שהלחים את היצירה וגם מוקיר את זכרו של מי שהלחין וכתב אותה, הופיע הסימן המוכר של היד המניפה את האגודל כלפי מעלה, ולידה הופיע המספר הבלתי נתפס 3,500,000. זאת אומרת ששלושה מיליון וחמש מאות אלף בני אדם ראו, התרשמו ואהבו את הקליפ הזה. בהתחלה המספר לא היה נראה לי הגיוני בכלל, כי הרי ביום העצמאות האחרון שבדקתי היו במדינה הזאת קצת יותר משישה מיליון חבר'ה, וזה אומר שפחות או יותר חצי מאוכלוסיית ישראל ראתה את הקליפ הזה והחליטה לעשות לו לייק. ובלי להיות ציני כמו שאני בדרך כלל ולחשוב אוטומאטית ממי מורכב החצי שלא אהב את הקליפ, הכתה בי בעוצמה המחשבה המעודדת שבעידן החדש של הפייסבוק, הטוויטר, האייון והאינסטגרם, יש עוד הרבה אנשים טובים ואלמונים שלא מתביישים לעשות אהבתי לארץ שלהם. שמוכנים לשים לרגע בצד את כל הקיטורים היום-יומיים שהם משמיעים בכל הזדמנות לכל מי שרק רוצה לשמוע, וגם למי שלא, כמה הם היו כחולמים מרגע הגיוס ועד האזרחות להתעופף מפה למקומות חמים יותר ומטורפים פחות, שיקלטו אותם בזרועות פתוחות בלי לחקור מאיפה באו ויגרמו להם מיד להרגיש הכי בבית בעולם. מקומות בהם לא רוצים לשמוע בפעם המי-יודע כמה על הטינופת שחתך אותם ברמזור, ועל היצור מהחלל עם הקוצים בראש שדחף אותם לכביש כי הוא מיהר לברוח מבית-ספר, על האישה עם המרפקים שעקפה בתור בסופר, והפקיד בביטוח הלאומי שלעס מסטיק, הקליד בלי הפסקה, דיבר בטלפון על המשחק של אתמול ואחר-כך עוד חייב אותך לשלם כפול בגלל שלא הבנת את ההוראות שלו. האנשים האלה שאהבו את הסרטון המרגש, אולי לא שינו את דעתם בגללו, אבל הם נזכרו והבינו משהו שמרוב קיטורים אולי הם שכחו. ואולי היה צריך הרבה תמונות קשות ושיר אחד של אהוד מנור כדי להיזכר בעוד כמה דברים טובים שיש רק פה ואי אפשר למצוא בשום מקום-אחר.

כי מרגע שפותחים את הסרטון והאותיות השחורות נצרבות בגלגל העין שחור על גבי כתום, ומכריזות- "אין לי ארץ אחרת- גם אם אדמתי בוערת- יש לזה משמעות חזקה בהרבה ממי שמצהיר בקיוסק השכונתי מעל השש-בש שהוא חולה על המדינה- אפילו שהיא כל הזמן מנסה להרוג אותו.

אדם אמיץ כל-כך מחו"ל שעשה עליה פשוט בגלל שהוא מרגיש שכאן זה הבית שלו, או אפילו יליד הארץ שחזר ולא רק בגלל חבילות הטבות שמנה שהעניקו לו בתמורה, שומע את השורה המגדירה את העברי המסתנוור מחו"ל שגם לומד את השפה הבינלאומית, אבל בנפש פנימה מבין טוב מאד ש- "רק מילה בעברית חודרת אל עורקי אל נשמתי". והעברית הזאת, של שבת או יום חול, ממציאה את עצמה מחדש בכל דור ומול כל אתגר, ולמילון המונחים הישראלי המתרחב נוספים לפעמים ביטויים בעברית שלא נעים לשמוע בשום מצב גם אם יש לזה הסבר משכנע. ולא משנה אם המילה המתאימה היא פינוי, עקירה, סוף כיבוש, או גירוש. עדיין המשמעות העברית של המילה התנתקות נקשרת להרבה מאד אנשים עם תחושה של חורבן הבית ורצון עז לנטוש את כל הסממנים שמגדירים אותנו כולל את השפה שרק אנחנו מבינים, ברגע שהדיבור מתחלף בכוח, והמילים המשותפות הופכות לסלעים של מחלוקות במשקל קירות בתים, שהפכו מהר כל-כך לעיי חורבות.

כשהתמונות המתחלפות מראות את ההולכים מבתיים כשחיייהם צרורים על גבם, יחד עם העול שהועמס עליהם בעל כורחם, הלב יוצא אליהם ומתכווץ מהשורה הבאה:

"בגוף כואב, בלב רעב- כאן הוא ביתי". כי כאן זה באמת הבית, גם אם יש דיירים שמרגישים שהכאב שסבלו ממי שחושבים שהם הבעלים לא נותן להם תמיד להרגיש ככה במאת האחוזים. ההצהרה הזאת שלמרות הכאב הפיזי ותחושת הלב שעדיין לא ידע שובע מרגשות אמיתיים, מעידים על הקשר שלנו לאדמה שאנחנו דורכים עליה כל יום בלי לדעת באמת עד כמה היא חשובה לנו, ועמוק בנפש היהודית פנימה אנחנו יודעים, גם היורדים וגם העולים, גם הבורחים וגם הברוכים השבים- שהבית כאן וגם אנחנו, ולכן לא משנה איך צריך לעצב אותו או כמה עצב זה גורם לנו, השורה שחוזרת על עצמה שוב בבית הבא, היא שאין לנו ארץ אחרת לאהוב. וגם אם היא לפעמים משנה את פניה, אנחנו לא שותקים ולא מוותרים לה על זה, וממשיכים לשיר באוזניה ולפקוח עיניים כל יום מחדש, בתקווה שהיום גם היא תעשה אותו דבר.

לפני שהתחלתי בעניינים הטכניים לאיתור יוצרי הסרטון ולהכנת כתבת-השער עליהם, הזכרתי לעצמי שהבניין שפעם גר בו אהוד מנור היה גם הבית הראשון שלי. וידעתי שהרבה לפני שיכולתי לעשות לייק למשהו, גדלתי בארץ שאהבתי עם שכן משורר. והמילים שהשאיר אחריו נוגעות בי עד היום- גם כשאני יודע שאהוד כבר לא גר כאן יותר.

סיפור מספר 4 / ארץ ישראל

מדלג על הרים וארצות זרות

דרך ערים ימים ונהרות

בוחל להיות על אדמה טמאה

לארץ הטהורה נפשי כמהה

"היכן הדרך אני שואל

איך אגיע לארץ ישראל

היכן הדרך לארץ הקדושה

שאותה אבותיי הנחילוני ירשה"

ולאחר טלטולים ונסיעות רבות

אני במסלול האחרון לארץ האבות

והדמעות פורצות ואת עיניי מציפות

באופק נראות פניה היפות

"גלים מהרו וקחו את הספינה

אל הארץ הקדושה בה שורה השכינה

אני כל כך משתוקק ליגע בעפרה

אנא ספינה הפליגי מהרה"

והנה אני עומד על הארץ טובה

מלא ברגש מוצף באהבה

מתכופף ומשתטח על האדמה הזכה

חובקה בשתי ידיי ונותן לה נשיקה

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 5 / החזרה הביתה

היא היתה רק בת 16 כשאמה נפטרה.

בת זקונים מפונקת, בעלת תווי פנים של "שיקסע", שמנמנות ומופנמות. התקשתה בדיבור ובמיוחד בהקראה כשצוותה לעמוד מול ילדי כיתתה עם שיעורי הבית.

מורתה הייתה אטומה לקשייה והתעמרה בה עד שהילדה הפכה לצל של עצמה. מדי יום מיהרה לאמה שהמתינה לה בביתה וחייבה אותה חזק מציעה לה מגן, חום ואהבה.

הסיוט החל מאוחר בערב שבת, בפברואר קר וגשום, כמעט בעשר בלילה, כששכבה במיטתה בעלת הקפיצים החורקים, הצמודה למיטת אמה וקראה בספר הכבד שבקושי רב אחזה בשתי ידיה. "מלחמה ושלום", היה זה. היא לא יכלה להתיק עיניה הצמאות מהסיפור שנפרש ובקשה לדעת עוד ועוד.

קול נפילה וטפיחה עמום נשמע בחלל הבית השקט והסיט את תשומת לבה מהסיפור המרתק שקראה.

הנערה הניחה בחוסר רצון לרגע את הספר על שמיכת הפוך החמימה שכיסתה את גופה והטתה אוזן.

דממה, השקט המוכר של לילה מזדחל אל חדרי החדרים הקטנים והקול המוכר של תקתוק השעון העגול על המקרר במטבח, היה הדבר היחיד שהפר את הדומיה השחורה. הגשם והרוח טפחו על התריסים המוגפים, תריסי עץ שאביה בנה, כפי שבנה את כל הרהיטים בבית והיא לא שמעה דבר מלבד טפטוף מי הברז במקלחת על הרצפה הלחה.

היא נותרה לשכב, היטיבה את כריתה תחת ראשה והרימה שוב את הספר הכבד והמשיכה בקריאתה. לא צלח בידה. היא כבר לא יכלה להתרכז בספור ולאחר דקות מעטות קמה והלכה לכיוון המקלחת.

כשפתחה את הדלת, נפערו עיניה בבעתה למראה אמה השרועה עירומה על צידה על הרצפה הרטובה והקרה ונוזל כהה וסמיך זב מפיה, יוצר שלולית קטנה תחת פניה עצומות העיניים.

אמא, אמא, הזדעקה הנערה ורכנה אליה, שולי כותנתה נרטבים ומאדימים תוך כדי כך. האם לא הגיבה.

היא נגעה בכתפה הלחה והתקשתה לראות את אמה במצב חסר אונים שכזה. אמה החזקה, שמעולם לא חלתה ותמיד הייתה זו שטיפלה בכולם. היא נהגה לספר לה על ילדותה באוקראינה ועד כמה חלמה להגיע לישראל. התגאתה במיוחד בחיים נחמן ביאליק שנהג להושיבה על ברכיו בהיותה ילדה והיה מספר על ישראל הרחוקה, על הצורך לבנות מדינה ליהודים, והיא מאזינה בעיניים שבלעו את מילותיו שנשמעו לה כשירים, מחדיר בה את אהבת הארץ בהיותה עדיין רכה בשנים.

אמא, חשבה ביאוש. אמא, לחשה לה ועיניה החלו דומעות.

אמה המשיכה בשכיבתה הדמומה, הנוזל ממשיך לצאת מפיה הפעור בזרזיף קבוע.

אבא, צרחה הנערה בגרון נעול ופרצה את חדר המקלחת דרך ההול הקטן, וכל ביעותיה ופחדיה נשמעו בזעקת השבר, אבא, וניגשה להעיר את אביה שישן בחדר הסמוך.

האב התעורר משנתו, על ראשו הקרח כובע גרב שהוזח ממקומו בצבע חקי, כובע ששמר על חום קרחתו המבהיקה. את הקרחת הזו הכירה מיום היוולדה.

כשגויס למלחמת העולם השניה ראשו היה מלא בשיער, כשחזר מהשבי אצל הגרמנים, ראשו היה קרח לגמרי ושערותיו מעולם לא צימחו שוב. תמיד היה לו קר, זכר למכלאות הבטון בהן שהה בתקופת שביו.

את האמבולנס שהגיע לאחר כשעתיים מורטות עצבים, הזמין אביה מהטלפון היחיד שהיה בסביבה, אצל השכנים שדלתם היתה מול דלתם.

זעזוע מוח, הכריז אחד הפרמדיקים שבדק את אמה חסרת ההכרה. את גופה כיסתה שמיכת צמר שהאב משך מאחד הארונות. אמה הועלתה על אלונקה והובלה לבית חולים. אי אפשר היה להודיע לאחות הבכורה, משום שלא היו מכשירי טלפון בכל הבתים.

הנערה נותרה אצל השכנים, לא מסוגלת לישון, הרוח והגשם המשיכו בטיפופם על החלונות, רצתה לגשת לשירותים אך פחדה שתעיר שוב את בני הבית. שעות התאפקה על מיטה זרה, כולה מכווצת מקור, מאימה ומהצורך להטיל את מימיה.

למחרת בבוקר אחותה הגיע לביקור ורק אז נודע לה. היא ובעלה נסעו לבית החולים. כשחזרה, סיפרה שהאם עדיין ללא הכרה אך מצבה יציב.

את תלכי לבית הספר מחר, הורה לה אביה והיא לא התנגדה. מה עוד יכלה לעשות?

במהלך השבוע אמה התאוששה וכולם נסעו לבקרה. הנערה רצה אל אמה שדיברה אתם בפה עקום. הוסבר להם שצד ימינה משותק ולכן תועבר ל"בית רבקה" לשיקום. יהיה בסדר, ניחם הרופא הצעיר.

לאחר יום הדרדר מצבה.

שבוע לאחר שמצאה את אמה על רצפת האבן הקרה, נפטרה האם. לא היה זה זעזוע מוח, אלא שבץ מוחי. כך הסבירו לאביה.

הנערה לא הספיקה להפרד מאמה. מישו סיפר לה שמילתה האחרונה של אמה לפני שהחזירה נפשה לבורא, היה שמה של בתה שמצאה אותה.

הלוויה היתה ביום ראשון. היא היתה בכיתתה בשיעור הסטוריה, כאשר המחנכת שלה סימנה לה לצאת וללכת אחריה. קחי את המעיל, הורתה לה ושתייהן יצאו אל מחוץ לחצר שם המתין ברכבו, גיסה. ברכב הסבירו לה שאמה צריכה לעבור ניתוח במוח. לאחר דקה לא ארוכה, שאלה, אמא מתה? ולא ענו. נדמה היה לה שהרכב נעצר לרגע.

אנחנו נוסעים להלוויה, אמר לה גיסה.

כשהגיעו לביתה, המקום המה שכנים וכאלו שלא זיהתה.

הנערה סרבה ללכת, חשבה שאם לא תראה את אמה מוכנסת לאדמה, כאילו לא מתה. אביה לא הכריח אותה והיא נשארה בבית לשמור על אחיינה שהיה אז בן שנה.

עולמה של הנערה התהפך עליה. האובדן, הנטישה הפתאומית, הבדידות, היגון הנורא על מות אם אוהבת, מגנה ומחבבת, היה קשה מנשוא.

כשהתעוררה ליומה הראשון לאחר יום הקבורה, חשבה בהארה נוראית, אני יתומה ואין לי אמא, מה יהיה אתי? הבכי הגיע סופסוף ועמו אי הודאות, היגון המטלטל ובתוך כל הכאוס הזה, הרים ראש ניצן קטנטן, צנוע, סגור עדיין אך מוחשי.

אחותה הגיעה ויחדיו הן אספו את בגדיה הצנועים והגדולים של אמן, אורזות אותם כדי לתת לעניים.

שיגרה מנוולת החלה בבית חסר אם, אב שקוע בעיתונו וילדה/נערה שהחלו מחמיאים לה, שקועה ביגונה, מנהלת משק בית וכל שידעה לעשות הוא להרתיח מים. היא קבעה לעצמה מסגרת, מסגרת עליה אמה הספיקה לדבר עליה, וידעה כי כך יהיו חייה.

רצתה לעצב בגדים לאחר סיום התיכון בהיותה תלמידה מצטיינת, ידעה כי תוכל לעמוד במשימה.

נוסעים לקנדה, הודיע לה אביה מספר חודשים לאחר מכן. היא ידעה על רצונו של אביה לנסוע לקנדה. מאז ומתמיד רצה. אמה נהגה לענות לו, "על גופתי המתה" ולא ידעה עד כמה ראתה את הנולד.

אמה התגייסה לצבא הבריטי כאחות ראשית בחדר ניתוח. טיפלה במלך המצרי פארוק באלכסנדריה ובפצועים אנגלים. אמה עלתה לישראל עם אחיה הגדולים טרם פרוץ מלחמת העולם השנייה. כפי שרבים עשו אז, היה גם לה חזון, ליישב ולהקים את מדינת היהודים.

עולמה שב ועשה סיבוב נוסף.

מה? נרעדה הנערה ההמומה, מה אמרת? והתיישבה על אחד הכסאות בהול הצנוע.

נוסעים לקנדה, אברהם חברי כבר הכין לי מקום עבודה, ובתיה רשמה אותך לבית ספר תיכון ליד ביתה. אנחנו נגור אצלה עד שנשכור לנו דירה משלנו, באר האב. כל החדר הסתחרר מולה.

אברהם היה חברו במחנה השבויים. ארבעה חברים שהצליחו לברוח. שניים עלו ארצה, ביניהם אביה. שלישי הגיע לקנדה והרביעי לאוסטרליה.

בתיה, היתה אחותה הבכורה שהגיעה לקנדה עם בעלה ותינוקם הראשון, כחודש לאחר מות האם.

מעיה מחו, פעימות ליבה הואצו ודמה הלם בראשה.

אבא, זה לא בא בחשבון, אני לא עוזבת את התיכון, את החברים שלי ואת הארץ, אני לא רוצה, מה אתה רוצה ממני? אמא הלכה ואתה רוצה לנתק אותי מכל המוכר לי? לא רוצה, צרחה ופרצה בבכי קורע לב כשהיא רצה אל מיטתה. כריתה ספגה את דמעותיה בחודשים האחרונים ונדמה היה כאילו ניסתה לאפשר לה מקום לעוד.

הנערה היתה תלמידה מחוננת ומצטיינת ומועמדת ללמוד את שנתה האחרונה בתיכון בצרפת, על מלגה מיוחדת. מורתה זיהתה את מצוקתה וניסתה לשכנעה לגור עמה בשנה האחרונה לפני שתעזוב לצרפת.

הנערה פחדה פחד מוות להישאר לבדה. זה כבר היה מעבר ליכולותיה הנפשיות ולאחר בכי ארוך ומתמשך ומחוסר ברירה, היא ואביה עזבו את ישראל, את ביתה.

שלוש שנים חיתה הנערה בנכר, בארץ קרה תרתי משמע, אנשים אדיבים ומחייכים בנימוס קר, מעולם לא ידעה אם חייכו אליה כי אהבוה או כי כך הם נוהגים. שלוש שנים אומללות עברו על הנערה הבודדה בחברת אב שלא ידע לחבק, לומר מילה טובה ולא ידע כיצד לתת כתף והיא נותרה לבדה, כמעט ללא חברים קרובים.

כל שחלמה עליו בשלוש השנים הארוכות והנוראות האלה, היה החזרה הביתה, לישראל.

כאסירה בכלאה, נהגה לסמן כל יום שעובר באיקס, ספרה את הימים שנותרו ושנראו אינסופיים, חלמה בהקיץ ובלילות קפואים ומושלגים על חוף הים הזהוב, השמש הנצחית, על הצעקות באוטובוס, המכולת השכונתית, על המוסיקה היוונית שהתנגנה מחלונות פתוחים לרווחה בימי הקיץ הלוהטים, על דלתות הבתים שמעולם לא ננעלו ובכתה וביכתה מר גורלה וביקשה שמישהו רק יחבק והיו, אך לא את אלו בקשה.

אחותה חזרה ארצה שנה לפני שהגיעו חרצו את ליבה ונפשה.

כל שהחזיק את ראשה מעל אגמי הקרח הקפואים של ויניפג, היו המכתבים שהגיעו מהארץ. אחותה שלחה, חבר טוב עודד רוחה במכתביו וכל מכתב אף שהקל על מצוקתה, עורר בה געגועים רבים יותר ובחוסר סבלנות, ניגשה לבדוק כמה ימים עדיין נותרו לה בגולה המנוכרת. הידיעה שבתום כיתה יב', היא משאירה את הנכר השנוא עליה, את קנדה ואקלימה הבלתי נסבל, את האב המנוכר, את הזר והשונה וחוזרת הביתה, אל זרועותיה האוהבות של השמש שציפתה לה כמעט כל ימות השנה, אל אחותה ואחייניה, אל הבית המוכר, אל השכנים שאהבו אותה וכן, פשוט מאד, היא רצתה הביתה.

אף המכתב שקבלה מהצבא - לאחר שפנתה אליהם - שהורה לה אל מי לפנות, הצהיל את רוחה והתגאתה בכך שתהיה חיילת.

מעולם לא שיערה לפני כן, כי אפשר לאהוב ולהתגעגע למקום בו נולדה וגדלה, ושהמילה ישראל תסמל עבורה בית.

בית אינם ארבעה קירות, הרהרה בליבה הצעיר והדווה, בית זה מקום שמחבקים ואוהבים אותו ומגנים עליך.

ביוני 1972, הנערה חזרה הביתה.

היא כאן.

סיפור מספר 6 / חמש לפנות בוקר

אני פוסע עמה לאט, כף ידי טמונה בכף ידה, כל פסיעה כבדה יותר ומרחיקה יותר מן האחרת. אני בוהה בסנדליה התנכיות, הבלויות, אלה שהשנים שחקו אותן ומאידך מונחות על כפות רגליה באופן מושלם. פוסע לאט עם אשה יפה שהייתה האשה היפה שלי בששת השנים האחרונות, ואינני מבין מדוע אנו צועדים אל עבר החיבוק האחרון. הרי בדמינוי ראיתיה אם ילדיי. השעה מוקדמת, שעת פרידות. מאודי לא הבחנתי בחושך מוחלט שכזה. אורות קטנים דולקים בדירותיהם של אלה המשכימים מוקדם. טרם חלפה מחצית השעה העגולה מאז נפרדתי מהדירה שלנו ברחוב הרצל ואני מוצא עצמי מתגעגע.

מילי מכתובה את הקצב, מידי פעם עוצרת להוציא אבן קטנה שנכנסה אל הסנדל. תכף תעלה השמש ותאיר את היום. אורה אבסורד לאור העצב. זו הפעם הראשונה מזה שש שנים בה אין אני מסוגל להבטיח למילי שהיום הוא יום חדש בו הכול אפשרי. מי יבטיח לה כעת את כל אשר הבטחתי? היא צמאה אז אנחנו עוצרים ואני ניגש לקנות לה מים. היא מבקשת משהו מתוק. אני קונה לה שוקולד שהיא אוהבת והיא שואלת אם אני זוכר. אני מהנהן כלא מוכן לשכוח את היום המופלא בו זכיתי לפגוש בה. יום בו מילי נכנסה אל חנות הצילום כדי לפתח תמונות. יום בו מזלי הוביל אותי אל אותה החנות כדי לצלם מסמכיי.

"אנשים כבר לא מפתחים תמונות היום." זרקתי לעברה והיא חייכה. מילי מפתחת תמונות. היא פיתחה את כל התמונות שלנו מהטיול המשותף בדרום אמריקה. פיתחה את תמונות כל הפעמים בהן טיפסנו שיכורים על גג דירתנו המשותפת, בשעת צהריים מאוחרת, לראות שקיעה. "אני מוכרחה להחזיק אותן." הסבירה.

אנו פוסעים, השעה חמש לפנות בוקר, תל אביב ישנה. אלתרמן כתב שבשעה כזו "פותח אדם חלונו לרקיע" אבל השמים שלנו סגורים. החלטות נפלו בינינו ונקבע לנו עתיד. מילי עייפה, היא מריחה את הבוקר. ריח לחמניות שומשום טריות מתערבב עם ריח הכבישים. בשעה נדירה בה יש חניה לכולם, אני שואל את מילי אם היא תמשיך לפתח תמונות אחרי שאלך והיא שותקת.

איש דתי מניח תפילין. מילי עוצמת עיניים ולוחשת "אמן". בשקט, אני מתפלל שכל מאוויה יתממשו ונזכר בערבי השירה שמילי הייתה מארגנת לנו. נהגה לקנות יין אדום תוצרת הארץ, ולקרוא לי שירה עברית מתוך ספר שירה בלוי

נוסף אותו קנתה בחנות הספרים המשומשים. בסיום כל ערב כזה הייתה שרה לי את שירו של יורם טהרלב "אתה לי ארץ" ופוסעת חרש בשבילי. לעתים הייתה פותחת את התנ"ך וקוראת לי פסוקים. "כל פסוק הוא שיר" הייתה אומרת. ערב אחד לצד היין, מילי קראה לי מתוך "שיר השירים": "מִיָּם רַבִּים לֹא יוֹכֵל־וּ לְכַבֹּת אֶת הָאֱהָבָה, וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ". הפסוק הזה נחרט בזיכרוני. הבוקר אני תוהה בדבר המים הרבים.

אימא של מילי הייתה בת שמונה עשרה כשעלתה לארץ בשנת שמונים. לפני שדרכו כפות רגליה על אדמת הקודש, גם הן בסנדלים, היא חלמה רבות על הקיבוץ. סיפרו לה שבישראל יש שיוויון. יש חופש. יש סוציאליזם. היא הגיעה לכאן עם תנועת הנוער "איחוד הבונים", ותוך פחות מחצי שנה למדה את השפה העברית. בחלוף חמש שנים לערך נולדה מילי.

מילי נולדה לאהוב את הארץ. אימא של מילי חינכה אותה שארץ ישראל היא הבית. נהגה לספר לה ללא הרף על ריחם של התפוזים שנקטפו לפני שנים בחמש לפנות בוקר. על הלחם המטוגן של חדר האוכל במעגן מיכאל.

אנו צועדים יד ביד, רחוב "אחד העם" מגיע אל קיצו ומילי אומרת שהאדם הממוצע אינו עוד כל אדם. אני מבקש ממנה שתסביר והיא מצביעה על הקבצן שיושב כבר שנים מתחת לאותו כספומט. מצביעה על קשישה אחת שצועדת כפופה, אוחזת את התיק שלה חזק, צמוד לגוף הנבול, כדי שחלילה לא יחטף. "אין צדק" מילי קובעת ואני מהנהן. אין.

כף ידי מזיעה ואני תוהה מה יש למילי כאן, במקום שניפץ לה לא מעט ערכים וחלומות? עוצר עצמי מלא לשאול אותה אם היא שלמה עם הבחירה שלה. אולי, לולא אהבתיה, את אופיה האצילי, את פניה הנעימות, את ריח עור גופה, את שתיקותיה, אזי יכלתי להבין. אך הידיעה כי בעוד כשעה דמותה תעלם מחיי, מוחקת כל תבונה וכל שכל ישר תואם מציאות.

השמש נמתחת ואני מביט במחוגי השעון שמילי קנתה לי בשנה שעברה. על רצועה חומה מעור היא חרטת "נצח". המחוגים נעים קדימה ואני חוזר אחורה בזמן, אל הרגעים של מילי ושלי. רואה שוב לנגד עיניי את המבט הראשון, את עלי הנענע והמים החמים שמילי הזמינה למחרת היום המופלא בו זכיתי לפגוש בה. המתנתי לה בשקיקה מחוץ לחנות הצילום עד תגיע לאסוף את התמונות. הזמנתי אותה לקפה ומילי הסכימה בתנאי שאבטיח לה שלא אבקש לראותן.

היום התמונות כולן זכו למסגרת, ובקרוב הן תוצגנה בתערוכה שלדאבוני לא אוכל להגיע אליה.

מול בית הקפה בו ישבנו ביום ההוא, יום בו זכינו למה שכל אדם מתפלל אליו בסתר לבו, שורדת "פיצוציה". מילי ביקשה שנחצה. בעל המקום פיצח גרעינים ושתה "גולדסטאר" בבקבוק. צחקנו כאשר גילינו שהוא עודנו מוכר טרופיות ו"שלווה". אכלנו קרטיב ענבים ועל שפתיה הסגולות נשקתי למילי. שש שנים גדושות יופי חלפו מאז ואני יודע שעליי להניח להן כדי להיות שלם, מבלי לדעת אם אי פעם אוכל לעשות כן.

אנו מגיעים ליעד בו ממתינה לנו המונית שתיקח אותנו לשדה. שתי מזוודותיי מחכות לי שם. אתמול בערב מילי עזרה לי לארוז את חפציי. לא הסכימה שאקח עמי תמונות מסוימות. "מה ישאר לי ממך אם תקח אותן?" שאלה. לפחות הניחה לי לקחת את התמונה שהייתה תלויה בסלון. מילי צילמה אותה בחגיגות שישים למדינה: ילד ג'ינג'י נמוך אחז בשתי כפות ידיו המזעריות, פטיש פלסטיק מתנפח בצבע לבן, עליו הודפסו בכחול שני פסים ומגן דוד. מעליו התנפצו זיקוקים על פניהם של שמים שהיו אז הגבול.

אנו עולים למונית ומילי מבקשת מהנהג שיגביר. שיר של שלמה ארצי מתנגן ברקע שלנו, שר על האהבה הישנה. מילי מביטה בעיר. הייתי מעדיף שתביט בי אבל למילי קשה עם פרידות. אחוזי ידיים ומלאי ריקנות. שמש אביבית משקרת לנו שאין זו הפעם האחרונה. כאילם, אני תר אחר המילים המסבירות, אלה שיעדנו את בחירתי לעזוב. אבל מילי חושבת שעשר שנים הן זמן רב לחכות. היא כבר רוצה משפחה וכבר רוצה להיות גאה בבן הקרבי שלה. לא מוכנה לקבל את אי אילו המשתמטים שלא מתגייסים לצה"ל. מילי התנדבה לצבא במשך ארבע שנים בהן טענה שלהתנדב לצבא זה פרס. מזה חודשים אני מנסע לשכנע אותה שההצעה שקיבלתי היא פרס, אבל הפרס של מילי מסתבר, נמצא כאן. בארץ זבת חלב ודבש מול הים התיכון. "ארגיש זרה." אמרה לי והוסיפה שבקנדה לא יהיה לנו חומוס. מילי משוגעת על חומוס. פעמיים בשבוע לפחות היינו נפגשים לחומוס ומילי הייתה מבקשת הרבה גרגירים.

בונים חברה ציונית

המונית עוצרת ואני משלם. הנהג גובה מעבר למקובל ומבקש מאתנו "תיהנו". מילי ממציאה עבורי חיוך. היא נשענת על אחד המעקים בזמן שאני ניגש להביא עגלה. תיק היד שלי כבד, מלא הוא זיכרונות משותפים. אין עגלות פנויות, ואם הייתי מאמין בסימנים הייתי מאמין שזה סימן. אך אני ממשיך לחפש בידיעה

שבעוד כשבוע אצמד בארץ קרה עם חליפה שחורה, חולצה מכופתרת ועניבה חובקת צוואר. אנסה ללא הצלחה להרגיש את כף ידה של מילי. הגעגועים לדירה שלנו ברחוב הרצל עולים שוב ומציפים את גגות נפשי. לצידם מופיעים למולי ימי השישי בהם מילי הייתה סוחבת אותי לנחלת בינימין לקנות דבר-מה עתיק. הפשטות של מילי אינה דבר נשכח.

עגלת מזוודות ריקה נראת באופק שדה התעופה בן גוריון ואני נזכר בטיול האחרון שלנו בעיר העתיקה. בלילה בו לקחתי את מילי לראות כמה יפה עיר דוד. מילי אמרה שלא קיימת עיר קדושה מזו. היא אהבה לצלם את ירושלים. "כל כך הרבה אנשים שונים מוצאים בה תשובה" אמרה והוסיפה, שאת הילדים שלנו נגדל בכותליה. כששבנו לדירה שלנו ברחוב הרצל מילי הודתה שהיא לא תוכל לוותר על הים, ואני הבטחתי לה שנקפיד לעלות לרגל לפחות שלוש פעמים בשנה ושכל שבת ניקח את הילדים לחוף הצוק. סיפרתי למילי שבקנדה יש אגם עצום עם מים מתוקים אבל מילי מעדיפה מלוח.

מילי אומרת שאין צורך בכיפה כדי להיות ציוני. שציונות היא בלב. לעתים, הייתה מדליקה נרות בערב שישי, לצד קטורת, ומתפללת שיהיה לנו טוב. מידי חנוכה הייתה מכינה לנו לביבות ירקות ובפסח הייתה מכינה לחמניות נוראיות מקמח מצות. נהגתי לשקר לה בדבר טעמן. מילי הקפידה לומר שיש דברים שיש לשמר. שמוכרחים לשמור על המדינה היחידה שהקמנו ולהעריך את העובדה שיש לנו פינה. סיפרתי למילי על הבית בקנדה, על חמשת החדרים ועל הסלון. אבל כל שמילי רוצה מסתכם במרפסת, בעדנית בזיליקום ובנוף מוכר.

אני קרב אליה. מילי מלטפת חתול רחוב צנום. היא מרימה את ראשה ושיערה הפזור מסתיר את עיניה העצובות. היא מתרוממת ונעמדת מולי. כפות ידיי בכיסיי וכפות ידיה בכיסיה. היא מחפשת תשובות מסביב אך בטרמינל 3 אף אחד אינו יודע שמילי ואני אוהבים. שמפרידה בינינו אהבה אחרת, אהבת מולדת. אני מחבק אותה. שואף להיצמד ככל שניתן, להכיל את ריח עור גופה, ויודע שתכף תתחיל מילי לבכות, בלי קול. מילי מתחילה לבכות. דמעות מלוחות זולגות על פניה הנעימות. אני מפנה גב לעיניה הדומעות בידיעה שלבטח לא אסלח לעצמי לעולם על שבחרתי בקריירה על פני האהבה. רציתי לתת למילי עולם ומלואו. אבל מילי אומרת שבקנדה לא יהיה לה מה לצלם. לא תהיה לה כנרת.

סיפור מספר 7 / כלניות (סיפור אדום כדם)

באותו בוקר מתעורר עיסה אנסוואר משנתו, שלא כהרגלו פותח את חלון חדרו ומתבונן בכפרו הרדום המתעורר אט אט. השביל אל הוואדי, בית המוכתר, המסגד ומרחוק מרבד הכלניות המכסה את מעלה הגבעה. בחצר הבית רוכנת אמו מעל הטבון ובזריזות שולה פיתות חמות מדיפות מהתנור החם. תמונות אלה מלוות אותו במכונית הנוסעת לירושלים. את הנהג הוא לא מכיר, גם את האלמוני שהגיע אתמול לכפר ומסר לידו את החגורה הגדולה, לא הכיר. האלמוני הסביר והתמקד בידית במרכז החגורה. בירושלים צעד לכיוון כיכר ציון. חפש שם, אמרו לו, יש ריכוז גדול של ציונים. עיסה צועד לאיטו, מתבונן בהן, הציוניות הללו, יפות שבא לבכות, לא תראה שכאלו בכפר. במיוחד הרוסיות, אלו עם רגליהן הארוכות, עיניהן הכחולות והחזה החצוף. מי יתן ואותן בתולות שהבטיחו, לאותן רוסיות ידמו. והנה כיכר ציון, קבוצת תיירים ובני נוער. עיסה מחיש צעד וממשש בידו לידית. ריח הפיתות שאפתה אמו מגיח לפתע. הוא לוחץ בידית. הפיצוץ האדיר נשמע גם בעיר העתיקה. רסיסי גופו ריחפו כערפל בכיכר וחלקן נחת על עדנית כלניות לווטות במרפסת הבית הסמוך. הכלניות שתו בצמא את דמו. בקיץ הבא תישא הרוח את זרעוני הכלניות. הם יגיעו גם לכפרו של עיסה ויכסו את המדרון בים של כלניות לווטות. בבית סמוך מתעורר אחמד אנטבי משנתו. שלא כהרגלו יפתח חלונו ויתבונן בכפר הרדום.

אסתר ציו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 8 / סדקים

סדקים נוצרים לא רק על קירות בית הבטון שהיה בשעתו מבצר אסטרטגי אי שם במרכז השממה. גם בכביש הבטון, הנמתח כמו עורק ישן ומסויד בנוף הסבוך ההולך וסוגר עליו, פורצים להם הסדקים ומפוררים אותו אט, אט. הבדלי הטמפרטורות בין הימים ללילות ובין העונות מרחיבים ומכווצים את החומרים לסירוגין והסדקים מפלסים להם דרך לחבר כתב וסיפור משל עצמם על המקום ויושביו. ובין כיווץ להתרחבות החומרים, זורם הזמן אשר בדרכו הפתלתלה והבלתי צפויה מתחלפים הצבעים, הריחות והחלומות על לשונותיהם הרבות.

"מרחקים כמו נחשול

ואין אילן לקשור בו את ביתך.

...

כיצד תראה דרכה

יונה נואשת.."

כתב המשורר שהגיע עם מיכאל להעמיד אוהל ובית בארץ שבה "אתה הולך מול צעקה, לקולה".
בנעוריהם עזבו בית שהיטיב עמם כמשרת לפני אדונו ופרשו כנפיהם אל עבר חלום אשר כל איש בעל מחשבה ברורה הנובעת מניתוח מעמיק של תועלת מול סיכון היה פוסל אותו מלכתחילה.
בחלומם היו צבעי הצהוב של המדבר לירוק והיונה התועה במרחבים, הקימה דורות רבים.

* * *

ציוץ ציפורים העיר את מיכה משנתו. לפי זווית קרני האור הערפילי-תכלכל שחדרו מבעד לתריסים ידע כי השעה חמש וחצי בבוקר.

מיכה מתח את ידיו לצדדים אחר כך את שאר חלקי גופו, לרגע נאנח כשוקע שוב בשנתו אך בהבזק של רגע עלתה במחשבתו השאלה. "איזה יום היום?" הוא שמע את עצמו עונה "אהה..מ.. שבת!".
הילדים מגיעים לביקור וקבענו להיפגש ליד התל."

"נו, טוב." נאנח "שיהיה כך, כרצונם." הוציא את רגליו מחוץ לשמיכה, אחר-כך הוריד אותן לשטיח הקטן ששרה אשתו המנוחה ארגה והתיישב. "נטייל בין הכלניות ואת הארוחה נעשה על התל." אמר לעצמו ונזכר כי עברו שנים רבות שבהן נמנע מלעלות אל התל.

"אם אמהר להגיע לשם אספיק ליהנות מהשקט לפני שכל עמך ישראל יגיע." אמר לעצמו. ומשחשב על כך, התמלא מרץ ומיהר להתלבש, מילא את הצידינית במאכלים שהכין אמש. שניצלים שאותם הכין לפי המתכון הסודי של שרה, קופסה מלאה באורז, סלט, זיתים. אליהם הוסיף כמה בקבוקי שתייה. צלחות ישנות, כלי אוכל וכוסות מפלסטיק. העמיס את הציוד על הטנדר פתח את החלונות כדי לחוש את משב הרוח הקר ויצא לדרכו.

האור התכלכל של הבוקר הלך והתבהר, שדה פרחי השלח שעבר בדרכו אל התל נראה כמשטח שלג. מעליו רבץ גוש אוויר המפיץ ריח של אישה שטבלה במי ורדים ודבש. אחר-כך נגלו חורשות האיקליפטוס ובין העצים קבוצות פרחי הכלנית הפזורים במשטחים. קרצו אל העין בקריאתם "בוא, ראה בפלא האדום כאן, וגם כאן, ושם ועוד, גם שם." כבמשחק מחבואים צצים ונעלמים בין הצללים ובין הגזעים ונגלים עם קרן אור החודרת את סבך העננים והעלים.

מיכה החנה את הג'יפ בקצה דרך העפר בקרבת התל. נזהר לא לעלות על מרבד הכלניות שראה בסמוך, יצא מהרכב כשלפתע עצר לידו במרכז השטיח האדום ג'יפ שחור, מוסיקה רועשת, חלון מורד ומתוכו בוקעת צעקה "יא אחי, איפה יש כאן כלניות?"

* * *

השמש כבר הפציעה במזרח כאשר עמד על התל. מרחבים בצבעי הירוק השזור בחוטי זהב ולצידם כתמים בלבן ובוורוד של מטעי השקד ומשטחי כסף ירקרק נמתחים מאופק אל אופק. שדות שיבולים מרכינים גבעולים עם זרמי משב הרוח וצמרות העצים מחליפות צבעים מירוק עמוק לרסיסי מראות בוהקות המחזירות את קרני האור עוררו געגוע שפילח את החזה. מיכה נאנח עמוקות "מתי הייתי כאן לאחרונה?"

"פתי" כתבה לו אחותו אתקה במכתבה האחרון שהגיע אליו מפולין. על התל הזה קרא את המכתב האחרון. רוח שרבית וגרגרי חול המדבר הכו בו אז שעה שישב על התל. אדמה קשה רבצה לפניו כאומרת "בוא נראה אותך אדם, משנה חוקי בראשית." כביש הבטון החשוף היה עמוס בשיירות של פועלים מצרים שהביאו הבריטים לעבוד בארץ. "גם הפעם לא קיבלנו סרטיפיקטים להגיע לפלסטינה. אף על-פי שאבא העביר לאנגלים כסף רב מאוד. הם אומרים כי אין מקומות עבודה בפלסטינה. אולי תגיד להם שאנחנו יכולים לעבוד בקיבוץ, אצלך." כתבה אתקה.

* * *

"אמילי" נשמעה צעקה "הנה הוא יושב שם על התל" שמע את בנו קורא לנכדתו.

השמש עצרה באמצע הרקיע, בין העצים חנו מכוניות רבות, במדרון ראה את אתקה עולה לקראתו. בשמים מעליו, צלל בז לתוך להקת יונים. "סבא" שמע קול קורא לידו "חיפשנו אותך. מה קרה לך? אתה כבר לא מתקתק. מחר אנחנו נוסעים מכאן. ואתה מתחבא לך?".

* מתוך שירו של אנדד אלדן "צל ביתך"

** מתוך שירו של אנדד אלדן "צל ביתך". אנדד אלדן מראשוני קיבוץ בארי.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 9 / סיפור קצר צבא

תחילת תנועה.

קרני השמש האחרונות גוועו במרחק. הקול היחיד שנשמע כעת הוא קול החצץ הנגרס תחת רגלי הלוחמים. לירן מוביל בראש. זוהי הפעם הראשונה שהוא מוביל את המחלקה לעבר היעד הרחוק. נושא הוא בתרמילו משקל רב, כמעט בלתי נסבל. ספר התהילים מבצבץ מכיסו, סימניה תחובה בפרק מ"ג. "שלח אורך ואמיתך המה ינחוני, יביאוני אל הר קדשך ואל משכנותיך." לא טעיתם, לירן בדרכו אל ירושלים. כלומר, בדרך למחנה הר-קן, אבל ירושלים. לא בטוח שעם שחר הוא אכן יגיע אל העיר, אבל תתנו לו יום יומיים, שנה שנתיים והוא כבר ימצא את הדרך.

"גופנו מלא קוצים, אך אלו קוציה של ארץ ישראל!" מרעים בקולו הסמל.

המשך תנועה.

כמו שכבר הבנתם לירן לא מנווט בעזרת מפה. התיק שלו מלא במצפנים משוכללים שמאירים לו את הדרך. משתוללים הם בהתאם להתרחשויות, מגיבים לכל תפילה ולכל תשוקה. רק אתמול איפס את המצפן ב'יום-תרבות' בירושלים. בהר הרצל נתן 'קליק' ימינה, ובהר הבית הבין שהוא זקוק לעוד שני 'קליקים'. עכשיו, באפלה הגמורה של חצות הליל, הוא מודה בליבו לאלוקים על התיקון הקטנטן הזה. סטייה כזאת בטווח הקצר לא תשפיע, אבל אצל לירן אין טווח קצר. הוא יודע שאת הדברים החשובים באמת, קונים במאמץ ארוך ומתמשך.

על הרגליים כולם.

השמש כבר מתחילה לתת את אותותיה במזרח. המסע כבר כמעט נגמר, אבל האמת היא שהוא עוד רק בחיתוליו. בינתיים, דמויות שלמות כבר מצטופפות על גבו של לירן. אפשר בין השאר למצוא שם את אלירז, רועי, נתנאל. גם דגן ויוני הגיעו. אבל משהו מוזר קורה. מצד אחד, הצפיפות על גבו הולכת וגדלה, אולם מצד שני, הלחץ על כתפיו הולך וקטן. חדי עין יבחינו שלא רק שלירן אינו סוחב את התיק, אלא להפך, התיק סוחב את לירן. "ברקאי!" צועק לפתע

מ"כ

ג/2.

האורות של הר-קרן.

שלושים ושמונה חיילים צועדים בסך ומשמיעים קול. קול דממה דקה. כמהים הם, שואפים הם, נותנים לקרניה של השמש ללטף, ללוות. אבל השמש במין התגרות שכזאת, עולה לה לאט לאט, משתהה, לוקחת את הזמן, מותירה את קורי הלילה הארוך על עיניהם, והלילה היה ארוך. וקורי השינה רבים. אבל אל לכם לחשוש. אתם יכולים לסמוך על מחלקה שתיים. אם רק תקשיבו טוב טוב לפעילות לבכם, תוכלו לשמוע את הלמות צעדיהם. אם רק תגעו בעורכם, תוכלו לחוש בזיעתם הקרה. כן, גם אתם נמצאים שם בתרמילו של לירן. ולירן מצידו מקווה, שגם הוא נמצא בתרמילכם.

רות סוף.

סתר צו
נים חברה ציונית

סיפור מספר 10 / סמל המרינס

הדבר קרה לפני שנים ונרשם אז ביומני. פגשתי אותו בחברון בעת שירות המילואים שלי שם. בין לבין שמעתי את סיפורו המרתק :

אמו נולדה בהרצליה ועזבה את הארץ עם הוריה לארצות הברית לאחר שחלק מן המשפחה נהרגו בפרעות על ידי הערבים לפני קום המדינה. הוא נולד בפילדלפיה. גדל שם ואחרי גמר התיכון מצא את עצמו בחבורה גדולה של בני גילו שגורלם נחרץ להיות מגויסים לצבא, על אוניה בדרך לויאטנאם. היה סמל מחלקה במרינס. לחם בג'ונגלים ועבר כל תופת שניתן לדמיין. היה היהודי היחידי בכל הגדוד שלו. איזה יהודי בארה"ב מתגייס למרינס ? באחד הסיורים בג'ונגל הוויאטנאמי נכנסה מחלקתו לבית איכרים גדול באחד הכפרים. שניים מחייליו שהבחינו בכמה ילדים הנמלטים מן הבית, פתחו באש לעברם. הוא היה המום. הוא לא האמין שזה קורה אצלו במחלקה. הוא הרים את תת המקלע שלו וירה מעל ראשיהם של שני החיילים, שקבלו כתוצאה מכך הלם. הוא אסף את כל חיילי המחלקה והודיע להם שאם מישהו מהם יעיז להרוג ילד הוא אישית ינקב אותו בכדורים. חייליו הבינו על פי נימת דבריו שהוא אינו מתלוצץ אלא מתכוון לכל מילה שיצאה מפיו. מאותו מקרה היה נדמה לו שנרקמת סביבו מזימה של אנשי הפלוגה, שראו בו מטורף, והבין שעלולה להיווצר סכנה לחייו מצד חייליו שלו. באחד הערבים הוא נטל מקלע, אסף את חייליו, והודיע להם שכל מי שרוצה לנקום בו מוזמן לעשות זאת כאן ועכשיו. הוא הזמין את כל מי שרוצה לדו קרב אל מחוץ לגדר המחנה. אז הבינו חייליו שהוא באמת מטורף ושמסוכן להתעסק אתו. הוא שהה בתופת של ויאטנאם שנה ויום. מתוך הגדוד שלו שמנה 305 חיילים בהגיעם לויאטנאם נותרו בחיים רק 72 שהיה לו המזל להיות אחד מהם. הצבא הוציא אותם מויאטנאם אך לא רצה להחזירם לארה"ב בגלל מצבם. הם היו מפורקים מבחינה נפשית והיו סכנה לכל מי שהיה בסביבתם. הצבא חשש שכאשר יגיעו לארה"ב הם יהרגו אנשים ויסתבכו בצרות. כולם היו מופרעים בצורה זו או אחרת. על מנת להחזירם למסלול חיים

תקין בנה להם הצבא תוכנית שיקום. העבירו אותם למחנה סגור ביפן לצורך טיפול פסיכולוגי אינטנסיבי. הם שהו חצי שנה בעיירה קטנה בצפון יפן וקבלו באופן חופשי סמים, זונות, בילויים, ספורט וכמובן טיפול פסיכולוגי. לאחר מכם החזירו אותם לארה"ב. עשר שנים הוא חי בארה"ב ולא הסתדר עם עצמו ועם מצבו. היה מנודה ולא הצליח ליצור קשר עם הסובבים אותו ואף לא לבנות לעצמו משפחה. בכל מסיבה או פגישה חברתית הצביעו עליו כמי שלחם והרג בויאטנאם. הוא הרגיש שהוא מסתובב עם מעין אות קלון על מצחו.

כששמע על פרוץ מלחמת יום כיפור החליט לעלות לארץ. הגיע לקיבוץ ופתאום הבין שמצא את מקומו. מסביבו חברה צעירים שמשרתים בצבא ובמילואים, חוזרים אחרי שירות מילואים ומספרים מחוויותיהם. פתאום הוא נמצא בחברה שבה לא בושה להיות חייל ולהשתמש בנשק בשעת הצורך. פעם ראשונה שלא התבייש להיות חייל ולא התבייש בעברו הצבאי. פעם ראשונה שהיה חלק מחברה שלמרות שהיא שונאת את המלחמה ומייחלת לשלום, אין היא מנדה את המגויסים שלה. מדבר עברית בניב אמריקאי כבד. נסגר המעגל שהחל בהרצליה לפני קום המדינה. כעת הוא עושה מילואים בחברון, ואחרי ויאטנאם הרדיפה אחרי נערים שזורקים אבנים זה משחק ילדים עבורו. הסיפוק הגדול שלו הוא הידיעה שכאן לא פותחים באש על ילדים.....

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 11 / ערב אחד בירושלים

הדירה הייתה עמוסה בעשן וצללים. דמויות לא מזוהות, גבריות ונשיות, גבוהות ונמוכות, ריחפו אנה ואנה כמו בואלס קליל. מטיחים את הערפיח לפינות צלולות ומתלחשים בינם לבין עצמם בכובד ראש.

האווירה הכבדה הכתה בחוזקה בחבורה הקטנה שהשתכנה על הספה והחניקה כל שיחה שאימה לפרוץ. ארבעת הצעירים שבאו לתרום את זמנם ומוחם הרגישו פשוט לא שייכים.

"אני חייב לצאת" אמר לפתע קובי בקול גבוה מהרגיל וכמה ראשי רפאים הסתובבו מתוך העשן. "חייב" הוא התעלם מהם והפנה עיניים מתחננות לסיגל שישבה לידו.

"תפסיק עם הדרמות" היא אמרה בגלגול עיניים ובקול הסמכותני, קול שהשתמשה בו תמיד כשבן זוגה לא התנהג לטעמה, הקול שסימל בעיניה את שליטתה ביחסיהם.

"הוא צודק" אמרה חן כרגיל באיחור של דקה. פעם, אחד שיצא איתה הדביק לה את הכינוי "אוגרת" וטען שהיא אוגרת שאלות, ציטטות, מראות וזיכרונות ומתייחסת עליהם אחד אחד בהמשך. אחרים שהכירו אותה פחות טוב קראו לה סתם "רחפנית".

"אפילו אצלנו יש אליטיזם" אמר רוני, האידיאולוג של החבורה. "אם חשבתם שבשמאל הלא-ציוני, הנאור, הצעיר והמהפכני, ב"מחנה הדמוקרטי" הכל בסדר, תחשבו שוב. אנו נגועים בחוליי החברה שבה אנחנו חיים לא פחות ממנה עצמה"

"החברה בארץ היא עדרית, שפוטה." חלקה סיגל בלהט. "פעם אחר פעם ביבי דופק אותם והם ממשיכים להצביע לו כאילו הוא המשיח. משהו דפוק אצלם בראש. אנחנו היחידים שנשארו שפויים. אנחנו הילד ההולנדי שתוחב את אצבעו בחור הסכר. רק בזכותנו השיטה הפשיסטית לא תעבור. אנו ה-300 של הדמוקרטיה."

"די מוזר מה שאת אומרת" לחש בן זוגה בהעזה. עיניו נחות על נקודה אלומה בתוך העשן. "מצד אחד את נוקטת עמדה אליטיסטית ואנטי דמוקרטית, העם טיפש, העם שפוט, העם לא יודע מה טוב בשבילו. ומצד שני את טוענת להיות שומרת הדמוקרטיה ומביסת הפשיזם. את לא חושבת שיש סתירה בדבריך?"

היא הסתכלה עליו בתדהמה, הכעס והעלבון שהחלו להתפשט על פניה העניקו לעורה צבע חיוור שמבעד לעשן נראה כלא טבעי. בן זוגה התחרט מיד על שפתח את פיו וניסה לתפוס באי-הצלחה הולכת וגוברת, נקודה חדשה ועשנה לבהות בה. לסתור את דברי סיגל?! ועוד בנוכחות חברים?! היה זה משהו שהוא כבר אמור לדעת אף פעם לא לעשות.

"חנוק לי כאן" הכריזה חן בפתאומיות. "אנחנו יוצאים" ספק שאלה ספק קבעה וקמה בקלילות מהספה. "רחפנית או לא, היא יודעת איך להציל את האווירה" חשב קובי בהכרת תודה וקפץ אחריה, הרחק ממבט מזרה האימים של בת זוגו.

אף אחד לא ניסה לעצור אותם בדרך אל הדלת. ולאחר דקה קצרה ומעושנת של עטיית שכבות הגנה מול החורף הירושלמי והכרזת מלחמה אילמת וחד צדדית בין בני הזוג יצאו הם לתוך הקור בנשיפות מלאות אדים.

"אתה יודע, יש צדק בדברך" אמר רוני לקובי שהלך לצידו, רחוק מסיגל ככל שההליכה בקבוצה הרשתה לו. "למה אתה מתכוון?" התפעל קובי מהסכמתו של המומחה.

"הדמוקרטיה האמיתית מצריכה מהפכה, והמהפכה היא לא דמוקרטיה במהותה ופוגעת לפעמים באלו שהיא מנסה להציל. לפעמים ההמון ובמיוחד המעמדות הנמוכים אינם בעלי תודעה פוליטית ומעמדית ואינם מבינים מה טוב להם". "אז מי כן יודע מה טוב בשבילם?" הקשתה חן במפתיע ממרחק כמה מטרים מהם. "איזה אוזניים" לחש רוני לקובי בחיור. "אנשים כמונו" התערבה סיגל, עדיין בפנים חמוצות. "מעטים בעלי תודעה שיובילו את ההמון לדמוקרטיה אמיתית". קובי הרגיש צורך להמשיך לשאול, הוא הרגיש שמהו בטעון לא בסדר אבל השיחה נקטעה בכניסה לפאב.

"הגעתם ממטה ההפגנה?" שאל איברהים ממושב על הבר. הוא היה אחד מראשי הצעירים של מפלגת השמאל החדשה. ממוצע קומה ובהיר יחסית לערבי ירושלמי. "ולמה אתה לא שם יה אבו-עלי" שאל רוני והתיישב לידו. "היה לי ויכוח קטן עם נועם" הוא אמר בעצב. "לקחתי אותה היום להתראות עם משפחתי והיא התעקשה ללבוש כיסוי ראש. "עיניים שלי, אמרת לה. אנחנו נלחמים לשחרור האישה וההתנתקות ממסורות לא נאורות ואת כבת זוגי באה לביתי עם סמל של דיכוי?!". "אני לא רוצה לפגוע באמך", היא אומרת לי. אני מכבדת את המסורת שלכם".

"מוזר" התערב הברמן בשיחה. איש שרירי בגיל העמידה שהיה בעל המקום ושירת בעצמו את לקוחותיו בימים חלשים יותר. "תראו" הוא התחיל מההתחלה כששם לב שכולם שותקים ומביטים בו. "אני לא איש פוליטי ואני לא מבין גדול אבל אני שומע כאן הרבה שיחות של חברה כמוכם, ותמיד יוצא בסופו של דבר שאתם מלאים הערכה והתפעמות מתרבויות שונות ומשונות מארצות העולם השלישי, ובאותה מידה מלאים בוז לתרבות המערב, ובמיוחד למסורת והתרבות שלכם, ליהדות ולציונות. זה לא מוזר לכם?"

סיגל הביטה בו באיבה גלויה וכבר פתחה את פיה לענות אך רוני באדישות של אינטלקטואל היסה אותה וביקש חצי לפ בראון לו ולקובי.

"אתה חייב להבין" הוא אמר לאחר לגימה ארוכה ושקטה. "שאותם מסורות מהעולם השלישי שדיברת עליהם הם בשבילנו רק סמל לדה-קולוניזציה, דהיינו: הם סמל להשתחררות של אותם עמים מהאימפריאליזם הערכי של המערב, ובעוד שכאן בארץ אין להם שום ערך סמלי והם מסורות פרימיטיביות ותו לא. ואף יותר מכך, בשנים האחרונות מסורות אלו הפכו בארץ גם סמל לכיבוש ולאיימפריאליזם היהודי על העם הפלסטיני וגם אמצעים לכפייה דתית על החברה הישראלית.

"אני לא מבין" התערב עכשיו איברהים בשיחה. "מסורות נובעות מערכים מסוימים ואם אותו ערך הוא לא מוסרי, מה זה משנה היכן הוא מתקיים. אם הוא רע אז הוא רע ואין לתמוך בו בכל מצב או מיקום גיאופוליטי"

"אנו חיים בעולם פוסט-מודרני" השיבה סיגל בסבלנות ועטתה על פניה את המבט של המורה. "בעולם כזה שהוא עולם נאור יותר המסורות והערכים הם עניין יחסי. במקום מסוים ערך יכול להיחשב כרע ובמקום אחר כטוב. מילת המפתח כאן היא סובלנות לכל הערכים." על פניו של רוני ניכרה אי נעימות קלה וברור שהוא היה מעדיף שתשתוק, אך הוא שקע בכוסו ולא הוסיף דבר.

"אם זה כך" התעוררה חן מתוך כוס הדרמבוי שלה. "הרי אנו נלחמים בערכים מסוימים, מתוך דבקות בערכים אחרים. רוני דיבר מקודם על ערכים כמו דמוקרטיה אמיתית ומהפכה, אך אין לנו שום סובלנות לערכים שאנו נלחמים בהם. הרי את בעצמך צעקת בהפגנה, "די לפאשיזם", "די למקארטיזם" ודחית ערכים המשתמעים מהם על הסף."

"אנו נגד ערכים שפוגעים בבני אדם" אמר רוני.

"אני עדיין לא קולט" התעקש קובי. "אתה טענת שערכים כאלו ואחרים שלכאורה הם רעים; מפלים או פוגעים, אם הם יעילים מבחינתך ומשמשים כסמל ההתנגדות לאימפריאליזם הרי הם טובים ויש לטפחם ולהעריכם. ועוד יותר, טענת גם שבשם המהפכה ודמוקרטיה אמיתית ולטובת ההמון יש לאפשר פגיעה בבני אדם."

"אני חייבת לזוז" אמרה סיגל וקמה מכיסאה בעודה מסתכלת על קובי. "יש לי עוד נסיעה ארוכה לת"א". "שאל אותה אם היא נוסעת במונית שרות" לחש רוני לקובי בצחוק חרישי, שמח להחליף את נושא השיחה. "לא תודה, כבר יש לי מספיק צרות" ענה קובי בחיוך והוציא את המפתחות של האוטו.

"טוב, אני גם חייבת לזוז" הכריזה חן לאחר כרבע שעה. "נראה שיש לי מחר משהו מוקדם" היא אמרה תוך כדי התפתלויות של לבישת המעיל וניסיון כן להיזכר במה מדובר.

"תראה, לא נעים לי לשאול" פנה איברהים לרוני לאחר שחן יצאה. "כמו שכבר אמרתי לך, רבתי עם נועם ואני לא רוצה לחזור להורים ברגל, אפשר אולי לישון אצלך הלילה?". "מה אתה מפחד מערבים בדרך" ניסה רוני לצחוק אבל חיוכו גווע כשראה שאיברהים לא שותף לחיוכו. "תתפלא אבל בשעות האלו יכולים לשדוד אותי, לדקור או אפילו לאנוס. אפילו בשעות היום צועקים לי לפעמים, משת"פ, ציוני וכדו"

"מצטער אחי, אין לי מקום" השיב רוני בקול שקט. "תנסה במטה, בטח יש שם עדיין מלא אנשים".

"זה לא שאני גזען חס וחלילה, פשוט אימא שלי תהרוג אותי אם אני אביא ערבי הביתה" אמר רוני לברמן לאחר שאיברהים יצא. "היא תזמין ישר משטרה" הוא הוסיף בפרצוף של "אין מה לעשות" ובקריצה מתרצת, והברמן כבר הכל רק חייך חיוך מגחך ומזג לעצמו סינגל מאלט אחרון.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 12 / ציונות-סיפור קצר

כשהייתי בתיכון אהבתי את ציון.

ציון היה האח של המורה שלי לספרות. אני זוכרת איך קראו למורה שלי לספרות, אך את ציון אני זוכרת. זה כל כך משונה שאיני מצליחה לזכור את שמה של המורה שלי לספרות שאותה כל כך אהבתי. והוא ציון חדד היה האח שלה. לפני שהכרתי אותו היא לימדה אותי מהי ציונות וכשהכרתי את ציון כבר אהבתי יצירות ציוניות לעילא ועילא. אני מנסה להיזכר בשם של המורה שלי לספרות שהחדירה בי את האהבה לשפה העברית וגם אהבה לרבקה גורפיין, אם הבנים. אהבה לאם שכזוה שאיבדה את שני בניה למלחמות ישראל.

חדד, המורה לספרות, ישבה על קצה שולחן המורה, משכה את שמלתה שלא תעלה מעלה, תמיד חייכה חיוך שנדמה כמו כְּכי מעבר לזוגיות משקפיה. המורה שלנו חדד הקריאה לנו סיפורים מתוך ספרים קטנים. היא דיברה בשקט ואנו ישבנו בדומיה כמו ביום הזיכרון. פחדנו להוציא הגה מפינו כשהיא הסבירה לנו על יצירות ספרות. היא הייתה אישה צעירה אולי בת עשרים וארבע, אולי עדיין למדה ספרות באוניברסיטה, רק את ציון אני זוכרת עד היום. חלפו כמעט ארבעים שנה מן היום שנפרדנו מן המורה לספרות. אני לא זוכרת אם היא לימדה אותנו עד למבחני הבגרות בספרות. אולי רק עד ליום הזיכרון היא לימדה אותנו. אני נזכרת שיום אחד היא נעלמה והפסיקה להופיע לשיעורים. המורה עדינה החליפה אותה, ואותה כבר לא אהבתי, לא יכולתי לשאול אותה מה קרה לציון היא לא הייתה אחות של ציון.

כשיצאתי עם ציון לקולנוע היינו הולכים ברגל את כל הרחובות בשכונת אפריר עד לקולנוע רחל כדי לעמוד בתור ולהיכנס בזמן לקולנוע. ציון היה בחור גבוה, פניו זרועים פצעי בגרות, שיניו צחורות והוא חייך כל הזמן. פשוט נהנה ללכת לצדי ברחובות העיר. לבשתי רוב הזמן מכנסי פדלפון מתרחבות מלמטה, וגופיות צבעוניות מתחת לסרבל מבד קורדרוי. כשציון הגיע לפגישה הוא תמיד לבש חולצה צהובה ומכנסיים בצבע ירוק, והיו לו גרביים בכל צבעי הקשת. לפעמים סתם טיילנו מסביב לשכונה הסמוכה לביתי את כל עתיקות גימל היינו גומאים בערב שלם. וציון הלך צמוד אליי סיפר לי על אחותו המורה לספרות שלי. אהבתי את ציון כמו שנערה צעירה אוהבת בחור צעיר שמעניק לה תשומת לב, היינו ילדים טובים שאולי הספרות חיברה אותנו. כשהמורה נכנסה לכיתה תהיתי אם ציון סיפר לה שיצא אתי לבלות מסביב לשכונה.

בסוף ציון נפרד ממני, אולי לא היינו מספיק חברים, סתם נפגשנו כדי לדבר על המורה לספרות. ציון לא ידע שלא אהבתי אותו על באמת, רציתי רק לדבר על המורה לספרות שהטמיע בנו את האהבה לביאליק, לעגנון, אהבה לשפה העברית. והוא ציון ידע להקשיב לי.

ביום הזיכרון כשאני עומדת דום אני תמיד נזכרת ברבקה גורפיין, אם הבנים, שאותה החדירה לדמנו המורה לספרות חדד. את ציון אני לא פוגשת, אהבה בת חלוף שנמוגה, ציונות היא לאהוב אנשים שאהבתי פעם.

אשתו ציון
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 13 / על במפרים, משקפיים ומשכנתא

בני הכיר את המצבים האלה טוב מאוד. הוא ידע שדווקא כשהשעה דוחקת, ובדיוק ברגעים שהם כל כך קשים, צומחים דברים מדהימים. אחרי הכל, זה הסיפור שלו. הסיפור האישי שלו, של המשפחה שלו, של עמו.

"אז, מה אתה מחליט בנימין?" יוסף מחברת הנדל"ן הישיר אליו מבט, כשמאחוריו עומד הבניין המדובר. דלת מנותקת מצריה, קירות עם צבע מתקלף וארבעה חלונות עם תריסים שבורים למחצה. כל אלו ניבטו אל בני, כאילו אומרים "זה לא הולך להיות פשוט, אתה יודע..." המחשבות של בני החלו לשוטט, ועיניו התרוצצו בגינה. לפתע, הן נעצרו על הסלע הענקי שהיה בגינה. בני התקרב אל הסלע, התכופף מעט. הוא העביר את ידו על האבן הפצועה. החריטה הייתה מטושטשת, אבל בני הצליח בכל זאת להבין את הכתוב. "אני הבן של..." בני הסתכל על המילים. "הבן של מי?" הוא חשב. הוא העביר את האצבעות על כל אות ואות. "אני..." המחשבות שלו החלו לחזור אחורה בזמן. "הבן..." הרחק הרחק. "של..."

*

"זאביק, זה תלוי בך עכשיו!", דוד המ"מ צעק מהעבר השני של המחסה. גם תחת המטר הכבד של היריות, ההפצצות העזות וצעקות הפצועים, זאב יכול היה לשמוע כל מילה של מפקד המחלקה שלו כאילו חוצבת בתוכו. שלושה חיילים מהצוות כבר יצאו למשימת ההתאבדות הזאת. שלושתם כבר נמצאים במצבת הנופלים של מלחמת הקוממיות הזאת.

"אל תשכח את הדבר הכי חשוב!" דוד המשיך לצעוק את ההוראות, כשמטח של כדורים מצריים שרקו מעל הראשים שלהם, "התזמון!"

זאב הוציא את הרימון מהחגור שלו. היד שלו התחילה לרעוד.

*

"תראה בני, אני אולי סוכן נדל"ן, ולא סתם סוכן נדל"ן – הסוכן הכי טוב באשדוד, אבל קודם כל אני חבר", יוסף שם עליו את היד. "ובתור חבר אני אומר לך, זאת טעות". בני התנתק מהמחשבות, והתמקד בעצה הנדל"ן ששמד לקבל. "אנחנו בתקופה של מיתון, אין עבודה לאנשים, מקצים כל היום, ודווקא עכשיו אתה מחליט לפתוח בית לילדים יתומים?". אחד התריסים השבורים זז טיפה ברוח, והשמיע קול חריקה. "אל תבין אותי לא נכון, זה נשמע ממש חשוב, אבל...אולי כדאי שתחשוב על זה שוב... וחץ מזה, שבינינו..." יוסף הנדל"ן החווה בידו לעבר הבניין, "זאת די חורבה, כמו שאתה רואה..." בני התחיל להבין מה כל כך מעצבן אותו בדברים של יוסי. העובדה שהם נכונים.

*

ניצרת הרימון נלחצה בחוזקה תחת האגרופ של זאב. "אם לא נעצור אותם עכשיו..." אגלי הזיעה ירדו במהירות מהמצח שלו. המילים של ס' יזהר מהדהדות בראש שלו. "אם לא נעצור אותם עכשיו..." זאב הרים את הראש שלו סנטימטרים ספורים. המשוריינים המצריים נמצאו כ-100 מטרים בלבד מהמחסה. שני דילוגים, זה כל מה שצריך. מהסלע הוא יצליח להגיע עד לזחל. זריקה מדויקת אחת, ושלושת המשוריינים הראשונים יהיו מושבתים. אבל היריות לא מפסיקות. "אם לא נעצור אותם עכשיו, עוד מעט, והם בתל אביב..."

לא על אשתו חשב זאב, שעה שהוא מתכנן את צעדיו הבאים בקפידה, וגם לא על התינוקת שמצפה לזוג הצעיר. זאב חשב על הציפורים שחגו מעליו. מוזר, הוא הרבה בתוך עצמו, שגם בשעת מלחמה, הציפורים עפות כאילו שום דבר לא קורה מתחתיהן.

*

האוויר באירופה תמיד קריר, חשב האיש. גם כשחם. הוא נכנס לאולם, ותחושה של פחד התחילה לקנן בתוכו. זה באמת אפשרי?...

האולם היה כמעט מלא. יהודים רבים ישבו מסביב, ועשו את מה שהם יודעים לעשות הכי טוב. הם דיברו.

האיש הסתכל על בימת הנואמים, על כל האנשים מסביב, על התמונות שבקירות. ההתרגשות העצומה נמהלה בתחושת מורא. המצבים האלה, שהשעה דוחקת, והם כל כך קשים, דווקא מהם צומחים דברים גדולים.

*

כל ההתמהמהות בקבלת ההחלטה הייתה מזויפת. בני החליט כבר מזמן. הוא החליט לפני שעות, הוא החליט לפני חודשים. במובנים מסוימים הוא החליט ברגע שהוא נולד.

ולמרות הביקורת הקשה שהוא יקבל ממיכל, שתטען בצדק כי יש להם משפחה לדאוג לה, ועל אף שיובל, שכנראה היה עושה את אותו הדבר אם היה במצבו, יתנגד בכל תוקף להחלטה בטענה הנצחית שלו, ש "בחייאת, בני, זאת מדינה אוכלת יושביה. והיא אפילו מתקמצנת לשים עלינו מלח לפני שהיא בולעת אותנו בחיים.. אז כל אחד לעצמו", למרות כל אותן הביקורות, (בני קרא להם "במפרים", בגלל ש "הם כמו במפרים מעצבנים כאלה בכביש, הם חשובים, גורמים לך להאט ולשים לב לדברים, אבל מיד אחר כך, אתה מאיץ.."), בני לא הופתע כלל כשהוא שמע את המילים יוצאות מפיו. "אני לוקח את הבניין". בעיני רוחו הוא כבר ראה שני ילדים קטנים שיגורו אצלו מתקנים את התריסים, ועוד שלושה מתנדבים צובעים את הקירות בצבע כתום כהה. "ובחייאת, יוסף, תרחם עליי עם המשכנתא.."

*

יש אנשים שצועקים ברגעים כאלה "שמע ישראל". אחרים חושבים על המשפחה שלהם. ישנם אפילו כאלה שמקללים. לא אצל זאביק. הוא פשוט שתק. הישיר עיניים אל קיר הבטון, לחץ את הרימון בידו, התרכז – ורץ. העפר שמתחת לרגליו ניתז עם כל כדור שפגע בו. זאב לא שמע כלום. הוא ראה רק את קיר הבטון. ואחרי עשרים שניות, הוא נשכב מאחוריו, מתנשם. נשאר דילוג אחרון. "אם לא נעצור אותם עכשיו, עוד רגע, והם בתל אביב."

*

עם כל רגע שחלף בכנס, סבו האיש הרגיש יותר ויותר בטוח בעצמו. הנואמים נשמעו מהוססים במקצת. כמעט בכל חמש דקות הוזכר מכשול אפשרי אחר. "מכשולים..." חשב סבו מדרגה שנייה של זאב. "איכשהו, הם רק מדרבנים אותי."

האיש התבונן תמיד דרך הבעיות. "אנשים תמיד מסתכלים על הבעיות" הוא נזכר שאבא שלו היה אומר לו תמיד. "ובדיוק בגלל זה הם מתקשים כל כך לפתור אותן. אם תסתכל דרך הבעיות,

ותשתמש בהן כמו משקפיים, אתה תתפלא עד כמה הן פשוטות לפיתרון". האיש ידע בתוך תוכו שלמרות שהוא לא ממש מבין את הדברים של אבא שלו, יגיע יום והם ישרתו אותו. וכנראה שעכשיו, בלילה אירופאי קריר, כשהכל מסביב חשוך, ולא רק מבחינת התאורה והשמיים המעוננים, כנראה שעכשיו הגיע שעתה של אותה פנינה אבהית לזרוח.

*

הקולות המצריים שעלו מבעד למסך העשן והאש הכבדה הפתיעו את זאב. על זה הוא לא חשב. על זה אף אחד לא חושב. כשאתה נמצא כל כך קרוב לאויב, אתה יכול לשמוע אותו מדבר. צועק פקודות, מכריז הכרזות, ואפילו משמיע קולות של פחד.

במבט מלמעלה זה ודאי נראה מגוחך, חשב זאב. הטייסים שרואים כוחות אדירים, ורכבים משוריינים, כאשר מולם, מאחורי חומת בטון בגובה של שני מטרים, עומד חייל ישראלי אחד. זאב הרשה לעצמו לשער שגם הטייסים בעלי הראייה החדה ביותר לא שמים לב שבידו של אותו חייל נמצא רימון, ובחגורו – עוד שניים. ועתידה של חזית שלמה, של מלחמה גדולה, עתידה של אומה – כל אלו תלויים בשלושת הרימונים הללו.

הריצה אל המחסה השני ארכה כחמש-עשרה שניות מבחינה כרונולוגית, וכשבוע וחצי מבחינת השעון הביולוגי של זאב. הסלע הענקי יספק מחסה מעולה, אבל זאב חייב לצאת מתוכו בשביל לזרוק את הרימונים. הוא החליט שאין זמן להשתהות. "תל אביב..." הוא חשב.

הגיחה הראשונה הייתה מוצלחת. זאב זרק את הרימון הצורה מדויקת, והפיצוץ, שקרע את הזחל לגזרים, הפתיע את החיילים המצריים. "זה לא הזמן לחשוב" הוא החליט. "צריך לנצל את ההפתעה". הרימון השני נזרק גם הוא, תוך כדי שזאב שומע את שריקות הכדורים ממש מעליו. פיצוץ. משוריין שנפגע. זאב התיישב מאחורי הסלע. הוא הוציא את הסכין מהכיס. הוא הבין שמשהו גדול קורה. הוא חוזה בתפנית של המלחמה. עוד רימון אחד... אבל לפני זה, הוא החליט שהרגע הזה חייב להיות מונצח. לא יכול להיות שזה מקרי. שדווקא הוא, הצאצא של, דווקא הוא נמצא ברגע כל כך מכריע. זה כנראה עובר בגנים. הוא אחז בסכין. שנייה לפני שהוא החל במעשה, הוא עצר. הרגע הזה הוא לא רק בשבילו. הוא לא רק שלו. הוא גם של יאיר, יהודה ואייל, שלושת החיילים שנשלחו למשימה לפניו, ולא חזרו. הוא של כל המחלקה. זה רגע של אומה. זאב הבין שהנצחה אישית לא באה בחשבון. יש להנציח את כולם, את הניצחון ואת ההמשכיות. זאב בדק את החדות של הסכין, והתחיל במעשה.

אחרי כדקה וחצי, כשהוא סיים, הוציא זאב את הרימון האחרון מהחגור. הוא שלף את הנצרה ואחז חזק במנוף. זאב התרומם מעל הסלע, כיוון את הרימון אל המשוריין האחרון, וזרק. מאיות ספורות עברו מהרגע שהרימון עזב את ידו, ועד לרגע שבו הכדור המצרי פגש בחזהו. הכאב היה חד. זאב הרגיש את האוויר יוצא מריאותיו. הרימון התפוצץ, והשבית את המשוריין השלישי, בדיוק כשזאב הוטל על הארץ, ללא רוח חיים, סנטימטרים ספורים מתחת לשלושת המילים שהוא חרט רק דקה לפני כן. "אני הבן של..."

בונים חברה ציונית

*

הכנס הסתיים. והאיש הגיע לביתו. הוא נכנס למטבח ומזג לעצמו כוס מים צוננים. לאחר מכן הוא פנה לכיוון החדר, הגיע עד לשידה שהייתה צמודה לצידה השמאלי של המיטה שלו, ושלף מן המגירה את היומן שלו.

הכוס הונחה על השידה, האיש עלה לקומה השנייה ויצא אל המרפסת. הוא נשם נשימה עמוקה. "האוויר בשוויץ כל כך טוב", הוא חשב, "ובכל זאת – כל כך זר".

הוא פתח את יומנו, דפדף עד לעמוד האחרון, החזיק את העט הנובע מעל הדף והשתהה. האיש הסתכל על הרחוב מתחתיו, שהיה שקט להפליא. הוא שב והישיר מבט אל דפי היומן. הוא יכול היה לראות בעיני רוחו את בניו, שיילחמו במלחמות הנוראיות שעוד מחכות לאנושות, הוא ראה את נכדו מדרגה שנייה, זאב (שנקרא על שמו), מחרף את נפשו, ובמו גופו אומר לצבא מצרי שלם "עד הלום!". הוא ראה גם את בתו של זאב, שאומנם לא זכתה להכירו, אך גודלה על אותם ערכי ההקרבה והנתינה. אותם הערכים שהיא תשריש בבנה, בנימין (שגם הוא, באופן אירוני, ייקרא על שמו) ואותם הערכים שלימים יובילו אותו לקבל את ההחלטה שתוביל לבניית בית היתומים הגדול ביותר בארץ.

האיש ראה את כל אלו לנגד עיניו. הוא חשב על האנשים בכנס. סקפטיות וחוסר אמונה היו שם, לצד נחישות ודבקות במטרה. האיש ידע בדיוק לאיזה משני הזרמים הוא משתייך. הוא קרב את העט ליומן, וכתב חמש מילים, שיהדהדו גם כעבור שישה דורות. "בבאזל ייסדתי את מדינת היהודים".

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 14 / גחלת ללהבה

הם קמו והלכו. עזבו את הכוך החם וחזרו אל כור מחצבתם. עקרו מאדמת נכר ונטעו עצמם חזרה באדמה מוכרת אך זרה. הם עזבו את ביתם ובליבם משאלה- להפוך את הגחלת שלוחשת בנשמתם ללהבה.

הם וויתרו על הנוחות, התארים, החברים, הנופים המוכרים. הם עקרו עצמם מכל מה שהכירו כדי להשיג את מה שחפצו בו למעלה מאלפיים שנה. כאומרים "די, נגמרו הנדודים. מאסנו בתירוצים. נסלול לעצמנו את הדרך בה הגחלת שלוחשת בנשמתנו תהפוך ללהבה".

וכך הם הגיעו לאותה חלקת אדמה ישנה-חדשה. ולא בתשואות נתקבלו, אלא בבוז ומבטי שטנה. והם, בשלהם, התמקמו להם בחוצפה. נלחמו בשכניהם, באיתני הטבע, ובממשלה. הם הקימו ישובים רעועים באדמה חרבה. שכניהם בזו להם בשמחה "טיפשים שכאלה. אין זו אדמה, אלא ביצה טובענית בלבד שלחקלאות אינה ראויה". ואכן אותה אדמה נלחמה את מלחמתה, ואת קורבנה מהם גבתה. אך הם הכניעו אותה בנחישות אין קץ ובהרבה אהבה. הפרו הם את אדמת הביצה, ישוב יבולים גידלו בה. וקראו להם לאחיהם "הדרך אינה סלולה עדיין, אך ניתן לפרוץ אותה ולעצבה, ולהפוך את הגחלת שלוחשת גם בנשמתכם ללהבה".

ראה הממשל ולא אהב את שחזה. הצר את שעריו לסכל את תוכניתם ולהיות לרועץ לחזונם. אך הם על חלומם לא וויתרו ולממשל לא שעו. בדרך לא דרך ובכלים שאיש כלל לא רצה, המשיכו להגיע לאותה ארץ ישנה-חדשה. בשעות ליל חשוכות, בחטף, במהרה, הגיעו אחיהם להם לעזרה. וכך המשיכו אחים להצטרף אליהם בחשאי לאותה מרידה. ותרמו לחזון- הפיכת הגחלת שבנשמתם ללהבה.

מלחמה בעולם געשה, ושעת כושר באה להם, להפיל את הממשל שסיכל את רגליהם. האם ניתן כבר להפוך את הגחלת ללהבה? אך טרם הגיעה השעה. בחשאי התאגדו לאגודה זעירה. מעטים היו מול רבים אך העבירו הם את המידע. תמכו באותו צד שממנו, חשבו, תבוא הישועה. או לפחות נחמה. ואכן, צלחו במאמצם. אך אויה, האם לשווא עמלם? מה טעם בו באותו ממשל חדש אם מושחת הוא כישן? אך הם את תקוותם נצרו בליבם. שהרי את הגחלת יהפכו עוד יהפכו ללהבה.

כעסו שכניהם וחמתם בערה. להשחית ולאבד, ולהרוס את היצירה. והם באיתנם, עמדו בנשק חטוף על המשמר להגן על עמלם. התאגדו שומרים, מגנים, צבא של טלאים על קיומם השברירי הם לוחמים. שהרי ערלים וכסלים לא ייקחו מהם את התקווה. רבים מספור יש כמותם בגולה. אך הפעם את ראשם לא ירכינו, אלא בגאון השמימה את סנטרם ירימו. ויכריזו ברוב חוצפה "אנחנו כאן כדי שלא על מנת לעזוב ואת הגחלת שבנשמתנו נהפוך ללהבה".

דרכים עקלקלות רבות הם עברו, זמנים קשים וימי תוגה. צמד מלחמות עולם, עשרות פוגרומים ומאות מעשי שטנה. אך דבר לא עצר אותם. לא השכנים, לא הממשל, ולא האדמה. בשכנים נלחמו, את הממשל הדיחו ואת אדמת השממה הפריחו. את עמלם הם קצרו בדם יזע ודמעות. את שכרם קיבלו בשמחה מהולה באנחות. יום רודף יום במלחמת קיומם כנגד הרוחות שאיימו לכבות את אותה גחלת שלחשה בנשמתם, ועליה נלחמו להופכה מגחלת ללהבה.

והנה, האם הגיעה השעה? אכן, הגיעה העת להניח את היסוד לאותה להבה נכספה. אך לא קלה היא המשימה. השכנים חזרו ולבם מלא שנאה, פיהם שוצף קללות, ידיהם נשק אווזות ומחרחרים הם מלחמה. קדימה אחים, להגן על הגחלת, למען הלהבה! אל נשקם הם נקראים. אלו שהקימו ישובים, אותם אלו שעבדו את האדמה, אחרים ששערם עוד מלוח מטעם הים, בגדיהם בלויים ופניהם אומרים זעווה. לא וויתר אף אחד מהם על גחלת נשמתו. נלחמו יחדיו למען הלהבה. חללים חללים הם נופלים מול אויביהם. גחלת אחר גחלת כובה, כי האויב ערב רב ומכה אותם מכל כיוון ופינה. אך הנה חזו בנס שכאן נעשה- האויב נסוג, האויב נכנע. והגחלת, שבנשמת האחים כל אותו הזמן לחשה, הפכה סוף כל סוף ללהבה.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 15 / שישה קודקודים

שלום לך הרצל ידידי,

בכל שנה, ביום העצמאות של מדינת ישראל אותה חזית, מתקיים הטקס המרכזי ברחבת קברך, בהר הקרוי על שמך. את הגוש השחור עם שמך החרוט עליו כולם רואים במהלך הטקס. המיקום האסטרטגי של קברך מעלה בי את השאלה, האם ישנה התבוננות מהכיוון ההפוך? האם אתה, שהפכת תפילה למציאות, רואה כיצד נראה החזון אותו נשאת והובלת? גם אם תתעתד לראות את הכל במסגרת תחיית המתים, מזג האוויר האביבי, המאפיין את חג העצמאות, עושה חשק לקחת אותך למסע מיוחד לאורכה ולרוחבה של הארץ, כדי לספק לך הצצה, ולו סמלית, כיצד המילים שלך מסוף המאה ה-19 התגשמו כאן בראשית המאה ה-21.

התחנה הראשונה במסע היא עיר אחת לחופו של הים התיכון, ששמה יצא לאוויר העולם עוד לפני שעלתה על הקרקע. "אלטנוילנד", השם הרומנטי כל כך, הנושא בחובו ניחוח מרכז-אירופי מהוגן, רחוק שנות אור מהעיר העברית הראשונה, שנקראה בהשראתו של התרגום העברי למונח. קצת יותר ממאה שנים לאחר היווסדה, תל אביב היא עיר שְׂדָה בכל ויד כל בה-קוסמופוליטית, גועשת, תוססת, מרעננת. העיר שבה כל אחד ואחת מסוגל באמת לחיות את חייו לפי רצונותיו המשוגעים ביותר, בתנאי שיש לו אורך רוח לעמוד ביוקר המחיה ובחוסר החנייה המאפיינים אותה כל כך. היא חלון ראווה עצום וצבעוני, המזמין כל עובר אורח להתבונן בה בהשתאות, ולהיווכח בכוחות היצירתיות וההעזה הטמונים במלוא עוזם בעם היושב בציון.

אם תל אביב היא חוד החנית של ההווה המודרנית בישראל, הרי שהתחנה הבאה היא המקום שממנו הכל התחיל, שאלמלא הוא, תל אביב לא הייתה קמה והציונות לא הייתה יוצאת לאוויר העולם. "אם אשכחך ירושלים, תשכח ימיני". איך אפשר לשכוח את ירושלים, ולו רק בזכות האוויר הצלול ויערות האורן המקיפים אותה מכל עבר. העיר חידשה ימיה ולאחר הפסקה של אלפי שנים, שוב מהווה את מרכזו הדתי והשלטוני של העם היהודי. אבל מה שמעניין בה באמת הוא האוכלוסין המרכיבים את העיר. אם תפסע ברחובותיה מצופי האבן, תבחין בלא מעט ראשים המעוטרים בכיסויי ראש-כיפות שחורות, כיפות סרוגות, כאפיות, שביסים, רעלות. אולי יותר מכל מקום אחר בארץ, נראה כי יד מכוונת קיבצה כאן את שתי הקבוצות המנוגדות ביותר- דתיים וערבים. במבט ראשון, זהו מתכון בטוח לאסון. ואכן, לא מעט חיכוכים יש בין שני הקצוות. אבל במחשבה שנייה, זהו סיפור הצלחה, למרות הכל- גם אם היא לא מושכת את ליבות הצעירים כמו אחותה הצעירה ממנה ממערב, הרי שזו העיר הגדולה בארץ והמוקד התיירותי הגדול ביותר בה, שגם שוכן בה השוק ששמו כבר הפך למותג.

התחנה השלישית במסע הישראלי עוברת מירוק מסוג אחד לירוק מסוג אחר, תרתי משמע. במבט ראשון, ההרים המוריקים של הגולן לא מסגירים את הימצאותם במדינה מזרח תיכונית, ששישים אחוזים ממנה הם מדבר. אך החיילים המתאמנים בה במהלך אימון חטיבתי של חי"ר, מחזירים את הצופה למציאות. הצבא בכללותו, כמו החיילים המסתווים בה במהלך התרגיל, שונה את אופיו במרוצת השנים, בהתאם לגלים ששטפו אותו מבחוץ- צבא הישוב הדל, שהורכב בעיקר משדרה חילונית קיבוצניקית, הדף בידיים חשופות כמעט צבאות סדירים של מדינות שנשבעו למחוק את ישראל מעל פני האדמה. היום זהו צבא אחר- צבא פחות אחיד ופחות מאחד, שיש שיגידו שעבר מ"צבא העם" ל"צבא חצי העם". צבא שכזה, נדרש להתמודד עם שני איזמים שנמצאים בקצות סקאלת האלימות- מצד אחד, נער ערבי עם בקבוק תבערה או אבן, מצד שני- הנשק הקטלני ביותר, שבסוגו השתמשו רק פעמיים בימי האנושות. האויזמים הם לא פשוטים, ומצריכים התגייסות לשם הגנה על הבית, אך האם נדרש צבאי עממי שלם להדוף זורקי אבנים? והאם צבא עממי כזה מסוגל לבלום נשק כה מתוחכם?

עם התהיות הללו אנחנו נודדים לנקודה הרביעית במסענו, שאולי מטעה יותר מכל. הגבעות המוריקות וגגות הרעפים האדומים לא מסגירים את הסערה החברתית, המדינית והצבאית המתחוללת סביבם כבר ארבעה עשורים ומחצה. בכפר תפוח, שבו אנחנו נמצאים כעת, ישנם קצת פחות מ-1100 תושב. אליהם נוספים עוד כמעט 350 אלף, המפוזרים ברחבי יהודה ושומרון- כאבותיהם הקדמוניים משבטי אפרים ומנשה, יהודה ובנימין. מלחמת ששת הימים, משנת 1967, הסתיימה אולי בנצחון צבאי מוחץ, אבל היוותה גם את הפתח למחלוקת הקשה ביותר בתוך

ישראל ושל ישראל עם העולם. מחד, כל מרפסת שנסגרת באריאל היא סכנה לאופייה היהודי והדמוקרטי של המדינה. מאידך, הקפאתה של שכונת מעלה לבונה ג' היא התמוטטות החזון הציוני. אם היית בחיים, הייתי שואל אותך, בתור מייסד הציונות- מהם גבולות הארץ אותם חזית בעיני רוחך? האם התפילה "ותוליכנו קוממיות בארצנו" היא למעשה "ותוליכנו קוממיות בכל ארצנו"? האם החיים חשובים מהאדמה, או שהדבקות בה מדגישה את מהות קיומנו כאן?

עם השאלה הזו אנחנו עוברים למחוזות שלא מצויים במחלוקת ציבורית. שיכוני רכבת כעורים, מקורות פרנסה שנסגרים, חוס קופח ומטחי שיגורים המציניים את אהבת שכנינו- זו מנת חלקם של דרי הפריפריה, מצפון ומדרום. בתחילה, הוקמו ישובים אלו כחזית הרעיון הציוני בימי הקמת המדינה, לשם הפרחת השממה והדברת המסתננים, אך נראה שעם התפוגגות החזון והאיום, נשכחו גם אלו שמתגוררים שם. עצוב לומר זאת, אך נדמה כי אלמלא הצבע האדם הארוך, רבים היו שוכחים שישנם ישובים כמו שדרות, אופקים, באר שבע וערד. אבל בכל זאת, לא הקמתי אותך מקברך רק כדי לצייר בפניך שחורות- הנה, לאחרונה, זמן הנסיעה ברכבת בין תל אביב לבאר שבע התקצר משמעותית לפחות משעה. האם החיבור הפיזי יוביל גם לקירוב הקצוות לתשומת ליבם של מקבלי ההחלטות? ימים יגידו.

הקודקוד השישי והאחרון מוקדש לאלו שאולי נהנים מפירות הקדמה, אך חשים בה כמיעוט מקופח. לכאורה, נראה כי תלונותיים לא מוצדקות- בהשוואה לאחיהם במקומות אחרים, ערביי ישראל זוכים לתנאים משופרים- הם חברים מלאים בפרלמנט ומביעים בו את דעותיהם (גם אם לעיתים הן מרגיזות כמעט את כל הרוב היהודי). רבים מהם משתלבים בשוק העבודה ובמערכת החינוך, בתוספת הבונוס של הסרת נטל השירות הצבאי מהם. אבל, האם אפשר לבוא אליהם בטענות, שעה שהביוב ממשיך עדיין לזרום גלוי ברחובותיהם ולהפיץ מחלות? או שזו עדיין האוכלוסייה הענייה בארץ, שסובלת מגילויי גזענות מצד החברה היהודית? שמצויה בפיצול אישיות בין המדינה אליה הם שייכים באזרחותם לעם הגדול במזרח התיכון, אליו הם שייכים במורשתם?

זה היה מסע בשישה אתרים ברחבי ישראל, המרכיבים אותה כמו ששת הקודקודים המאפיינים את מגן הדוד. כל אדם מן השורה, שהיה בוחן את המציאות הישראלית דרך הנקודות הללו, היה תמה- איך ישראל מצליחה להתקיים עם כל הניגודים שבתוכה? הרי היא כמו בגד מטולא, שתפריו הבלויים עומדים להיפרם בכל רגע. כדי להבין את סוד הקיום של ישראל, אני צריך לספר את הסיפור האישי של משפחתי.

סבא וסבתא שלי מצד אמי, זכרם לברכה, היו אנשים שונים במהותם, שכל אחד מהם נשא סיפור חיים מסעיר בזכות עצמו- סבתא שלי עלתה לכאן בגיל 16 מרומניה ומיד הצטרפה לאצ"ל, שם הסליקה כלי נשק ותלתה כרוזים. הסבתא הזאת הייתה, מה שמכנים היום, "ג'דאית". אישה חזקה. כשנתפסה על ידי הבריטים, הועמדה למשפט ובזכות תושייתה וחריפות לשונה, התייצבה מול מערכת המשפט המנדטורית והוציאה עצמה זכאית. סבי היה אוד מוצל מאש, שאיבד את משפחתו פעמיים בשואה- את זו שנולד לה ואת זו שהקים. שמונה אחים ואחיות ושני הורים שנרצחו בכפרם ושני ילדים ששלח למנזר לשם הצלתם ושלא חזו בשובם עד יום מותו. לאחר שלחם ביערות ספוגי הדם של אירופה, נעצר בקפריסין ונלחם שוב במלחמת הקוממיות של עמו, הקים בית עם סבתי והביא לעולם את אמי, בת יחידה.

שני האנשים האמיצים ומעוררי ההשראה הללו הם שניים מתוך מיליוני יהודים ויהודיות מרחבי העולם, שלאורך כל חייהם היטלטלו בין צרות שונות- בין אם בשל יהדותם בנכר ובין אם בשל זרותם בקליטתם בארץ המובטחת. נסיבות בלתי רגילות מולידות אנשים בלתי רגילים, וכשהם וצרותיהם מתקבצים במקום אחד, אי אפשר לצפות לבית שקט ונורמלי. הכל בה דרמטי, נדמה שהכל בה תלוי על בלימה- עוד שנייה פורצת מלחמה חדשה, אוטוטו לחרדים יימאס מהמדינה ולמדינה יימאס מהם, מחר הכלכלה קורסת והאחרון תכף ייצא ויסגור את האור. אבל כשבוחנים את מה שהיה בהתחלה ואת מה שיש לנו היום, אפשר לקבוע בנחרצות, שמעולם לא היו חייבים רבים כל כך הרבה כל כך לאדם אחד ויחיד, האיש שהתחיל את הכל. אתה. חזונך הצליח לאגד את האנשים שהגיעו משבעים גלויות ולהוציא מהם את המיטב למען הגשמת החלום בן שנות אלפיים. הרצל, לא זכית לראות במו עיניך את המפעל הגדול שלך קורם עור וגידים, אבל אני מבטיח לך שאתה יכול לחזור למקום מנוחתך בבטחה, לא לפני שאוסיף עוד דבר אחד קטן, שיהיו בטח רבים שיצטרפו אליו בשמי.

תודה. תודה על הכל שהתחיל מלא כלום.

סיפור מספר 16 / המחיצות שקרסו

שמוליק ישב רועד במכוניתו, רועד מהתרגשות. דמעות הציפו את פניו והבכי השתלט על תחושותיו. הוא החנה את רכבו ולא יכול היה להמשיך בנסיעה. שמוליק שמע את קולו ואת הכרזתו של מוטה גור בוקע מן המשדר שברכב: "הר הבית בידנו"! צמרמורת אחזה בכל גופו.

שלוש המילים הללו הציתו להבה בליבו של שמוליק, להבה שהדליקה בו אהבה עזה לחיילי צה"ל וצער עמוק על כך, שהוא אינו נימנה עם אותם החיילים משחררי הר-הבית. שמוליק בן העשרים, הוא בנו בכורו של רב חרדי ידוע וחשוב. אביו נחשב לאחד הרבנים המובילים בקרב היהדות החרדית בירושלים של אותם הימים. הופעתו החיצונית של שמוליק נאה ומרשימה והוא דאג לטפח ולשמר הופעה זו. שמוליק שאף תמיד להתגייס ולשרת בצה"ל, אבל לא היה לו כל סיכוי לקבל את הסכמת אביו ואישור משפחתו למהלך שכזה. הוא ידע שהוא עתיד ביום מן הימים לרשת את כסא אביו והיו לו את כל הכישורים לכך. אביו, הרב החשוב, פרט להיותו תלמיד חכם ואהוב בקהילתו, היה גם אדם אמיד ובעל נכסים רבים. לרשת את כס האב ונכסיו, לא היה דבר של מה בכך ושמוליק ידע, שאסור לו ל"מרוד" או להתנהג לא כפי שמצפים מן היורש העתידי.

צערו של שמוליק על כך שלא היה שותף לשחרור הר-הבית בער בעצמותיו, וקנאתו בחיילי צה"ל הלכה והתעצמה. הוא ראה בכל אחד מהם, קדושה וגבורה. כששמע שמוליק את ההכרזה "הר הבית בידנו", הוא היה בנסיעה בשליחותו של אביו כדי לאסוף רב חשוב אחר, שאמור לתת שעור בישיבה של אביו. משנגע שמוליק והתבונן בשעונו, הוא נבהל מהשעה המאוחרת, התניע במהירות את הביואיק המפוארת של אביו ושעט לעבר ביתו של אותו רב. שמוליק התנצל על האיחור והסיע את הרב לישיבה.

הימים הבאים עברו עליו שלא כתמול שלשום. הוא לא מצא מנוח לנפשו, ישב בישיבה ובהה, ראשו לא התפנה ללימודי הקדש. לימודים אותם אהב ללמוד ובחשק רב, הפכו לו לטורח. מידי יום חמישי נהג שמוליק לשבת מול אביו ולהעביר לו בתמציתיות את תכן לימודיו בימים האחרונים, את החידושים להם התוודע, ולשאל את השאלות שהתעוררו אצלו. שמוליק סיפר לאביו כי בימים האחרונים הוא לא למד דבר. הוא מעולם לא שיקר לאביו וגם הפעם כך נהג. הוא סיפר לאביו כי הידיעות על שחרור הר-הבית מילאו את כל תחושותיו ומחשבותיו, וראשו לא היה פנוי ללימודים. האב שמע ברגיעה מוחלטת את בנו ואז ניסה להסביר לו, שלכל אדם יש יעוד בחייו. החיילים ששחררו את הר הבית נועדו לכך, ואילו לנו אמר האב, יש יעוד ללמוד וללמד תורה, להתעמק בתוכה ולשמר בדרך זו את העם היהודי. שמוליק לא התווכח עם אביו והבטיח לו, כי ישתדל בימים הבאים להשלים את אשר החסיר.

מידי יום ששי, רגיל היה שמוליק לקנות מצרכים שונים עבור בני הבית והאורחים, לקראת שבת. כך נהג בכל שבוע, היה לוקח את רכבו המפואר של אביו, ויוצא לסבב קניות שנמשך כשלוש עד ארבע שעות.

גם ביום ששי זה נהג הוא כהרגלו ויצא לדרך. במורד רחוב מגוריו הבחין שמוליק בחייל המבקש "טרמפ". הוא עצר את רכבו ושאל את החייל, לאן הוא צריך להגיע? החייל השיב שהוא גר באחד הישובים הסמוכים לירושלים. שמוליק הכניס את החייל למכוניתו, על אף שידע שאין זה כוון נסיעתו, הוא הסיעו עד לפתח ביתו. החייל כמובן הודה לו מאד והיה מאושר על הנסיעה המיוחדת לה זכה ועל כך שיוכל לנצל יותר שעות חופשה בביתו. בדרכו חזרה לירושלים, עצר שמוליק לחייל נוסף וזה היה צריך הפעם לכוון יעד נסיעתו של שמוליק. לאחר שהוריד את החייל במקום מבוקשו, התפנה שמוליק לערוך את קניותיו המתוכננות. במשך כל יום השבת לא מצא שמוליק מנוח לנפשו. הוא לא השלים עם דבריו של אביו, שתפקידו לשרת את עם ישראל, הוא בלימוד התורה בלבד. שמוליק החליף דברים עם אמו,

איתה היה לו קל יותר לשוחח בפתיחות מוחלטת. גם אמו הסבירה לו את עתידו הצפוי כרב קהילה חשוב ומכובד וככזה, יוכל ודאי לתרום את חלקו לעם היהודי, תרומה חשובה ומועילה. שמוליק הבין שאין כל סיכוי שיצליח לשכנע את משפחתו, שיסכימו שהוא ישרת בצבא. הוא נזכר בחייל שהסיע ביום ששי ואת האושר על פניו של החייל כשהורידו בפתח ביתו. שמוליק גמר אומר, שמעתה בכל יום ששי הוא יסיע חיילים לביתם עם הביואיק המפוארת של אביו, ולא חשוב היכן ביתם ממוקם.

הוא שוחח עם אביו בעניין זה וביקש את רשותו לאפשר לו לעשות זאת. הוא הסביר לאביו שזו מצווה לאפשר לחיילים להגיע לביתם לפני כניסת השבת וכך למנוע מהם את הנסיעה בשבת, וכמובן שזו מצווה גם לעזור לזולת.

אביו הרב הבין, שמוטב לו להסכים עם גחמה זו של בנו, העדיפה על פני כל אפשרות אחרת ששמוליק עלול להציע.

מאז, בכל יום ששי היה שמוליק יוצא עם רכבו המפואר של אביו לכבישים, אוסף חיילים ומסיעם עד לפתח ביתם. הוא הרגיש שלם ומאושר על שבאפשרותו לתרום את חלקו לצבא העם. בימים ראשון עד חמישי הוא היה שקוע בלמוד התורה ויום השישי היה מוקדש להסעת חיילים. את הקניות לשבת הטיל האב על אחד מבני הישיבה שהיה סמוך על שולחנם של המשפחה. שמוליק היה חוזר לביתו בימי שישי, כשעה לפני כניסת השבת.

באחד מימי השישי, כשבמכוניתו חייל שאסף והוא קרוב מאד לביתו של החייל, הביואיק המפוארת "נתקעה". שמוליק ניסה עם הידע המועט שהיה לו במכונאות להתניע את הרכב אך ללא הצלחה. טלפון להזעקת עזרה לא היה בקרבת מקום (בטרם עידן הטלפונים הניידים). שעת כניסת השבת מתקרבת והחייל הציע לשמוליק לעשות את השבת אצלו בבית. שמוליק היה נבוך, היסס ולא ידע כיצד להגיב. החייל הוציא מכיסו כיפה סרוגה ואמר לשמוליק שהוא ממשפחה דתית, אמנם לא חרדית, אך בביתם כשר בהחלט ושומרים שבת. הרבה ברירות לא היו לו לשמוליק והם צעדו לביתו של החייל, מרחק הליכה של כרבע שעה. בהגיעם לבית החייל טילפן שמוליק לביתו, הסביר לאמו את המצב. והרגיעה בהסבירו, שהוא מתארח במשפחה דתית ושאין להם מה לדאוג.

משפחתו של החייל קיבלה את שמוליק במאור פנים ובשמחה, הם פינו לו חדר לנוחיות והשתדלו מאד להנעים את שהותו אצלם. שמוליק חש בנוח, הוא הבין כי נקלע למשפחה חמה ומחבבת. כששבו בני הבית ואורחם מתפילת ערב שבת בביה"כ, מצא שמוליק את כל בני הבית שכללו מלבד החייל והוריו, עוד שני אחים ושתי אחיות, סביב שלחן השבת. הארוחה תובלה בזמירות שבת ובדברי תורה וגם שמוליק הפליא את הנוכחים בחידושי תורה שטרם שמעו. אוירה נעימה ושמחה הורגשה בבית ושמוליק חש בהתרגשות מיוחדת בהבחינו, כי מבטו ומבטה של אחת מאחיותיו של החייל, אסתי שמה, מבטיהם מצטלבים יותר מפעם. ניכר היה, כי זרמים סמויים מתרחשים בין שניים אלו. גם לאחר הארוחה ולאורך השבת, נראו השניים משוחחים ומרוצים.

השבת עברה על שמוליק מהר מן הצפוי והשהות במשפחתו של החייל עשתה לו טוב ובמיוחד השהות במחיצתה של אסתי. עם צאת השבת ביקש החייל את עזרתו של אחד משכניו שהיה מכונאי רכב, והלה הצליח תוך זמן קצר לתקן את התקלה ולהתניע את הרכב. שמוליק הודה למשפחת החייל עבור האירוח הנפלא לו זכה ובטרם ניפרד מהחייל אמר לו שמוליק, כי הוא מאד מעוניין להכיר יותר את אסתי. החייל נותר מופתע, כי ידע מאיזו משפחה שמוליק מגיע, אך הבטיח לו שמבחינתו, הוא יאפשר לו להכיר את אסתי יותר, אם כמובן היא תרצה בכך.

שמוליק נפגש עם אסתי פעמיים נוספות והם החליטו למסד את הקשר שביניהם. לא היה קל לו לשמוליק לשכנע את הוריו שיסכימו לחתונתו עם אסתי. הם ניסו לתת לו להבין, כי אורח חייהם שונה ומוטב לו אם ישתדך עם אחת מ"שלהם", ושיש להם כבר את המועמדת המתאימה. משהבינו הוריו כי החלטתו נחושה, נתנו את ברכתם לזוג הצעיר. שמוליק נשא את אסתי לאשה ואביו נתן לו את הביואיק מתנה ורכש לעצמו רכב אחר. שמוליק המשיך כהרגלו גם לאחר נישואיו וגם לאחר לידת ילדיו, להסיע חיילים לביתם מידי יום שישי.

לא כל אנשי קהילתו של אביו של שמוליק, ראו בעין יפה את תרומתו של שמוליק לחיילים הציוניים וגם לא את נישואיו לאסתי, שגם היא באה מבית ציוני. הקולות בכיוון זה הלכו וגברו והם הושמעו לאוזנו של הרב. אנשי הקהילה נתנו לרב להבין, כי הם לא יקבלו את שמוליק

כיורשו בבוא העת. הקולות האלו הגיעו גם לאוזניו של שמוליק. הקהילה רצתה ששמוליק יחדל מנהגו להסיע חיילים וכמ"כ שאשתו תקבל על עצמה את אורח חייהם ותתנתק מהציונות. שמוליק ללא היסוס הודיע לאביו הרב, כי הוא מוותר על ירושת הכס והיא יכולה להינתן לאחיו הצעיר ממנו, שהיה שקדן ורציני בלימודיו ומקובל על בני הקהילה. האב הבין שאמנם כך עליו לפעול, הוא הכין את בנו הצעיר להיות יורשו כרב הקהילה, אבל הבטיח לשמוליק כי נכסיו יחולקו שווה בשווה.

שמוליק המשיך בשגרה והסיע חיילים בכל יום שישי. הוא ביקש לשמוע את סיפוריהם המופלאים והיה מספר אותם לאשתו, לבניו ולבנותיו. מידי שבת היו לו סיפורים חדשים והתפעלויות מחודשות.

באחת מנסיעותיו ביום שישי, נקלע שמוליק לתאונת דרכים קשה. ברכבו היו שני חיילים טרמפיסטים. החיילים יצאו מן התאונה עם שריטות קלות בלבד ואילו שמוליק נפצע קשה מאד. לאחר מספר ניתוחים מסובכים חזר שמוליק לתפקד, אמנם עם נכות גבוהה. הוא רכש רכב מיוחד לנכים והמשיך להסיע חיילים מידי יום שישי.

שמוליק המשיך כל העת באורח חייו החרדיים, אבל כל ילדיו הבנים שרתו בצבא והבנות בשרות לאומי, כל אחד בהתאם לכושרו ולכישוריו.

שמוליק גאה לספר, שהוא נפצע בשרותו לצבא ושתרם את חלקו גם בגופו. כמובן שמשרד הביטחון מעולם לא הכיר בו כנכה צה"ל, והוא מצדו גם לא ביקש זאת, אך די לו בהרגשתו האישית כדי שיהיה שלם עם מצפונו.

שמוליק חדל להסיע חיילים, ביום בו אסרו על חיילי צה"ל לעלות על טרמפים. בכותל המזרחי בסלון ביתו של שמוליק, תלויות תמונות של רבנים ואדמו"רים, במרכז תמונתו של מוטה גור ומתחתיה ממוסגרות המילים הבאות :

בית יהודי

אם השורשים נבטים מן הקירות
ותולדות עמנו, באותיות זקורות
ובו, מלוא כף של אהבה
לארצנו ולצבא,
הרי הוא לדידי
בית יהודי.

אם תרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 17 / הישראלי המצוי

(הומורסקה)

"הישראלי-המצוי לא כל כך מצוי בארץ"...

מה זאת אומרת? איזו מין פתיחה היא זו לסיפור? אם הוא לא מצוי בארץ אז איפה הוא מצוי?

"בחו"ל!"

מה? ישראלי מצוי דווקא בחו"ל?...

"כן, שם אפשר לגלות אותו"

דווקא בחו"ל?

"כן, והדבר לא קשה לגלותו, שם בחו"ל הישראלי הוא במיטבו"...

אם בארץ הוא לא אז איך זה בחו"ל הוא כן?...

"נעשה ניסוי אחד ומיד תיווכחו, קחו למשל טיול מאורגן לאירופה, שבו באוטובוס עם ישראלים לא מוכרים, סתם ישראלים טובים באקראי, וסעו לראות נופים ככה סתם, יערות-גשם, נהרות, אגמים, נחלים וכיו"ב, ועתה הטו אוזנכם, אם תוך כדי נסיעה תשמעו קולות נכאים פאטו ומישהו קורא בערגה: 'אָהָה', לו היו גם לנו בישראל נופים כאלה, נהרות כאלה"..." ויתר הנוסעים נאנחים אחריו בלחש כעונים 'אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן' אז דעו, זהו זה! גיליתם אותו את הישראלי-המצוי וסימן ההיכר שלו הוא שבכל מקום הימצאו הוא שומר נאמנות ופינה חמה בלבו לעם ישראל ולארץ ישראל ובשום מקום הוא לא מפרגן לעצמו ליהנות בלב שלם..."

שמעו ואספר לכם מעשה שהיה. בטיול המאורגן שלנו באוטובוס בסינאטריה (מדינה אי-שם באירופה) ישבתי סקרן מתמיד להקשיב לקולות, ואכן תוך זמן קצר החלו להישמע אנחות כאלה שהזכרתי לעיל (ולמותר לתאר כאן את הנופים שחלפנו על פניהם) ואני, ישראלי-מצוי-ותיק לא יכול כבר לשבת בשקט, לא שהאנחות הפריעו לי אלא שקולות נוספים שנשמעו בהמשך.

האוטובוס בו ישבנו בדרכנו ממריטה (בירת סינאטריה) דרומה היה ממוזג והמדריכה דיברה באריכות ובערגה על 'נהרות' 'נחלים' 'אגמים' ו'מפלים' שעוד נראה בדרך, והנה הפלא-ופלא, בכל דבריה היא לא הזכירה אפילו לא פעם אחת את המילה 'מים'!...

האמת היא שלא היינו שמים-לב לכך אלמלא נוסעת אחת שהרימה לפתע קולה מירכתי האוטו וקראה בתמימות רבה "ואיפה יש מים"?!...!

למה בדיוק היא התכוונה לא התחוויר לי אז אך כשישראלי שומע 'מים', גם אם הוא בחו"ל, שוב אינו יכול להישאר אדיש. 'מים' בישראל ו'מים' באירופה זה לא אותו הדבר...

באוטובוס השתרר רגע של שקט ושל מבוכה, השאלה נשארה זמן-מה תלויה באוויר וללא מענה וכשהמדריכה התעלמה ממנה חזרו כולם באוטובוס אט-אט לשגרת נסיעה מנומנמת.

'כולם' אמרתי? כן, כולם חוץ ישראלי-מצוי אחד, אנכי כמובן!

השאלה הזאת 'איפה יש מים' לא נתנה לי מנוח וכשראיתי את

1

אדישות הנוסעים מיד עלה במוחי פסוק מדברי חז"ל "במקום שאין אנשים השתדל להיות איש" וכך נטלתי על עצמי את כל כובד-האחריות במשימה לגלות איפה יש מים!...

שעה ארוכה ישבתי כך עם עצמי לדון בשאלה קשה זו ולשווא, עד שלפתע, כמו מהשמיים, הבזיק קול בקרפי וענה: "בישראל יש מים"...

כן, בישראל!

מ...מה, מ...מים בישראל? שאלתי נדהם

'על מה אתה מתפלל' ענה הקול בשאלה והוסיף 'הרי כתוב "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" וגם כתוב "הוי כל הצמא לכו למים" וזו ראיה כפולה כי יש מים בישראל!...

מיד עניתי לו מניה - וביה "אולי פעם היו מים בארץ אבל עכשיו הסיסמא היא 'יָבֵל עַל כָּל טִיפָה' והיא כשלעצמה מעידה שאין מים בישראל"!...

אך הקול השיב וענה 'אדרבא, סיסמת החיסכון במים מעידה לא רק שיש מים בישראל אלא בייחוד על כך שמי ארצנו הם מים איכותיים ביותר וכל טיפת מים שלנו היא נכס כלכלי יותר יקר מכל מקום אחר בעולם"...

"נכס כלכלי יקר" שמעתי ומיד התעורר בי יצר המסחר הטבוע בנו מימי אבותינו והתגלית המרעיש הזו על יוקר המים ואיכותם אצלנו העלתה בי רעיון מקורי והוא לעשות עסקת חליפין עם הסינאטרים, אנו נציע להם מים יקרים משלנו ונקבל בתמורה מה שיש להם הרבה כמו כמה נהרות ואגמים משלהם, אמנם מים פחות מפורסמים ופחות יקרים משלנו אך עם אופציה לכמה מפלים...

רעיון מקורי ומיוחד זה גרם לי התרגשות רבה ובמוחי עלו מצוקות המים שלנו החוזרות ומעיקות עלינו כל שנה מחדש ומיד העליתי בדמיוני מה יהיה שיעור הרווח:

תחזיות מפלס- המים בכנרת ייעלמו / מִי- התהום היקרים לא- עוד יזדהמו

את הברזים נוכל לפתוח בלי כל הגבלה / בניהגרות נבטל מידת 'חצי- מנה'

נכבה את השריפות במי האגמים / את הכנרת נמלא גם בשביל השכנים

את שעוני המים נבטל אז בדירות / ותכניות ההתפלה נגנוזו במגרות...

האין זה נשמע נהדר ?

אך גם מראות הטבע הירוקים שחלפו כסרט- נע מבעד לחלון האוטובוס לא יכלו למנוע ממני את הדאגה העמוקה שהחלה לכרסם בקרבי 'ומה אם הסינאטרים לא יסכימו' ?

באין לי אוזן קשבת פתחתי מיד בדיון ביני- לביני כיצד להגיב על הסיור האפשרי, 'כל עוד המו"מ מתנהל אתם כאן במישור הכלכלי, חשבתי, 'נמצא לזה פתרון, גם אנו מבינים משהו בכלכלה' ורגע אחרי- כן הבזיק בי רעיון חלופי מקורי לא- פחות כיאה לאיש עסקים ותיק כמוני :

'אם הסינאטרים לא יסכימו לעסקת מים זו שיוזמו נציע להם דבר אחר שיש לנו בשפע, למשל 'שָׁרָב'....! כן, שָׁרָב יש לנו בשפע ולהם כמעט אין... ואם הם יגלו נכונות לפתוח עמנו במו"מ בנושא זה נוכל להציע להם אפילו יותר מְשָׁרָב אחד, לא בחינם כמובן, חס וחלילה, אנחנו לא פראירים... אלא, לדוגמא, נציע להם חמישה ימי שָׁרָב שלנו תמורת נהר אחד או שניים שלהם,

2

מה רע בזה? זו הצעה מאד נדיבה מצדנו כי גם בקיץ חם בסינאטריה השָׁרָב הוא עדיין אצלם מְצָרָךְ נדיר, מה גם שאנו מציעים להם יחס של חמישה (שָׁרָבִים) תמורת (נהר) אחד וגם לא נעמוד אִתָּם על המקח, ואם הם ידרשו שבעה שָׁרָבִים במקום חמישה ניתן להם בחפץ לב, זוהי כמובן עסקה מצוינת לפי כל קנה מידה...

עכשיו כשגובשה ההצעה ישבתי קצת יותר נינוח ומרוצה מעצמי והרהרתי בסיכוני הרווח הצפויים לנו בעסקה זו:

בתמוז וחודש אב יהיו פחות שָׁרָבִים / המזג גם בסיוון יִשְׁבּוּז כמה ימים

נוכל גם לוותר קצת על שמיעת התחזית / קל יהיה לצאת לִסְבֵּעַ, משקל גם להפחית

ואם יסכימו הסינאטרים לקבל גם עומס חום / נוסיף אותו להם חנים כבונוס לחשבון...

זה יהיה נהדר, לא?

אך אז כשכבר הייתי שבע רצון קול- הספקן שוב החל להתל בי "ומה אם גם לזה הם לא יסכימו" ? לדיון בשאלה קָשָׁה זו כבר גייסתי הפעם את כל גדולי מועצת החכמים שאצלי את 'אני

כשלעצמי ואת 'בני-לגין-עצמי' וכמובן גם את 'אם-אין-אני-לי-מי-
לי' וכש 'גדולי מועצת חכמים' זו (גמ"ח) התכנסו בי לדיון הועלתה
מיד הצעה חלופית ומפתה לא פחות... לשנות מיד את אופי העסקה:
"אנו נמשיך להציע להם אחד מהעודפים שיש לנו אך בתמורה נבקש
מהם משהו אחר, משהו חדש, לא עוד אגמים ונהרות זורמים אלא
נכסי דלא נידי, נדל"ן בלשון הקודש, למשל 'איים'...! למה איים?
לסינאטרים יש כ- 1100 איים גדולים וקטנים בים הגדול (למה הם
צריכים כל כך הרבה?) ולנו אין איים, אנו נבקש בעסקת-חליפין זו רק
100 איים... (די צנוע, לא?) ולכך הם בוודאי יסכימו שהרי בחשבון
פשוט יישארו להם גם אחרי העסקה כ- 1000 איים, זה די והותר,
ולנו יהיה מה לעשות באיים אלה:

את האיים שנקבל נציב מגבול-צפון / מעכו נהריה עד אשדוד ואשקלון

ואם בחוף יהיה צפוף בין ים ליבשה / צפיפות אותנו כבר מזמן איננה מפחידה

תוספת של נדל"ן חדש כלל לנו לא תזיק / תקווה גדולה לנוקים אם רק להם תספיק..."

גם כל זה אכן נשמע נהדר, אך מה נעשה אם שוב הסינאטרים לא יסכימו
...? אם הם לא יסכימו לא נמשיך לעשות אתם עסקים, זהו זה, חד וחלק,
זה קצצה גבול הוויתורים שאנו יכולים להציע להם. בהתנהגות השלילית
העקבית שלהם הם הפכו שאלה כלכלית זו לשאלה מדינית. אך הם לא
יצליחו בזה כי בעסקי מדיניות אנחנו טובים מהם.

כינסתי, אפוא, שוב את מועצת החכמים וכך כתבנו להם: 'הישארו אתם
עם הנהרות שלכם ועם האיים שלכם ואנו נסתדר די-טוב בארץ גם
בלעדיהם כפי שהסתדרנו עד כה, מים נמשיך לחפש וגם נמצא, גם אדמה
לנו לא תחסר לנו בעזרת-השם שברא שמים וארץ וים, אך הסרבנות הזו
שלכם תעלה לכם ביוקר, אנו נרשום זאת בספר דברי הימים שלנו שלא
נשכח ונמתין לכם במגרשי הספורט שלנו ומן המגרש הביתי נראה לכם מה
אנחנו יודעים לעשות, אפילו גז ונפט נוכל להעלות ממי הים, ומזה תבינו
כי גם בלי הנהרות ואיים שלכם אנחנו על המפה!...

*

סיפור מספר 18 / גורל גויאבה

כשחם ולח נוטה הגויאבה להתקלקל מהר ותולעים לבנות קטנות צצות ממש בן רגע וגודלן כגודל הזמן שהגויאבה חשופה ללחות ולחום. טא-בישדה - "יש בה חיות", ככה אומרים בברזיל. בארץ הטרופית היפה והמזיעה כמעט כל גויאבה טא-בישדה. לפני שאוכלים לוחצים אותה והיא נפתחת באמצע ומתחילים לחפש את הישיות הקטנות המפרפרות ומתגלות מייד בגלל החשיפה הפתאומית והחצופה לאור השמש. ביחס לבני אנוש גויאבה הוא שם נרדף לילד כאפות, שמדביקים לו פתק על הגב: בבקשה תבעטו בי.

הוא היה בן שלוש עשרה כשהגיע מברלין התרבותית לעיירה קטנה במרכז ברזיל. תוך חודש שונה שמו מאדריאן לגויאבה, והוא פגש את החריג הראשון בחייו - הוא עצמו.

בגיל עשרים ושלוש הוא מצא את עצמו שוב בארץ חדשה, במקום חם ולח, ושמו ישראל, ושאל את עצמו אם התולעים הלבנות של הגויאבה עומדות לצוץ שוב. אם הוא עומד להפוך טא-בישדה. כאן לא אומרים את זה ככה. כאן אומרים עולה חדש, זה פחות ציורי, אבל אותה הרגשה של חריגות. לא פלא שבסופו של דבר מצא את עצמו מנהל כפר של חריגים. הם היו המראה שלו. כשהחליט לעבוד עם חריגים ולקשור את חייו בחייהם ריח הגויאבה לא חלף באפו אפילו לרגע, גם לא כגל קלוש ברוח ממקום למקום. הוא מייד ידע שהוא אחד משלהם.

אדריאן גויאבה לקח את רחל אשתו ואת מכתב ההמלצה מאיש הסוכנות, וצעד לעבר כפר תקווה, מבלי שיוכל להתעלם מהשם הסמלי. המלים "כפר תקווה" עבור עולה חדש מכילות את כל החומרים הרומנטיים, מה עוד שמדובר במוסד למפגרים בטבעון. השעה הייתה ארבע אחר הצהרים. היום היה צהוב מרוב שרב. הם צעדו ברגל לכיוון גבעה קירחת. השביל השתרך בשיפולי הגבעה, בתוך חלקת יער קטנה של עצי אורן. אדריאן התקדם בשביל שהשרב הטיל בו דממה מוחלטת. הציפורים היו כנראה מותשות מהחום. רחל אשתו מתנהלת לצדו. פתאום תקפה אותו הרגשה של דה ז'ה וו. ראיתי כבר, הייתי פעם. דומה היה עליו כי הוא יודע בדיוק לאן הוא הולך, איך מגיעים למעלה הקרחת, איך עומדים מול השער הסגור אבל נדחקים דרך החור שלצדו. הוא ראה את המקום הזה כבר למרות שלא היה פה מעולם. הוא חי כאן למרות שלא בגלגול הזה.

בין האורנים נטועים ספסלי עץ ירוקים. על ספסל אחד בדרך אל השער יושבים שניים: אחד מהם צועק. כשהם מתקרבים אליו הם רואים אדם ששיניו שחורות, שפתיו משורבבות, ועיניו ואפו זולגים. הקולות העולים ויורדים שהשמיע נפרדות למלים אם כי גם הן מגובבות וזרוקות זו על זו בערבוביה: אימא'לה אימא'לה אני רוצה שיקברו אותי פה פה פה יקברו אותי את שומעת אימא'לה אימא'לה אני רוצה שיקברו אותי פה. כשאדריאן ורחל קרובים ממש הם רואים אותו רוקע ברגלו, פה אני רוצה שיקברו אותי אימא'לה אימא'לה, רחל נצמדת אל אדריאן. היא פוחדת. על יד האיש שדורש להיקבר בעודו בחייו יושב איש דומה לאריה. רעמה ג'נג'ית על ראשו, גבות עבות מחוברות זו לזו, והוא רגוע ומתבונן סביבו, לא מתרגש מהצעקות, בעצם אדיש אליהן, כאילו הצעקות האלה הן חלק בלתי נפרד מהנוף. גם הוא בשתיקה האדישה שלו מפחיד את רחל. הם צועדים לכיוון השער, נדחסים דרך החור. אימא'לה, פה אני רוצה שיקברו אותי, פה אני רוצה למות. התפילה המונוטונית הזאת מלווה אותם, ורחל מרגישה כאילו יש שדים במקום, צמרמורת תוקפת את גווה לכל האורך, וכל גופה מזדעזע. הקול הולך ונחלש ככל שהם מתקדמים אל מבנה בטון שגם הוא לא נראה מזמין במיוחד, והפחד שלה הולך ומתחזק. כל המשוגעים והחולים ובני השטן החוטאים התכנסו על הדשא, ובעלה הולך דווקא אליהם. לא כך תיארה לעצמה את ארץ הקודש.

מבנה הבטון נראה כמו פירמידה מלבנית שנפלה ונשכבה על הארץ. הבטון עבה ולא מעביר רעשים, אין להם מושג מה קורה בפנים, המפגר הטהור או בן השטן חוזר על עצמו בלי להתעייף, פה פה אני רוצה שיקברו אותי, אבל הוא כבר רחוק מהם. אדריאן מרחיב צעד ושניהם נכנסים פנימה.

בבת אחת ומכל כיוון עטים עליהם אנשים. רחל נצמדת אליו בכל כוחה. הם נדחקים אל הזרים שהגיעו,

מי אתם,

מה אתם מחפשים,

את מי אתם רוצים,

בוא,

בוא,

בוא הנה,

אם תרצו
בונים חברה ציונית

אישה אחת בוכה,

הצעקות של האיש שרוצה שיקברו אותו מתחת לספסל מתגברות, פה יקברו אותי, אימא'לה. אישה בעלת ממדי ענק שהתפרשו בעיקר לרוחב חוטפת התקפת צחוק, מי אתה? היא שואלת את אדריאן, איך קוראים לך? ושאלות הצחוק שלה טורפות את המלים.

מסה של בכי וצחוק וקריאות וריח דחוס של אנשים שהלכו וסגרו עליהם הקיפו אותם כאילו יצאו אל מחוץ לאטמוספירה.

איפה המדריך? אדריאן שואל, ומרגיש יותר נוח מרגע לרגע. הייתי פה כבר. אני מכיר אותם. זה המקום שלי.

מישהו מוביל אותם מתוך הכאוס הזה החוצה, וכשנשמו אוויר עם חמצן בתוכו, חשו כנפליים אל מחוץ לפירמידה שהשתתחה על הדשא. רחל רוצה לברוח.

אני לא דורכת יותר בחיים במקום הזה. בוא נברח. אני פוחדת.

אבל אנחנו כבר פה, בואי נלך לראות את המדריך.

היא לא מרוצה אבל הולכת. עיניה החומות לחות, שיער הדבש שלה מתנופף ברוח ונצמד אל לחייה, היא מסיטה אותו ומתקדמת אחריו, משפשפת בכבדות את שיפולי בטנה, היא הולכת כפופה, כאילו היא מתקפלת תוך כדי הליכה, מקווה שהסיוט הזה יחלוף כבר.

אדריאן ורחל מובילים אל בית חשוך ומלא צמחייה. סבך של צמחים מסתרגים זה בזה אל תוך האפלולית, פורצים בכפות גדולות מתוך עציצים, מתוך האדמה, ניגרים מלמעלה, זוחלים מלמטה, נאחזים בצדדים כמו ידי הצלוב...

הגעתי אל שבט זולו ועכשיו מובילים אותי אל המנהיג, חושב אדריאן כולו מוקסם.

כדים אפריקאים גדולים מקדמים עכשיו את פניהם וקשה להבחין אם הצמחייה פורצת מהם, מלפפת אותם או צומחת בחדווה אל תוכם. הם חודרים אל תוך האפלה ורואים את טרזן יושב על כיסא.

למורת רוחה של רחל אדריאן פותח את דבריו בבקשה לעבוד פה.

לשמחתה של רחל עונה ראש השבט: אין פה עבודה.

העברית שלמד באולפן בברזיל עוד לא חזרה אל אדריאן, הוא מגמגם, חסרות לו מלים אבל הוא מאוד רוצה להשיג את מבוקשו והוא מתאמץ כמו ילד קטן לבטא את עצמו במעט המלים העומדות לרשותו.

ראש השבט מסמן שאפשר לעבור לגרמנית. השיחה מתנהלת בגרמנית ואנגלית לסירוגין. אדריאן מבקש לעבוד פה בהתנדבות. פיה של רחל נפער. "אני מוכן לעשות הכל." אדריאן מדבר בטון של התעלות. הזולו לא מוכן.

הוא אומר, "ממילא צריך לגור במקום ואתה לא תהיה מוכן לגור כאן."

"אבל אנחנו גרים בטבעון," אדריאן מתלהב. "זה קרוב וגם יחסוך לך הוצאות."

הזולו לא רוצה לשמוע בשום אופן. הם קמים ללכת, אבל אדריאן יודע שהסיפור הזה לא גמור. שה"לא" הזה הוא זמני. כבר זרקו אותו מהדלת והוא חזר מהחלון בימי חייו. כבר זרקו אותו גם מהחלון והוא חזר ונכנס דרך חור המנעול.

הוא יודע לחזור. הוא מוכרח לחזור למקום הזה.

הם צעדו שוב בין עצי המחט. עכשיו היה שקט, העצים נראו מעולפים. אדריאן ניסה לסכם אבל בשרב זה לא היה קל לסכם: כשהגיע ארצה הפקיד הרים אליו את עיניו ואמר, אדריאן? אין שם כזה. כך נקבע שמו בישראל אריה. הוריו נדדו איתו לברזיל וגם כשהיה אדריאן, תוך חודש התמלא תולעים לבנות קטנות ונהיה טא-בישדה. עכשיו הוא בישראל והוא אריה, אז מי הוא? למה הוא משתדל מיד להשתלב בין הגויאבות. הוא הפסיק את לימודי המשפטים שלו שנה אחת לפני הסוף בגלל אישה שנכנס בה השד הציוני והיה עליו לקום וללכת אחריה במדבר, על אף שבמקור זה להפך: היא הולכת אחריו. הוא לא ידע מתי בדיוק נכנסה אשתו להריון, מה שבטוח זה לא היה מתוכנן. הם הגיעו כשני סטודנטים, עולים חדשים, שהיו צריכים לגור במעונות הסטודנטים של הטכניון בחיפה, ומצאו את עצמם בדרך להפוך משפחה בטבעון. ושעון החול מזרז. ועד אז צריך למצוא עבודה. בלי שפה, בלי מקצוע, עם כיוון שאף אחד מלבדו לא מעוניין בו. אפילו לא בהתנדבות. הדבר הראשון שגרם לו לאהוב את הארץ החדשה היה הטלפון מהזולו, שהגיע ברגע שאדריאן ורחל נכנסו הביתה: "טוב, תבוא. נראה לי שהמפגרים שלי יאהבו אותך."

פרק א' - האלון:

הכל התחיל מטיולי האביב שלנו...
אמא שלי, שתהיה בריאה, כמו הדבורים (ככה אבא שלי אומר) ברגע שיוצאת השמש, היא יוצאת גם, לראות את הנוף, את הפריחה, לנשום את אוויר ארץ ישראל, את האבנים, לראות את החיות שאצלנו בכפר...
הי, בכלל שכחתי לומר לכם, אני בת 10 וקוראים לי אור (ובשם חיבה אורי)
יש לי הורים וחמישה אחים ואחיות. הגדולות שאחרי הם מור ויהל, שני השובבים יאיר וינון ואחרון חביב הקטן והחמוד- דביר. אנחנו גרים בכפר קטן בהרים (יש כאלה שהקוראים לו "מאחז")
רוב המשפחות גרות בקראוונים ויש משפחות שהתחילו לבנות בתים של ממש.
את הכפר הזה אני אוהבת בכל ליבי, יש בו ילדים וילדות שמחים, וחיות רבות, עיזים, אווזים, כבשים וגם כלבים. כמובן.
יש בו שקט, שלווה ונוף מקסים.
בימים שיש בהן ראות טובה אנחנו יכולים לספור אפילו את האניות שעל הים של אשדוד, אבל מעל הכל האווירה כאן, איך אומר לכם, ממש של קדושה.
תמיד, מיד אחרי פסח, אולי קצת לפני כן, תלוי במזג האוויר, אחרי הצהריים, אמא אוהבת לקחת אותנו לטיולים קצרים באזור לחפש צבים, חלזונות, חיפושיות, פרחים וכל מיני דברים יפים.
בכל פעם אנחנו הולכים למקום אחר, פעם לעמק המוצף כלניות אדומות ורקפות, פעם לאורן שהשכנים התקינו בו ערסל ואפשר להתנדנד בו ולשמוע את ציוץ הציפורים, פעם סתם לגן השעשועים שיש בו בית עץ חמוד ופעם אחת "העזנו" לעלות איתה להר. עלינו ועלינו, ההר היה תלול, ופה ושם היינו צריכים להיאחז בסלעים, יעלים קיפצו בינות לסלעים, החיווי - העוף הטורף הגדול שטורף נחשים, עמד בשמים מחכה לטרפו, ואז ראינו אותו, -ענק, רחב ומלא צל- את האלון.
כולנו התנפלנו עליו, טיפסנו על גזעו הרחב, התחבאנו בצמרות הענפים וגלשנו בסלע הגדול שתחתיו, כשאימא יושבת בצילו, סורגת, קוראת תהילים, ומתענגת על הנוף המדהים שנפרס תחתינו.
כשחזרנו למטה, לכפר, אחרי שהיינו כבר מקולחים, ובמיטות, שמענו

את אמא אומרת לאבא, זהו, מצאתי שטח, שם, באלון, משם רואים את כל הכפר, משם מרגישים את מרחבי הארץ. שם יהיה ביתנו. ואכן כבר למחרת הם הלכו, אבא ואמא ואחי התינוק, דביר, לראות את השטח.

למרבה הפלא, אפילו אבא המאופק בדרך כלל התלהב מאוד, ישב תחת האלון, נשם עמוק ואמר, כן- גן עדן פה. אני חושב, פה יהיה ביתנו. הדרך אל ההר היתה ממש ארוכה, הרבה דיונים נשמעו בין אבא ואמא, איך נעלה? ואין מספיק כסף? ומי יעזור? ואיך יהיה חשמל, ומים וביוב וכל השאר? והאם יפנו אותנו? ואז הגיע יום הנישואים של אבא ואמא והם החליטו לעשות מעשה. אבא הביא שק מלט, שק חול, ושני שקי אבני חצץ, בקערה ענקית. הוא ערבב הכל עם מים, אמא הביאה אבנים וכולנו עזרנו לה, מגדול ועד קטון כל אחד כפי כוחו, אמא ערמה אותם לטרסה יפה ואבא הדביק אותה בעיסה הדביקה שהכין. כולנו עבדנו במרץ ובשמחה ועייפים אך מרוצים חזרנו למטה לקרוואן מתפללים שבמהרה נזכה להעפיל למעלה אל ראש ההר.

פרק ב' - עולים להר:

היום בו ארזנו את מיטלטלינו ורהיטינו והעמסנו על הטרקטורון הקטן היה עבורנו יום חג.

יום גדול הוא לנו לעבור לגב ההר. למרות שהוא עדיין לא בית, אבל בשבילנו הוא פסגת החלומות. בית על הר שלם, בארץ ישראל! השכם בבוקר התחלנו בהכנות, אבא ואמא עבדו במרץ. הם ארזו רק את הדברים החשובים ביותר- מזרונים, מקרר, תנור, בגדים נחוצים ואוכל והעבירו אותם לקראוון אחד. אנחנו הגדולות, השגחנו על הקטנים. כולנו אכלנו ארוחת בוקר חגיגית משהו, וחיכינו בקוצר רוח ובהרבה חשש למוביל. ידענו שהקראוון עלול להישבר בדרך כי הוא כבר ישן מאוד, יכולים גם לפנות אותנו בדרך ואז הכל אבוד, נהיה בלי שום בית ואז...

לא רציתי לחשוב מה אז, רציתי רק לחשוב טוב, כמו שאבא אומר, וה' יעזור. ואז, זה הגיע, בבת אחת, המוביל, גבר מבוגר, שחום עור, רזה ונמרץ עם עוד שני בחורים זריזים פתחו את החיבורים בין הקראוונים, ואנחנו הילדים ואמא מהר הלכנו לגינה של השכנים כדי לראות משם יותר טוב את הפלא, וכדי לא להפריע לפועלים.

הבחורים החסונים הדקו את הברזלים הגדולים לארבעת הפינות של הקראוון, הנהג לחץ על הכפתור המיוחד והקראוון התרומם אט אט באוויר.

עיני כולנו היו נשואות למעלה, הרגשנו, כאילו חלק מאיתנו עולה השמימה, האם יגיע בשלום?

יאיר התחיל לבכות "הבית שלי, הבית שלי בשמים" המשאית החלה לנוע ברגע שהקראוון היה מונח עליו ופתחה בדהרה לכיוון האלון, שם כבר חיכו אבא והחברים שהכינו מבעוד מועד את כל התשתיות, חיבורי החשמל וכל מה שצריך. לנו נשאר רק להתפלל, ואכן זה מה שעשינו. אמא, אני והילדים רצנו לכיוון האלון כשעוד ועוד שכנים באים לחזות בפלא, ובפינו תפילה אנא עזור לנו בורא עולם שהקראוון יגיע בשלום לאלון, שנוכל לשבת לבטח בארצנו ולא יפנו אותנו, ואף יהודי אחר מביתו, שנוכל לשמוח בחלקנו ונזכה לברכה בעמלנו.

וכך בעודנו שקועים בתפילה ראינו את הקראוון נוחת אט אט במקום המוכן. אבא והבחורים מסדרים את כל מה שצריך תיקון ועוד כמה בחורים עם טרקטור מעמיסים את הציוד מהבית. כך הפך החלום שלנו למציאות.

עוד הרבה עבודה נכונה לנו עד שנגיע למנוחה ולנחלה אבל ההתחלה הזאת היתה לנו שמחה גדולה.

כבר באותו הלילה לשמחתנו הרבה הבאנו מזרונים ואת לילנו הראשון בילינו ב"בית החדש". לאורו הרך של הירח תחת שמים מלאי כוכבים נשאנו עינינו לשמים ובפינו תפילה: "בורא עולמים אנא שכן שכינתך כאן עימנו, בנים החוזרים לאמא אדמה, לארץ המובטחת תן שלום ושלווה וכן, תן גם תן, קצת נחת"

פרק ג' – שלג:

חם פה למעלה, קטן וחמים, כולנו פה בקראוון, המזגן דולק ומחמם. אמא מכינה מרק חם וטעים, אנחנו הבנות מכינות שיעורי בית, מציירות והבנים משחקים במשחקי הרכבה. הבית קטן מאוד. כולנו ישנים יחד בחדר אחד על מזרונים ואבא ואמא בחדר השני. ובסלון שם עושים הכל, מכינים שיעורי בית, משחקים, אוכלים, אז אחרי כל פעילות צריך לסדר מיד. (ולפעמים זה קצת מעצבן..) אבל עכשיו זה דווקא מאד נחמד כי זה קל יותר לחמם- אומרת אמא. ואז צלצל הטלפון, מור רצה לענות, "הודיעו איזה הודעה" היא קוראת בצהלה, "אמרו שמחר יהיה שלג!"

"שלג!?" שאלנו כולנו, "שלג!" פצחנו בשאגות שמחה. "איזה כיף, נעשה בובות שלג".

"שלג" קראה אמא, "אוי לא, שלג!"

"מה נעשה?" שאלה בקול דואג, ומיד התקשרה לאבא, "הודיעו שמחר ירד שלג", אמרה לו במהירות "אני כבר בא" הוא ענה, וממש אחרי כמה דקות הוא כבר היה בבית ועל פניו עננה. הדרך אלינו אל ההר עדיין לא סלולה, כל ההר כולו בוץ ואפילו בגשם סוער, קשה לעלות. הנהג של ההסעה, לא פעם, סירב להעלות אותנו להסעה. "אתם מלכלכים לי את המושבים עם הבוץ שלכם, תישארו בבית" הוא אמר לנו. ואנו עם דמעות בעיניים עלינו שוב את כל ההר, מגפינו מלאים בוץ ואמרנו לאמא: "הנהג לא מוכן לקחת אותנו, אנחנו מלאים בוץ".

"אל תדאגו" מרגיעה אמא ומלטפת אותנו, "עוד מעט יבוא אבא מהתפילה וייקח אתכם לגן ולבית הספר, בינתיים תורידו מגפיים ותשתו משהו חם".

אח"כ אבא מגיע אנחנו מתלבשים ושוב עולים לטנדר הגדול של אבא ונוסעים לבית הספר. "ייקח זמן" מרגיע אותנו אבא "לאט, לאט, סבלנות ילדים, עוד נעשה כביש ונבנה בית, לאט, לאט". הוא עוזר לנו לנקות את הבוץ ליד שער הברזל של בית הספר ונפרד מאיתנו. כן, קשה החורף כאן בהר, אבל מה אני שוקעת בהרהורים, בעצם רציתי לספר לכם מה קרה לנו בשלג. "המזגן קופא בקור של שלג, צריך למהר להביא נפט לתנור הקטן, צריך למלא את הבית באוכל" אומר אבא, ונוסע במהירות להביא נפט ואוכל.

הלילה עבר בשלום ואחריו הגיע הבוקר, את פנינו קידם הר לבן צח ורגוע.

בטלפון, בהודעה יישובית הודיעו שהדרכים פתוחות ויש הסעות. בתי הספר והגנים יפעלו כרגיל. התלבשנו, התארגנו בשמחה ויצאנו כולנו לדרך, מלווים במבטה האוהב של אמא ובדאגה של אבא. בבית הספר היה יום שונה, הכנו בובות שלג בהפסקה ובסיום היום הנחמד רצנו להסעה כדי לחזור הביתה, בהתחלה היה רק טפטוף של גשם, הכבישים עדיין היו מכוסים בשלג, ואז החלה הסופה, רוחות עזות החלו לנשוב בחוזקה, גשם ושלג ירדו בערבוביה והנהג החל לנסוע בשביל העפר בואכה הכפר הקטן שלנו.

אך כשהגיע לאמצע הכביש אמר לנו, "ילדים, מצטער, יש פה סכנת החלקה, גם אם ישלמו לי אני לא נוסע, תרדו כאן"- הסתכלנו עליו המומים, בחוץ סופת שלג משתוללת, אתנו בהסעה יש ילדים רכים רק

בני שלוש! הדרך לבית גם בלי הסופה הזו היא לפחות 20 דקות בירידה התלולה, איך נגיע הביתה בקור הזה? לפחות אם הינו יכולים להתקשר הביתה, להזעיק עזרה! אבל הנהג לא נתן לנו זמן לשאלות, "נו ילדים, מהר תרדו, אני ממחר, " ירדנו כולנו קפואים מקור ומבוהלים אל סופת השלג, היינו בערך 15 ילדים, הידקנו את מעילנו נתנו יד אחד לשני, ובמיוחד דאגנו להחזיק את הקטנים שבנינו, וכך צעדנו לאט לאט, מנסים לא להחליק בשלג, לא לעוף מעוצמת הרוח השורקת בפנינו, שעה ארוכה הלכנו בדרך, עד שראינו את אמא והשכנה עולות לקראתנו מטורפות מדאגה, "מה, אתם הולכים ברגל???" את אחי הקטן, יאיר, על גבה ואת היד השניה נתנה לאחי היותר גדול, אנחנו, הגדולים קצת יותר הסתדרנו, וסוף סוף הגענו הביתה לגב ההר, רטובים עד לשד עצמותינו, אמא מיהרה להחליף את בגדינו הרטובים ואבא הדליק לנו את התנור הנפט ולאט לאט התחממנו.

" התורה ארץ ישראל ועולם הבא נקנים בייסורים" אמר אבא בעוד אמא מכינה לנו כוס תה חם ואנחנו, הרי רוצים את כולם...

פרק ד' - החתונה

סוף סוף חתונה אני מתרגשת מאוד, חברה של אמא שלי מתחתנת ואמא אמרה שלחתונות שמזמינים אותם (אותה ואת אבא) לא מביאים ילדים, כי זה לא נעים, אבל היא תיקח רק אותי כי אני כבר גדולה ולא אפריע, ואני אוכל לרקוד ולשמח, והעיקר לראות את הכלה עם השמלה הפורחת והזר היפה....הגיע היום המיוחל, אמא הזמינה שמרטפית לקטנים, התלבשנו, אמא ואני חגיגי הכנו את המתנה והיינו מוכנות לדרך, אבא חיכה לנו למטה בסוף ההר, השמרטפית הגיעה בשעה היעודה מתנשמת ומתנשפת, מלאה בוך, "וי לאן עליתם, קפוא פה", "בואי תיכנסי, תשתי משהוא" אמרה לה אמא "תתחממי". "הילדים ישנים והכל רגוע, אם יש בעיה תתקשרי". יצאנו שתינו אמא ואני, יד ביד אל הלילה הסוער (לא סיפרתי לכם עדיין, אבל עכשיו זה הזמן, בכפר שלנו אין תאורה בלילה יש תאורה של כוכבים מנצנצים ואור ירח, ואנחנו כבר התרגלנו להקדים לישון לפני החושך בחוץ ולהשכים קום עם זריחת החמה) הלילה היה סוער במיוחד, עננים שחורים מכל פינה, מרוב הסערה לא ראינו ירח ולא כוכבים, רק גשם שוטף ורוחות שהיכו בפנינו, החושך היה מוחלט וסמיך ומתחתינו רק בוך מכל עבר, "אמא אני טובעת בבוץ" קראתי באימה "תחזיקי בי

חזק" היא עונה לי בצעקה כדי להתגבר על קולות הרוח השורקת
בחזקה,
" אוי גם אני טובעת " אני שומעת אותה מבעד לערפל ושתינו טובעות
וקמות וטובעות, אחרי מסע שהיה נראה כנצח, דרכו רגלנו סוף סוף
על הכביש "מרחנו" את רגלנו על הכביש כדי להוציא את כמויות הבוץ
שנוספו לנעלנו היפות – נעלי החתונה... איכשהו הצלחנו להגיע לאוטו
וכך יצאנו אל החתונה.
(למרבה הפלא הבגדים נשארו יבשים ונקיים)
כשהגענו לאולם דימינו שהגענו לכוכב אחר, כולם לבושים יפה, נקי
שמחים ועולזים, ואנו אמא ואני, עם נעלים מלאות בוץ, במהירות
נכנסנו לשירותים של האולם והתחלנו לנקות במרץ את הנעלים
מתפללות שאף אחת לא תכנס לשם עכשיו...
אבל בדיוק אז נכנסה חברה טובה של אמא שלי, חיבוקים, נשיקות,
ופתאום היא רואה אותי משפשפת ומשפשפת את הבוץ מהנעלים,
"מה אתם עושים" היא שואלת ואמא מסמיקה ואומרת " יצאנו מהבית
על גב ההר אין לנו עדין כביש וכל ההר טובל בבוץ אנחנו מנסות
להתנקות
אה איזה יופי קוראת החברה, ופניה קורנות את יודעת, גם אצלינו
בישוב היתה תקופה כזו שעדין לא היה כביש, ואני תמיד כעסתי על
הבוץ בנעלים אז בעלי היה מרגיע אותי ואומר: " אשתי, תשמחי, כל
פירור של בוץ זהו עפר של ארץ-ישראל, בגלות אנשים היו כמהים
אפילו להריח את העפר הזה, ואת זכית!
"זכיתם", היא אמרה לנו "זהו לא לכלוך זהו יהלומים " אתם כבר
יכולים לצאת. ובאמת יצאנו כבר (עם נעלים נקיות ...) לחתונה לשמוח
בשמחת חתן כלה.

פרק ה' - הכביש

"זהו הודיעו בחדשות שהשבוע יהיה חם מהרגיל בעונה, בשבילנו זה
מצוין " – אמר אבא – הספקתי גם לחסוך סכום כסף ניכר ואפשר
יהיה להתחיל סוף סוף לבנות כביש, " נוכל להגיע עם האוטו קרוב
לבית, ונוכל לחזור הביתה עם ערמות קניות ולא לסחוב את הסלים
הכבדים במעלה ההר, נוכל גם לחזור במוצאי שבת מסבא וסבתא
בלילה, בלי שאבא ואמא יצטרכו לסחוב על גבם ילדים ישנים בחושך

של הכפר במעלה ההר, יהיה לנו כביש אמיתי, שאפשר לנסוע עליו באופניים, לשחק בו בגומי וחבל, ואפשר... ואפשר

"תפסיקי לחלום" אורי, קורא לי אבא, בואי, תזיזי את הילדים, הטרקטור מגיע לעשות עבודות שטח, ואסור שאף ילד יסתובב כאן, זה מסוכן" התעוררתי מחלומותי, כן יהיה כביש, אבל בינתיים צריך לעבוד, לקחתי מהר את כל הילדים ל"מחנה" שלנו שבמעלה ההר שם יש לנו את הדיר הגדול שאבא בנה ובתוכו "צבייה" העיזה הכי יפה שאני מכירה אבא קרא לה כך כי היא יפה כמו צבי חומה ואצילית, "ליצנית" - העיזה המצחיקה שיש לה קרן אחת בצורה של צב ובקיצור אנחנו קוראים לה ליצ'י, "ונסיכה ראשונה" - העיזה השחורה עם עיני שקד שנראית כמו נסיכה, לליצ'י ולנסיכה יש הרבה חלב ואמא מקפידה לחלוב אותם בוקר וערב את החלב היא שמה בכד גדול, אני אוהבת לראות את הקצף הלבן שתמיד נמצא בסוף הכד אחרי החליבה, וכמובן כמובן לשתות צ'יקו עם החלב הטרי, ואם נשאר מספיק חלב אמא מכינה לנו יוגורט או לבנה, אבל הכי אנחנו אוהבים לשתות אותו טרי וחם.

כל יום כשאנחנו חוזרים מהגן או מבית הספר אנחנו הולכים להאכיל את הנסיכות כדי שיהיה להם הרבה חלב, ואחרי הצהרים אנחנו הולכים עם אמא כדי לחלוב אותם. ליד הדיר יש עץ תאנה גדול שמספיק לעוד תריסר ילדים וחצי, שם מתחתיו בנינו "מחנה" יש שם את המגלשה הישנה שלנו, שמיכות מרופטות ובובות ישנות, יש שם גם הרבה קרשים שאיתם אנחנו בונים כל מיני דברים (במיוחד הבנים עם הראש היצירתי שלהם) הבאנו לשם גם סירים ישנים שאימא לא צריכה ואנחנו משחקים שם שעות ובכלל לא שמים לב שהזמן עובר.

לשם אבא שלח אותנו כדי שלא נפריע לעבודות הכביש, אבל אנחנו לא יכולנו להתאפק, סוף סוף בונים כביש ועוד מגיעים כל מיני כלים מיוחדים במינם - טרקטור לישר את השטח, ומשאית גדולה להביא ערמות עפר ואחר כך מכבש כדי להדק את האדמה התחוחה, איך אפשר שלא להסתכל ? אז עמדנו לנו במקום מוצל למעלה והבטנו מרותקים לכלים שעבדו במרץ תחתינו. שבוע שלם נמשך העניין כל יום היו מגיעים הפועלים ובראשם "יורם" חביב הילדים, עובדים

מבוקר עד ערב ובערב, משאירים את הכלים ליד ביתנו לנוח, יורם נהג
הטרקטור, הוא אדם בודד את רוב שנותיו הוא עושה לבד, וכשהגיע
אלינו וראה את "ערמות הילדים" כפי שנהג לכנותנו בחביבות, הוא
התמלא שמחה ולא יכול להתאפק מלצבוט על הלחי ולנשק ולפטפט
איתנו, בכל הזדמנות הביא לנו הילדים הפתעות ודברים טעימים. אחי
הקטן, יאיר, כל כך אהב אותו שהתחיל לקרוא לעצמו "יורם" על שמו,
וביום האחרון לפני שהוא נסע הוא הזמין את כולנו, כל הילדים לעלות
לטרקטור לסיבוב אחרון לראות את הכביש החדש מלמעלה בשמחה
נעינו להזמנה ועשינו איתו סיבוב על הטרקטור הגדול, כיף היה
לראות את הכביש החדש ממרומי הטרקטור, הצטופפנו כולנו
מאושרים, מחזיקים בפינות, ומנסים להתגבר על טרטור המנוע
הרועש.
זהו, יש לנו כביש.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 20/ המלאך בלבן

היא הייתה ילדה נאה, עליזה ושוקקת חיים. בת זקונים להורים אמידים באיטליה, שלאחר 15 שנים התגשם חלומם ונולדה להם בת. אחות לבנם הבכור רוברטו.

אלגרה הם קראו לבת הנכספת, משום שהוסיפה אור ושמחה לחייהם, והוסיפו לכך את השם העברי - אסתר. שם שהתאים כל כך לילדה החולמנית שאהבה סיפורים על מלכות, נסיכות ופיות. ילדה שחלמה להיות מלכת איטליה באחד הימים לכשתגדל.

כשמלאו לה חמש שנים, בנה לה אביה לכבוד יום הולדתה בית מעץ אותו מאוד אהבה. שם גילמה את הדמויות עליהם חלמה. עם הזמן עלו הפשיסטים בראשותו של בניטו מוסוליני לשלטון. גרמניה הנאצית הלכה והתפשטה והיטלר, בן בריתו של מוסוליני, וחייליו כובשים כמעט את אירופה כולה. הייתה לכך השפעה ישירה על היהודים באיטליה ועל חייה בפרט. נאסר עליה ללמוד בבית הספר, היא לא יכלה יותר לבקר חברות וללכת למקומות הבילוי שאהבה. בית העץ הפך להיות לה למקום מפלט, בו יכלה לטוות את חלומותיה, לשחק כאילו אין מתנהלת מלחמה בעולם ולהתעלם מהעובדה שהיא יהודייה וחייה משפחתה בסכנה.

יום אחד, כשהייתה בדרכה לביתה, היא הבחינה בהמולה גדולה מסביב לביתה. היא הבינה מהר מאוד שהנאצים הגיעו לעיירה. ועוד לפני שהספיקה להגיב, משך אותה השכן הצידה ואמר לגרמנים "אל תיגעו בה, זוהי בתי". בעיניים כלות היא צפתה כיצד לוקחים את אביה ואמה. כשעזבו החיילים את המקום, אמר לה השכן "איני יכול להסתיר אותך בביתי, אם יגלו זאת הגרמנים, יהרגו אותי ואת בני משפחתי. לכי אל היער ושם הסתתרי". "אני פוחדת" היא אמרה. "אין לך ברירה" הוא ענה, "הנאצים הם חיות הטרף הגרועות ביותר. את חייבת להתגבר על פחדייך ואלוהים ישמור עלייך". הוא נתן לה צידה קטנה לדרך, עטף אותה במעיל חם ונפרד ממנה לשלום.

שבורה, בוכייה ומפוחדת היא הגיעה אל היער. ברגע אחד נחרב עליה כל עולמה. נלקחו ממנה אמה, אביה ובית העץ שכל כך אהבה. לאן תלך ואנה תפנה, היא לא ידעה. היא פחדה מחיות הטרף. היא פחדה מבני אדם שעלולים היו להתגלות כאויבים ולהסגירה לגרמנים. היא פחדה מן החשכה. היא פחדה להיות לבדה. וכך כשהיא ממררת בבכי, היא נרדמה על מצע עליים. כשהאיר השחר, היא החלה ללכת ללא כיוון מוגדר כשהיא מפחדת ממי שהיא עלולה להתקל בו וממה שתפגוש בדרך. אך ככל שחלף לו הזמן בהדרגה היא איבדה את הפחד. היא התחשלה. היא למדה להתקרב בסתר לבתים, להתגנב ולסחוב דברים שיוכלו לסייע לה להתקיים ביער. אט אט היער הפך להיות לה לבית.

יום אחד כשחמקה מאחד הבתים אליהם התגנבה, היא הבחינה בכבשה לבנה שעוקבת אחריה. היא החליטה לאמצה וקראה לה ביאנקה(לבנה). עד מהרבה הפכה ביאנקה לבת לווייתה הטובה ביותר. תחליף לאחות שמעולם לא היתה לה. תחליף לאמה שלא ידעה אם עוד תשוב לראות. תחליף לחברה שחסרה לה. עימה יכלה לשוחח, לה היא שרה שירים, סיפרה סיפורים ובפניה שפכה את ליבה. בלילות הקרים התכרבלה בה כשמיכה ובבוקר ינקה ממנה חלב, כאילו היה זה המשקה הטעים והמרווה ביותר בעולם. ביאנקה נסכה בה אומץ, ביאנקה נתנה לה את התקווה והחום להם כל כך הייתה זקוקה.

כך חלפו להם הימים, עד שיום אחד קול ירי פילח את דממת היער. ליבה החסיר פעימה. "זה היה כל כך קרוב" היא חשבה. הכדור ממש חלף לידה. היא הביטה סביבה ואז היא הבחינה בביאנקה, שעם מבט זגוגי בעיניה הייתה שרועה על פני האדמה. היא לא חשה דבר. לא פחד, לא כאב. רק כעס איום שהציף את כל גופה. היא הניפה את ידה עם סכין מטבח שסחבה פעם מאחד הבתים וזעקה בקול שבור ומרוסק אל החייל שהלך וקרב אליה. "אני אהרוג אותך" קראה, אבל ידה קפאה באויר. היא לא האמינה למראה עיניה. היה זה אחיה רוברטו, שהצטרף לקבוצת הפרטיזנים שביער. ואחיה, שהיה בטוח עד אותה העת כי אחותו הקטנה אינה עוד בין החיים, צהל "אלגרה! את חיה, אני לא מאמין!" כשהוא מחבק ונושק לה עשרות פעמים. שם במחנה הפרטיזנים, בפעם הראשונה אחרי כל כך הרבה זמן היא אכלה ארוחה טובה, התקלחה ואפילו דאגו לה לבגדים חדשים. לדאבונה, לאחר כמה ימים אמר לה אחיה "אלגרה הקטנה, היער אינו מקום בשבילך. מסוכן כאן. אני מכיר ממזר שבו מסתירים ילדים יהודים. שם ישמרו עליך הנזירות והן תדאגנה לכל מחסורך. המלחמה בקרוב עומדת להסתיים ואני אשוב לקחתך. אל תדאגי אלגרה, אני לא אעזוב אותך. את כעת כל מה שנותר לי. הדבר היקר לי ביותר בעולם." וכך כשהוא נושק לה על לחייה, מסר אותה לידי הנזירות ונפרד ממנה לשלום.

במזר היא פגשה כמה ילדים יהודים עם רקע דומה לשלה. ילדים שאיבדו את הוריהם, ילדים שאיבדו את כל משפחתם. מהם היא שמעה לראשונה על פלסטינה מדינת היהודים, על עליה לארץ ישראל ועל צבא יהודי לוחם. דמיונה ניצת בה, "מדינה שבה כולם יהודים" היא חשבה, "שם לא צריך עוד לפחד. שם לא צריך להסתתר. שם אף אחד לא ירגיש מנודה רק משום שהינו יהודי. שם, לא אצטרך להיות עוד תלויה בחסדיהם של אחרים. צבא עם לוחמים יהודים, בתי ספר בהם כולם, גם המורים וגם התלמידים, יהודים". מיום ליום הרעיון קסם לה יותר. היא כבר לא חשה שייכת לאיטליה, הארץ בה הייתה צריכה להסתתר ולברוח רק בשל היותה יהודייה. אותה הארץ שגזלה ממנה את הוריה היקרים ואת ילדותה. עתה היה לה ייעוד, הייתה לה מטרה. "אני אשכנע את רוברטו לעלות לארץ ישראל כשיבוא לקחת אותי" נשבעה לעצמה.

ואכן המלחמה הסתיימה ורוברטו אחיה בא לאסוף אותה כפי שהבטיח לה, אך צינן את התלהבותה. "עלינו לשוב תחילה לביתנו" אמר לה, "אולי קרה נס והורינו שרדו". הם שבו לביתם ולאחר זמן מה גילו לשמחתם, כי אביהם שרד את מחנות ההשמדה. חלש, שבור, כצל של האב שהכירו אבל העיקר שלם וחי. האב השבור לא מצא את הכוחות הנפשיים להיענות לבתו ולעלות עימה לארץ ישראל. איטליה הייתה הארץ בה נולד, גדל והתחנך. הארץ בה הכיר את אהבת חייו. הארץ בה בנה את ביתו ומשפחתו ולא היה בו הכח והרצון להתחיל הכל מחדש. הוא רצה להישאר באיטליה עם בתו ועם זכרונותיו. ואילו אחיה, התאהב בינתיים בנערה מקומית, מצא עבודה חדשה ולא רצה להיפרד מאהובתו ומעיסוקיו ולעלות לארץ ישראל.

אלגרה לא מצאה את עצמה באיטליה שלאחר המלחמה. היא איבדה עניין בכל הסובב אותה. החוויות הקשות שעברה והשהייה ביער השפיעו עליה מאוד ובינה לבין הילדים בני גילה נפערה תהום עמוקה, עליה לא ניתן היה עוד לגשר. היא למדה בחוסר רצון. הכל נראה לה תפל. מחצית מנשמתה הייתה טמונה באדמת איטליה, שפצעה קשה את ליבה הרך והותירה בה צלקת עמוקה. ואילו המחצית השניה רצתה לפתוח בחיים חדשים הרחק מהארץ שגרמה לה כל כך הרבה סבל וכאב. היא חשבה רק על ארץ ישראל.

לאחר כמה שנים, אביה החליט לפתוח פרק חדש בחייו ונשא לו אישה שנייה. זה הרגע בו חשה שהגיע הזמן לממש את חלומה. ביום הולדתה ה-11 היא כתבה לאביה מכתב פרידה קצר ונרגש, שברה את קופת החיסכון שלה ובכסף שצברה קנתה כרטיס נסיעה ברכבת לכיוון אחד. היא הגיעה לנמל והתגנבה לאחת האוניות שעגנו שם, אחת האוניות המפליגות לארץ ישראל הנכספת.

בארץ ישראל, בשנים הראשונות שלאחר מלחמת העצמאות, מראה של ילדים בודדים ללא הורים וללא משפחה היה מראה שכיח. ילדים כאלה נקלטו לרב בקיבוצים. וגם היא כמו רבים אחרים נשלחה לקיבוץ. היא השתלבה בקיבוץ כנרת, שם שמעה לראשונה על רחל המשוררת, שאת שיריה מאוד אהבה ועל חנה סנש, שדמותה שבתה את ליבה ובהשראתה גיבשה את דעתה "גם אני כשאגיע לצבא, אצטרף לשורות הצנחנים" הבטיחה לעצמה. כששאלו לשמה, החליטה לאמץ את שמה העברי וענתה "אסתי". בחברת ילדי הקיבוץ, שחלקם היו בעלי רקע אישי דומה לשלה וחלקו עימה את האובדן והכאב שאולי רק הזמן יוכל לרפא, היא מצאה עצמה שוב צוחקת, שרה ורוקדת. היא למדה בחריצות, היא עבדה במרץ. כשהתגייסה לצבא, כמו שחלמה, היא הצטרפה לשורות הצנחנים כחובשת. באהבה ובמסירות אין קץ היא טיפלה בפצועים, משתדלת להעניק להם את כל החום והאהבה שיכלה לגייס. השהייה ביער גרמה לכך שהיא איבדה את הפחד והיא חילצה וטיפלה בפצועים תחת מטר אש ועופרת כאילו היה זה מטר מטריד של גשם. היא הביאה לכך שהיא פיתחה אינסטינקטים של חיה, והיא פילסה את הדרך לכל פצוע שראתה, לא משנה עד כמה הדרך הייתה קשה, מסוכנת ובלתי אפשרית. לא היה דבר שיכול היה לעמוד בדרכה של החיילת הצנומה או ירתיע אותה מלנסות ולהשיג את מטרותיה.

"המלאך בלבן", כך קראו לה הצנחנים.

כשפרצה מלחמת ששת הימים, היה זה מובן מאליו שהיא מצטרפת אליהם לשדה הקרב. וכששחררו את הכותל, ברגע המרגש ביותר, היא הייתה לצידם.

וכך בוקר אחד כשאביה, מר ארדיטי, ישב לסעוד את לבו בארוחת הבוקר, הוא פתח את העיתון וקפא על מקומו. בתו, שחשב שלא ישוב עוד לראות לעולם, הופיעה בתמונה גדולה בין משחררי הכותל, כשמתחת לדמותה נכתב "אסתי ארדיטי המכונה 'המלאך בלבן'".

כיצד אפשר לתאר במילים, קוראים יקרים, את הפגישה הנרגשת בין האב שחשב שאבדה לו בתו ולא ישוב עוד לראותה, לבין אסתר, בתו היקרה שהגשימה את חלומה במדינת היהודים, היא מדינת ישראל.

מבוסס על סיפור אמיתי.

אסתי ארדיטי, שכונתה בפי הצנחנים "המלאך בלבן" זכתה לצל"ש, שלימים הומר לעיטור המופת - העיטור השלישי בחשיבותו בצה"ל, מידיו של הרמטכ"ל דאז, משה דיין, על מעשי גבורתה.

אסת"ר
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 21/ מחזור החיים

החצב יודע ראשון שהסתיו מתקרב. הוא כל כך שמח- שהוא פורח. מי שרואה, שמח ליופי הלבן, הזוהר. לפעמים הוא גם שמח על בוא הסתיו. לפעמים הוא מתעצב.

החצב לא יכול לחיות, להתקיים, בגשם חזק, בקור. הוא נובל.

ניתן להבחין בשתי תופעות מדהימות. החיים משתמרים. כמוהם היופי.

הבצל של החצב ממשיך לחיות, לאגור כוח מתחת לאדמה. כך הוא יוליד חצב חדש, יפה לא פחות, לקראת הסתיו הבא.

הרקפת הסמוקה, האצילית, יודעת שהחצב כבר נבל. היא דווקא אוהבת גשם חזק, חורף. היא פורחת לה מתחת ובין סלעים. ניתן לזכות גם ולראות מרבדים של פריחת הרקפות. זה כה ענוג.

גם הרקפת נובלת. גם לה פקעת יקרה שמבטיחה את פריחתה בחורף הבא.

הנורית יודעת שבאביב יפרוץ שפע מהמם של פריחה סגולה, כחולה, צהובה, לבנה. עטרה ירוקה תעטוף את ארצנו.

היא גם יודעת שרק רקפות בודדות יחיו עד בוא האביב. כך היא פורחת באדום מקסים, כשהרקפת מתחילה להתעייף.

אבל אז בא קיץ ארוך, יבש וחם מאד.

הקורנית המקורקפת יודעת שאין להשאיר את אדמת הארץ ללא חן. היא עונדת שפע פרחים סגולים קטנים. עליה ריחניים, טובים מאד לתבולן ולרפואה.

אך הפרחים הקטנים נושרים.

מה יהיה?

בינתיים גדל קוץ רב כוח וסבלנות. הקיפודן המצוי. ראשו נושא כתר הדור- ספק סגול, ספק כחול. הוא מתנוסס מעל כולם, ממתין שהחצב ייזכר שהסתיו מתקרב.

כך זה גם אצלנו, בני האדם, המהלכים בארץ הקסומה שלנו. לפעמים באים, לפעמים הולכים. תמיד יש יופי לחפש. זהו המחול המדהים של הטבע. זהו מחזור החיים.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 22/ סיפורו של יוז'י

יוז'י נשען על מעקה הספינה ובהה אל תוך הלילה. מתוך מסך העננים הכבד, הופיעו בהיסוס כוכבים בודדים, זרים ובלתי מוכרים שהציצו בו באדישות תוך שהם קורצים זה לזה בשפת סתרים בלתי מובנת. הסערה שטלטלה ללא רחם את הספינה הקטנה והרעועה, הלכה ושככה לאחר השעות הרבות בהן הפגינה, ללא הפוגה, את מלוא יכולתה. הים התיכון ההפכפך לא חס על הספינה שהוסבה רק לאחרונה מייעודה המקורי כאניית משא והפכה להיות ספינת מעפילים. אלף השדים שאיימו להטביעה, נסוגו לפתע לאי שם, מותירים אותה מתנדנדת כל עוד נפשה בה, על גב הגלים הרוגשים.

הנוסעים, מרביתם ככולם, אחוזי קבס ומותשים מתלאות הדרך, היו שרועים בבטן הספינה, על הדרגשים הצרים. גם המלחים שהתרוצצו בעת הסערה כאחוזי תזזית, נרגעו. בניגוד להמולה הגדולה ששררה בשעות האחרונות, הסיפון הפך כעת שומם להפליא עד שנדמה היה ליוז'י שנותר לבדו בעולם מוזר זה שיש בו רק ים ושמיים המשתרעים עד אין קץ.

כמעט מבלי שהיה מודע לכך, היו דמעות גדולות יורדות ומתגלגלות במורד לחייו. הן חברו זו לזו ללא היסוס ונטמעו ברסס הגלים שהיה ניתז מפעם לפעם בנדיבות על פניו. בשבועות האחרונים השתנו חייו מקצה לקצה. התפנית שחלה בהם הייתה גורלית ובלתי צפויה מבחינתו. אף שניסה לשמור בכל כוחו על ארשת שלווה ואופטימית, כיאה לעלם צעיר בן עשרים, עמוק בתוכו קינן החשש מהבלתי נודע.

יוז'י לא בכה בגלל ריחוקו ממולדתו, משפחתו או ידידיו. היה צדק מסויים בהחלטת המשפחה לשלוח דווקא אותו לארץ ישראל הרחוקה. אביו שהיה אדם נבון וראה את הנולד, חש בעצמותיו את סכנת הנאציזם, עוד בטרם החל להרים ראש בהונגריה. היה ברור לו מעל כל ספק שהגיעה העת לעזוב את הארץ בה נולדו הוא ואבותיו ולנדוד למקום מבטחים. אף לרגע אחד לא עלה על דעתו פתרון שלא כלל את ארץ ישראל. המשפחה הכריזה מאז ומתמיד על ציוניותה והעליה

לארץ הפכה לפתע מחלום רחוק לכורח המציאות. קשה היה לוותר על בית המרקחת ועל הבית המפואר בו התנהלו חייהם על מי מנוחות ועם זאת, תחת צילו הכבד של האיום המתקרב ב-1939 הגיע הצורך להחליט ולפעול במהירות.

על ג'יורי, אחיו הגדול של יוז'י, לא היה ניתן לוותר.

הוא היה יד ימינו של האב בבית המרקחת הגדול של המשפחה. גם ויולה, אחותו הגדולה, הייתה כבר נשואה ואם לילדים ומכורח המצב, בעלת התחייבות למשפחה שהקימה. מטבע הדברים, יוז'י בן הזקונים, הסטודנט למשפטים, היה המועמד היחיד שניתן היה לשלוח לתפקיד האחראי של חיפוש מקום מגורים הולם למשפחה בארץ ישראל.

הבעיה הייתה שיוז'י לא היה מעולם ציוני, כשאר בני משפחתו.

למען האמת, תמיד החשיב את עצמו להונגרי גאה, בן נאמן למולדתו היפה. הוא אהב בכל נימי נפשו את ההרים והיערות העבותים אליהם היה יוצא לטיולים ממושכים. סגד לשקט, למיסתורין ולהוד הקדומים שאפפו אותם. עם זאת, היה גם מכור לשיחות הארוכות אל תוך הלילה, על כוס יין "טוקאי" משובח, עם חבריו הטובים.

למרות הכול, הדמעות שהיו יורדות עכשיו על לחייו ללא מעצור, לא היו על מה שהשאיר מאחוריו. יוז'י בכה על מה שאבד לו, בלילה סוער זה, לפני זמן קצר ביותר.

באמצע הלילה, הייתה הסערה הגדולה משתוללת במלוא עוזו. הרוח התגברה וטלטלת הגלים הפכה למאיימת יותר ויותר. המים הרבים, שחדרו והציפו את הסיפון, היוו סכנה ממשית לשלום הספינה הישנה והרעועה בה נאלץ לשים את מבטחו.

ההוראה שניתנה הייתה לזרוק לים את כל המטען שעליה, מה שהותיר את כל הנוסעים אף ללא אותם חפצים מועטים שמלכתחילה הורשו לקחת עימם.

תיק הנסיעות היחיד של יוז'י, שהשתהה בביצוע ההוראה, נחטף מידי על ידי אחד המלחים קצרי הרוח. עוד בטרם הספיק להשמיע קול

מחאה, היה התיק עושה את דרכו, בקשת רחבה, אל מעבר לסיפון.
חבל הטבור המוחשי שעדיין חיבר אותו עם כל עברו ועם כל היקר לו,
נותק ביד אכזרית. יוז'י לא בכה על התיק שהכיל את החליפות
הטובות שלו, העניבות התואמות והחולצות הלבנות שגוהצו למשעי
בידי אימו בערב נסיעתו. ממילא חשד שהם מיותרים בארץ אליה היו
מועדות פניו. הוא לא בכה על כך שהפך בן לילה לחסר כל. הוא גם
לא בכה על תמונות המשפחה ועל אובדן כל אותם חפצים קטנים
שהיו יקרים לו, שטרח להטמינם באחד הכיסים הסמויים שבתיק. על
כל אלה התאבל רבות רק בשלב מאוחר הרבה יותר, לאחר שהתברר
לו שכל בני משפחתו ורכושם אבדו בשואה.

יוז'י בכה על אובדן אוצרו הגדול, בבת עינו, הרומן שהיה כותב
במסתרים מזה זמן רב. צרור הדפים, שהיה עטוף ומונח בזהירות,
לבל יתקמט, במעמקי תיק היד, הכיל את מחשבותיו וחלומותיו
הסודיים ביותר. העותק היחיד ממנו שכן כעת אי שם, על קרקעיתו
הבלתי מושגת של הים התיכון.

יוז'י חש כאילו גם הוא עצמו, הושלך ללא רחמים למעמקי הים יחד
עם התיק שהכיל את תמצית חייו.

כלעג לרש הלכה הסערה ושככה, כמעט מיד לאחר מכן. הקורבן
הנורא שהוקרב על מזבחה, נראה כמעט מיותר כעת.

נראה היה שאל הים התרצה משום מה והחליט להניח לצוות
המתוסכל ולנוסעים המפוחדים לנסות ולהגיע לחוף מבטחים.

כשהשחר עלה בקצה האופק והכריז על לידתו של יום חדש, היה
עדיין יוז'י עומד על הסיפון. לעיני הכוכבים ההולכים ומחווירים, נשבע
להחיות את ספרו האבוד מיד כשיתפנה לכך. המשימה שנטל על
עצמו, לא נראתה כלל הזוייה ובלתי אפשרית. מרבית דפי הרומן היו
חרוטים עדיין היטב בזכרונו. ההחלטה הנחושה עודדה את רוחו עד
כדי כך שלראשונה מזה ימים רבים הופיע חיוך קל על פניו העייפות.
כאשר התגנבו לחוף הנידח, בחסות החשיכה הכבדה ששררה בלילה
שלאחר מכן, היה כבר ליבו מתרונן בציפיה דרוכה לבאות.

למזלו, לא ידע אז, שיצטרך להקדיש את כל כוחו ומרצו לקרב
היומיומי של מלחמת הקיום ושבעת ההיא בארץ ישראל, הכתיבה
כעיסוק מרכזי וכמקור פרנסה מכובד, היתה רק נחלתם של יחידי
סגולה.

יוז'י לא הצליח לבצע את המשימה שלשלח מלכתחילה. כמעט
מיד לאחר עלייתו ארצה ועוד בטרם מצא מקום עבודה, פרצה מלחמת
העולם השניה והקשר עם הבית והמשפחה נותק. מאוחר יותר
התגלתה הטרגדיה האיומה בכל היקפה. לא היה למי להכין בית
חדש. המשפחה הענפה עלתה כולה בעשן ארובות מחנות
ההשמדה.

יוז'י נותר לבדו, גדוע שורשים, כעץ בודד בערבה.

זמן רב היה רדוף ברגשי אשם כבדים. ידע שההחלטה העיקשת של
אביו, לשלוח דווקא אותו, הלא ציוני, לארץ, הצילה את חייו.

חוב גדול היה מונח כעת על כתפיו. לחיות בארץ את חלום משפחתו,
לראות בה את ביתו לתמיד ולשכוח את הארץ ממנה בא ושאותה כה
אהב עד לפני זמן קצר. הארץ הבוגדנית שאדמתה רוויה בדם יהודיה.

בין ההחלטות הראשונות שקיבל על עצמו, מתוך הזדהות מלאה עם
ההסטוריה היהודית וברצון עז להתערות בארץ שרק עכשיו החל
להתוודע אליה, היה שינוי שמו מיוז'י – יוסף ליהודה. הוא חש שהשם
הזה הולם אותו יותר ומעניק לו כוח ותעצומות נפש.

ועם זאת, דרכו בארץ לא הייתה קלה כלל ועיקר.

גם משעון הזהב היקר, מתנת אביו, הפריט היחיד מחייו הקודמים
שלא הושלך לים, נאלץ להפרד על מנת שיוכל להמשיך ולשרוד בעולם
הקשה שהקיף אותו. העלם העדין בעל הידיים הרכות לא היה לטעמם
של נותני העבודה בעת ההיא. העבודות המצויות כסלילת כבישים או
קטיף פרדסים לא הלמו את כישוריו של בן העשירים המפונק. יהודה,
יוז'י לשעבר, נאלץ לישון חצאי ימים, כדי לדלג על ארוחות שידו לא
השיגה לקנות וללכת מרחקים ארוכים ברגל כדי לחסוך את דמי
הנסיעה.

על משכבו בלילות, תקוף געגועים עזים, היה עדיין הוגה בספרו
שאבד.

הכל היה עדיין חי וטרי בזכרוננו, אך הנסיבות לא סיפקו את הזמן
והיכולת לעזוב הכול ולהתפנות לשיחזור הרומן האבוד.

הבדידות היתה קרקע מזון פורה, לרומן מסוג אחר לגמרי.
זמן קצר בלבד לאחר עלייתו, התאהב בחלוצה צעירה, ציונית נלהבת,
חניכת ההכשרה בחו"ל, שבניגוד לו, המעפיל, עלתה לארץ מפולין עם
"סרטיפיקט" אמיתי. דבורה שבאה מבית ציוני, הלכה לבית ספר יהודי
ודיברה עברית עוד בשחר ילדותה. היא עלתה לארץ לפניו, חדורה
בהמון חלומות נשגבים על יישוב המולדת והפרחת השממה.

לאהבת בני הזוג נלוותה אהבה נוספת. אהבה לארץ המקלט, ארץ
האבות, בה חשו בטוחים מהישנות גורלם המר של משפחותיהם.

יהודה ודבורה הפכו לזוג נשוי לאחר תקופת חיזור קצרה.

אני הייתי בתם הבכורה. בבואי לעולם היה אבי בן עשרים ושנים
בלבד.

אבא עבד קשה לאורך כל ימי חייו הקצרים. אימי, אחותי הצעירה ואני,
היינו כל עולמו והוא הקריב רבות על מנת לאפשר לנו לחיות ברווחה
יחסית.

ידעתי מגיל צעיר מאד על ספרו האבוד וייחלתי לשיקומו. אבא היה
מצטדק באומרו שהוא חש שהרומן של פעם לא רק שצלל אל מעמקי
הים אלא גם לתהום הנשייה של זכרוננו.

למען האמת, הספר ששיקף את חייו ומחשבותיו בימים רחוקים
שלעולם לא יחזרו, איבד עבורו מטעמו. שינוי שמו היה רק אבן הדרך
הראשונה בדרך הארוכה אותה עבר. כול השקפותיו ודרך חייו עברו
מהפך. הוא האמין כעת בכול לבו בארצו החדשה ובבית החדש
שהקים בה. הוא הפך לציוני בכול רמ"ח אבריו.

בן הטובים, בעל החלומות שכתב את הרומן האבוד, נעלם לבלי שוב.
קם לתחייה הסופר הכותב על חיים חדשים וחלומות אחרים.
הוא החל לכתוב את הרומן החדש.

באחד הבקרים לא קם יותר.

היה בן ארבעים וארבע בלבד כשלבד כשלו בטרם עת. האורכה שקיבל,
חיוו בישראל, הייתה קצרה עד לכאב, כטיפה מזערית בים הנצח
האינסופי.

לא רק חיוו היו סימפוניה בלתי גמורה. פעם נוספת נותר הרומן שלו
בלתי גמור.

רק ימים רבים לאחר מכן הייתי מסוגלת לאסוף את צרור הדפים שנח
על שולחן הכתיבה שלו.

"אני הוא יוז'י שהפך ליהודה" כתב בדף הראשון. "אני אוהב את
החיים. יש לי מולדת חדשה, אני אוהב אותה, יש לי משפחה משלי
וגם אותה אני מאד אוהב. אני שוב אוהב את העולם אבל מכאן אינני
זז יותר. זו התחנה האחרונה..."

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 23/ חשבון נפש

רעש עז שדמה להתפוצצות מבוקרת של מוקש חי החריש את אוזניי וההדף שהכה בחזי הטיח אותי באחד הקירות. הקולות הבאים ששמעתי היו קולות של קריאה לעזרה, אנחות כבדות ובכי מקוטע. ניסיתי להתרומם על רגליי בעזרת מרפקיי, אבל נשימתי הכבידה עליי וגושי אבנים שנפלו על רגליי הצמידו אותי לרצפה. למרות הכאבים שפילחו את חזי ורגליי לא חשתי דאגה לעצמי אלא לאחי, ששעות אחדות קודם פגישתנו בלובי בית המלון נחת בבן-גוריון, ונקלע למלחמה לא לו.

עוד במהלך הבוקר הציקו לי מחשבות, שאערוך חשבון נפש. נולדתי בין ראש השנה ליום כיפור, בעשרת ימי תשובה, ואלה ימים טובים לעריכת חשבון נפש. אבל אנו נמצאים יומיים לפני ליל הסדר וטורחים בהכנות לחג. אשתי על הבישולים במטבח ואני על ניקיונות הבית. משנע רהיטי סלון ומחבר שלושה שולחנות, שנראים כמו קרונות רכבת. רק שאינם צופרים ומשקשקים, אבל יעלו נוסעים, עשרים במספר: אשתי ואני, ארבעה בניי, שלושה עשר נכדיי ואחי, שלא שהה בארץ עשרים ושבע שנים. מחשבתיי מתפזרות על הפגישה בעוד מספר שעות עם אחי בלובי בית מלון ירושלמי ומתעקשות לעלות נכחי אירועים, שכפסע היה ביניהם שגם אני אארוז את עצמי וארד לצמיתות מהארץ. זאת לי הפעם הראשונה שעולים בי אירועים, שמתירים בליבי שריטה עמוקה בסתם יום של חול.

אינני יודע כמה זמן שכבתי מדמם על רצפה זרועת שברי זכוכיות, חלקי רהיטים וגושי קירות מנופצים עד אשר חשתי במגען של ידיים ממששות ובודקות את הפצע הפעור בחזי ושמעתי באוזניי קול. "החזק מעמד, כוחות ההצלה בדרכם לכאן."

כמדריך ספורט שעבר כמה וכמה השתלמויות בעזרה הראשונה ניחשתי שפציעתי איננה קשה וביקשתי שקודם יטפלו באחי ובנפגעים אחרים בפיגוע. אבל מיתרי קולי כמו נמשחו בדבק הנגרים ולא השמיעו הגה, ורק מחשבות על

חשבון נפש חזרו להדהד בתוכי, וקול נוזף הוכיח אותי מדוע לא עזבתי את הארץ כפי שנדברתי מספר פעמים עם אחי.

גדלתי בעיירה קטנה ברומניה במשפחה מתבוללת והזיקה היחידה לארץ ישראל היתה שלקראת סוף חודש דצמבר היה אבא קונה שני תפוזים ארוזים בניירות ורודים מרשרשים, שמוטבעים בהם באותיות דפוס גדולות: יפו. בערב חג-המולד חילק תפוז אחד לארבעה חלקים שווים: לנועם אחי, לי, לאמא ולעצמו וכך עשה בראש-השנה האזרחי. אבל כאשר פרצו בעיירתנו מהומות נגד הממסד וכמה חוליגנים אנטישמיים ריססו על קירות ביתנו כתובות "יהודים סעו לפלשתינה", אבא עזב את מפעל המסגרות שבו עבד ועלינו ארצה. נשלחנו למעברת עולים חדשים בסמוך לטבריה, אבל לאחר כעשרה ימים קיבל אבא עבודה במקצועו בבית אריזה בעיר היין. במעט כספינו שכרנו צריף רעוע ומתפורר, לא מספק צרכים בסיסיים כמו שולחן להכנת שיעורים, והשירותים נמצאו בחוץ במרחק עשרה צעדי הליכה.

ביומי הראשון בבית הספר הוקפתי בחבורת תלמידים, שמרביתם בנים לפרדסנים ואיכרים מאצולת היישוב, והם צחקו וגיחכו על בגדיי האלגנטיים והם בבגדי חאקי קצרים. על בלוריתי הבהירה הגולשת על עיניי והם בשיער אסוף לאחר עם שביל בצד. על נעליי הגבוהות הסוגרות על שוקיי והם בסנדלים מקפצים ומדלגים כאיילות שלוחות. על העברית העילגת בפי והם במשפטים בהירים וישירים מטיחים בי כהנה וכהנה: שאני אוד מוצל מאש, שהובלתי למשרפות ולשמד כמו צאן לטבח עם יהדות אירופה. להם, לצברים האמיצים זה לא היה קורה. הם היו נלחמים בנאצים המסריחים, ובתכסיסים ותחבולות גוברים על הקם להרגך כפי שעשו הוריהם לצבאות ערב במלחמת השחרור. אלוהים עדי שלא הבנתי את התקלסותם והתנשאותם, אבל את טון הדברים היהיר והמשפיל הבנתי ועוד איך.

מאידך גם לא הבנתי את קריאותיהם של הילדים הגויים בכל פעם שהייתי נתקל בהם ברחובות העיר. "יהודי מסריח, סע לפלשתינה. הרגת את ישו ותישרף באש גיהנום!" ומנפנפים באצבעותיהם באיום.

"זה לא אני. נשבע באבי ואימי שלא הרגתי את ישו."

הם היו אוחזים במותניים, מוציאים לשון ופורצים בצחוק. אחר מזעיפים פנים וקרבים לעשות בי שפטים: בדחיפות ידיים מפילים אותי ארצה ובוועטים בי כאילו הייתי כדורגל, אחר-כך מנסים להפשיטני כדי לבדוק את הבולבול שלי ולהשוות לשלהם. אז כל שהיה לי לעשות, זה לנוס הביתה כל עוד כוחי ברגליי.

"יש לנו גולם במעגל." עמדתי במרכז הכיתה בראש מורכן ועיניים מושפלות. גולם? מה זה גולם? זו מחמאה או התרסה. הם שרים בקול אחיד והרמוני, אבל שירתם אינה מוצאת חן בעיניי. "היי, ג'ירפה, מה מזג האוויר שם למעלה?" חולפים על פניי, טופחים על כתפי וגבי כאילו אנחנו סחבקים. מהילדים הגויים הייתי נמלט הביתה, אל הדירה החמימה והמרווחת. אבל מתלמידי כיתתי לא היה לאן לברוח. אל הצריף הצפוף המט ליפול? יותר טוב כבר להיבלע בתוך אחת המערות בבית גוברין שבהם ביקרנו בטיול השנתי, או להיכנס לתוך הים שלחוף פלמחים, שם הייתי מתבודד אחרי הצהרים. לא שלא חלפו בתוכי מחשבות מאין אלו!

אחי, מבוגר ממני בשנתיים חווה כמוני את ההתעללויות וההשפלות ויחד נשבענו כאשר נגיע לגיל שמונה עשרה נעזוב את הארץ המתנכרת לעולים החדשים ולא חשוב לאן.

כוחות ההצלה הסירו את גושי האבן מרגליי, פרמדיק הצמיד מסכת חמצן אל פניי, והזריק בבטני זריקה משככת כאבים. שני זוגות ידיים אחזו בגופי ובעדינות השכיבו אותי באלונקה. הפרמדיק פקד בקולו הבוטח לשאת את האלונקה בצעדים מדודים ואחידים אל האמבולנס. הצמיד והידק תחבושות אל חזי

המדמם, שתוך רגע הן האדימו והכתימו את ידיו. "תחזיק מעמד, בעוד מספר דקות נגיע לבית חולים," רכן מעליי ובמטלית יבשה ניגב את מצחי.

"תגיד," שאלתי. "אתה יכול לדווח לי על מצבו של אחי? אבל דבק הנגרים שנמשח על מיתרי קולי מנע את השמעת השאלה בקול."

כמו מרבית בני גילי התגייסתי לצבא ושובצתי בחיל קרבי. בשבועות הראשונים עברתי אימונים מפרכים וחוויתי ים השפלות. זאת היתה הנורמה הנהוגה: לשבור את הטירון ומהשברים לבנות חייל ממושמע ומקצועי. לאחר שישה שבועות בבסיס יצאה הפלוגה למיתקן אימונים בסמוך לקריית גת. כאן הותרה מעט הרצועה והמשטר הקפדני של המשמעת ובעיקר ההשפלות של שלושים שניות, מסדרים חוזרים, חפירת בורות לבדלי סיגריות, סדר יום בלילה התפוגגו. ירינו עשרות כדורים במטווח והסתערנו עם רובה צמוד אל המותן באש חיה על יעדים של אויב מדומה. החגור, הקסדה ושאר הדברים שהכבידו לא היו עוד אביזרי נטל אלא אבזרים שימושיים וחיוניים לצרכי חייל במלחמה. בלילה העשירי לשהותנו במיתקן לאחר תרגיל מחלקתי שנמשך מספר שעות שבו הסתערנו על יעדי אויב התיישבנו בשלוש שורות לרגלי תלולית עפר. המפקדים בשיחת הסיכום לא היו מרוצים מההתנהלות הקרבית של המחלקה ובפנים נוקשות וזעופות הודיעו על תרגיל חוזר. "עופר!" פקד עליי מפקד המחלקה. "הדגם לפני המחלקה כיצד יש לשמור על שקט בהיערכות לקראת הקרב."

רוח קרה של שלהי נובמבר שרקה באוזניי והקפיאה את פניי. התייצבתי לפני המחלקה ולפי פקודת המפקד שלפתי את המימיה המלאה בחצייה וניערתי אותה. שקשוק המים נשמע היטב. "האויב יגלה אותך עוד לפני שתגיע אל היעד ויתרון הפתיחה באש יהיה לצידו," הוכיח אותי. "כך גם החגור חייב להיות צמוד היטב אל הגוף," הסביר לאחר שהורה לי להתהלך הלך ושוב לפני המחלקה.

במטווח הסמוך התאמנה מחלקת טירונים נוספת וקולות הירי נשמעו לסירוגין. המפקד הורה לי להסיט את הנצרה מהרובה שקנהו להט בידי לאחר שדקות מעטות קודם לכן רוקנתי את כל התחמושת מארבעת המחסניות שהיו ברשותי.

נשמע קולה של נקישה. המפקד הדגים על הרובה שלו כיצד להקטין למינימום את קול הנקישה. "עופר!" פקד כאשר קולות הירי נדמו במטווח הסמוך. "דרך את הברית."

ביצעתי את הפקודה.

צרור יריות קצר פילח את האוויר.

אבנר שישב בשורה הראשונה אחז בחזהו ופלט מספר גניחות ואחר נשכב לאחור. שני מפקדי הכיתה התעשתו מקיפאונם, הסתערו עליי, הכריעו אותי ארצה ונטלו את הרובה מידי.

למרות מחאותיי שלא מהרובה שלי נפלט הצרור – אף היות קנהו חם – הובלתי למחרת לכלא צבאי באשמת הריגה. הייתי האשכנזי היחיד עם בלורית בלונדינית ועיניים כחולות, והסוהרים והכלואים גם יחד הוציאו עליי את תסכוליהם. חוויתי מסכת השפלות ועינוי גוף שלו העליתי אותם על הכתב היה הנייר מסמיק. למצ"ח לקח עשרה ימים יותר מדיי לערוך את הבדיקות הבליסטיות ולהגיע למסקנה שהכדורים שהרגו את אבנר נורו מאחד הנשקים במטווח וסטו ממסלולם. מפקדיי לא התנצלו על העוול שנגרם לי בעשרת הימים בכלא וכדי להשלים את מסכת העוולות הוצבתי במחלקה אחרת. נועם, שסיים את שירותו הסדיר לאחר ששמע על ההתעללויות והעוולות שהיו מנת חלקי עזב את הארץ. חידשנו את השבועה והבטחתי לו שביום שבו אסיים את שרותי הסדיר אצטרף אליו. הוא פתח בבוסטון עסק לשרברבות ומחשש שייקרא למילואים הדיר את רגליו מהארץ, ולא נכח בה עד צהרי היום הזה.

גלגלי האמבולנס חרקו ונעצרו בכניסה לחדרי המיון. הפרמדיק דחף עגלה עליה הונחה האלונקה ודחק באנשים לפנות את המסדרון. למספר שניות אור עז סנוור את עיניי והכאיב להן. התחושה באצבעות ידיי הלכה ונמוגה וכך ברגליי. למרות מאמצי הפרמדיק המשיך דם לזוב מהחזה ואיבדתי את הכרתי למספר

שניות. הועברת למיטה בחדר ניתוח וקולו של רופא נשמע באוזניי. "החזק מעמד. אתה מוכרח להחזיק מעמד."

"מה מצבו של אחי? האם גם הוא פונה לבית חולים?" שאלתי. אבל בגלל דבק הנגרים שנמשח על מיתרי קולי לא נשמעה שאלתי.

את מרבית שירותי הצבאי עשיתי כמדריך כושר גופני בהנדסה קרבית ולכן זה היה מהלך טבעי שנרשמתי לסמינר ולמדתי מקצוע ראשי חינוך גופני. בסיום לימודי התקבלתי לבית הספר התיכון אביבים, שאיגד מספר קיבוצים ומושבים סמוכים בעמק יזרעאל. בשנותי הראשונות הדרכתי שיעורי התעמלות בלבד, אבל אט-אט הדבקתי את תלמידי באהבתי לכדורסל והתמנתי למאמן כדורסל. בית הספר החל לקחת חלק בתחרויות ארציות על אליפויות בתי ספר ובסתר ליבי קיוויתי שיום אחד יתגשם חלומי ודרך הצלחת תלמידי אתמנה למאמנה של קבוצת בוגרים בליגה נמוכה, ואחר שנים ספורות אאמן קבוצה בליגה ראשונה. אסע לטורנירים ברחבי עולם, אגיע לארצות הברית ואפגוש באחי שלא התראיתי איתו שנים אחדות. לאחר אחת עשרה שנה של אימון היה לי שנתון מבטיח והקדשתי לו מזמני ועתותי גם לאחר שעות הלמודים הסדירות. החדרתי בשחקנים מוטיבציה והשרשתי בהם יסודות משחק מה שלא הצלחתי בשנתונים קודמים, והתוצאות היו בהתאם. במשחקים המוקדמים על אליפות הארצית ניצחנו בקלות בתי ספר יריבים ולאחר מאבקים עיקשים ברבע ובחצי גמר לראשונה בתולדות אביבים עלינו למשחק גמר מול בית הספר תיכון עירוני חדש. משחק הגמר זו כבר אופרה אחרת. קהל רב של תלמידים והורים מילא כל מקום פנוי ביציעי האולם, עיתונאי ספורט נחשבים סיקרו כל מהלך במשחק ושדרי טלוויזיה שידרו אותו לצופים בבית. הייתי משוכנע שאם נזכה בגביע יונחו לפתחי הצעות אימון של קבוצות מליגה ראשונה וכל שאצטרך זה רק לבחור ביניהן. המחצית הראשונה היתה צמודה ושקולה והסתיימה בשוויון נקודות. באולם הדחוס היה אפשר לחתוך את האוויר בסכין ואף שלא נטלתי חלק פעיל במשחק נטפתי זיעה. בהפסקה נכנסה המנהלת לחדר ההלבשה ויחד הרבצנו

בשחקנים מוטיבציה, והדגשנו בפניהם שהניצחון יהווה הישג משמעותי לבית ספרנו ולהתיישבות העובדת אותה ייצגנו כביכול. המחצית השנייה החלה ואביבים פתחה פער קטן מול תיכון עירוני חדש, ושמרה עליו ככל שחלפו דקות המשחק. כשלוש דקות לפני הסיום בהפרש של ארבע נקודות לטובת אביבים שחקן מתוסכל של תיכון עירוני חדש עשה פאול בלתי ספורטיבי על שחקן אביבים וזה בתגובה הדף אותו ממנו בשתי הידיים. השחקן המתוסכל השיב בנגיחת ראש בפניו של השחקן ההודף וכהרף עין התפתחה במגרש מהומה רבתי, שבה השתתפו שחקנים משתי הקבוצות. מיהרתי להיכנס לתוך המגרש במטרה להפריד בין הניצים ולעזור לשופט לחדש את המשחק, כשהיתרון שברירי נוטה לצידינו. לפתע הרגשתי מכה חזקה בין הצלעות, בסמוך לכליה השמאלית ובאינסטינקט עיוור הנחתי אגרוף בכתפו של התוקף. השחקן נהדף לאחור וראשו נחבל באחד מעמודי הסל ואחר התמוטט ארצה חסר הכרה. התקשורת עשתה מטעמים מהסיפור וכותרות אחדות בעיתוני ספורט ציינו את האירוע: "אדם נשך כלב" והרבה מילות ארס נשפכו בכתובותיהם על המורה שהכה תלמיד על לא עוון בכפו. לא היתה כל התייחסות למשחק שנקטע באיבו, ובכך שהגבתי באינסטינקט על המכה בין צלעותיי. שבוע ימים לאחר מכן נערך לי שימוע במוסדות הייעודיים והושעתי עד סוף שנת הלימודים מכל פעילות בבית הספר אביבים וחמש שנים נאסר עליי להדריך קבוצות כדורסל ברחבי הארץ בכל המסגרות.

בגלל היותי מורה בבית ספר שנמנה על ההתיישבות העובדת – ארגון חלש וללא השפעה במוסדות הייעודיים – ולא בארגון חזק שמייצג את בתי הספר העירוניים נמצאתי השעיר לעזאזל, וספגתי עונש לא מידתי למען ייראו וייראו, כפי שהגדיר זאת נועם במכתביו. אחר שלח לי כרטיס טיסה להצטרף אליו לבוסטון ולהיות לו לשותף בעסקי השרברבות הפורחים שלו.

בונים חברה ציונית

שמעתי את קולו של המנתח בחדר הניתוח. "החזק מעמד. לפני דקות אחדות קיבלתי דיווח ממנהלו של חדר המיון שאחיי יצא מהפיגוע בפצעים קלים בלבד ותוך יום-יומיים יישלח הביתה."

שבעה עשר צאצאים הבאתי לאוויר העולם, הקמתי משפחה לתפארת וחינכתי דורות של תלמידים. למשמע החדשות היתה בי תחושה טובה שבעוד יומיים אשב בחברתם ואנהל את סדר פסח כהלכתו וסדרו. החג שמסמל יותר מכל את יציאת בני ישראל מעבדות לחרות. אך כמדריך ספורט שחוזה כמה וכמה השתלמויות בעזרה הראשונה ניחשתי שבשעה האחרונה הידרדר מצבי מאוד ואף על פי כן הייתי שלם עם קבלת החלטותיי ומעשיי במהלך חיי. למרות ההשפלות, העוולות והמחלקות שהיו מנת חלקי ידעתי שרק בארץ זו קיבלתי הזדמנויות שוות לבנות ולהיבנות בה. ולו הייתי צריך לחיות את חיי מההתחלה לא הייתי משנה בהם דבר. וגם אם לא אשב בחברת בני משפחתי, אזי בשלט רחוק אנהל את סדר פסח ממרומי מקומי בשמיים. הלא בוקר ארוך ומייגע טרחתי על הכנתו.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 24/ שדונים

ואולי היתה חשה חרטה אלמלא היה יושב סרוח בכסא הנוח בחצר הגדולה המוזנחת, מול פיסת דשא צמאה ומאובקת, אוזניו הגדולות חבושות אזניות ועיני הכריש הזעירות שלו פעורות לרווחה. רק אתמול קצץ הנער השכן את הגדר החיה במספרי המתכת הגדולים וכעת נתגלו במלוא כיעורם המגדלים המתרוממים מעל הגבעות הגוססות, דחפורים צהובים מפשפשים בקרביהן, שולים את אדמת החמרה הכבדה הטובה לעציצים ולמלפפונים בעונה. אלמלא היה משקיף במשקפת הסיירים הקטנה, עיניו העכורות מוכות הקטרקט עוקבות בעניין אחר התקדמות השכונה החדשה המזדחלת בתובענות אל הפרדס שלה, אולי היתה יושבת איתו.

אבל סופי אינה מתחרטת וגם לא יושבת איתו עוד, וזה בדיוק מה שאמרה לבחור הסמוק מטעם חברת הבנייה שהתייצב על מפתן ביתם בתחילת החודש שעבר. סופי צחקה בליבה למראה הצעיר החנוט במקטורן ששיווה לו מראה אירופאי אבל זו כנראה הסיבה מדוע הניחה לו להיכנס, השקתה אותו בלימונדה קרירה ונתנה לו לטעום מן הענבים שקטפה באותו הבוקר מן הגפן הזקנה, נזהרת שלא להעיר את השדונים הנמים בין העלים.

"שדונים?" הצעיר הביט בה בפליאה, הוא בוודאי חושב שהיא מטושטשת, סנילית, אלצהיימר וכל זה. אבל לסופי לא היה אכפת, ממילא אף אחד כבר לא מדבר איתה, לא ממש. כולם מדברים אליה בקול רם ומבטאים את ההברות בהדגשה, אפילו בתה ונכדיה, כאילו שהיא חירשת; והיא דווקא שומעת טוב מאד.

"שדונים, כן," אמרה ואז חזרה בה, "אתה יודע, הג'וקים הקטנים בין העלים" וכבר ראתה בעיני רוחה את הדו"ח שמדפיס הצעיר במשרדה המפוארים של חברת הבנייה, מבואות עשויים שיש ודלפקי עץ ארוכים המתחככים ברכיהן של פקידות חניניות. יש לו חדר קטן, אחורי זה ברור, והוא

מדפיס ארוכות במכונת הכתיבה, לא, במחשב חדש, נייד כמו זה שקנתה ברוריה מההתעמלות, שעלה לה כמו מדיח חדש. והיא באמת צריכה מדיח חדש, כבר שנתיים.

להלן עניינם של בני הזוג גולדשטיין:

שטח: חלקה 7, 820 מ"ר והצמודה לה חלקה 534, 250 מ"ר עליה עומד הבית המיועד להריסה, הזוג בשנות השמונים לחייהם מסרבים להתפנות ולקבל את הפיצוי המוצע להם על ידי החברה.

מצב בריאותי: מוישה גולדשטיין - בן שמונים וחמש לאחר שני ניתוחי מעקפים, ניתוח שבר וסובל כעת ואולי בעיקר מדיכאון.

סופי גולדשטיין: בת שמונים, לוקה בדלקת פרקים שגרונית, המעוותת את פרקי אצבעותיה וכן נראה כי לוקה בשיטיון מסוג כזה או אחר, אינה מדברת בבירור.

נראה כי האדון נוטה לקבל את הפיצוי המוצע לו אך הגברת עומדת על דעתה (המטושטשת) כי לא תפנה את הבית ולא תיתן ידה לעקירת הפרדס.

להמשך טיפול אודה

איש קטן בחליפה.

הבית שלה מיועד להריסה, איך בכלל הגיעו לזה? ושוב היא מסתכלת אל החצר, הוא לא זז מהכורסא שלו, מיובש כמו הפרדס שלה. התחשק לה ללכת ולהשקות אותו בצינור, אבל במקום זה סגרה את החלון והדליקה את המזגן. הצעיר שוב מחה את מצחו במטפחת בד, כזאת שחדלה לראות כבר מזמן. עכשיו ריחמה עליו, איש מכירות קטן, חולצה לבנה מכופתרת, נעלי עור זולות ומטפחת הבד הזו. מי עוד משתמש בהן? מלבד אולי מן הקשישים האחרונים, ותיקי הכפר שהפך כבר לעיר, אותם פגשה לפעמים נשענים על הליכונים,

נעזרים בגויים ששכרו ילדיהם עבורם. היא ריחמה על הצעיר הכפות בתלבושת שאינה הולמת את הקיץ ההולך ומתלהט, ולפתע הרגישה זיקנה, אבל לא חרטה.

"ומה עם בעלך? גם הוא מרגיש כמוך?" שאל הצעיר לאחר שסיים קערה שלמה של אותם ענבי פנינה שקטפה הבוקר בעמל רב באצבעות קשיות ומעוקלות וגב סורר. כעת גם סיים את עוגת הפירות שהגישה לפניו, סופי חשה בחילה קלה, כעת רצתה שיסתלק והיא תוכל לחזור ולצפות בטלוויזיה.

"אתה מוזמן לדבר איתו, תמצא אותו בחצר, אבל רק שתדע שהחתימה שלי הכרחית ואני לא מתכוונת לחתום, שיהיה לך יום טוב".

"גיברת, אין לך מה לדאוג, שום דבר לא ייעשה כנגד רצונך אבל אולי יצליח האדון לשכנע את הגברת כי מה שהחברה מציעה בחוזה הוא הוגן מאוד והבית הישן שמיועד להריסה והפרדס היבש העומד בדרכם של מאות זוגות צעירים לדירה משלהם..."

אבל סופי כבר לא הקשיבה היא צפתה בשידור החוזר של אופרת הסבון היומית שהפסידה אתמול כשיצאו למועדון הגימלאים. הצעיר הביט בה מבולבל, אסף את מקטורנו ויצא אל החצר כשהוא משאיר את מטפחת הבד על מסעד הכיסא.

זאת היתה אשמתו, כמובן. הבית שלהם עומד להריסה כבר ארבעים שנה ועד היום הוא לא נקף אצבע כדי לשנות את המצב. והרי מה דרוש כדי להכריז על בית להריסה? מודעה קטנה בעיתון שאיש לא קורא ואפשרות לערער עד ארבעים וחמישה יום. לפני ארבעים שנה נראה כי תמיד ימצא זמן לפתור את הבעיה והבית להריסה התרחב עם השנים, פה הגביהו את הגג וכאן, היכן שהיתה האורווה הישנה יצקו רצפת בטון והניחו מרצפות שומשום חדשות, למטבח הוסיפו מרפסת-כביסה ולסלון מבואה גדולה שדרכה אפשר

לצאת אל החצר הגדולה וממנה אל הפרדס. עכשיו נגמר הזמן, מה שלא נעשה כבר לא ייעשה.

השידור החוזר נסתיים, חריקה חלושה ודלת מרפסת הכביסה נפתחת. בעלה נכנס, צעדיו כבדים בנעלי הבית, גוו שפוף וחולצתו מוכתמת.

"אז מה אמרת לזה?" שאלה בלי להעיף בו מבט, ממשיכה לצפות בטלוויזיה הישנה שסידרה לעצמה במטבח. בעלה שלח את ידו לקופסת התרופות ומזג לו מעט מים קרים לכוס מלוכלכת. נראה שאיש מלבדה אינו מבחין עוד בפרטים הקטנים או אולי כבר לא אכפת לו.

"ומה היה לי להגיד?" הוא אומר בעייפות, "אמרתי לו שבלי לשכנע אותך אי אפשר, שאנחנו עוד ניקבר עם הפרדס הזה ויפזרו שם את העצמות הרקובות שלנו, והחתן שלך כבר יעשה מזה הון. אבל אנחנו בשום אופן לא נזוז מפה, נחיה כמו כלבים והפרדס יישאר." וסופי מבחינה ולא בפעם הראשונה בשיניו התותבות שאינן יושבות במקומן וגורמות לו לש' שורקת.

ובשעת בוקר מוקדמת כשבעלה עוד ישן, מחובר לבלון חמצן שדרש מן הרופא למרות שאין בו הכרח אמיתי, עומדת סופי בחלוק פרחוני בחצר האחורית ומביטה בו, בפרדס הזקן והמיובש, עולצת על התפוזים הירוקים המבשילים בנינוחות, עומדים איתן כנגד משטר המים הספרטני שנוהג בהם בעלה. היא יודעת כי ממש עכשיו, בפרדס שלה, המוקף בכבישים מהירים ומגדלים רבי קומות, מתרוצצים השדונים, עוד מעט וייעלמו כולם, כבר עכשיו כמה מהם גוססים בשולי הפרדס ואין היא יכולה להצילם.

"שדונים", היה בעלה צוחק, "מה יהיה עם השדונים האלה שלך? בסוף עוד יאשפזו אותך במחלקה סגורה, אוהו איך שהחתן שלך ייהנה מזה." הוא אף פעם לא הבין.

עומדת כך מול הפרדס שלה, שמש אוגוסט אשר הקיצה קופחת על ראשה. אבק הדרכים הרובץ על העצים מזכיר לסופי את הבקרים הקרירים בבית סבתה בבוקרשט, איך השכם בבוקר היתה יורדת ברגליים יחפות

ובצעדים זריזים של בת שש אל המרתף בו אפתה סבתה כל הלילה וכעת היתה מנמנמת על כיסא הנדנדה. סופי היתה שולחת יד קטנה ומהססת לאסוף את שיירי אבקת הסוכר שסבתה היתה בוזקת על הסופגניות ועוגות התפוחים, רגע לפני שהיו באות המשרתות לדרוש את החלות הקלועות ועוגות השמרים הדשנות לגבירותיהן המפונקות. עוד רגע וסבתה פוקחת את עיניה, מחייכת אליה "בואי הנה ג'ואַרְקִיטו, בואי שדונית קטנה שלי," וסופי קופצת לזרועותיה, פניה בזזקים באבקה הלבנה וסבתה מערסלת אותה בחיקה ושתייהן נרדמות לעוד שעה קלה מול התנור הבוער.

סופי מקיצה מהרהוריה, הפרדס השחוח חושף את הגבעות הצהובות המרוטשות, ואת ארבעת האקליפטוסים האחרונים, אותם נפילים שנותרו מן השדרה העבותה שהקיפה את הבאר היבשה שסביבה בנו גן אירועים לאנשים שיש להם כסף לזרוק. שם, היא נזכרת, פגשה את שומר הכפר הצעיר על סוסתו האדמונית בבסיס ההגנה כשמדי אחר הצהריים אימן קבוצת בנות מאוהבות בקליעה למטרה. הוא בבלורית בהירה, מכונן ומסייע והיא במכנסי חאקי, שיערה השחור אסוף בסרט ורוד היתה המצטיינת בהורדת פחיות חמוצים חלודות. אחר כך גם זכתה לפגישות אימון אישיות עם המדריך הנערץ. שם, בדיוק ממול, תחת אקליפטוס מצל, קרא לה השומר עיתונים בעברית מנוקדת לעולים, מערבונים ורומנים רומנטיים בעברית קלה שהשחיזה את חיכם. באחת חדלו לדבר איש איש בשפתו הוא, והחלו מדברים בשפה הזאת המשונה, אותה שפה שהיום משמשת אותם ככלי נשק במלחמתם האבודה זו בזה.

שם גם חיכה לה מדי אחר הצהריים כשחזרה מבית הספר מלווה בשתיים שלוש חברות. "שדונית שלי," היה לוחש לה כשנישק אותה בלהט, "שדה משחת," היה חוזר ואומר כלא מאמין כאשר היתה מסתלקת כדי להכין את שיעורי הבית, להתנדב בתנועה, או להצטרף לחברותיה המשועשעות.

כי איך יכלה לדעת אז, כשרכבה עמו במרחבים השוממים ובגבעות הזנוחות, כי בעוד שנים לא תזכור אותו עוד הדור במדי החאקי ודבר לא יוותר

מן הבלורית שהתהדר בה כשהיה שומר הכפר והיא ברת המזל שנישא לה. ואולי, היא חושבת, גם הוא אינו רואה בה עוד את אותה נערה, במכנסי העבודה הקצרים הכחולים או בחולצה הרקומה של ערבי שבת, וזו הסיבה מדוע אין הוא חס על הפרדס ועל השדונים שדרים בו. הוא אינו חס על הפרדס בו ביקש את ידה לאחר שהראה לה בגאווה והתרגשות את שטר המכר ועשה אותה לבעלת אדמה. הוא אינו זוכר, וכבר הלך לבדוק את בית ההורים שהציע לו חתנם, אותו בית קברות לאנשים שעודם בחיים, מוסווה היטב בירק מלאכותי ואשליה לחיי נצח.

אך אולי בשעת ערב, בחצר המותשת מחום היום, לקול שקשוק הממטרה ולאור הניאון ומנורת הזבובים הכחולה, כשדבר לא יפריע את השקט מלבד צווחות הבזים על הברושים הזקנים, תתגנב לליבה חרטה. חרטה על כך שלא סיפרה לו מעולם על השדונים, אולי כי חשבה שכולם יודעים אודותיהם ואולי כי חמדה אותם לעצמה. היא תתחרט על השתיקות שעומדות ביניהם ועל המיטות הנפרדות שכפתה עליהם, על בתה שנישאה לאותו אדם מאוס ועל כך שלא אמרה דבר. היא תתחרט על הפרדסים שנעקרו ועל השנים שעברו ולא תחזורנה. אולי צודקים הקבלנים בלהיטותם המטמטמת וזיכרונותיה, האצורים בידי השדונים ייאלצו לפנות את מקומם לזיכרונות חדשים של צעירים בבתי שיכון מפוארים.

כעת ידה המגוידת על ידו הגרומה, עיניה עצומות ורוח קלילה מלטפת את פניה חרושות הקמטים, רגליה התפוחות מוורידים נחות על כסא רך, נשימתו הכבדה מפלחת את אוויר הערב הצונן, ועדיין - אין בה חרטה על השדונים.

סיפור מספר 25 / באיזה גיל צריך להתחיל ?

"נעים להכיר" אמרה ציונה והושיטה את ידה בציפייה ללחיצת יד סתמית . תחושת הזרות המביכה לא הייתה זרה לה והחשש המתלווה אל התחושה הזו הציף והעלה בה שאלות ותהיות . דואגת הייתה איך ידברו עם העולים כי הרי זרים הם ואינם דוברים עברית . ומה אם ... ? נחשול תירוצים פרץ לפתע , מאיים להדוף את רוח ההתנדבות הנושבת בעורפה .

מי לא מכיר את ציונה ועמי ? יש הקוראים לה "סבתא ציונה" ואחרים מייעצים לו (ספק הומור – ספק עוקצנות) לשנות את שם המשפחה ל"לב טוב" . בכל מקרה ידם של ציונה ועמי בכל : עובדים , מתנדבים , מטיילים והכול בנועם ובחיוך .

מריה , ארתור , ותומאס בירכו לשלום במבטא כבד . שש זוגות עיניים בוחקות הפתיעו את ציונה במבטן המסוקרן , מסתירות בקושי התלהבות תמימה . ציונה נכנעה למבטם ותוך קל התוודעה בהתלהבות למשפחה החדשה - משפחת עולים שהם (ציונה , עמי , ילדיהם ונכדיהם) יאמצו לתקופה הקרובה .

מריה , ארתור , תומאס ושלוש מזוודות נדחקו אל המכונית , נסיעה ארוכה עוד נכונה להם עד שיגיעו אל בית ציונה ועמי , היישר לארוחת הערב . ארוחה עליה טרחה ציונה מבעוד מועד . המחשבה על ארוחת הערב הרגיעה את ציונה והיא חייכה לעצמה , מרוצה . עמי הוביל את הדרך הביתה באורך הרוח , המאפיין אותו , כשהוא פותח בשיחה מחויכת ומגומגמת . ותוך כך משקית למינימום את מכשיר הרדיו . קולות הויכוח שבקעו ממכשיר הרדיו נשמעו בקושי רב . ציונה אימצה את אוזניה עד מאוד כך שתוך זמן קצר מצאה עצמה משוחחת בחצי פה ואוזן עם האורחים ובד בבד מצוטטת לדיון שנשמע ברדיו . דיון בנושא החינוך לקליטת עלייה .

כידוע , לפני שסבתא ציונה הייתה סבתא , או אמא או בכלל אישה מבוגרת , נקראה היא סתם ציונה ואז , בתקופה ההיא , בעת שתלמידה הייתה , פגשה ציונה זוג עיניים שחורות - בוחקות ומאחורי העיניים עמדה מזל סוויסה . 20 ילדים במכנסים קצרים צחקקו בקול חלוש , נעצו מבטים נדהמים בשלל צבעי שמלתה של מזל סוויסה והיא בלטה בזרותה , מבוישת ושקטה . ציונה הזמינה את מזל לשבת לידה עוד לפני שהמורה הציגה את "העולה החדשה" . "נעים להכיר" לא הושמע אז ויד לא הושטה לברכה (ילדים היו הם) ואף שהפרטים הקטנים נשכחו זה מכבר ומזל כבר מזמן הפכה ממזל סוויסה למזל טולדנו ומעולה חדשה לוותיקה פעילה , הרעות האמיתית בין ציונה ומזל שרירה וקיימת .

בונים חברה ציונית

מוריה , בכורת ילדיהם של ציונה ועמי , השמיעה בטלפון שאלות נרגשות והודעות חדשות בערבוביה . שאלות שיגרה (של איפה , כמה ובאיזה גיל) , שציונה לא הספיקה לענות עליהן , התחלפו בשטף של תוכניות לימים הקרובים . בנשימה אחת נכנסו ביטוח לאומי , בנק , מרפאה מקומית ועוד כהנה וכהנה לרשימת ה"חייבים להראות להם איפה זה" . ציונה הנהנה בראשה כמבינה עניין , מהכרותה את הלכות ביתה , בכורתה , המקפידה על קטנות כגדולות . הן לא בכדי מנהלת בכירה היא במקום

עבודתה . המשך דברי מוריה , ספרו לעמי ולציונה שילדיהם הצעירים , משוש ושלם , כבר הקדימו ולמדו מילים ספורות בספרדית .

משנדם מכשיר הטלפון , התעצמו קולות הויכוח שבקעו ממכשיר הרדיו . קולות הויכוח בנושא החינוך לקליטת עלייה . שוב ושוב עלו טענות , חיזוקים והוכחות . טענות של ה"בעד" וטענות של ה"נגד" . משלא הצליחה להבין את הטענות לעומקם הציעה ציונה להשמיע לאורחים שירים עבריים , חלופה למלל , שהרי בכלל אין על מה להתווכח וברור , מעבר לכל ספק , שהדיון הרלוונטי היחיד הוא : "באיזה גיל צריך להתחיל" . תחנת הרדיו הוחלפה ושירים עבריים הנעימו את הנסיעה .

כשקרב אל יעדם , הוטרדה ציונה מהרושם הראשון שקבלו אורחיה , בבחינת "לאן הגענו" . ספירת מלאי , של אירועי הדרך , הטרידה אותה . אמנם היה פקק תנועה ארוך , שלושה נהגים "נדחפו" ועטיפת שוקולד הושלכה דרך החלון מכונית חולפת אבל היו גם נופים מרהיבים , קבוצות של מטיילים וגם שני ילדים נופפו מתוך רכב חולף . "נו טוב , המדינה שלנו עכשיו היא המדינה שלהם" אמרה בקול בשעה שעמי חנה ליד ביתם . מריה , ארתור , תומאס ושלוש המזוודות יצאו מתוך הרכב . "נעים להכיר" אמרו מוריה . משוש ושלם והושיטו ידיהם בציפייה ללחיצת יד סתמית .

אסתרי צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 26/ בוחן מסלול

אוויר. לא נשאר לי אוויר. הקסדה מקפצת לי על הראש בחוסר נוחות משוע. לעזאזל, הייתי צריך להקשיב לאלישיב כשהוא אמר לי לתאם אותה כמו שצריך. אבל אין מה לעשות, חייבים להמשיך לרוץ. השעה- שעת בוקר מוקדמת. המקום- בא"ח גבעתי אי שם בפתחת ניצנה. האירוע- בוחן מסלול. אתמול בלילה, לפני שעת הט"ש, מפקד הפלוגה הבהיר בצורה שאינה משתמעת לשני פנים, שמי שלא יעבור את הבוחן בתוצאה מספקת, לא יוכל להמשיך עם הפלוגה אל הגדוד. בקיצור- לוחם הוא לא יהיה.

אז הנה אני מוצא את עצמי על ציוד מלא- אפוד, קסדה, נשק, רץ את חמש מאות המטרים הראשונים של הבוחן. ריצה קלה כזאת, לא מהירה מדי, לא איטית מדי. מצד אחד צריך להתקדם, מצד שני אסור לאבד כוחות בשלב כל כך מוקדם. יש לי זמן לחשוב קצת בינתיים על השיעור שאני צריך להעביר מחר למחלקה בנושא צינות. על מה אני אדבר? אולי על הצעדים הראשונים של הצינות אי שם בשיליה המאה ה-19? אמנם התנועה רק צברה תאוצה באותו זמן, ולא ירדה לפסים מעשיים, אבל בכל זאת, היסודות הם הדבר החשוב ביותר לעמידותו של הבניין. בכל מקרה, נראה שהשואה עצרה את התהליך שהתחדש רק אחריה ביתר שאת. השואה ניצבה כקיר שבלתי ניתן לדלג מעליו.

הקיר. אני מזהה אותו מתקרב אליי במהירות, אני נמצא במרחק של 20-30 צעדים ממנו. צריך להתחיל לתכנן צעדים ולקוות שנצליח לדלג מעל המשוכה הזאת בניסיון הראשון. כל ניסיון שלא צולח, רק יעיף אותך יותר, ויסב נזקים גדולים יותר. ככל שאני מתקרב יותר אל הקיר, כך הצל שהוא מטיל עליי גדול יותר. אבל פחד הוא הדבר האחרון לו אני זקוק כרגע. אז אני צובר תאוצה, נותן את הקפיצה הכי חזקה שיש לי, זהו. הקיר מאחורי. אבל זוהי רק יריית הפתיחה. יש עוד המון מכשולים בדרך אל המנוחה והנחלה.

כל המתקנים צבועים בצבעי אדום לבן. כאילו מסמנים לי- כאן, אין חניה. עזירה, משמעותה ויתור. כדי לסיים את הבוחן בזמן הקצוב, אסור להפסיק, חייבים להמשיך לנוע. אז אני ממשיך. קופץ מעל הקורה, מדלג מעל גדמי העצים שנגדעו באיבם, משאיר את כל הזוועות מאחורי. עכשיו הגיע הזמן להעפיל.

החבל. האם חבל התלייה של הגלות יהפוך להיות חבל ההצלה שלנו? רק עוצמת ההעפלה תענה על השאלה הזאת. אני מזנק על החבל בכל העוצמות הנדרשות, לופת אותו בחוזקה, ונותן את כל כולי על מנת שאגיע אל היעד הנכסף. הזיעה מאיימת להטביע אותי, אבל אני לא נכנע. ספרים לבנים מאיימים להכניע אותי, אבל אני לא טובע. מכה קלה בקורה של החבל, ואני ממשיך לרוץ.

באופן מיתמרת לה הפרימדה, אבל עד שנגיע אליה, אנחנו צריכים לעבור בזריזות את מכשול ההליכה השפופה. מי יודע, אולי מי שתכנן את רצף המכשולים בא לומר לנו בעצם, שתמיד לפני העליות הגדולות, תמיד לפני שנכבוש את הפסגה, יגיעו קשיים שינסו לגרום לנו לוותר על החלום, יגרמו לנו להוריד את הראש למטה, ישכחו מאיתנו את המטרה, את החזון. לא במקרה שלי. אני מסיים את ההליכה השפופה, ומישיר מבט אל המכשול הבא.

"יציאת מצרים תשאר לעד האביב של העולם כולו..."

הפרימדה. לכאורה מכשול פשוט. לכאורה. המכשול מורכב מקורות עץ עגולות שבנויות בצורת מדרגות. עולים עד למעלה ויורדים בצד השני. קושי פיזי- אין. פחד- יש גם יש. אבל התצפית בשיא הגובה שווה את הכל. משם אפשר לראות את כל היעדים להמשך. אפשר לאמוד טווחים, להעריך קשיים, ולהתוות את הדרך. אני מרגיש לרגע כמו משה רבינו על הר נבו, אבל אני יודע שהפעם אני אכנס אל הארץ. בעצם, זה תלוי אך ורק בי, בנו. אני מרגיש כמו הרב קוק, שידע להסתכל על הדברים מהגובה, להביט על הדברים בכללותם. מרגיש כמו הרצל בשעתו, נשען על המרפסת המפורסמת

בבאזל ורואה בעיני רוחו את שעתיד לבוא. כאן למעלה נדמה שהזמן עומד מלכת, אבל הסטופר ממשיך לרוץ, והמ"פ, אתם הרי זוכרים על מה הוא דיבר. אני יורד בריצה ומתכונן לאתגר הבא.

הזחילה האמת, זחילה של עשרים מטרים זה לא סיפור רציני. קצת רבאק, קצת חול בפה ונגמר. הבעיה היא היציאה מהזחילה. כי ברגע שסיימת את עשרים המטרים, עומדות בפניך שתי אפשרויות. אפשרות אחת, מתבקשת, לקום ולהתחיל לרוץ. אפשרות שנייה, טבעית יותר, להישאר מרוח על הריצפה, לתת לגוף להירגע, להרפות את השרירים. אבל כאן בדיוק טמונה הבעיה. דווקא בשיא, דווקא כשהסוף נראה באופק, אסור לוותר! אני חייב לצאת מהמנטליות של הזחילה, מהמנטליות של ההתרפסות, לקום כמו גבר, לזקוף את הגב, להרים את הראש ולהמשיך לנוע. כי את מה שהתחלתי אני חייב לסיים.

אז זהו. אני מתחיל לרוץ. שש מאות מטרים לסיום. קצב איטי, אבל סדיר. הסוד כאן הוא לשמור על קצב קבוע, אמנם לא הכי מהיר, אבל עם כל צעד המטרה מתקרבת. אסור להפסיק. הגוף חבול ומותש, אבל הנשמה בוערת. יודעת שעם כל צעד קדימה היא משאירה את התלאות רחוק יותר מאחור. יודעת שעם כל צעד קדימה היא משאירה מאחור עולם טוב יותר. עוד צעד ועוד צעד, ואני מגיע מתנשף לקו הסיום.

"שם?" שואלת המדסניקית. "עמי" אני משיב.

"משפחה?" - "שראל" אני מתנשף בתגובה.

"מספר אישי?" - "14051948"

אני מסדיר את הנשימה, ורואה את המ"פ מחייך אליי. "סיימת בתוצאה הטובה ביותר בפלוגה. כל הכבוד!" הוא אומר לי.

אני, מחייך, עונה לו- "אז זהו? סיימתי? הגעתי אל היעד?"

שנים עברו מאז, והתשובה שלו עדיין מהדהדת לי בראש.

"רב"ט עמי!"

"כן מפקד הפלוגה!"

"הדרך שלנו רק התחילה..."

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 27/ עץ הלימון

"בילדותי עץ גדול של לימון, נטוע בגבול בין השכנים לביתנו. כל השנה העץ ירק, בחרף, מכסה פריחה לבנה מלווה בריח משכר, ריח אשר פשט בכל הסביבה, החודר מבין חרפי חלונות חדרי הצופה על העץ.

ואני מתבוננת בעץ היפה הפורח, ובמחשבותי כבר רואה את הפרי. פרי הלימון היה אהוב עלי ביותר, למרות טעמו החמוץ, היינו אני וחברתי טבעונה שבגנתה גדל הלימון, מתחילות לקטף את הלימון בעודו בסקר, בעת שטעמו חמצמץ מריר וצבעו ירקרק, ללא מיע, וריחו עולה על טעמו, ומשאיר בפה הרגשה של קהות ויבש. כשהלימון מבשיל צבעו צהב מבריק, מדיף ריח של ספירט, עסיסי מאוד, חמצמץ, שמגרה את כל הלשון והפה ומשאיר חמיצות נעימה.

היינו עושות תחרות מי תאכל יותר מהלימון הזה, אפילו לא היינו מעוות את הפרצוף. טעם הלימון החמוץ הפך לסמל, לטעם הכפר, לריח הבית, ספוג בגעגועי טעם הילדות.

עד היום כשאני מגיעה לכפר, אצה לעץ הלימון, ידידי משכבר, קצת זמן – רבים הענפים היבשים בו, ברק העלים פהה, אבל עדן מניב פרי.

בהתבונני בו אני חשה את טעם השובבות, את טעם הילדות, והידידות.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 28/ ענווה

"ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי"

פרק א'

הולכת, צעד ועוד צעד בארץ ישראל, כל צעד...מצווה, כיבוש ארץ הקודש.

מהרהרת: 'הרבה מבני ישראל לא זכו אפילו לדרך כאן, לפסוע פסיעה אחת כזו, ואנחנו... ווווווואאאאאאוווווו...איזו זכות!!! איך זכינו אנחנו? מה עשינו כל-כך מיוחד שזכינו??'

זה סיפור על לידה, אי אפשר לתאר במילים מה זה להישאר באותו גוף ולהשתנות לגמרי, להתכלל בעם ישראל בתוך המון אדם ופתאום להבין את התכלית, אני לא המרכז, העם היהודי הוא המרכז ואין אני, יש את חלקי בתוך השלם. איזה יופי, יופי אמיתי, האמת, המוחלט, אין עוד.

ילדה טובה, בית עם ערכים... אבא סיפר איך כבשו את סיני, איך הם עברו את התעלה ונלחמו בעיר סואץ, איך החברים עלו לגבעת התחמושת ולתוך תוך הלב - הגיעו עד הר הבית. פשוט היסטוריה מהלכת, אנשים מדהימים שעשו מסירות נפש על עם ישראל בארצו - או כמו שקוראים לזה אצלם - אהבת המולדת, תחי מדינת ישראל. ואחוות אחים שלא תיראה עוד כדוגמתה לדורי דורות.

אז איך זה שפתאום מתה לי המדינה, איך?? אל תקפידו עליי, זה לא פשוט כשזה קורה.

חושבת: 'מפחיד, מה עכשיו? מה עושים עם האמת הזו? כולם במקום אחר ממש, לא מובנת, זגוגיות בעיניים של המשוחחים איתי... כאילו השפתיים שלי נעות ושולחות מילים לעולמות אחרים, והם... מה? לא נמאס כבר לדבר שטויות נבובות בלי סוף ובלי שום תכלית? כמה אפשר ללכת במעגלים ולחזור להתחלה? ואפילו לא להרגיש בזבוז זמן, לא מבינים, איך אפשר עכשיו להסביר? לא עובר מסך איזו הרגשה של ניתוק.'

בתחילת האביב ירדנו לדרום, לגור ליד הים עם כל המשפחה. שמענו דיבורים על פינוי הגוש וזה נראה ממש לא מציאותי. יש כבישים וכיכרות, בתי ספר, גני שעשועים, עצים, פרחים, מרכז קניות...המון תעשייה, חממות, מה לא? עולם שלם. ואהבה...אהבה...ואחוה. אין מצב בכלל לחשוב על שטויות, בוא נלך לגלוש, לעשות חיים, איזה כיף.

מה לעשות? החיים טובים והפוליטיקאים צריכים כסף בשביל להחיות את עולם הממון. מצאנו את עצמינו מול אחינו הלבושים באותם המדים שאבא שלי וכל הטובים שבטובים לבשו בכל מלחמות ישראל, רק מה שהיה מוזר זה שאנחנו היינו האויב והבתים שלנו היעד. איזה בלגאן בלב, אבל נלחמנו על בתינו עד שהנשמות האלו עמדו מולנו. מה? נילחם בהם?? לא נפגע בהם, בחיים לא, כזה דבר זה בלתי אפשרי, לא יכול להיות !!! זה בטח חלום רע, לא מציאותי, לא, לא, לא, לא!!!!

פרק ב'

מקשיבה לרשרוש העשב הנמער תחת רגליי, לבני שמספר משהו על חוויות מבית הספר, לשקט שבתוך שירת הטבע. רואה אור גדול ומיוחד שמאיר את הנשמה ומעורר אהבה אינסופית. יורדים מההר לכיוון הכפר הסמוך עם צלוחית קטנה מלאה בטיפות יין (משהו מתורת הסוד).

פסח, בלילה סיפרנו לילדינו על יציאת מצרים, הסיפור הידוע והלא מסונן של בני ישראל, איך הקב"ה בחר בנו והוציא גוי מקרב גוי- בחר לו עם חדש, עשה ניסים ושינה את כל ה"טבעים" כדי להפריד אותנו ולהרים אותנו מהתחתית של התחתית ולקחת אותנו למדבר ולהפוך דווקא אותנו לבן הטיפוחים של מלך מלכי המלכים. בלתי נתפש, איך מסבירים את זה...מחיים של עבדים מרודים לנסיכים ובנות מלך שבסופו של דבר יוכתרו ויקבלו ירושה לא פשוטה ויצטרכו להנהיג את העולם.

ובהבנה עמוקה שיש כאן שליחות, ללא אגו, ללא גאווה, ללא תאוה ואינטרסים ויוקרה וכבוד וכל הדברים האלה..

בסוף הדרך, ומתוך ענווה - תישאר רק אהבה, נקיות, שמחה וכל אילה.

המסע המשפחתי שלנו החל מיד אחרי ה"בעיטה" הכואבת שחוונו בכל אברנו החיצוניים והפנימיים. העבירו אותנו למדינת ישראל גופים שלמים שעשויים מפירוים, יותר נכון לומר אולי רסיסים, רסיסים, או אולי...אבק. ארזו את חפצנו בארגזים שעליהם מודפס בשחור צה"ל- צבא ההגנה לישראל, הרגשה של רפיון מוחלט, כניעה, ואקום, אין עולם, חוסר אונים, צער, והידיעה שאין פרות קדושות, הכול פרוץ, פתוח לרווחה, מה שלמדתי בבית היה שם ונישאר שם - כאן ועכשיו זה משהו אחר, משהו חדש, לב שבור, ריק, מוכן לראות!!!! מה לראות? מה שבאמת קורה!!!! לא לכל מקום הולכים עם העדר, רצוי להפעיל את החושים ולברר מה קורה?!!

טוב, זו הייתה נקודת המפנה, התחלנו לטפס על הרים וגבעות, עשינו דרך ארוכה ממש והקב"ה האיר לנו את הדרך ולא נתן לנו ליפול - כלומר: לא נתן לנו לבזבז אף רגע. נתן להיות בתכלית.

פרק ג'

"למה אתם לא באים לחגוג איתנו? זה יום העצמאות."

"איזו עצמאות אתם מתכוונים?"

"נו, תפסיקו כבר להיות כאילה קיצוניים? המדינה שלנו חוגגת.....בלה, בלה, בלה....."

"לנו נגמרה המדינה, אנחנו עם ישראל בארץ ישראל, אין מה להעיף מיליונים באוויר (זיקוקים), אפשר לתרום את הכסף הזה למשפחות נזקקות... אנחנו כבר לא במשחק האשליה של אנשי הכסף, השליטה והכבוד שמנסים לגנוב את ליבנו בזיקוקים ובלה, בלה, בלה....."

נשכבת במיטה שבצריף, על ההר, אחרי יום מתיש של בדיקות בבית החולים, נשלחנו הביתה, אין צירים ואין לידה. חודשים של צירים עולים ויורדים... מגיעים לרופא, אין כלום!!! מה אפשר לעשות, חזרנו הביתה. ההורים (ששמרו על הילדים בינתיים) נסעו ווואו והצירים חזרו ווואו.

זה בטח לא לידה, צריך לישון קצת. מתעוררת לפנות בוקר בבהלה, אוי! שכחתי ספירת העומר...מהר סידור....קוראת בדבקות והצירים מתחילים: "ה' באייר, יום העצמאות" - והמחשבה חולפת בראש: זה בטח לא היום הלידה... יום העצמאות?! לא יכול להיות. סוף.....התחלה חדשה: "היום עשרים יום שהם שני שבועות וששה ימים לעומר.....שבזכות ספירת העומר שספרתי היום, יתוקן מה שפגמתי בספירה יסוד שבת פאר ת ואטהר ואתקדש....."

והצירים חזקים וקבועים.

פתאום הבנתי שלידה מתקנת את הספירה - יסוד שבתפארת - נחתה עליי מהשמיים הבנה קבלית לפרטי פרטים של התיקון הזה, התחלתי לספור צירים, 10 דקות בין ציר לציר, טלפון לאמא: "הספקתם לנוח קצת? חבל שנסעתם, אתם יכולים לבוא?" ההורים המתוקים האלו: "אנחנו באים...שיהיה בהצלחה....." מתקשרת לשכנה: "תוכלי לבוא לשמור על הילדים עד שההורים מגיעים?" "מיד מגיעה".... כמה דקות עוברות..

השכנה בדלת, בעלי מודיע לי שיש ציר כל שתי דקות וחייבים לצאת, ואצלי - לא תאמינו - ציר לחץ - אומרת: "אנחנו לא מספיקים להגיע לבית חולים, תמצא מישהי שתבוא ליילד אותי פה"

עונה לי: "לא מכיר אף מיילדת, תיכנסי מהר לאוטו"

תופסת כמה מגבות והולכת לאוטו, יווןיווןיווןיוון, רק לא באוטו, רק לא באוטו.....

מתחננת עבור עם ישראל שברצונו של מלך מלכי המלכים וברחמיו הרבים נזכה לגאולה שלימה מהרה.

סיפור 29

בתקופת ימי הקדם, זמן השופטים בארץ ישראל, עמד שמשון הגיבור כשופט העם. תקופה זו היתה לפני הצבת המלך שאול על העברים והארץ נשלטה על ידי הפלשתים הארורים. ביום אחד עמד שמשון השופט על הר תבור וקרא לכל נציגי השבטים לבוא לראותו למרגלות ההר. במשך שבעה ימים נהרו אלפי אנשים עם נציגיהם משבטיהם שיושבים בכל רחבי הארץ. ביום השביעי נעמד שמשון על ראש ההר וקרא אל השבטים: "מי איתי למרד?" הראשון שהגיע אליו הוא נציג שבט מנשה. שמשון שאל אותו: "מדוע רוצים אתם לצאת למרד?" אמר לו נציג מנשה: "אדוני השופט, הרי הפלשתים מחזיקים באוצרות אדירים אשר אינם עוד ידועים לנו! מחזיקים הם בברזל! אנו, שבט מנשה, ואנו מאמינים שכל בני ישראל, רוצים להחזיק באוצרות אלה." שמשון ענה לו ישירות: "לא אקח אתכם למרד." קיבוץ האנשים בתדהמה היה, הרי לוחמי מנשה החזקים בעם. כל מנהיג ירצה להחזיק בהם לצידו. מתוך הקהל התקדמו אליו נציגי שבט זבולון. שמשון שאל אותם: "מדוע רוצים אתם לצאת למרד?" אמרו לו נציגי זבולון: "אדוני השופט הרחום, שבט קטן אנו, בלוחמת הפלשתים וגירושם מן הארץ נשיג גאווה, נשיג הכרה בכוחנו ונשיג תהילה. עיני כל יסתכלו אלינו. הרי אדונינו השופט הרחום, שמשון, יקח אותנו למרד." שמשון חיכה זמן מה וענה: "לא אקח אתכם למרד." וכל תרועת תדהמה עלתה בקיבוץ אשר השבט הקטן יקריב את עצמו לתהילה ולא יקח המצביא את לוחמיו. מתוך הקיבוץ יצאו מאות איש ובראשם נציג שבט דן. ושמשון שאל אותו: "מדוע רוצים אתם לצאת למרד?" ענה לו נציג דן: "הפלשתים נושבים בעורפנו, אלוף ישראל אתה שמשון. שונאים אנו, שנאת אמת את הפלשתים. אנו רוצים למחוק אותם מעל פני האדמה, להשמידם עד אין זכר." שמשון ענה לו ישירות: "לא אקח אתכם למרד." וקול תרועה עלה בקיבוץ הכועסים. אמרו אנשי השבטים: "אין רציני הוא, שמשון הזה. לא ילך הוא למרד ולא יעשה מאומה. טוב יותר שנלך איש איש בחזרה לנחלתו." פירקו את הקיבוץ והלכו אנשי השבטים לנחלתם. אך, במרכז הקיבוץ המפורק עמדה קבוצה קטנה של כמה עשרות איש אשר הסתכלו על הר תבור. שמשון קרא אליהם: "על מה תסתכלו?" ענו לו האנשים: "על הר תבור. על יופיו. על גובהו. וכולו שלנו." שמשון נדהם מהתשובה ושאל את האנשים: "מאין אתם?" האנשים ענו לו: "אנחנו משבט יהודה." "ומה מעשיכם כאן, שבט הליביא?" שאל שמשון. "נקראנו למרד, אז הגענו" ענו לו אנשי יהודה. שמשון הוכרח לשאול אותם את אותה השאלה המאוסה: "מדוע רוצים אתם לצאת למרד?" ענו לו אנשי יהודה: "אוהבים אנחנו את אדמתנו. אוהבים אותה מהחרמון עד לעציון גבר. אוהבים אותה מהגלעד עד לים. נכין זרוענו, בכל עת, להגנת עמנו ולכיבוש מולדתנו. אין אנו רוצים דבר חוץ מלחיות תחת עצמנו באדמתנו." ענה להם שמשון: "אתכם אקח למרד. כי האהבה והגבורה תמיד תנצח את השנאה והתאוה."

סיפור מספר 30 / אגדה של מדינה

לפני שנים רבות, 115 שנים ליתר דיוק, הגיע לפלשתינה, אז בשליטת העותמאנים, אורח מכובד, נטול גינוני נימוס מקומיים, שהגיע לכאן למטרה אחת ויחידה, מפגש עם אורח רם דרג עליו עמל רבות. לאורח המכובד לא היו תכנונים מרחיקי לכת בכל הקשור להכרת הסביבה אליה הגיע או במציאת מקום מגורי קבע, ובטח לא תכנן, למרות שזמנו היה בידו, ליצור קשר עם התושבים המקומיים, למעט איש הקשר שליווה אותו, וסייע בשהותו בארץ שהייתה זרה לו, ששפתה קשה לו ותנאיה היו רחוקים שנות אור מתנאי החיים בארץ מוצאו. אך תוכניות לחוד ומציאות לחוד, ואורחנו הופתע לגלות שהוא נערץ פה על ידי תושבים מקומיים, יהודים וערבים, יותר מאשר בארץ מוצאו.

יחס זה שבו זכה אורחנו המכובד, באופן מפתיע יש לומר, השכיח ממנו את הטרדה מהמחלה, שכרסמה כל חלקה טובה בגופו, החולשה הנפשית, הביקורת האימתנית, גם זאת מבית, אולי בעיקר הביקורת מבית, ואת כל כולו העמיד לצורך הכנה נפשית למען הפגישה המדוברת. הרי בנושא כל כך חשוב עסקינן ואין זה מן המקובל להגיע לא מוכן, ובטח עייף וטרוד בענייני היום, הבטלים בשישים לעומת התרומה, או לפחות כך חשב, והניסיון לקבל תמיכה ראויה, כזאת שתזניק את המאבק שלמענו פעל ללא לאות.

העיסוק היומיומי במאבק שלמענו פעל לא השכיח מזיכרונו את הסיבה לכך ויותר ובטח לא את אותו היום בו ראה כיצד אדם מכובד, אמיץ ונאמן, אזרח מכובד ועטור תארי כבוד צבאיים, מושפל עד עפר, כאחרון הבוגדים, כבודו נרמס ונשחק, בגדיו נקרעים מגופו, והוא נשלח כאחרון הפושעים למאסר אי שם באי נידח, וזאת לאור מוצאו הדתי, היותו יהודי.

אירוע זה זעזע את ליבו, העיר בו משהו שכלל לא הטרידו עד אותו היום, מוצאו הלאומי, ואלי אף, רחמנא ליצלן מוצאו הדתי, הציג בפניו את האנטישמיות, במלוא כיעורה, כפי שהייתה מנת חלקם של יהודים רבים, גם בארצו, תחושה שהייתה זרה לו, הרי הוא אזרח אירופאי למהדרין, איש העולם הגדול, משכיל ורהוט, חד לשון, פועל לפי כל כללי הטקס, שומר על גינוני הנימוס והאיפוק הראויים. האירוע הטריד את נפשו ומנוחתו ומילא את מוחו במחשבות על נושא שלא הטרידו עד לאותו היום, בעייתם של היהודים, ויותר מכך, כיצד ניתן לפתור בעיה זו.

לעיתים הייתה חולפת בראשו מחשבה, בעיקר בעיתות של סבל פיזי קשה מנשוא, שאולי כדאי היה שלא התרחש אותו היום, אולי היה עדיף שלא היה נוכח באותו אירוע מדובר, ישנם כל כך הרבה דברים לסקר, מעניינים הרבה יותר, וכל כך הרבה נשא על כתפיו, שאומנם נראו רחבות וחסונות, אך בתוך תוכו ידע כי המעטפת של חייו נישאת על גוף שברירי וחולני, עם אישה חולה וילדים שעורגים למגע של אב מנוכר וכמעט זר. ובכלל המעמד הזה, שבעיניו הוא לא פחות משיא השיאים, רגע מכונן, היה עדיף שייפול על כתפיו של מישהו אחר, חזק יותר מנטאלית ונפשית, כזה שחי את המאבק, שהוא יהודי בכל רמ"ח איבריו ומקובל גם על אותם מתנגדים שממררים את חייו, לא נותנים מנוח, פועלים ללא לאות כנגדו, כך לפחות נדמה, מערימים קשיים על פעילותו ולעיתים נראה כאילו ממתינים לקבל את תשובתו רק כדי להמטיר עליו מיד קושיות נוספות.

הייתכן שלעם זה אני שייך? שואל את עצמו האורח בשקט, שלא ישמעו העומדים בקרבתו, שמא יערער את ביטחונו, שהרי הם תלויים, עד כאב, בביטחונו העצמי של אדם, שבעצמו אינו בוטח כלל וכלל, ששואל עצמו, כבר זמן רב, האם המעמד אכן ראוי? האם יספק את התשובות הרצויות? ומהן הן אותן תשובות רצויות? הרי לא ניתן אף לא רמז קל שבקלים, על ידי נציגו של המנהיג המכובד, מה בכלל דעתו של אותו מנהיג בנושא? האם ייתן לו יאות לסייע, אפילו במעט, לרעיון הנשגב כל כך.

כל כך הרבה מחשבות טורדות את מוחו, עד שנדמה שמוחו הכפיל את גודלו ועומד להתפוצץ, ופניו המיוסרות, שתוויהם נסתרות מאחורי זקן עבות המסתיר, כך נראה, את סימני הכאב הפיזי והנפשי, אך על כולם, כך סבר, יש להתגבר, להתעלם, להניח בצד, ופשוט להיות שם בשביל חברי, אלה שמאמינים בי, וגם עבור, ואולי בעיקר, בעבור אלה המתנגדים לי כל כך, שממתינים בכיליון עיניים לנפילתי, להוכיח את תמימותי ואת הנזק, שלדעתם, אני גורם לעמם, עמי, בעצם העלאת הרעיון האווילי של ישוב המולדת. הם אלה המזלזלים בעצם קיומו של המפגש, שעליו עמלתי יום וליל, והכול בגלל איזושהי הצעה, פשוטה, לא מורכבת, לבחור לנו שכונה חדשה, פחות בעייתית, איך לומר, מחוץ לגוב האריות.

אבל אני כבר כאן, אומר האורח לעצמו, אין מנוס מפגישה, עם זה שבכוחו להזיז את העגלה התקועה בבוץ קדימה, לעזור לנו, לקדם את הרעיון החדשני הזה, מדינה לעם היהודי שנרדף כך בכל מקום שבו הוא חי, שייתן מנוח לרגליו, שיוכל לדבר בשפתו, לא כמוני בן ניכר, אלא בעברית שפת הקודש. לגדל את ילדיו ללא חשש משכנוי, פוגרומים ועלילות הדם, ושיכול להקים במו ידיו, פה בארץ אבותיו, קהילה, פעילה ותוססת.

כבר שנתיים שאורחנו המכובד טרוד בעשייה ללא מנוח, למען אותה מטרה נשגבת, ובשביל אותה מטרה היה עליו להקריב את חייו האישיים, והמשפחתיים, זנח את אשתו וילדיו, ונסע כשהוא חולה ומלווה ברופא לארץ שכוחת אל, הנשלטת על ידי פקידיו של הברון, כך התרשם אורחנו המכובד, ולאור התרשמות זו נראה היה לו שהיהודים בארץ החליפו את הגביר האכזר בגלות בגביר לא פחות נוקשה בהתיישבות הראשונית ברחובות ובראשון לציון. בעודו מתכוון למפגש הראשון, במקווה ישראל, לפני הפגישה הרשמית בירושלים, הוא לומד להכיר את הארץ, מבקר ביישובים שנבנים על ידי העולים החדשים, מתרשם לטובה ואף זוכה להיקרא מלך היהודים, על ידי התושבים הערבים, ומשיח בן יוסף על ידי היהודים.

האורח היקר מודע לאינטרסים של המנהיג רם המעלה שאותו יפגוש, ולעובדה שהוא מגיע כדי לחנוך את כנסיית הגואל בירושלים, וכדרך אגב להפגין מדיניות פרו-תורכית במקום פרו-רוסית, לבחור בשלטון העותומאני כשותף אסטרטגי חדש למדינתו, ואין דרך טובה יותר, כדי להציג את תמיכתו, מאשר ביקור בארץ הקודש, לה יש חשיבות רבה, דתית ופוליטית, למוסלמים ולנוצרים וגם ליהודים. על זה בדיוק מטיל אורחנו את יתרו, מקווה שכך יוכל להיעזר במנהיג רם המעלה כדי להשפיע על דעתם של המנהיגים התורכים, השליטים האמיתיים של חבל הארץ הזה, להעניק צ'רטר להתיישבות יהודית.

והנה הגיע הרגע, לו המתין בקוצר רוח, פגישת ההיכרות עם הקיסר (הקייזר) הגרמני וילהלם השני, בכניסה למקווה ישראל, כזאת שנועדה לקבל את פניו של הקיסר בהגעתו לארץ ישראל, ללחוץ את ידו, וכמו פוליטיקאי מיומן, ואיש תקשורת מנוסה, תכנן את אותו מפגש מצולם ראשון בשערי מקווה ישראל.

מיד לאחר הפגישה פנה אורחנו ליעד הבא בו תיערך הפגישה הרשמית, בירושלים, זאת שאליה התכוון, שבה יציג את בקשתו הרשמית, כזאת שרק מנהיגים בשיעור קומתו של הקיסר הגרמני יוכלו לקדם.

אך תלאותיו של אורחנו, בנימין זאב הרצל לא הסתיימו, והמסע לירושלים לווה במכאובים פיזיים ואף חשש להגיע לאחר כניסת השבת ולפגוע בקדושתה, דווקא בעיר הקודש.

לדאבונו, הרכבת נכנסה לירושלים לאחר כניסת השבת, לכן החליט לוותר על הכרכרה, שתקל על הגעתו לבית המלון, וללכת ברגל, כדי לא לפגוע ברגשות אורחיו, ובהגיעו למלון גילה להפתעתו שלא נשארו חדרים פנויים והוא נאלץ ללון בלובי.

הרצל, שעמל רבות למען הרעיון הציוני, עשה מאמצים רבים והכנות מדוקדקות, לקראת פגישתו עם הקיסר, העמיס על בריאותו מעל ומעבר וזנח את משפחתו למען מסע מתיש לארץ רחוקה, וכפי שציין ביומנו, לפני הפגישה: "יכול הייתי להמשיך לשבת בשלווה בביתי היפה, עם ילדיי היפים שנעוריהם

הוורודים הולכים וחולפים, בלא שאוכל להתבונן מקרוב ברגעי הקסם של גידולם; והנה אני יוצא לנסיעה ארוכה כל כך, שאולי איננה חסרת סיכונים. ואף הזהירו אותי שבארץ ישראל עלולים להתנקש בחיי...".

התקוות הרבות שתלה במפגש זה, והנאום הציוני שנשא בפניו של הקיסר, ברחוב הנביאים בירושלים, הניבו תגובה צוננת משהו, זהירה מידי ולא נלהבת, ש"העניין טעון לימוד מדוקדק ודיונים נוספים".

אמנם ביקור זה הוגדר ככישלון צורב, שהרי לא היה מעניינו של הקיסר להפגין שמץ של תמיכה, שתסכן את מעמדו, ואולי תפגע באינטרסים של ארצו, אך לא אדם כהרצל ייתן לכך לרפות את ידיו ולהניא אותו מלהמשיך בעשייה למען הרעיון הציוני. ההוכחה לכך הייתה בקונגרסים הציונים שבהם המשיך את עבודתו לבניית הכלים הראויים והתשתית למוסדות המדינה שבדרך, מדינת היהודים.

נחישותו של הרצל ופועלו, גם לאחר שנפגש עם מזכירו של בלפור, שהצעתו לקבל את אוגנדה נדחתה ברוב גדול בקונגרס הציוני, תרמה בסופו של דבר, לאחר מותו, לקבל במקום צ'רטר מהקיסר הגרמני והאימפריה העות'מאנית את הצהרת בלפור על הצורך במתן "בית לאומי" ליהודים. הצהרה זו סללה את הדרך למנדט בריטי על ידי חבר הלאומים, ולאחר שנים נוספות של מאבק ציוני, ולאחר שואת יהודי גרמניה, להקמתה של מדינת ישראל.

במבט לאחור, 115 שנים לאחר אותה פגישה מפורסמת, בין הרצל, שנקרא בצדק חוזה המדינה, מנהיג משכמו ומעלה שידע לבנות את הכלים להגשמתו, לגשר בין הניצים ולהניח את היסודות למדינה שבדרך, לבין קיסר שכל רצונו היה לקדם את עצמו ואת מדינתו, חלומו של הרצל הוגשם במלואו, וכמשפט האלמותי שטבע: "אם תרצו אין זאת אגדה", ואולי אף הרבה יותר מאשר דמיון בחלומותיו.

המדינה שקמה, על ידי, בזכות ועבור היהודים היא כבר בת 65 שנה, שמה נישא בפי כל העולם כמדינה צעירה ותוססת, שמשמשת דוגמא לערכי מוסר יהודיים ובינלאומיים ומובילה ביצירתיות וחדשנות בכל תחום שתורם שבו ניתן לעזור לאנושות, במדע וברפואה, בטכנולוגיה ומחקר, בחקלאות ובהתפלת מים, בכל אותם דברים שעליהם חלם הרצל.

אז חלומי, קרם עור וגידים והפך למציאות, ולמרות כל התלאות, שחלקן מלוות אותנו עד עצם היום הזה, אין אנו תלויים בטוב ליבם של קיסרים אלא רק בעצמנו, בכוח אמונתנו, אותה אמונה שנטע בנו אדם אחד שהעז לחלום ולעשות.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 31 / ציונות כדרך חיים .

נולדתי בשנת 1937 בעיר קזבלנקה שבמרקו, למדתי בבית ספר אליאנס ובנערותי הצטרפתי לתנועת הנוער בית"ר אשר שמה לה למטרה לחנך את הנוער היהודי לציונות ואהבת הארץ . עד מהרה התבגרתי והתברגתי לתפקידי מפתח הסניף התנועה . הימים היו ימים קשים של פרעות ופוגרומים ביהודי במרקו אשר חיו בצל הקמת מדינת ישראל , בנוסף לתפקידי כמדריך ומפקד תנועת הנוער בית"ר עמדתי בקשר חשאי כמובן עם גורמים מתנועת "המוסד" שפעלה בחשאיות במרקו וסייעה בהגנה על יהודים והעלאתם לארץ ישראל . ובמסגרת זו גייסתי מבין החניכים מספר מצומצם של בוגרים וחזקים ובהנהגתי ובהדרכת מפעילי היינו יוצאים בלילות לפעולות הגנה ותגמול כנגד גורמים שפעלו ופגעו ביהודים בעיר . באחת מפעולות אלו צולמתי על ידי צלם מקומי והתמונה התפרסמה למחרת בעיתון . ירדתי למחתרת למספר שבועות ונערכו חיפושים רבים בביתי שכללו מעצר של אבי והכאתו על מנת שימסור את מקום מחבואי, עד אשר אושפז בבית חולים . לאחר כשלושה שבועות במחתרת הוברחתי באישון לילה לחוף ומשם בסירה לחופי צרפת . עם שחרורו של אבי מבית המעצר הועלתה גם משפחתי לסירה והובאה לצרפת שם שהינו כשלושה חודשים עד עלייתנו ארצה . אחת מחניכותי בתנועה הייתה חברתי לחיים ואהבת חיי שנאלצתי להתנתק ממנה ולהמתין עד הגעתה למחנה בצרפת , (נישאנו בטקס צנוע אך מרגש על סיפונה של האוניה בדרך לארץ) . בהגיענו לארץ ומתוך הכרת תודה על פועלי , נמנעה מאיתנו ההמתנה במעברה וקבלנו אני ואבי בתים ביישוב גדעונה . הימים היו ימים קשים אך החובות כלפי המשפחה והמדינה מלאו את מרבית זמננו כך שהימים והשנים חלפו ואנו חווינו את התעצמותה והתפתחותה של המדינה שכל כך אהבנו.

כמובן שאת שרותי הצבאי מילאתי כאיש צוות טנק ולחמתי במלחמת ששת הימים תחת פיקודו של יאנוש בן גל שהיה קצין אגם חטיבה 7 . במלחמת ההתשה באפריל 69 בהיותי במילואים שוב תחת פיקודו של בן גל כמח"ט 7 והוצבתי במוצב טמפו בתעלת סואץ ובמהלך הרעשה הפגזה שנמשכה זמן רב { וניסיונותינו להשיב אש, חטפנו פגז ופגיעה ישירה בטנק ואני נפצעתי באורח אנוש ופוניתי לבית חולים סורוקה בבאר שבע ושם שהיתי שנה וחודשיים , ומשם לעוד חצי שנה לשיקום בתל השומר .

היום אני כבן 76 אב ל-7 ילדים (אין קשר לשמה של החטיבה שלי) ! שחוננו וגדלו על תורתנו ומשנתנו של זאב ז'בוטינסקי , בני הבכור הינו אלוף במ"ל ובן נוסף סנ"ץ במשטרת ישראל . כל ילדי שירתו בצה"ל כלוחמים , והשתתפו בכל המערכות והמבצעים , וכמובן שכולם משרתים ומתנדבים למילואים גם לאחר סיום חובתם . אני נכה צה"ל 100% וקטוע יד . ואני זוכה לראות את נכדי גדלים ומשרתים את המדינה כקצינים וכחיילים גאים .

אסתר צו
בונים חברה ציונית

"פרוסת לחם ביום בארץ ישראל עדיפה לי על כל מה שאירופה יכולה להעניק לי" זה היה הסלוגן ששמעתי מאמא שלי באותם ימים שלאחר המלחמה, כאשר חיכינו להודעה ממשרדי הסוכנות היהודית שהשם שלנו נכלל ברשימת היוצאים לדרך בעליה הבלתי לגאלית. ואבא הוסיף בהרהור: "גם קפריסין היא קצת ארץ ישראל". בסופו של דבר הגיעה הבשורה בסוף ספטמבר 1947. ברכבת משא מרופדת בקש והנוסעת רק בלילות הגענו לאחר ימים לנמל בורגס בבולגריה ועלינו על האוניה "גאולה" איתנו יצאה לדרך גם האוניה "מדינת היהודים".

כבר בצאתנו את מיצרי הדרדנלים חיכו לנו שבע משחתות בריטיות שבסופו של דבר השתלטו על שתי האוניות שלנו ולאחר עגינה קצרה בחיפה העבירו אותנו למחנה גרוש בקפריסין

הייתי ילד בן תשע, ילד שהספיק להחליף בחייו הקצרים ארבעה כפרי גרוש וכמספר הזה "דירות" של אחר המלחמה, כך שימי קפריסין אינם זכורים לי כפרק חיים קשה מידי, עם זאת כנראה לא לכולם היה קל, לפחות מנקודת המבט של גדרות התיל מסביב, אלה שלרבים מהעצורים הזכירו גדרות אחרות, במקומות חשוכים אחרים. שבת אחת יצאתי, אוחז בידו של אבא "לטייל" במחנה, ולפתע ראינו התגודדות ליד הגדר. המחנה היה מוקף בשתי גדרות עם רווח של כמה מטרים בין האחת לשנייה. ברווח הזה עבר, דרך קבע, פטרול בריטי רגלי. (חוץ מזה היו גם מגדלי שמירה ואבטחת שערים כמובן). במקום ההתגודדות ראינו יהודי מבוגר, מנסה לפרוץ את הגדר על ידי שתי אבנים שאיתן היכה והיכה בקטע גדר כדי לנתקו. היה זה כמובן אקט חסר כל סיכוי הצלחה. הפטרול הבריטי שעבר במקום הזהיר את האיש לחדול, אבל כשסיים הפטרול את הסיבוב וחזר לאותו מקום עדיין היה האומלל הזה עסוק בניסיון הסרק שלו. אבא אמר לי: "בוא נלך מפה, זה יגמר רע". אחר כמה דקות שמענו ירייה, אין לי מקורות אמינים לוודא זאת, אבל אלינו הגיעה מאוחר יותר השמועה כי האיש נורה בסופו של דבר למוות.

דרך ארוכה סחפה את חיי עד לעגינה במולדת. אני רוצה להמחיש את אשר חשתי אל פיסת הקרקע קרועת האש הזו דווקא בסיפור קטן שארע כשנתיים שלוש אחרי שכבר הפכתי לתלמיד מן המניין בארץ ולחבר בתנועת נוער. ערב אחד חזרנו כמה חברים מפעילות בתנועה ועברנו על הכביש הראשי (שהיה דל תנועה בימים ההם, בשעות הערב לבטח). שני ילדים עסקו בשליפת "עין חתול" מהכביש (למי שלא מכיר: זו גולת זכוכית, מחזירת אור, שעד היום ממוקמת בכביש להאיר בלילה ולסמן את ההפרדה בין המסלולים). זוכר את המחשבה שחלפה במוחי אז: "למה הם עושים את זה? זו הרי הארץ שלנו!"

את חווית המעפיל וכל שבא לאחר מכן סיכמתי בשורות שלהלן:

ילד בן תשע על סיפון מיוסר,

לא מבין מה אתמול ועוד פחות מה מחר,

נע בקצב גלים בלב הים השחור,

לא עורג אל החוף או הנוף מאחור,

וכך הוא חווה בכל הימים –

גם אם לתשע נוספו יותר משישים.

ילד בן תשע בין גדרות קפריסין,

מהדס בין זרים, מקבל את הדין,

לא מצפה לגאולה לא מאמין בשלוח,

נע עם הזרם כמו שלכת ברוח,

גם היום כך ממש הם פני הדברים,

גם אם לתשע נוספו יותר משישים.

ילד בן תשע במחנה אוהלים,

על קרקע חרושה בוץ יובלים,

הרוח מכה והקור קצת צורב,

לפעמים מדוכדך לפעמים סתם רעב,

ולא פסו קור ורעב ברבות הימים,

גם אם לתשע נוספו יותר משישים.

ילד בן תשע בבית ספר רגיל,

כולם תלמידים – רק הוא מעפיל,
מבויש, מתלבט, מחפש את הדרך,
להיות כמו כולם, להיות בעל ערך,
ועד היום מחפש הוא באותם משעולים,
אף שלתשע נוספו יותר משישים.

אסתרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 33/ נקודת מבט

- "מחקרים על הרגלי הצפייה בטלוויזיה, מלמדים שצופים רבים מגיבים מילולית לתכני הטלוויזיה. הם מתווכחים עם הדוברים, מטיחים אשמה בפוליטיקאים, מעירים לשחקנים ומבקרים את העיתונאים".

באותו יום חמישי הצטרפנו גם אפרים ואני לסטטיסטיקה.

חדר ההמתנה בבית החולים בלינסון. אחת בלילה. אפרים ואני על כסאות כתומים מפלסטיק, יושבים מול שידור חוזר של לונדון וקירשנבאום. בוהים בדיון קולני על הסכסוך המתמשך, האינסופי.

אפרים ממרק את עדשות משקפיו בחולצת המשבצות שלו ומחכה שאשתו לבנה תצא מניתוח להסרת כיס המרה. אני עומד בידיים שלובות מול המסך ומחכה שהשקדים של הילד יהיו בחוץ.

בין לבין, מתחת לרדאר, מתמסרים בפיסות מידע אישיות. באירועי חיים.

מנסים להרוג את הזמן.

אפרים מספר שאצל לבנה זה התחיל עם כאבים בצד. הייתה מתקפלת כמו אולר אחרי כל ארוחה.

לשי שלי היו שקדים נושקים. "היינו לפי צו פינוי מהשכונה בגלל הנחירות שלו", צחקנו,

כשנקודת המבט מתנתקת מכל מה שהוא אתה ושלך הכול נראה פתאום מצחיק.

"אולי יצליחו להוציא ממנה את כל המרה ויחזירו אותה משודרגת" אפרים מלמל כמו לעצמו.

"היא השתנתה אחרי שהילדים עזבו את הבית. הפכה למישהי אחרת. מסתובבת סביב הזנב שלה כל היום, חסרת מנוחה. מחפשת לעצמה תפקיד, משגעת אותי".

51 שנה הם נשואים, הוא סיפר. דינוזאורים בסכנת הכחדה.

הטלוויזיה הייתה תלויה בינינו, אמונה על הפסקול, משתדלת שלא להתבלט.

מבליחה לרגעים עם משפטים גדולים וקיומיים ומתפוגגת אל תוך רדיונות שיווקית מביכה.

אפרים מגביה את ראשו מפעם לפעם לראות אם משהו קורה מעבר לדלת חדר הניתוח,

ושוקע מאוכזב בחזרה אל כסאו, בחזרה אל שני הזקנים החביבים על המרקע, המתעללים נמרצות

במרואיין משותק מפחד שמתחרט על ההזדמנות שקיבל ונאבק לשמור על חיוך מנומס.

אני לעומתו הייתי חלק בלתי נפרד מהדיון. קהל מעורב. עומד מול המסך בידיים שלובות ומנדנד את הראש מצד לצד. פה ושם מסנן הערה, מגיב לטענות בתנועת יד מבטלת. נאנח, מצקצק ושוב נאנח. "נו באמת" רטנתי, "כמה אפשר לשמוע את זה".

"מה קרה?" אפרים התייאש מניסיונותיו להבין את הטלפון החדש שלו והרים את עיניו.

"מה הם אמרו?"

- "על פי תיאוריית העוררות- מסרים טלוויזיוניים רבים מעוררים את רמת הגירוי הרגשי ולפיכך יכולים להשפיע על התנהגות הצופה"

"תגיד אפרים", התיישבתי מולו על הספסל. "תסביר לי איך זה שכל מה שקורה סביבנו, בין שהוא קשור אלינו או לא, הופך איכשהו להיות אשמתנו?". אפרים חייך ומשך בכתפיו, יורה באצבעו דרך התקרה, אל השמיים ושותק.

"תראה מה קורה בסוריה", המשכתי. "אנשים נטבחים שם על ימין ועל שמאל ולאף אחד לא אכפת. אבל פה, כל עץ זית מקבל קלוז אפ. כל חייל הופך לפושע מלחמה. שום דבר שאתה עושה לא מוציא אותך טוב". אפרים צחק והצביע על הטלוויזיה, "תראה את המשוגעים האלה", לונדון וקירשנבאום בכובעים ורעשנים צבעונים רקדו לצליליה של מוסיקה ברזילאית קצבית. הפוגה קומית.

אחת עשרים וחמש לפנות בוקר.

עוד שבע שנים שי יהיה בן שמונה עשרה חשבתי ושלשלתי מטבעות למכונת השתייה.

בינתיים הוא כבר עשרים דקות בחדר ניתוח.

"קח", חזרתי אל אפרים שנאבק בעייפות בגבורה. "הגזים ישמרו עלייך ער".

התיישבתי לידו, שולח רגלים קדימה ומשעין את הראש על הקיר.

אפרים פתח את הפחית ומשך לגימה ארוכה.

"אם הייתי מספר לך סיפור על פלוני שנכנס לחנות תמרקים", הוא פתח.

"ונאמר שאותו אדם מדובר, ברך את בעל החנות לשלום והמשיך בדרכו פנימה, אל שדרות המדפים".

הוא נעצר לרגע ללגימה.

"ואותו אדם הגיע אל מדף הבשמים, בדק שאיש לא מבחין במעשיו וסחב ארבעה בקבוקי בשמים יוקרתיים. דחף אותם אל תוך החולצה, סגר את המעיל ויצא מהחנות.

שורק לעצמו בהנאה את בסה ממוצ'ו". צחקתי בקול. "נגיד שהייתי מספר לך סיפור כזה".

"קנית אותי עם הבסה ממוצ'ו", הושבתי את הפחית הריקה לצידי על הכסא הריק.

"סיפור כזה בוודאי לא היה מרגש אותך, כי סיפור כזה קורה לפחות פעמיים ביום, אם לא יותר,

בכל מקום בעולם". אפרים דחף את משקפיו במעלה אפו.

"אבל בוא נאמר לרגע שהייתי נזכר בפרט נוסף לקראת סוף הסיפור ובשעה שאותו פלוני אלמוני עושה את דרכו לביתו שורק ושמח בחלקו, הייתי מיידע אותך שיש לו כיפה על הראש".

אפרים פער את עיניו והנהן בראשו, מוקסם מדבריו שלו.

"אז יש לו כיפה", זרקתי. "ביג דיל. היום מקבלים אותה יחד עם מספר האסיר בכלא".

"עדיין", אפרים התעקש. "תודה שזה היה עושה לך צביטה קטנה בלב.

הרי גם אתה רואה באדם מאמין, מי שהתחייב לחיות על פי אמות המידה של המוסר היהודי,

או לפחות לפי עשרת הדיברות".

"ואיך כל זה קשור לבעיות שלנו מול העולם ולזכויות המגדלת הענקית שיש מעלינו"? שאלתי

"יש דברים שהם חלק מהחולשה האנושית", הוא המשיך.

"ולמרות שאנחנו לא ששים להודות, החולשות האלו קיימות בכלנו בגדלים שונים ובצורות שונות:

השאיפה לכוח, החמדנות, הרכושנות, הקנאה.

משהו בתוכנו מצפה שכל החולשה אנושית הזו, הטבעית, תיעצר שם למעלה בכיפה.

אתה לא רוצה לגלות את האדם הממוצע כשאתה פוגש אדם מאמין.

רף הציפיות שלך לגביו הוא אחר. אתה רוצה לפגוש אדם עם ערך מוסף.

אדם עם רמת מוסריות גבוהה יותר. כוחות חזקים יותר היכולים לאותה חולשה אנושית.

וכשאתה נתקל באותה חולשה אנושית, המשותפת לכולנו, ומעליה כיפה,

התגובה היא תמיד קשה יותר, הזעזוע תמיד עמוק יותר.

ככה זה פה אצלנו, בתוך הבית, בתוך המדינה שלנו.

אבל בשביל העולם שצופה בנו, העולם שאתה כל כך כועס עליו, כולנו מתחת לכיפה אחת גדולה.

כל חובשי הכיפות, המגבעות, המטפחות, הפאות. חובשי הקסדות, הכובעים, המתקרחים, המאריכים ובעלי השיער המתבדר, כולנו אחד.

מכולנו העולם מצפה לרמת מוסריות גבוהה יותר, להתעלות מעל הנורמה.

האם זה הגיוני לדרוש דבר כזה? האם זה אפשרי?

העולם מטיח בפנינו את סוגיית העם הנבחר ואומר "אתם אמרתם סגולה לא?".

על צג המחשב הבהבה שורה חדשה – **לבנה לוי יצאה מחדר הניתוח אל חדר ההתאוששות.**

אפרים התנצל וקם. מיהר אל הדלת ונקש בעדינות על חלון הזכוכית העגול, עד שהופיעה אחות. הדלת נפתחה והוא נעלם אחריה, בתוך המסדרון הארוך.

ונאמר שהייתי מספר שהייתה לו כיפה.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 34 / חמלת הקצב

בעקבות המלצתה של בחירת ליבי, את חיפושיו אחר נושא לסיפור קצר בנושא ציונות התחלתי בשיחה עם סבתא שלי, אימו של אבי. ידעתי שסבתא לא נולדה בארץ, והחלטתי לשאול אותה על הנסיבות בהן הגיעה ארצה.

יום לאחר ארוחת חג החירות, ישבנו אני וסבתא בחצר בית הורי במושב קטן בגליל התחתון. בחצר אין דשא. במקומו, האדמה החומה חשופה. היה זה יום חמים ונעים ואנו ישובים על ריהוט הגן בצילו של עץ גדול, ושני כלבים שכובים על האדמה לידנו. סבתא, מתקרבת לגיל 90, שיערה זהוב, ובניגוד לרושם שעלולות להשאיר פניה חרושות הקמטים היא עודנה מלאת חיים.

"סבתא, ספרי לי על חייך בתור ילדה. איפה גדלת? במה עסק אביך? איך היה נראה הבית? נו את יודעת - כאלה..." השאלות נשאלו ברצף, ללא המתנה לתשובה בין שאלה אחת לשאחריה. ביטוי לתקוותי שדי במספר שאלות מנחות לאישה כבת 90 על מנת שתספק לבן 30 בדיוק את הדרוש לו עבור סיפור על ציונות. סבתא הסתכלה עלי מופתעת, אינה מורגלת היא בקבלת תשומת לב שכזו ממני לאחר שכבר תרמה את מתנת החג. סבתא לקחה ממחטה וניגבה קלות את עינה, ואז התחילה לדבר בשטף.

חמלה

סבתא התחילה את סיפורה בעיירה קטנטנה, אשר בה התגוררו כשישים משפחות. כל המבנים בעיירה היו בנויים מעץ, ומרביתם היו בני קומה אחת. מעט מבתי העץ היו בני שתי קומות, סמל סטאטוס עבור אלו מתושבי העיירה שיקלו להרשות לעצמם זאת. ריצפתם של כל בתי העץ, גם היא עשויה מעץ, הייתה צבועה באדום. בית הכנסת, אשר הושם במבנה בן שתי קומות, היה המבנה היחיד בעיירה שחלונותיו מעוטרים בפסיפס זכוכית צבעוני.

כל בית מוקף היה בחצר קטנה ומגודרת אשר לרוב שימשה לאחסון עגלות או אחזקת בעלי חיים. בין הבתים, מרושתת על פני שטח העיירה, אדמה בוצית ששימשה דרך להולכי רגל ועגלות. צבע העץ של הבתים, יחד עם צבעה הדומה של האדמה הבוצית הבליט עד מאוד את העיירה בנוף, שכן גבעות האורנים אשר מסביב לעיירה היו מעוטרת במשך רוב ימות השנה בלובן שלג.

כמחצית מתושביה של העיירה היו יהודים. עבור עובר אורח, לא היה דיוק בהתבוננות מהרחוב בכדי להבחין בין הבתים בהם התגוררו משפחות יהודיות מאלו שלא. רק כאשר נכנסת לפנים הבתים יכולת לראות את פסלי מריה הקדושה וצלבים מעוטרים באחדים, וחנוכייה ותמונות רבנים מעוטרי זקנים באחרים. הרצפה כאמור, תמיד הייתה צבועה באדום.

ככלל, המשפחות היהודיות היו עמידות יותר והעסיקו רבים מהגויים בעסקיהם. מי במסחר, מי במכולת או בשירותים מקומיים אחרים ומי במלאכה. היחסים בין היהודים ושכניהם היו שלווים ונעימים.

באחד מבתי העץ בני שתי הקומות, התגוררה משפחה יהודית בעלת שבע נפשות. אמא ואבא, ארבעה בנים וילדה אחת, הצעירה מכולם. אב המשפחה היה קצב, והאטליז אשר בבעלותו היה מרחק של כשני קילומטרים מהעיירה, מעבר לגבול הגרמני הסמוך.

לילה אחד, בעוד תושבי העיירה שרויים היו בשינה, התעורר בבהלה הקצב היהודי למשמע פיצוצים אשר הרעידו את קירות הבית. כשניגש לחלון, ראה לחרדתו כי במרביט מגגות בתי העיירה אוחזת אש. מחוץ לבית, סמוך לשער החצר הקטנה, כבר עמדו כל חמשת ילדיו וגופות אדם רבות מוטלות על האדמה הבוצית והקפואה מסביבם.

החלה הפלישה הגרמנית לליטא, 1941.

כך אירע, שבעיירה קטנטנה הממוקמת שני קילומטרים מהגבול הגרמני, קפץ גבר מהחלון בקומה השנייה אל האדמה הקפואה והוא בפיג'מה וללא נעליים, ואוסף אל ידיו חמישה ילדים קטנים שניצבו בחזית הבית. מספר שניות לאחר מכן, דלת הכניסה של אותו הבית נפתחת וממנה יוצאת אישה סתורת שיער ובוכייה. המשפחה מתחילה במנוסתה הרחק מהפצצות הנופלות ולעבר חסות מסתור האורנים המושלגים.

תוך כדי תנועת המשפחה, מבחין הגבר בילדה ולה שיער זהוב ישובה על הקרקע הבוצית הקפואה. לגופה כותנת לילה אשר הבוץ המכסה אותה משאיר רק רמז לצבעה הלבן. הילדה זהובת השיער בוכה ואוחזת בידה של אישה, ככל הנראה אימה, המוטלת לידה ללא רוח חיים. גופה נוספת של גבר, מוטלת סמוך אל שתיהן.

"בחמישה ילדים כבר בורכתי, וכעת אב לשישה אהיה" אמר הקצב, ונטל את הילדה עימו והמשיך בריצתו תחת שמיים קודרים ואפורים, בין גבעות אורנים חשופי ענפים ועטויים בלבן השלג. מהצד האחד עיירה מופצצת ומהצד השני מתארגנת שיירת הפליטים שזה עתה נוצרה לתחילת תנועה. היעד: הרחק מהגבול הגרמני, ולעומקה של רוסיה.

ניתן רק לשער מה דחף לקצב היהודי להפסיק, ולו לרגע, את מנוסת משפחתו, ולהציל את אותה ילדה קטנה זהובת שיער. יתכן כי זהו המוסר היהודי אשר אזק את גורלה של סבתא, הילדה זהובת השיער, עם גורל הקצב. יתכן כי זוהי חמלה אנושית בסיסית, המנחה את צעדיהם של כל האנשים הטובים בעולם ומוסיפה חסד ויופי לחוויית הקיום האנושי. יהיו הסיבות אשר יהיו, בהצילו את סבתא הפך סיפורו של השוחט הנס עם משפחתו מאימת המלחמה גם לסיפורי שלי.

בונים חברה ציונית

בחסות הרוסים, על גבי משאיות ורכבות, עשתה משפחת הקצב את דרכה עד שהגיעה לקזחסטן, שם שהתה עד תום המלחמה. סבתא לא זוכרת את שם המקום בו ישבו, אך כן תיארה בית מבוז, מישור רחב ועשיר בעצי תפוחים אדומים ובעיית היגינה חמורה שהתגלמה במכת כינים.

במהלך המלחמה, בעת השהות בקזחסטן נפטר הקצב ממחלה זיהומית כלשהי. ככל הנראה תולדה של הרגלו לצרוך חלב לא מפוסטר. מקץ מספר שנים נוספות, נודע לסבתא ממכרה שפגשה באירופה טרם הגיעה לארץ, כי מעל בית הקברות היהודי הארעי שהוקם במקום שבתם בקזחסטן נבנה בית לבנים. מצבתו של הקצב, שלמה היה שמו, אינה קיימת עוד.

בתום המלחמה התגלגלה אלמנתו של שלמה עם ששת ילדיה לוורשה. מצבתו של שלמה הייתה כאמור אז כבר להיסטוריה, וכיוון שסבתי היא האחרונה מבין ילדיו שנותרה בחיים, הרי שסיפור זה הוא האחרון בו יוזכר שלמה, קצב יהודי, שהתגורר עם משפחתו בבית עץ בעל שני קומות ולו רצפה אדומה. שלמה אשר בעת בריחתו מאימת המלחמה הציל ואימץ ילדה קטנה זהובת שיער, סבתא שלי.

ארץ אבות

עשרות שנים לאחר שהילדה זהובת השיער גדלה לנערה, התחתנה וגם עלתה לארץ ישראל, ישיבה חבורת גברים צעירים על האדמה בשוליו של מטע חצילים. השעה שעת ערביים ומהשמיים הצבועים בגווני כחול כהה וכתום כבר לא הגיח אור רב.

אחד הגברים היה אני, נכדה של מי שפעם הייתה ילדה זהובת שיער. ישבתי על סלע גדול שבלט מהאדמה. במרחק של כמאה מטרים מגבי ניצבו חורבותיו של מבנה. החורבות מורכבות היו לבנים בצבע אפור ומעט הקירות שנותרו עומדים היו עבים עד מאוד. רוחבו של כל מתחם החורבות אינו עלה על 30 מטרים, ואורכו דומה. לצד אחד מהקירות ניצב גרם מדרגות שאפשר עליה למה שנשאר מגגו של המבנה, אשר ניתן לתארו בתמציתיות כסיכון בטיחותי. רצועות עץ רקובות יחד עם חלקי ברזל ובטון בגובה של כשישה מטרים מעל האדמה יצרו יחדיו שתי וערב של מדרך המסוגל לשאת את משקלם של קומץ אנשים.

כך ישבנו בשדה החצילים, לבושי מדי חאקי ואחוזים בנשק, צוחקים בעלטה. מישהו סיפר בדיחה בדבר מעשי הנשים שנשארו בעיר. השיחה הקלילה סייעה להמתנה לחלוף מהר יותר. מתי כבר תתקבל בקשר ההודעה שהסתיים הסיור וניתן לחזור לבסיס?

ממקום מושבי על הסלע, בעודי צוחק מהבדיחה, התכופפתי לרגע והרמתי אבן חול בגודל של תפוח. בהיתי ברגב האדמה אשר בידי, והתחלתי מפורר אותו אט אט בעזרת אגודלי. בעודי ממשיך במלאכת הבהייה ברגב האדמה ופירורו, התחלתי, כפי שקורה לי מפעם לפעם, לחלום בהקיץ.

בחלומי הער, חזרתי למראה שנשקף בעיניי רק שעה קלה לפני כן, עת עמדתי על גג חורבות המבנה. ראיתי שדה חצילים, הגובל בכביש ההולך ומתעכל לעבר יישוב קטן בו מספר בתים לבנים עם גגות רעפים אדומים, לראשה של גבעה אשר ניצבה כמה מאות מטרים לשמאלי. מעבר לבתי היישוב, באופק, שינה הנוף את אופיו למדברי, וחולות זהובים נצצו בשמש עד לאופק.

מולי, מעבר לכביש, ניבטה אליי גבעה נוספת והיא משובצת במרבצי אבן לבנים ורחבים וביניהם מיני עשבים נמוכים גדלים פרא. השמש עוד חזקה הייתה באותה שעה, וקרניה העניקו בוהק למשטחי האבן הלבנים.

מספר דקות עמדתי שם, על גג המבנה החרב ובהיתי בנוף, משתאה לנוכח היופי שנגלה לעיני. שעה לאחר מכן, בעודי ישוב על הסלע במטע החצילים ורגב האדמה מתפורר בידי, ראיתי בדמיוני אינספור שיירות צבעוניות החוצות את הנוף בפרוס אלפי שנים אחורה. רכובים על גבי גמלים וחמורים ומלווים בצאן, נופפו אליי אנשי השיירות, לבטח אנשי אדמה ויראי שמיים במילה "שלום" בטרם המשיכו בדרכם אל תהום הנשייה של ההיסטוריה, זכורים רק כמראות תעתועים חסרי שמות בדמיוני.

סבתא נעקרה מהאדמה הקפואה בארץ מולדתה ועשתה את דרכה לארץ ישראל. בארץ ישראל נולדתי אני וגם גדלתי. מאדמת ארץ ישראל לעולם לא איעקר כמו סבתא. המגע ברגב האדמה החמים כמוהו כזיכרון דברים לברית אשר נכרתה ביני, בין סבתא ובין הארץ אליה הגיעה כפליטה. אותה הארץ אותה זכרו לפני סבתא אינספור דורות יהודים במשך אלפיים שנות גלות, ושלפני כן הייתה ערש לתקומתו של העם היהודי. ארץ אבות.

"חזל"ש", נשמעה הקריאה בקשר. יופי, חוזרים לבסיס.

הפכו את עורם

בזמן שמלחמת העולם השנייה החריבה את אירופה, ישב בקזחסטן שלמה, פליט יהודי וקצב לשעבר, עם ביתו המאומצת מזה שנתיים. ישבו הם בבית בוץ אשר ניצב בלב מישור עשיר בשדות עצי תפוח. בעודו לוגם מכוס חלב שהייתה בידו, סיפר שלמה לסבתו כי הבריחה מהעיר המופצצת בליטא אשר במהלכה הצילה, הייתה למעשה הבריחה השנייה של משפחתו. רק שנתיים לפני כן נאלצו שלמה ומשפחתו לנוס מביתם בעיר בגרמניה.

שם בעיר בגרמניה (סבתה לא זוכרת מה היה שמה), סיפר שלמה, נכנס לפתע אחד השכנים, אשר קשור היה בקשרי ידידות עם המשפחה וגויס זמן מה קודם לכן לצבא הגרמני, ובפיו אזהרה - "תברחו הלילה, אם לא מחר יהיה יומכם האחרון".

שלמה, יהודי חכם, השכיל לשמוע לעצת שכנו ומיד לאחר שהורה למשפחתו לארוז במהרה, יצא למצוא עגלון אשר יאות לנסיעה לא מתוכננת בשעה מאוחרת זו. מאמציו (וכספו) נשאו פרי, וכך אירע שבשעת לילה מאוחרת עלתה משפחה יהודית בת שבע נפשות - אמא ואבא, ארבעה בנים וילדה אחת, הצעירה מכולם, על גבי עגלה. אוחזים בידיהם רק מספר מזוודות המכילות את המעט מרכושם אותו יכלו לשאת עימם.

שלמה, ישב לצד העגלון ואחזו בצוואר, "אל תעצור לא משנה מה" צעק. בעת שהכרכרה חצתה את העיר נזרקו עליה אבנים מצד העוברים והשבים, אשר היו לשכנים חמים ושותפים עסקיים רק כמה שעות קודם לכן ובמשך כל חייהם, וכעת הפכו בין רגע את עורם. דרשו הם את דמם היהודי של נוסעי הכרכרה, ביודעם שרק היהודים נסים באותו הלילה מהעיר.

"עבור רבים ממכרי ומשפחתי", סיפר שלמה, "היה זה הלילה האחרון עלי אדמות". בעודו מוחה דמעה המשיך בסיפור. "לאחי הייתה משפחה בת תשע נפשות. בבעלות המשפחה הייתה מכולת גדולה, וזו הייתה פרנסתה. במכולת, הועסקו מזה שנים שני גויים כסדרני סחורה, ובאותו הלילה, עת ברחתי עם משפחתי מהעיר, נכנסו לביתו שני הגויים ורצחו את כל בני המשפחה". שלמה השתתק, ולאחר זמן מה סינן "השם יקום דמם". סבתא אינה זוכרת את שמו של האח.

אהבה שלי

בדירה קטנה בעיר גדולה, ישבתי בסלון עם אהובתי. ישבנו על הספה הכחולה שלנו אשר לה קרע גדול בפינה השמאלית העליונה. ישבנו, כפי שקורה לנו מפעם לפעם, משולבי ידיים. מעט התמונות התלויות סביב שוברות את לובן הקירות, ואנו מאזינים למוזיקה הבוקעת מהרדיו הישן הניצב מולנו.

"מותק, אני רוצה לכתוב סיפור קצר בנושא ציונות. ישנה תחרות כתיבה המעודדת יצירה ציונית והחלטתי שזה מתאים לי. תוכלי לעזור לי לחשוב על נושא לסיפור?" שאלתי. אהובתי הביטה בי בעיניה הגדולות והחומות, שיערה שחור חלק ונעים ועורה לבן וצחור. מראה פניה האהוב מילא אותי בחמימות וכבר שכחתי את ששאלתי רק שניות לפני כן.

"במקור, אתה ליטאי מצד אחד, והונגרי רומני מצד שני. אני חצי טריפוליטאי וחצי דרום אפריקאית. תדבר עם ההורים והסבים שלנו, אני בטוחה שנמצא השראה לסיפור על ציונות אם רק נבקש לשמוע על הנסיבות שהביאו אותנו לכאן – לאהוב, בדירה קטנה בעיר גדולה, בארץ ישראל".

התנשקנו. "עכשיו לך תכין לי קפה יא אשכנזי מת" סיננה.

ציונות

אני חב את חיי ליהודי אשר שנתיים לאחר שגורש מביתו בשל דתו נאלץ להימלט שוב, ואז גם עצר ואימץ ילדה זהובת שיער. איני יודע אם שלמה היה אדם ציוני. איני יודע האם היה בכלל מודע ליישוב היהודי ההולך ומתבסס בארץ ישראל. כל שאני יכול להיות בטוח לגביו הוא שהאיש ניחן במידת החמלה.

ציונות היא חמלה. לא רק בין היהודים בשעת צרה, אלא בכל עת ועבור כל אדם בהיותו אדם. הזוועות והרדיפות בגולה, על רקע הגויים ההופכים עורם מכבשים לזאבים בין לילה, מלמדים על חשיבותה של חמלה ואהבת האדם, וכן לנצח גם יזכירו את נחיצותה של מדינה יהודית ריבונית.

ציונות היא ארץ ישראל. זיקתנו לארץ חורגת הרבה מעבר להיותה של הארץ מקום מושב שארית הפליטה וקיבוץ הגלויות. אדמת הארץ רוויה בהיסטוריה יהודית בת אלפי שנים. יהודים קדומים ושיירות עתיקות ניבטות בכל עבר אם רק עוצרים לרגע, אוחזים ברגב מהאדמה וחולמים בהקיץ.

ציונות היא אהבה. אהבה לסבתא ולסבא, אהבה להורים, אהבה לחברים, אהבה לכל עם ישראל. באהבה הזו טמונה ההבנה שגורלות כולנו קשורים זה בזה, אם נרצה ואם לא. הם נכרכו לאורך היסטוריה יהודית ענפה. היסטוריה יהודית ייחודית ומדהימה, אשר עברה מהפכה במאה וחמישים השנים האחרונות. מהפכה של חורבן ושל קיבוץ גלויות, של דבקות בארץ אבות ובניינה מחדש.

ציונות היא גם האהבה המיוחדת והאינטימית מכולם, זו שבינו לבינה. אהבה שמניעה את מחזור החיים של אינספור משפחות החיות, מתקיימות ואוהבות בארץ ישראל.

אם תרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 35 / ציונות 2013

מה זו מדינת ישראל עכשיו? מדינת ישראל היא בית, היא משפחה, היא שפה והיא המדינה שלי.

המדינה שלי. כל כך הרבה מאזרחי מדינות העולם רואים במדינה שלהם מובן מאילו, לא מרגישים חיבור לאדמה, לריחות, לשפה, לקולות ולצבעים אבל אנחנו, אזרחי מדינת ישראל קמים בבוקר עם אהבה רוחה שאנחנו עוד כאן.

עם שנדף מהיום הראשון, עם שבכל דור קם צורך ורודן ואויב שרוצה בהשמדה שלו ועדיין מצליח לעמוד על הרגליים ולחיות, עם שהצליח לקום מעפר השואה המתועבת ולבנות לעצמו בית בארץ המובטחת.

עם שבנה בית, סלל כביש, הקים מושב, קיבוץ ועיר, עם שמוביל בפיתוחים טכנולוגיים, סטארטאפים, גילויים ופרסי נובל וכל זאת בקצת יותר משישים שנות קיום תוך מלחמה מתמדת על אדמתו ועל לגיטימציה הקיום שלו.

לכולנו יש זיכרון.

הזכרון כואב, ועצוב. לכולנו יש אח, בן, אב, שכן, חבר ומכר שנהרג בקרב על הקיום של הארץ הזו, בקרב שהחל רק בגלל שהוא יהודי או ישראלי.

כמה עמים או מדינות אתם מכירים שיש להם שני ימי זיכרון לזכר ההרג וניסיונות ההשמדה שעברו?

כמעט ערב יום השואה, עם ישראל, חי בארץ ישראל, מדינה של יהודים שנבנתה על דם של יהודים, בין אם אלו שנרצחו ונטבחו בשואה ובין אם בקרבות על עצמאותנו ועל היכולת להיות עם חופשי בארצנו.

ערב יום השואה שנת 2013, גם היום, כאילו לא נשתנה דבר, קמים עלינו צוררים, אויבים ומרצחים שונים ומשונים אשר מעוניינים בהשמדת העם היהודי באשר הוא, כאילו אין לנו זכות קיום ויש גם מי שיאמר זאת בפה מלא.

כמעט ערב יום השואה, הרבה השתנה, יש לנו ארץ, יש לנו בית, יש לנו מקום לקרוא לו שלנו ורק שלנו. יש לנו לאן ללכת ויש לנו צבא גדול וחזק שמגן עלינו וימשיך להגן עלינו ככל הנראה עד לסוף הימים.

לכולנו יש גאווה.

גאווה על ההישגים שלנו. גאווה על יכולת ההישרדות שלנו, גאווה על ההיסטוריה וגאווה יחידה.

גאווה כשאנחנו רואים חיילים חוזרים עייפים הביתה אחרי מי יודע כמה זמן בבסיס, גאווה על העזרה ההדדית שמתגלה בזמנים קשים, גאווה על החיוך, הדגל, הכחול לבן, עוד סדרה שנמכרה לחו"ל, עוד פיתוח ישראלי, עוד סטארט אפ ועוד פריצת דרך רפואית.

במדינות אחרות בעולם, אנשים צריכים לטוס שעות ארוכות ולשלם סכומי עתק בשביל לשנות אווירה, לצאת לטיול סקי, נופש קיצי או טיול בעיר גדולה. אצלנו יש הכל והכל קרוב ובמרחק נסיעה.

סקי? סעו לחרמון. נופש קיצי? אילת במרחק קפיצה. עיר גדולה? תל-אביב מעבר לפינה! ושלא נדבר על ים המלח, פלא עולם שאין עוד כמותו, הגליל, הגולן, הדרום וכמובן.. ירושלים.

ירושלים, כמה נכתב ונאמר על העיר הכי קדושה בעולם? ועדיין לא נכתב מספיק על מנת לתאר את העיר הזו. יש בה הכל, לכולם. מבוגרים וצעירים, חילונים, חרדים, יהודים, ערבים, נוצרים, מקומות בילוי לצד בתי תפילה. מודרניזציה לצד מקומות בני יותר מאלפיים שנה. יש בה הכל והיא שלנו. האוויר משתנה כבר בכניסה לעיר ותחושת הקדושה עוטפת אותך כאילו מלאכים מלווים אותך בדרכך. ההרים, הנוף, האווירה. ירושלים, בין הרים, ניצבת העיר הכי קדושה ויפה בעולם והיא שלנו, שייכת לעם היהודי, מאז ולעולם.

לא קל לה, לארץ שלי, האדמה שלה ספוגת דם ורוויית מלחמות, ממוקמת בלב ובמרכז של מדינות עוינות שרק מבקשות להחריבה. ארץ צעירה, חבוטה ומאובקת, נלחמת על קיומה, אל מול אויבים מחוץ ואל מול אויבים מבית אבל היא הארץ שלי, ארץ זבת חלב ודבש. יש בה הכל והיא מניבה לנו מכל טוב ובשפע אין מקום כמו הבית, אין מקום כמו ארץ ישראל שלי.

נכון שהארץ שלנו לא מושלמת, נכון שלא תמיד קל לחיות כאן ולא תמיד נוח אבל זה ש-ל-נו! אף צורר לא יוכל לנו ולא יכניס אותנו למחנות, גטאות ורכבות! אף אויב בשום מקום בעולם לא ישמיד אותנו כי אנחנו עם ישראל!

עם ישראל שעבר תלאות, עבדות, השמדה, טבח, גירוש, רצח עם, ואנחנו עדיין כאן, חזקים יותר מתמיד ובעזרת האל ובעזרת החוסן המופלא שלנו לעולם גם נהיה כאן.

אני לא יודעת מה אתכם אבל אני את הבית שלי לא עוזבת! אני את הארץ, ארץ המקלט שלי, הארץ שבה אני הולכת בחופשיות ואף גרמני, איראני, עירקי, או מה שלא יהיה לא כולא אותי ומרעיב אותי וטובח בי.

כי אני, יהודייה, ישראלית, חופשיה בארץ שלי. לנצח.

אם תרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 36 / צידה לדרך

"צריך להתחיל מזוטות. נדחים לסוף הם נשכחים, אך דווקא על חסרונם מצטערים ביותר" – אמר הוא בליבו בהניחו את התרמיל על המיטה. תרמיל ישן מברזנט בצבע של חול – הוא הביא אותו מבריה"מ כשעלה ארצה. כאן הוא השתמש בו בכול פעם שנקרא לשירות מילואים – סנטימנט מתקופת שרותו בצבא הסובייטי ולסרטים על מלחמת העולם השנייה בה השתתף סבו: כול חייל רוסי נשא על כתפו צרור דברים אישיים בשק דומה לתרמיל הזה.

הוא פער את לועו של התרמיל והתכוון למלאו אך קודם כול הכניס לאחד מהכיסים החיצוניים מברשת שיניים ישנה עם ידית חתוכה, מברג זעיר, פיסת פלנל וכלי שחמט מהסט המגנטי הקטן. האחרון – זו המצאה מבריקה: בעזרת המגנט קל יותר לחפש את פין-השבת הנופל לעתים לחול בעת פירוק ה-M16 לניקוי. ערכת הכלים הזאת הייתה פרי הניסיון הראשון שלו משרותו בצה"ל. שרות צבאי הוא עשה גם בבריה"מ אך רק בצה"ל נהיה לוחם. למרות שעל אובדן חלק כלשהו מהנשק בצבא סובייטי היה אפשר לחטוף לא שבת בבסיס אלא שבוע בכלא, כבוד לנשק ויחס חם אליו הוא פיתח רק כאן – לא פלא: המדינה רוב הזמן במצב מלחמה, למרות שכול הדיבורים רק על "תהליך השלום" ... "נו, טוב" – נאנח הוא בליבו – "נחזור לעניינינו..."

גרביים. צריך לשים לפחות חמש-שש זוגות. צריך לשמור על הרגליים. זהו הלקח השני שלו מהשירות בצה"ל: לעולם הוא לא ישכח את אחת המשימות הראשונות שביצע – מרדף במשך יותר מחמישים שעות ברציפות, בלי להוריד נעל מהרגל ומ"ק מהגב, אחר חולייה שחדרה את הגבול ממצרים. היה חשש שאלה היו מחבלים, אך התברר שהבריון סמים. "ואם הייתי נאלץ לעשות את זה עם רגלים עטופות בפיסת בד (פורטיאנקי), במקום גרביים, כפי שהיה'נהוג בעת שרותו בצבא סובייטי?" – התחלחל הוא מהמחשבה שעברה בראשו... אמנם, אותם דברים שהוא עשה בצבא ההוא בחריקת שיניים והיה מקלל כול רגע, בצה"ל הוא ביצע בקילות ובשמחה. "לעזאזל הצבא הסובייטי! די לזיכרונות האלה!" כן, שם הוא התחשל, למד להסתגל – זה טוב. אבל עצבים מרוטים והבזקי שיבה בפאתי ראשו גם הם מאותה תקופה. אף אם עכשיו גם בצבא הרוסי מעניקים לחייל גרביים – חשוב יותר במה עטופה הנשמה... "די כבר! עבור נושא!"

גופיות. גופיות צריך לפחות חמש: אחת בשימוש, אחת להחלפה, אחת בכביסה ואחת מתייבשת ברוח (ועוד אחת למקרה והרוח תעיף אותה מהחבל...). זהו הלקח שהוא למד במבצע "חומת מגן". אז על כולם הלבישו את אפודי המגן: את בדיקת הרכבים החשודים במחסומים הייתה חובה לעשות באפוד קראמי גדול, המכסה את כול הגוף – וזה כששה עשר קילוגרמים רק האפוד עצמו ויש לקחת בחשבון גם את התחמושת ומימיות; לסיורים היו יוצאים באפודים קטנים יותר ששקלו "רק" 12 קילוגרם ולפלישות לכפרים ולביצוע מעצרים היו מסתפקים באפודים קצרים המגנים בעקר על החזה, אך עם תחמושת, מימיות, מכשירי קשר ושאר ציוד-חובה – בכול מקרה לפחות שנים עשר קילוגרם על הכתפיים... הזענו נורא. כמות כזאת של זיעה שום בגד לא היה מסוגל לספוג במלואה – היא התערבבה עם החול והאבק ויצרה קרום בוצי... "הו! לא לשכוח סבון ושמפו!"

סבון ושמפו. זה גרם לא לחייך – אי אפשר היה לו להתאפק כאשר סבון ושמפו עלו בזיכרונם על "חומת מגן": האוהל שלהם במוצב היה מריח אז כמו "סופרפארם" או סלון יופי. במשך חמש עשרה שנה בהן שירת בפלוגה לא היה כדבר הזה: לצו מילואים נענו כולם, אפילו אלה שעד אז תמיד מצאו סיבות להשתמט – ברמן מהרצליה, בן ליורדים מגרמניה, סטודנט לתואר שני מארה"ב, גיטריסט מאיזו להקת-רוק וכול אחד הביא אתו סט מוצרי טיפוח שלו, כולל סבונים ריחניים, שמפו לכול סוגי שיער, דאודורנט, ג'ל ואף קרמים ובסמים. גם אז הוא חייך, כשלפני צאתם לסיור רגלי המ"פ שלח אותם למקלחת כדי לבטל את פסטיבל הריחות הזה שהיה מסגיר אותם לאויב ממרחק עשרות אם לא

מאות מטרים. "לא לשכוח להוסיף עוד ארבעה גופיות עם שרוול ארוך – למקרה ויישלח לשכב במארב".

צחוק-צחוק, אבל אז הוא הלך עם החבריה' האלה מהרצלייה, תל-אביב, פרנקפורט והרוורד למארבים וסיורים בשטח עוין בביטחון מלא והם שתו אתו "לחיים!" לכבוד התג "למצטיין במבצע" שהוענק לו ע"י מח"ט הגזרה. תחושת החברות המיוחדת הזאת החזיקה מעמד במשך עוד כחצי שנה אחרי תומה של "חומת-מגן" – הם התכתבו באינטרנט, שאלו לשלומם איש את רעהו בטלפון, הזמינו לבילויים... אולם... הרי שוב החל "תהליך המדיני", שוב נסוגו, שוב החלו לחפש חברים בין אויבים... והוא שוב הפך לסתם מתנחל-ימני-קיצוני בעבורם... היום הוא כבר לא כל כך בטוח יילך אתם לסיור. והם אתו? "כמה חבל, כמה כואב!" – הוא המשיך למלא את התרמיל בדברים וניסה לגרש את המחשבות הצורבות האלה.

סדינים, כפכפים, מגבות... "יש לכלוך שאותו קשה לנקות. הכיצד – שיסעו את צה"ל ביהודים נאמנים!?" מהמחשבה הזאת היה קשה לו להשתחרר. הוא עצר לרגע ובידיים רועדות הדליק סיגריה. "זה שונה. זה לא דומה להתחמקות מהרס"ר אלקסיקוב בצבא הסובייטי – זה להתנתק מעצם מעצמתך!" בצבא סובייטי השנוא הוא עשה מהתחמקות והשתמטות מקצוע, עשה את זה באומנות והתלהבות, כשהוא משגע את הסמ"ל והרס"ר, מעורר קינאה בקרב חבריו הצעירים ושנאה בליבם של הוותיקים. החטיפו לו מכות על כך אך הוא התמודד עם זה בכבוד ואף למד להחזיר להם בתחבולות. אבל כאן, בצה"ל?! "לתת סטירה אני יכול גם כאן לכול אחד. אך כיצד אחר כך לחיות עם זה? לא. עדיף להתפלל שהקב"ה ישלח רפואה למסכנים..."

טלית, תפילין, סידור, פמוטים לנרות-שבת – כול אלה הוא ארז בשקית ניילון בטרם הכניס אל תוך התרמיל. "מה עונשו של סרבן או משתמט כאן? שנתיים בצבא הסובייטי היו יותר קשים מזה, אך אני שרדתי. אז לא נורא. גם כאן נתמודד ונשרוד".

הוא סגר את לועו של התרמיל, הידק וקשר את השרוכים. זהו. הצידה לדרך מוכנה. מחר בבוקר הוא מלווה את בנו בכורו ללשכת הגיוס.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 37 / ציונות

הנה יום העצמאות השישים וחמש של מדינת ישראל עומד בפתח. שישים וחמש שנים חלפו מאז הקמתה ועדיין נילחמת היא על עצם קיומה. אין לה גבולות מוכרים ובירתה ירושלים טרם קיבלה הכרה ראויה בעולם. מדינה זו יש בה ייחוד. בבתי הכנסת בכל קצוות תבל מתפללים היהודים "ותחזנה עיננו בשובך לציון ברחמים", ועדיין חי רוב בני העם היהודי בנכר ומחכה לגאולה. פה, בארץ חמדת אבות, נערך מדי שנה טקס יום העצמאות. ברוב רושם יודלקו בהר הרצל שתיים עשרה משואות ושתיים עשרה פעמים יישמעו המילים "ולתפארת מדינת ישראל". חיילי צה"ל עטורים במדי חג מגוהצים יעברו בסך לצלילי שירי הלכת, ודגלי היחידות יונפו אל על.

בבוקרו של אותו יום נפקוד את בתי העלמין הצבאיים וקול בכים החרישי של יתומים ואלמנות יעלה מבין הקברים הרחוצים, שנוקו מבעוד מועד, השיש הבוהק מקרני השמש מזכיר את המילים "בדמיון חיי בדמיון חיי". הרב הצבאי יישא תפילת "אל מלא רחמים" למול דגלים בכחול ולבן, המתנופפים ברוח ומזכירים לנו את יום העצמאות הנושק לאבל.

שמחתנו גדולה למן היום ההוא, כט בנובמבר 1947, יום ההצבעה באו"ם על הקמת מדינת ישראל – ואני ילד בן ארבע, נישא על כתפי אבי בעודנו שמים פעמינו לעבר שפת ימה של תל אביב; המוני אדם חוגגים. תזמורת מנגנת למרגלות קולנוע מוגרבי ומעגלי הרוקדים מקפצים עד אור הבוקר. חיילי הוד מלכותה האנגליה אורזים את חפציהם לחזור לארצם. חוק הספר הלבן, שגרם לסגירת שערי הארץ היה ואינו עוד. הבולשת הבריטית לא עוד תידפק עלי דלתות חברי המחתרות אצ"ל ולח"י, וניצולי שואה, אודים מוצלים מאש, בדרך אל ארץ מולדת ממחנות העקורים בקפריסין ואירופה מוכנים להחזיק בנשק ולהצטרף אל אחיהם, לוחמי המחתרות.

ה באייר 14 במאי 1948 – היום בו הכריז דוד בן גוריון על הקמת מדינת ישראל. לאחר אלפיים שנות גלות קם הבית הלאומי והיה לעובדה. מדינה אשר אזרחיה נאלצים לגונן עליה ביום הקמתה בהדיפת ארבע מדינות ערביות, החורשות מזימות הרג ושפיכות דמים. מלחמת הקוממיות פורצת בכל עוזה, ואני – ילד שנולד לצלילי מלחמות – שומע את מטוסי המצרים בגיחות הפגזה לעבר העיר תל אביב. אמי ושתי אחיותי נסים למנהרה מתחת לרציפי התחנה המרכזית אשר שימשה כמקלט בפני הפצצות שהוטלו ממטוסי המצרים.

המלחמה גובה חללים רבים ירושלים במצור ומגיני העיר מחוסרי מזון ומים, נשק ותחמושת, נאבקים להיאחז בציפורנים לבל תיפול העיר בידי הליגיון הירדני, פעולות על אנושיות להצלת ירושלים מתבצעות באמצעות שליחת שיירות לפריצת המצור. בכאב נורא נופל הרובע היהודי והלוחמים מובלים לשבי.

היום בו אני עולה לירושלים ורואה את שרידי המשוריינים השרופים בצדי הדרך בואך שער הגאי מתנגן באוזני השיר בקולה של זמרת המלחמות: "באב אל וואד, זכור נא את שמותינו", ובכל שנה ביום העצמאות גורם שיר זה להתרגשות רבה, בזוכרי עת סיפר לי אבי על פריצת המצור בדרך בורמה, בה זכה לקחת חלק.

המלחמה הסתיימה ועם ישראל בארצו נערך להתחיל את חייו בארצו ולבנות את הארץ תוך כדי מאבקים במסתננים הזורעים הרס, הרג וחורבן ביישובי הספר. אני ילד בגן הילדים אשר ברחוב לווינסקי. הגננת ציפורה עורכת כל יום שישי קבלת שבת לילדי הגן. על השולחן פרוסה מפה לבנה, במרכז עוגת השבת ולצדה הקופסה הכחולה, עליה מצוירת מפת ארץ ישראל – היא קופסת הקרן הקיימת. כל ילד או ילדה נהג להביא מטבע של הגרוש הידוע עם החור, ולאחר שירי השבת היה ניגש כל ילד בתורו ומשלשל את הגרוש לקופסה, שיעדה היה לגאולת אדמות ארץ ישראל עד עצם היום הזה נשמע צליל נפילת המטבע לתוך הקופסה באוזני כצליל כלי נגינה ערבף וכך יש לי חלק ברכישת נדל"ן של הקרן הקיימת לישראל... והנה מגיע היום הגדול הדובדבן שבקצפת: יום העצמאות הראשון למדינת ישראל 1949. מצעד צה"ל הראשון, והמתנה של שעות בשמש הקופחת לראות את מחוללי הנס, חיילי צבא הגנה לישראל, צועדי צבא עברי ברחובותיה של תל אביב מזה אלפיים שנות גלות. ההתרגשות הייתה עצומה. ארגון כושל של המוני בני ישראל, הפורצים אל המסלול ממניעי אהבה וחיבה לצועדים מביא להפסקת המצעד. היה זה המצעד שלא צעד, אך המרגש ביותר בתולדות המדינה.

מדינת ישראל הצעירה כתינוק שזה עתה נולד נמצאת בתחילת דרכה, נאבקת בקשיי ביטחון כלכלה וחברה. עליה המונית מארצות המצוקה פוקדת את נמלי הארץ המובטחת אהלים ופחונים צצים בכל מקום. אלה הן המעברות המעטרות את נופיה של ארץ הצבי. כנאמר בספר יחזקאל, פרק כ פסוק ו:

"ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות".

קשיי הסתגלות הם בבחינת מנת חלקם של היורדים מכבש המטוס ומנשקים את אדמת הארץ המובטחת. משטר הצנע מבית היוצר של דב יוסף מונהג בכל המדינה. ימים קשים פוקדים את כל האזרחים, עולים חדשים וותיקים כאחד, אך רוחם לא נופל.

שנת 1950. משפחתי עוברת מהעיר תל אביב למושבה רעננה. תושביה מתפרנסים מענפי חקלאות כלולים, רפתות, גינות ירק ובעיקר פרדסי פרי הדר, שהיווה הייצוא הישראלי מספר אחת. בכל עת, בהיזכרי בבית אבי שברעננה, עולה באפי ריח פרחי ההדר המשכר. בה בעת מוקמים מפעלי תעשייה ופרויקטים בקנה מידה גדול יוצאים לדרך, כמוביל הארצי, שמטרתו להפריח את שממת הנגב. אגב כך מתמודדים אזרחי המדינה עם בעיות בטחון התנפלויות פידאיון הזורעות הרס, חורבן ורצח ביישובי הספר.

שנת 1956 פורצת מלחמה במלוא עוזה. צה"ל יוצא למגר את קני הפידאיון מגבול מצרים ועזה. הרמה הסורית יורקת אש על יישובי הגליל המזרחי מדי יום, ילדי היישובים מבלים את רוב זמנם במקלטים וניתן להם הכינוי "ילדי המקלטים". רוח ציונית עזה נשבה בכל חלקי העם והפיחה את הכוח להתמודד באתגרים הגדולים אשר תוצאותיהם היוו נכס צאן ברזל בלב כול יהודי בארץ ישראל. גם בהפקת סרטים וסדרות טלוויזיה הופקו במשך השנים לתיעוד המתרחש במדינה: "עמוד האש" מאת יגאל לוסיין, פרקים בתולדות הציונות קולו של הזמר שחקן יוסי בנאי מהדהד מפס הקול, "גבעה 24 אינה עונה", המשקפת את מאורעות מלחמת

השחרור, "באין מולדת" בכיכובה של הזמרת שושנה דמארי המוסר את סיפור עליית תימן, "הוא הלך בשדות" מאת משה שמיר ובכיכובו של אסי דיין, המביא את סיפורו של בן קיבוץ דמותו של הצבר והחיים במדינה בראשיתה.

1958 ואני בטיול השנתי של בית ספרי. בנוסענו לצפון הגענו לכביש פוריה בואד עמק הירדן. בעומדנו על צוק אלומות נגלה לעיניי מחזה שלא יישכח לעולם: נוף עוצר נשימה, הכינרת המקסימה ועמק הירדן – הוא העמק היפה משירה של נעמי שמר "חורשת האיקליפטוס" – ובאופק הרי גולן, המוזכרים בשירה של רחל המשוררת "שם הרי גולן".

במשך דקות ארוכות ניצבתי נפעם מהחזיון המופלא ונשבעתי כי כשאגדל ואשא את בחירת לבי לאישה אקים את ביתי באותה הנקודה ממש, לרגלי העמק היפה.

ביום 13.11.1961 הגיע אחד הימים המאושרים בחיי. התגייסתי לצבא הגנה לישראל. שעת בוקר מוקדמת התרמיל מוכן כבר מהיום שקדם לרגע הנכסף. אני מחלק חיבוקים ונשיקות לבני המשפחה. אני פוסע בצעדים קטנים לעבר דלת היציאה, ומנגד אמי ניצבת ודמעות בעיניה.

"למה את בוכה, אימא? אני לא יוצא לחו"ל. אני פה. אינני עוזב את הארץ".

עוד חיבוק מאמא, ואני בדרך אל לשכת הגיוס. הטירונות הקשה עברה בשלום ואני יוצא לדרך עם חברי לכיוון חולדה, שטח הכינוס של צעדת ארבעת הימים. מאה ושישים קילומטרים לפנינו בצעידה העולה לירושלים. הנה אנו צועדים ברחובות הערים רמלה, לוד, רחובות, נס ציונה, בית שמש. המורל גבוה והשירה בפינו: "נבנה ארצנו ארץ מולדת, כי לנו לנו ארץ זו".

תושבי הערים עומדים בשולי הדרך מריעים לנו ומוחאים כף. הצעדה מסתיימת בסיבוב ראוה ברחובות הבירה. בסיומה אנו עולים צפונה לקחת חלק בפעולת התגמול בנוקייב ביום שלאחר ירי הסורים על דיגי טבריה.

1967. מלחמת ששת הימים פורצת לאחר שלושה שבועות של פחד ודאגה לקיומה של המדינה. ימים אלה נקראו "ימי ההמתנה", שהצטיינו בהרגשת אחדות ואהבה בין כל חלקי העם ומשכו אנרגיה חיובית מההשגחה העליונה וזכינו לנס. והניצחון הגדול בא והיה לעובדה.

1968 מלחמת ההתשה גובה קורבנות רבים בקרב חיילינו. אני יורד לסיני במסגרת עבודתי ולוקח חלק בפיתוחה של שארם א שייח' במטרה להחזיק שטחים אלה בכל מחיר.

1973 מלחמת יום הכיפורים פורצת במפתיע. זו המלחמה הנוראה ביותר. חלק ממאורעות המלחמה ניכרים עד היום בנכים, בהלומי הקרב וכמובן במשפחות החללים הרבים. הפצעים ממאנים להגליד והניצחון היה גדול ודרמטי מבעבר, שכן קמו צרינו עלינו לכלותנו, הכו בנו קשות ולבסוף לא יכלו לנו.

בראיה היסטורית לעבר מאה ועשרים שנות ציונות אני מגלה עם שהגיע להישגים עצומים בכל תחומי החיים למרות פילוגים וכשלים שגרמו המפלגות הפוליטיות.

המילים המפחידות ביותר הנשמעות כיום הן: "פוסט ציונות", כלומר "אחרי הציונות". משמעות המושג היא נטישת הציונות, המתפרשת כנטישת ארץ ציון וירושלים. לא לחינם רואים אויבינו בציונים את הגדולים שבאויביהם, ומאמינים כי חיסול הציונות יביא לחיסול הישות הציונית בארץ ישראל. הציונים נחושים, חזקים, למודי תלאות וניסיון בהתמודדות מולם. מכאן אפשר להבין את התנגדותם העזה של בני דודנו, הערבים, לציונים השואבים את כוחם מהציונות. אל לנו להתייחס אליהם כאויבים, אלא לחזק את רוח הציונות, המבטיחה את קיומנו בארץ ישראל, ובעזרתה של ההשגחה העליונה המכינה אותנו נזכה למשיח צדקנו ולגאולה שלמה.

תם ונשלם סיפור חיי, השזור בסיפורה של מדינה הקמה כעוף החול ברוח הציונות, ועמדה במבחנים הקשים בתולדות העמים כנר המאיר את האופל לדורות הבאים. אתגרים רבים וגדולים נכוננו להם. אין יותר נכון לסיים בפרקי גאולה, שנאמרו על-ידי נביאינו, הזכורים מספר הספרים ויזכנו לגאולת ישראל בעזרת צור ישראל וגואלו.

לאחר שהייתה לי הזכות לקחת חלק בביטחונה השוטף של המדינה, במבצע נוקיב אשר לרגלי הגולן, כיבוש רמת הגולן במלחמת ששת הימים והדיפת הסורים במלחמת יום הכיפורים, עליתי עם משפחתי הצעירה ובניתי את ביתי על ההר הנשקף מהמצפה בו עמדתי בטיול ההוא.

היום, בערוב ימי, אני מאזין לשירים הישנים המזכירים לי אותן מלחמות, השירים עדיין מרגשים, ואני תוהה מדוע היינו זקוקים לכל אותן מלחמות אשר הביאו לכתיבת השירים. כפי שכתב חיים חפר בשיר: "אני מבטיח לך ילדה קטנה שלי כי זו תהיה המלחמה האחרונה". שיר זה מעורר תקווה שלא ייכתבו עוד שירים אשר יזכירו לנו מלחמות, ונפיק ריגושים רק משירים המזכירים נופים עוצרי נשימה.

אם תרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 38/ המילואים שלה/נו

"צוות אנו עולים לעמדת תצפית, נהג התקדם" נשמע קולו של מפקד הטנק בקשר פנים.

הנהג משחרר את בלם היד ומתקדם לאט במעלה המגן.

התותחן מחזיק היטב את הדקי הירי.

והטען חוזר במוחו שוב על תרגולת הירי.

"נהג עצור, חץ 7, שני טנקים לפנים, על!" הפקודה נשלחת במהירות לתוך הג'נטקס של כל איש צוות.

התותחן מניח את הצלב על פי תרגולת על המטרה בטווח של 3500 מטר. במציאות זו נקודה קטנה בלתי ניראת, בכוונת של התותחן כבר אפשר ממש לזהות את המטרה.

הטען מרים את הפגז במשקל 25 קילו וטוען אותו בחוזקה לתוך לוע התותח. וברגע שהפגז טעון הוא צועק "חץ 7 טעון!"

המפקד קורא בקשר פנים "אש"

ובאותו הרגע הטען נצמד לדופן הטנק בשביל להתרחק כמה שיותר ממסלול הרתע של התותח

והתותחן מודיע "י-ו-ר-ה"

ובום!

עוד פגז נטען על ידי הטען התותחן מחזיר את הכוונת והמפקד צופה אל עבר המטרה לוודא את הפגיעה.

"מטרה! שנה אש"

"איפה הנעלים של הילדה" היא קוראת בחלל הבית מצפה שמישהו ייתן לה תשובה. שקט אין אף אחד שעונה. רק קול הילדים המשחקים בבית מזכיר לה שיש כאן עוד מישהו איתה.

היא פונה לבכור, "הכנת שיעורי בית?" מאז שעלה לכיתה א' זו המשימה הראשונה שלו כשהוא חוזר הביתה. לבנתיים הבינונית נכנסת לתוך השיחה ומשתפת אותה על הסיפורים של הגננת היום בגן. והקטנה היא בכלל רוצה "צ'יץ צ'יץ צ'יץ" "את רוצה מיץ?" לבסוף היא שואלת ולאחר הנהון ראש מבוייש היא ניגשת למטבח ומכינה לקטנה כוס מיץ.

קצת נחת, הילדים הגדולים משחקים והקטנה כבר ישנה שנת צהריים, ואז צעקה "איייההה, אמא הוא הרביץ לי!" "לא נכון", הוא עונה אוטומטית "היא לקחה לי קודם". והיא עדיין מהספה קוראת "תסתדרו לבד אתם אחים טובים."

שקט, לבנתיים.

צריך לשטוף כלים אחרי ארוחת צהריים. שוטפת.

צריך לכבס כביסה, במיוחד את המצעים של הבינונית אחרי שהרטיבה שוב בלילה. מכבסת.
צריך לטאטא את הרצפה, במיוחד את החול של הקטנה אחרי שחלצה נעליים וארגז חול פשוט יצא
לה משם. מטאטאת.

"מה עוד צריך לעשות?" היא שואלת את עצמה.

"יופי חבר'ה, אחלה תרגיל עשינו. יאללה עכשיו צריך לעשות טיפול אחרי תנועה". הנהג מדומם את
המנוע ותופס בלם ומייד יוצא מתא הנהג הקטן הרועש והחמים שלו לבדוק את הזחל שלא נסדק.
הטען אוסף את התרמילים של הפגזים ביחד עם התותחן ורק אחרי שהטנק מוכן לתרגיל הבא הם
חוזרים למגנן בשטח, לארוחת צהריים קרה. הם הולכים ביחד, הם צוות. רק עכשיו סיימו תרגיל צוות,
כל אחד מהם עשה את התפקיד שלו בצורה הטובה ביותר ורק בזכות זה הם הצליחו להפיק מקופסת
הברזל הזו את המירב.

מנוחה, נכנסים לאוהל מרימים רגלים ומתעפצים. כמו שרק במילואים יודעים.

טלפון לאישה בבית,

"היי מותק מה נשמע?"

"בסדר" עונה לאט

"יופי, שמח לשמוע"

"מה אתכם? קשה?" מבררת, אולי גם מקווה.

"כן, מתאמנים הרבה אבל את יודעת יש גם הרבה זמן לנוח."

"אהה, יופי."

"מה קורה עם הילדים? הגדול הכין שיעורי בית?" הוא רוצה להיות מעורב.

"לא"

"למה? את יודעת שזה חשוב לחזור איתו על החומר בבית"

"כי פשוט עוד לא הספקתי לסיים לסדר את הבית, אני מקווה שעוד מעט אשב איתו."

"טוב."

"תודה שהתקשרת."

"בכייף, יש לנו מספיק זמן."

"טוב אני צריכה לעשות עוד כמה דברים, ביי לבנתיים"

"להתראות."

"בוא לעשות שיעורי בית" היא פונה לבכור, הוא ילד טוב ובא מייד. איתו באה הבינונית, "אמא אני
רוצה לאכול." "תקחי לך פרי." היא לוקחת.

ואז הקטנה מתעוררת. היא בטראומת פוסט שינה, בוכה בלי לדעת מה היא רוצה אבל היא יודעת שהיא רוצה משהו ואותו לא ניתן להשיג. היא נותנת לה כל דבר, רק שתפסיק כבר לבכות ובסוף רק המיץ מצליח להרגיע אותה לכמה דקות.

מלבישה את הילדים בבגדים חמים ויוצאים לגן שעשועים לפרוק אנרגיות.

הם רצים לארגז חול והיא מתיישבת על הספספל צופה בהם מספיק קרוב בשביל לשמוע אותם קוראים לה.

"אמא תראי מה בנינו" מתגאים בארמון חול

"יופי, אני רואה" ומעלה חיוך מאולץ

"אמא, תראי איך אני מתגלשת"

"כל הכבוד"

"אמא, תנדנדי אותי בנדנדה" "גם אני רוצה..."

מתרוממת מהספספל ומנדנדת בשתי הידים שתי נדנדות שעליהן יושבות שתי ילדות.

השמש שוקעת חוזרים הביתה, ארוחת ערב, לבשל לחתוך לסדר להגיש ואז גם צריך להביא את הילדים לשולחן. אחרי שכל ילד תופס את מקומו אוכלים. לבינונית נשפך המיץ, הגדול לא אוהב את החביתה הזו, והקטנה רוצה הרבה קוטג', לא בשביל לאכול, יותר בשביל למרוח אותו על כל דבר ברדיוס של 5 מטר.

והיא, רק רוצה לאכול משהו בנחת בלי לחץ, בלי שיקראו לה לעשות משהו, אבל היא לא מצליחה ובמקום ללעוס את האוכל היא פשוט בולעת אותו, כמה שיותר מהר להספיק לאכול לפני שיהיו להם עוד דרישות.

ואז מקלחות, מי ראשון, מי אחרון, איזה סיפור מספרים, איזו פיג'מה לובשים וזה לא ניגמר עד שזה ניגמר, עד שהם ישנים, שלושתם.

אחרי שהם נרדמו והבית שקט היא ניגשת לשולחן מפנה את הכלים שוטפת אותם מכניסה לכביסה את הבגדים של הילדים ומסדרת אחריהם את כל המשחקים.

היא סיימה ומסתכלת על השעון.

וואי כבר מאוחר, היא אומרת לעצמה, ומחליטה לקרוס אל תוך הספה לנוח קצת.

צלצול של טלפון מעיר אותה, היא עונה ומהצד השני בעלה.

"מ-ה נ-ש-מ-ע??" הוא שואל בשמחה.

"בסדר", היא פולטת בסוג של אנחה קלה.

"יופי, שמעי איזה כיף", הוא ממשיך בשטף, "אנחנו עושים עכשיו ערב פלוגה, המ"פ הביא איתו סירים לפוייקה החבר'ה ישבו כל היום עם סכינים והכינו את כל מה שצריך בשטח. ועכשיו כולם אוכלים בתיאבון אדיר את הפוייקה, טעים חבל"ז."

שקט,

"מה קורה? מה איתך? למה את לא עונה?"

"אהה", היא מלמלת, "אני מקשיבה".

"טוב, אז מה איתך?" הוא מתעניין

"אני בסדר".

"יופי, יאללה אני צריך לזוז יש שירה בציבור פלוגתית".

היא חוזרת לרבוץ על הספה.

"בוקר טוב" נשמעות צעקות באוהל הפלוגתי. הוא פוקח את העיניים ועדיין חושך בחוץ. הוא מתלבט אם להתחיל להתארגן אבל קור הבוקר המדברי מחזיר אותו לתוך השק שינה הצהל"י. החברה מתעוררים לאט לאט ומתחילים להתארגן לעוד יום אימונים.

הוא ניגש לעוקב המים ומתלבט פעמיים אם לשטוף פנים ולצחצח שיניים הבוקר. לא רק שאשתו לא פה וגם ככה כל החברה מסריחים אחרי שבוע בשטח אלא גם המים הקפואים מרתיעים אותו. הוא מחליט לשטוף פנים בכל זאת, רק בשביל לזכור שהוא עדיין אזרח אי שם במקום לא כל כך רחוק.

ארוחת בוקר, הרס"פ חושף את "מנת השף". בלי הפתעות מיוחדות יש ביצה קשה, פלפל אדום, גבינה לבנה וכמובן פחיות טונה. הוא מתיישב על ספסל באמצע המגן ומצטרף לשאר החברה. אין תלונות, כולם כבר מבינים שבמילואים אוכלים אוכל שלא אוכלים באזרחות, אוכלים מה שנותרים לך, העיקר שלא תשאר רעב, עד ארוחת צהריים, כמובן.

עוד אימון, יורים, נוסעים ויורים.

יש זמן בין תרגיל לתרגיל, הוא קורא בקשר פנים מהספר על מהות החיים ומתפתח דיון בתוך הטנק. כל אחד אומר את דעתו וכל אחד מקשיב, יש זמן, לא ממהרים.

"1א כאן ג' עבור" הקשר מפלח כפגז את הדיון הצוותי.

"כאן 1א' עבור"

"כאן ג', קבל סיום תרגיל, כל הכבוד, תרגיל טוב. קבל חוזרים לבסיס בנסיעה מנהלתית מסודרת, חסר לנו שמישהו ייפגע עכשיו לפני שחוזרים הביתה"

"כאן 1א', רות קבלתי"

ובבת אחת פלוגה שלמה נעה במהירות בחזרה לבסיס.

חוזרים למשטח בבסיס,

פורקים את הציוד האישי מהטנקים ומתחילים בטיפול שבועי. מי שלא ראה איך פלוגת מילואניקים מסיימת טיפול שבועי בטנק אחרי שבוע מילואים מעולם לא ראה זריזות מה היא.

אין אחד שלא עושה משהו, כולם דוחפים קדימה, כולם רוצים כבר לחזור הביתה.

זהו ניגמר סוף כל סוף, הוא הזדכך על הנשק והציוד האישי ואפילו טרמפ למרכז הארץ יש לו. הוא נוסע ומשאיר את בסיס האימונים מאחור לעוד שנתיים לפחות.

"אמא, אני רוצה את אבא" האמצעית מתריסה

"הוא עוד מעט יבוא, (אני מקווה...)" היא לוחשת

"אני רוצה שאבא יקלח אותי" מבקש הבכור

"נראה מתי הוא יחזור, אבל לבנתיים צריך להתארגן" היא מסבירה

והקטנה בשלה, לפעמים בוכה לפעמים מעסיקה את עצמה, כאילו מעבירה את הזמן עד שאבא שלה ירים אותה ויחבק אותה.

טלפון מצלצל בבית,

"שלום" היא פולטת באנחת רווחה

"מה שלומך?" זו אמא שלה מהצד השני

"בסדר" היא מפטירה,

"מה קרה? את נשמעת עייפה מאוד? את חולה?" היא דואגת

"לא אמא, בעלי במילואים מתחילת השבוע"

"מה?? איך לא אמרת לי?"

"לא יודעת, פשוט לא היה לי זמן, אמא אני חייבת לסיים, הילדים..."

"תרגישי טוב מתוקה"

היא מסתובבת בחזרה לילדים,

הגדול על האמצעית, האמצעית בוכה, והקטנה שפכה את כוס המיץ על השטיח.

היא אפילו לא נאנחת ופשוט מתחילה להפריד את הילדים.

פתאום נפתחת הדלת, נשמתה נעצרת,

הוא יורד מהטרמפ, מתחיל לפסוע לביתו.

לפגוש את החבר'ה, ולעשות דברים חשובים תמיד נוסחים בו תחושה טובה. אבל אחרי שבוע זה מספיק, עכשיו הוא רק רוצה להיות כבר עם הילדים ואשתו.

הוא נכנס, לבוש מדי צבא, מאובק ומסריח, אבל למי אכפת,

הוא חזר.

הילדים קופצים עליו, מאושרים,

אחרי שהספיק לחבק ולהתייחס לכל אחד ואחת הוא מתפנה אליה.

"שלום" הוא מחייך

"היי" מנסה לחייך

"התגעגתי"

"כן גם אני, אז אתה יכול בבקשה לשטוף כלים?"

מחייכת.

אסתרוצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 39 / הרצל וגורדון בדרום לבנון

הרצל, המכונה הרצי, משליך אבנים קטנות בניסיונות עקרים לקלוע במוט האוהל, ואני שרוע רפוי איברים על מיטת שדה מצחינה בצל קורתו של אוהל הודי לוחט במפקדת החטיבה. אנו לובשים תחתונים ומשקפיים בלבד. כך אנחנו נראים, שני מדריכי ידיעת הארץ, מילואימניקים מקריחים וממושקפים, מין "אינטליגנטים" כאלה, לקראת תום חודש של שירות מילואים בדרום לבנון מצפון לחרמון. ה. רכב היה אמור לאסוף אותנו מכאן הבוקר ולהסיענו אל מוצב התחתית, אם אני זוכר נכון את שמו. עכשיו כבר עומדת השמש בול באמצע השמיים, מייבשת את לשד עצמותינו, ואנחנו מוטלים כאן בהמתנה חסרת תוחלת. אני הופך שוב את המזרן הצהוב-חום-אפור – לא ברור מהו צבעו המקורי ומה צבע הכתמים. אולי בכל זאת הצד האחר מזהם פחות?

אני בטוח שה מפקדה הייתה מקפידה מסוק, אם היה מדובר בהופעה של "הגששים" לכבוד הגולנצ'קים שם באותו מוצב שכוח אל ומפקדה, אבל מסוקים לחוד ומסקנות לחוד, ואיפה הגששים "ואיפה אנחנו..."

אצבעות כתמי השלג הלבנבנות על המורדות הצפוניים של החרמון נראות מכאן גדולות יותר, והן גם רבות יותר מן הכתמים שרואים ממטולה. מעניין אם יתרשמו החיילים מן ההסבר המאלף שהכנתי להם כמדריך ותיק לידיעת הארץ לתעלומה המדעית הזאת; הבטלנים האלה בוודאי יפהקו לי בפרצוף. בעצם, למה אלן עליהם? הרי הם נקרעים כאן כל יום, כל היום, ובאמת אין להם בערב כ וח וחשק ל"בידור המדעי", שמכריחים אותם להתפעל וליהנות ממנו.

הרצי, המדריך השני, שותפי לגורל בחודש המילואים הנוכחי, מתנער מרביצו ומצהיר: "אני עוזב הארץ! כבד עלי! לא יכול להמשיך!" ובטון שקט יותר מבקש להתחלף אתי ולקבל בתמורה את חוברת התשבצים. אני נאנח אנחת רווחה, כשאני קולט, בהצתה מאוחרת, שהוא לא התכוון לומר לי שלום עכשיו, ואין חשש שאאבד אותו לנצח.

את חוברת התשבצים הוא טרף מהר מאוד לאורך ולרוחב; הן לא לחינם הוא איש מפקדת-קצין-חינוך-ראשי. השעמום תקף אותו שוב, והוא חזר אל הקליעה למטרה של אבנים במוט האוהל, מוט חום מחמת החלודה, ומזדקר בגאון במרחק של משהו כמו מטר – מטר וחצי מאתנו. אחרי כמה וכמה פספוסים, וכיוון שבלאו-הכי הרצי שבר לי את חוט המחשבה, וכמעט את הראש, הצגתי לפניו, במכה ראשונה מי היה לפני שנות דור חבר בכיר בנבחרת הקליעה למטרה של מחנה 08 פיו נפער בהערצה אמיתית. לא ארך הזמן, והבחור הכריז חגיגית, שהוא הולך להשתין. הוא יצא כסהרורי מן האוהל. היריעות המדולדלות נפנפו לקראתו את שוליהן כברכת שלום. הוא לא הרחיק לכת, סב על עקביו, וטרח להזהיר אותי, שכדאי לי ללבוש מכנסיים ארוכים". למה "שאלתי בתמיהה", הרי בח ום הזה אפשר

לשלוק ביצים אפילו בלי לשים אותן על האש "אבל ההסבר שבא בעקבות אזהרתו קירר חיש מהר את דעתי המבודחת". דע לך, "אמר", שהבוקר פגשתי במרפאה חיל, שהתלונן אצל הרופא על כך שגילה מנדבושקה, אתה יכול לנחש איפה, וכפי שאתה יודע, אין בלבנון הזדמנות נעימה יותר להידבק ברעה חולה זו, אלא ממזרנים, משקי-שינה, ממיטות שדה וכיוצא באלה טינופות. "ירקתי יריקה של גועל נפש ולבשתי מכנסיים ארוכים. חולצה לא לבשתי. נטלתי על עצמי את ההימור. אלוהים גדול.

אני שולף מילקוט דברי התורה שהבאתי אתי צרור דפדפות מתוך כוונה לחרוש שוב חריש עמוק בהבנת תפירת העדות בלבנון. לא ארכה לה השעה, עד שהגיעו כמה אורחים, גם הם מילואימניקים, מייצגים את העדות, הדתות, השכבות

החברתיות והמפלגות בישראל. ה. קיץ הקץ על לימוד החומר התיאורטי, ונפתחה פרשת סיפורי המעשיות על ההצלחות הכלכליות, המקצועיות, הגבריות, ומה לא. כולם מצליחנים, שהגיעו למה שהגיעו בזכות חוכמתם, מסירותם, התמדתם ועוד כהנה וכהנה תכונות תרומיות. הבנתי מן הסיפורים הקולחים, כי כל שאר בני עם ישראל, חוץ מהחבורה הנהדרת שהתרכזה כולה בד' 'אמותיי, הם גנבים ורמאים, כפויי טובה ומוכנים למכור את אמא שלהם בשביל כמה לירות מסריחות. אבל נראה, שלא הערכתי אל נכון את חבורת המצליחנים. הבקיאות המופלאה שלהם במחירים דולריים של דירות, מכוניות ואפילו "כך קוראים לזה) של חשיש הדהימה אותי. הכלכלה הייתה נכונה כנכון היום. נטשתי את הוויכוח הפוליטי בעיצומו, בשלב של אזכור המקצועות של האימהות, והלכתי לי לספור זבובים בחדר האוכל.

אני גורר את הרגליים ותוהה ביני לבין עצמי באיזו מדה נכון סיפור הצלחה של הבחור הדק והארוך ענוד הגורמטים. אם זה כל כך פשוט ובטוח, הרי גם אני יכול להפוך למיליונר ולהפריח נשיקות פרידה לאוברדראפט ולמשכנתא. כל מה שצריך לעשות הוא ללוות כסף בריבית נמוכה, להלוות אותו בריבית גבוהה – ואידך זיל גמור. לפתע אני שומע במעומעם את שמי, והקול קול הרצי. סוף סוף הגיע הרכב

שי סיע אותנו אל המוצב, והרצי מחפש אותי נואשות. תוך דקות אנחנו בדרך לאגם קרעון. האזור שמצפון-מערב לחרמון יבש וצחיח, והחום והאבק מזכירים לי יותר את הנגב מאשר את צפון הארץ. הדרך מתפתלת כנחש שחור וחוצה ערמה של בטונדות, המכונה מוצב" גליה, "הממוקם בראש צוק בודד. ממולו עוד צוק בודד, די דומה לו, וההבדל היחידי ביניהם מסתמן בצבעי הדגלים המתנופפים זה כנגד זה. שני המסכנים הנראים שם ממול בעין בלתי מזוינת מעוררים רגשי השתתפות בצער, כאשר הם מנופפים בידיהם לסלק את ענני הברחשים הטורדניים, ממש כמו אצלנו. הנה לכם תירוץ נהדר לשני הצדדים לוותר על משחקי המלחמה. אין מה להתפעל מן המראה ה מש מים של המוצבים הסוריים, אך מן הנוף המרתק – יש גם יש. החרמון ממש ממעל, וכתמי השלג שעל פסגתו נראים לבנים ויפים כאילו צוירו ביד אמן. כנראה די קריר שם, ובלב מתעורר חשק לטפס ולעלות (לכשיבוא, יבוא שלום)... הקארסט או כל בשטח בכל פה, ויש אף עמקים שלמים, שאין להם מוצא של ניקוז. בחורף אלה שטחי אגמים עונתיים. המדרגות החקלאיות מנצלות שטחים במורדות ההרים ובערוצי הוואדיות, והפלאחים מוציאים מן האדמה את לחמם ואת ענביהם וזיתיהם, ומי שיודע לגלות – יגלה גם את החשיש.

הרכב ממשיך בדרכו, ואנו עוברים במרכזו של כפר חסר שם. מבין מאות הגברים, הנשים והטף, שחלפנו על פניהם, הואילה רק ילדה קטנה אחת לנפנף לשלום בידה. מעניין מה מסתתר מאחורי המבטים הקפואים של התושבים. אנו חולפים מול המכוניות המקומיות, עוברים בפיתולים חדים בין בתים הסמוכים לכביש ונזכרים בתדרוכים ובאזהרות. המתח מטפס מן הרצפה הרוטטת של הרכב דרך הרגליים והגב המיוזע עד לידיים ולקצה האצבע המלטפת את שמורת ההדק. אבל הרגשת הדריכות הזאת אינה מחזיקה מעמד זמן רב. איך הייתה אומרת אמא שלי – ?לכל דבר טוב מתרגלים מהר מאוד. על המסקנות הפילוסופיות המתבקשות מדבריה לענייננו אתווכח, כנראה, הערב עם הרצי. בכל אופן, העסק הופך להיות שגרתי כבר אחרי שתי דקות של נסיעה. עוד שתי דקות – ואנחנו שוב בדרך בין הרים ובין סלעים.

במוצב, לחוף אגם קרעון, שמזכיר לי בזעיר אנפין את הכינרת, מעניין מדוע, מקבלת את פנינו תגבורת נכבדה. כינרת, היא ולא אחרת, מצטרפת אלינו להדרכות. כינרת היא סדירניקית, אבל לא מעט פרופסורים לידיעת הארץ יכולים ללמוד ממנה כמה וכמה דברים (גם בידיעת הארץ). כינרת נראית קטנטונת ורזה כשמביטים בה מאחור, אבל היא התברכה בפיצוי נאה מלפנים ובשתי עיניים שצבען צבע דבש,

ואולי של שמן זית. קשה להחליט. באחד המבטים הארוכים שלי בעיניה ביקשתי ממנה לעזור לי להחליט מהו צבען המדויק, והיא ענתה: צבע של שתן... כן, כינרת היא גם מצחיקנית שכזאת.

כינרת עלתה עם הוריה ארצה היישר לכיתה א'. ההורים ראו בעלייה שליחות ציונית וויתרו על קריירות מצליחות בארה"ב. כינרת הפכה תוך כמה שבועות לצברית לכל דבר. היום גם אנתרופולוג מומחה לא יצליח להבחין בכך שכינרת היא "עולה חדשה" לשעבר. גם את המבטא האמריקאי היא איבדה "לחלוטין". גילי כמעט כפול מגילה של כינרת, אבל בחברתה אין חשיבות לגיל. יש רק גיל במשמעות של שמחה ושל ראש טוב. הדרכנו יחד כבר כמה וכמה פעמים, ותמיד סחפה כינרת אל העבודה השוטפת רעננות ושמחת חיים, ולא חסכה במחמאות ובפירגון. איזה כיף לשמוע מילה טובה באמצע הלא כלום, השגרה, השעמום והשום דבר – ובזה כינרת היא מומחית מאין כמוה.

הרצי ואני מתייצבים אצל מפקד המוצב – נער, שמזכיר לי במראהו את בני. שוב, כרגיל, אנחנו מסבירים ומבהירים שהרצל וגורדון הם השמות הפרטיים שלנו, ואילו רון ושי הם שמות המשפחה. הוריו של הרצי, קיבוצניקים" שרופים "מהנגב, ייחלו ששמו של בנם בכורם יוכיח שעם ישראל משתרש בארצו – אכן אנו רוצים ואין זו אגדה; והוריי שלי, מושבניקים פלאחים מהעמק, שהטוריה נמנתה עם תשמישי הקדושה שלהם, בחרו בשבילי, בלי להרהר פעמיים, את השם גורדון. למחרת, השכם בבוקר, הצטרפתי אל כיתת חיילים שעלו לרגל אל דליה.

דליה היא מוצב שמאיישים אותו ביום – ומפקירים אותו בלילה. המחשבה, שיש לרדת מכלי הרכב ולעלות אל המוצב ברגל, עם רוח גדול בין חייל לחברו כשהנשק דרוך ומופנה קדימה – זו מחשבה, שמרעידה קצת את הפופיק. אולי הכין מישהו איזו הפתעה במשך הלילה, כאשר המוצב לא היה מאויש, ואולי ממתינים ואורבים לנו שם עכשיו? אבל גם כאן, כאשר הדברים מתרחשים בפועל, כשגרת יום יום, עושים אותם בלי" פילוסופיה, "וכך דליה" נכבשת "כל בוקר מחדש, באנחת רווחה, ולמרבה השמחה", טפו-טפו, "ללא שפך דם. גם הפעם, תודה לאל, הכול עבר ללא הפתעות.

הימים רודפים זה את זה, וחודש המילואים מגיע אל סיומו. אני חוזר הביתה כדי לנקות את הראש ב"חופשה" של 11 חודשים במחשבות עד שירות המילואים הבא.

אסתר
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 40 / חתונה

סיפור

נתז לוחט צרב את קצה אפי. הנחתי את הקומקום הרוחת ומיהרתי לשלוף קוביית קרח מן המקרר, והנחתי על מקום הכווייה. מים החלו ליזול על לחיי וצווארי. צלצול טלפון טורדני. השלכתי את קוביית הקרח לכיור. זה בדיוק מה שהיה חסר לי, רטנתי. זה היה יואב. נוריתי, מה שלומך? איך את מסתדרת? מה שלום הילדים? אני סומך עלייך. תהיי חזקה. הכל יהיה בסדר, בעזרת השם. נתגבר. אני חוזר בשבוע הבא. את לא צריכה לחכות לי בשדה התעופה.

האיש נשמע מבוהל מעט אבל בשליטה. קולו חם ובוטח, אבל מהירות הדיבור לא אופיינית, חשבתי. אני חושבת לבטל את ההזמנה לאולם ב"אשל השומרון", אמרתי בקול ענות חלושה. מה פתאום?! הזדעק יואב. ולהזמין באולם החתונות בגני יהושע, הוספתי. אין ברירה. ל"אשל השומרון" לא יגיעו אנשים בימים טרופים אלו. ממש אין ברירה, הוספתי כמתנצלת.

יבואו אלו שאינם מפחדים, אמר יואב בקשיחות. לא, יואבי, ממש לא יכולה לשאת את הרעיון שהשמחה של רועי לא תהיה שלמה, כמו שצריך. מצטערת, יואבי, אבל הפעם תצטרך לוותר. שתיקה השתררה מהעבר השני של הקו. יואב? שאלתי בחרדה. שתיקה. שתיקתי גם אני. אם לא אכפת לו לבזבז כסף על שתיקה, אז גם לי לא. ואז שמעתי אותו.

נורית?

כן?

למה את שותקת?

כי אין ברירה ופשוט מוכרחים להזמין אולם למטה, הזדחל לקולי קוצר רוח. נשכתי את שפתי.

אז נדאג לאוטובוס ממוגן ירי, לא ויתר יואב. וקולו רך.

עזוב, יואב. אמרתי. לא יבואו גם עם אוטובוס ממוגן ירי. אולי רבע מן האנשים. ואני לא מוותרת הפעם. לא על חשבון רועי. אחרי מה שהוא עבר מגיע לו שמחה כמו שצריך.

עוד נראה, אל תשני בינתיים עד שאני אחזור. אני חוזר בשבוע הבא ואז נחליט. בינתיים תהיו חזקים כמו שאתם יודעים, ובעזרת השם הכל יסתדר. בעזרת השם, הצטרפתי לתקוותו.

הנחתי את שפופרת הטלפון. ידעתי, האינתיפאדה הזו לא תסתיים כל כך מהר. החלטתי לא להמתין ולהזמין אולם בגני יהושע. מיהרתי להתקשר כדי לא להחמיץ סיכוי להשיג אולם בתאריך שקבענו. למזלנו התאריך היה פנוי. נשמתי לרווחה, אבל נקיפת לב קטנה פרפרה בתוכי כשדמיינתי את פניו של יואב כשישמע. עכשיו אני עוד צריכה לרדת לפתח תקווה לביקור השבועי אצל ההורים, ואחר להיכנס לחנות של סימה למדוד שמלה לחתונה, חשבתי, אבל לפני כן אני צריכה להגיד את המנה היומית שלי. מאז שרועי התמודד עם מחלתו הקשה ומאז החלמתו, אני מקפידה לומר שבעה פרקי תהילים כל יום. מנת הפרוזק שלך, קוראת לזה לימור גיסי, בעוקצנות חביבה. לימור ביקרה אצלנו בפעם האחרונה לפני חמש עשרה שנים. לא יכולתי לעמוד בלחץ של אודי, אמרה לי כמתנצלת. אודי אחי מגיע אלינו לביקור בלי אשתו פעם בחודש לערך. בתו נגה, גם כן לא מגיעה. לימור התוודתה בפני שהגגות של בתי המתנחלים מעוררים בה בחילה קלה. אתם חבורה של סנובים אליטיסטיים. איזו שיבת ציון אתם עושים עם ועדות קבלה, מועמדות לשנה ובדיקות גרפולוגיות, הטיחה בי פעם בחביבות יתרה. אנו נפגשות באירועי שמחה משפחתיים בלי צו פיוס ומשוחחות במידה של חיבה הדדית. אתם מונעים את הסיכוי להגיע לפיוס עם העם השכן הטבעי בארץ הזו, לחשה לי באוזני

באחת השמחות הרועשות במיוחד. כל טענותי על אשליית השלום באזורנו, ועל אלף שנות מלחמות עקובות מדם באירופה הנאורה עד מלחמות העולם הזוועתיות במאה העשרים, עד שהגיעו שם לשוק ומטבע משותפים וגבולות פתוחים, לא שכנעו את לימור. אבל כשנגה בתה נסעה להתארח במשפחה גרמנית בגרמניה בחילופי תרבות ונוער, הגיע התור שלי להרגיש בחילה, אבל לא אמרתי לה.

אחרי המנה היומית יצאתי לדרך. נכנסתי למכונית ופתחתי את מכשיר הקשר ואת הפלאפון. העפתי מבט במד הדלק. יש מספיק להלוך וחזור. עברתי ברחוב הראשי של שכונתי. שני גברים עמדו בגינתם צופים במשקפת על מוצב צה"ל בגבעה ממול. מה הם עושים בביתם באמצע היום? מוזר. והמוצב הענק הזה, למה תקעו אותו אצלנו. ילדה זהובת שער החליקה על גלגיליות. צפרתי שתיזהר וקינאתי באושרה הילדותי. אחזה בי התשוקה להחליק כמוה.

אני כבר במורד הגבעה, נכנסת לחוצה שומרון. תפילת הדרך והכביש דוהר אפור ונוצץ באור הצהריים. לא סתם כביש אלא אוטוסטרדה ארבעה נתיבים, לשכמותו חיכנו שנים ארוכות. שנים חלמתי שיופיע כביש זה בחיינו. עוקף הכפרים הערביים. שיבואו כבר כל אלו שחששו להגיע לביקור בגלל הכפרים הללו. אבל הוא נסלל ובמהירות מדהימה רק לאחר פרוץ מאורעות הדמים, חודשיים אחרי ראש השנה תש"ס. עדיין יש קטעים לא גמורים. דחפורים ומכבשי ענק עובדים בכבדות אטית ובמסירות. אבל עכשיו, למרות הכביש היפה, הנוצץ המהיר ועוקף הכפרים, מי יבוא. שוב כולם חוששים. מתקשים לראות בנו את מחוז הסכנה. כאילו שבישראל של הקו הירוק לא התפוצצו כבר מספר בלתי נסבל של יהודים.

מכשיר הקשר התעורר לחיים. לכל מנויי ברק, לכל מנויי ברק, כביש המנהרות נפתח לתנועה, הוא מכריז. חבל לי על תושבי גוש עציון. אחרי רבע שעה אני שומעת: לכל מנויי ברק, לכל מנויי ברק, כביש המנהרות נסגר לתנועה, ניתן לנסוע דרך עמק האלה. עמק האלה, חשבתי, איזה עמק יפה. דוד ניצח שם את גולית. מה יפית עמק נוי. אבל איזה סיבוב ארוך כדי להגיע הביתה אל הילדים והאישה. הלוואי והיינו מנויי ברק בן אבינועם. הוא עשה משהו מאוד החלטי למען לא ייסעו בני ישראל עקלקלות בארצם. לעומתו ברק אהוד משותק ואינו עושה דבר. א-לוהים, מה יהיה הסוף איתנו.

בשעה שלוש כבר הייתי בדרך חזרה מפתח-תקווה הביתה. הביקור אצל ההורים עבר בשלום. הם לא הזכירו לי כמה חבל שהלכתי לגור בלוע הארי, אבל הציעו שאשאר לישון אצלם אם אתעכב עד הערב. הורים יקרים. אהבתם מלווה אותנו לאורך כל הדרך. מדדתי מספר שמלות. אבל לא הצלחתי לבחור אחת מתאימה. המחירים יקרים בטריוף. הדרך עכשיו יפה עוד יותר. השמש שוקעת ומשקפי השמש שלי צובעים את הנוף בזהוב ורוד ענוג. עוד חוזר הניגון שזנחת לשווא והדרך עודנה נפקחת לאורך... התנגן בתוכי השיר היפה של אלתרמן. פתחתי ערוץ שבע. נשמע קול מוכר. הקול של משה חלמיש. זהו שיר של המשוררת נגה בת רבקה, אמר. עכשיו קרא שיר. הקשבתי. כשסיים אמר: נגה מתגוררת בשומרון וכותבת שירי נוף ארצנו ונופי השומרון. שירים יפים. חבל שאין מכירים אותם די, אפילו בין המתיישבים ביש"ע. ואולם באמת אנו זקוקים בימים קשים אלו לשירה אחרת. לשירת זעקה. לשירה שתציג את פצעינו השותתים עם גאווה הממאנת להבליג, כדוגמת שירי אורי צבי גרינברג לפני שבעים שנה, בתקופת מאורעות הדמים של תרפ"ט ותרצ"ח. יש צורך גדול בזעקת הארץ האהובה ובניה. ואז הוא קרא שיר משירי "לא אל לא מלך לא גיבור" של אורי צבי, וסמרמורת עברה בגופי.

רוחי תעתה לרגעים וחדלתי להקשיב לו. חשבתי על השירים שאני אוהבת לקרוא בעתות פנאי. רחל, לאה גולדברג, אסתר ראב. אורי צבי אדיר, קשה כנביא. קולו של משה חלמיש עדיין זרם ברדיו אבל את עיני צדה נערה בצדי הכביש המניפה יד לטרמפ. הבטחתי לעצמי לא לקחת טרמפים בימים טרופים אלו, אבל משהו בעמידתה עורר אותי להאט, לבדוק. אולי בכל זאת. עמדה שם נערה בכיסוי ראש אפור ושמלה ארוכה עד הרצפה. הורדתי את שמשת המכונית. לאן את צריכה, שאלתי. למכללת אריאל, ענתה במבטא גרוני ערבי. פניה נעימות. היכנסי, אמרתי. נכנסה והתיישבה לצדי. השמשה עולה. המכונית מגבירה מהירות. אז את צריכה למכללה? שאלתי. כן, ענתה. ניסיתי לפענח את החידה. מאין הגעת לכאן? מן הכפר שלי. ומה את עושה במכללה? לומדת. מה? בסיכולוגיה. ואפשרו לך ללמוד במכללה? כן. למה לא. ונעים לך לבד בין כל היהודים? את לא כועסת שאני שואלת? לא,

מה בתאום. זה בסדר גמור שאת שואלת. יש עוד בלסטינאים שלומדים מן הכפרים. ואת לא מפחדת
לבוא ללמוד שם היום? לא. למה לפחד. אני חברה של כולם. ולקחת טרמפ. את לא מפחדת?. לא.
הכל מן אללה. שתקנו. ישבה זקופה, עצורה ושלווה. הגענו למכללה. היא ירדה. ביי, תודה.

ביי....

אסתרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 41 / אלטלנה שניה

חיי השתנו ב-17 לאוגוסט 2005, ביום רביעי לפנות בוקר. פעלתי בצורה אוטומטית ומהירה כאילו שהדברים שאני עומד לעשות תוכננו מראש. התלבשתי בשקט, ארזתי את התיק, יצאתי מהאווהל ועזבתי בהיחבא את הבסיס הצבאי.

השארתי מאחוריי את חבריי "פרחי הטיס", את חלומותיי להיות טייס בחיל האוויר ובלי להבין זאת עדיין השארתי מאחוריי את חבריי מתיכון גימנסיה תל אביב ואת הסביבה המחבוקת.

מחוץ לבסיס המתנתי בדריכות לטרמפ שייקח אותי הרחק מכאן. לאחר דקות ארוכות של חרדה שמא בבסיס ישימו לב לכך שאני נעדר, עצר לידי רכב קטן. ברכב ישב בחור שנראה כמו נער גבעות כפי שמראים אותם בטלוויזיה, למרות שלא היה נער.

הבחור לא שאל אותי לאן אני צריך ואני לא שאלתי אותו לאן הוא נוסע. נכנסתי לרכב והוא התחיל לנסוע. רגעים לאחר תחילת הנסיעה החורתי - אילולי הזקן, הפאות מאחורי האוזניים והכיפה שמכסה לו את כל הראש, הבחור שנהג נדמה לי כמו המפקד שלי, חסון עם מבט נחוש כמו של עיט לקראת הסתערויות.

לאחר כמה רגעים של שתיקה שנראו עבורי כמו נצח עברנו את המחסום של גוש קטיף ונסענו עם הפנים צפונה.

הוא לא הסתכל עלי, לא החליף איתי מילה, הוא נסע, ומהר. הראש שלי התפוצץ ממחשבות, מחשבות על מה עשיתי? מה יקרה לי? איך? ולמה? מחשבות מפחידות שדקרו לי את החזה והפכו לי את המעיים.

במשך הנסיעה בהיתי בדרך מבלי לראות כלום. הסתכלתי על שלטים אבל לא ראיתי מה כתוב. הקשבתי לרדיו אבל לא שמעתי כלום. הראש שלי חסם כל תדר חיצוני.

לאחר זמן מה, זמן שאיני יודע להעריך, נעמדנו מול מחסום צהוב. המחסום נפתח והנסיעה נמשכה, חצינו ישוב ויצאנו משער אחורי לתוך שביל עפר שהוביל אותנו לגבעה מבודדת, שם הרכב נעצר.

הבחור הרים ארמברקס הוציא את המפתח מהסוויץ והסתכל עלי ישירות בעיניים, הסתכל לי ארוכות בעיניים. לבסוף אמר לי "למה ברכת?" הוא לא המתין לתשובה ויצא מהרכב.

לאחר מספר שניות יצאתי מהרכב. על הגבעה המבודדת היה סה"כ קרוון מרופט, דגל ישראל שהתנוסס גבוה מעל הקרוון שרקד באטרף כאילו שרצה לומר "תראו אותי, אני חופשי", וספסל עץ בחזית הקרוון שניכר בו שנבנה עם הרבה אהבה. המקום היה קטן להפליא אבל מרחיב את הלב באופן שלא ניתן לתאר במילים. לקחתי נשימה עמוקה והסתכלתי על הנוף המטמטם שמסביבי. הוצאתי סיגריה והתחלתי לעשן.

לאט לאט הפחד שליווה אותי במשך הנסיעה נעלם. הוצאתי את הטלפון הנייד שלי מהתיק והדלקתי אותו. בקורס טיס הטלפון הנייד שלך סגור במשך כל השבוע. כשהדלקתי אותו ראיתי שכל המפקדים שלי ניסו ליצור איתי קשר. החלטתי להשיב לכולם באמצעות הודעה כתובה ולא לדבר איתם, הודעתי להם: "אני בסדר". שלחתי וכיביתי את המכשיר הטלפון.

בינתיים ראיתי שהבחור התיישב על הספסל ולידו הונחו שתי כוסות קפה.

- היי, סליחה שלא הצגתי את עצמי, אני אברהם. תודה על הטרמפ.

- אין בעד מה, אני נתנאל. בוא שתה קפה.

לקחתי כוס קפה והתיישבתי לידו.

- דרך אגב, לא ברחתי, בחרתי להתמודד.

- להתמודד עם מה?

- כל חיי אני משתדל לשבת על הגדר, רגל פה רגל שם, מעין אידיאולוגיה שכזאת. הבוקר הפלוגה שלי יצאה למבצע לפינוי ישוב גני טל שבגוש קטיף והחלטתי.

- לברוח. קטע אותי נתנאל.

הייתה שתיקה לא נעימה. מה אני צריך לקבל תוכחה מבן אדם כזה. בטח הוא עלה על הגבעה הזאת בצורה לא חוקית ומתעמת עם המשטרה כל שני וחמישי.

- תראה אדם שבורח זה אדם שרוצה לברוח מהמציאות. אם הייתי רוצה לברוח מהמציאות הייתי נשאר בבסיס שם כובע ומשקפי שמש ויוצא עם חבריי למשימה וחוזר לקורס טיס אחרי יומיים והחיים ככל הנראה היו נמשכים כרגיל. אני לא עזבתי את הבסיס כדי לברוח. פשוט לא הצלחתי לישון כל הלילה, שמעתי את עמי איילון בחדשות לפני השינה והמילים שאמר מהדהדות בראש שלי עד עכשיו ולא נותנות לי מנוח.

- מה הוא אמר?

- "צריך לעשות אלטלנה שניה".

נתנאל לא הופתע ולא נראה נרגש במיוחד מהאמירה של עמי איילון.

- לפני 57 שנים סבא שלי נהרג על חוף הים בתל אביב בידי צה"ל. ההוראה שקיבלו חיילי צה"ל הייתה "להביא את האויב לידי כניעה ללא תנאי". האויב בשבילם היה סבא שלי, שכל הווייתו, מעשיו ונשימותיו היו למען הציונות ולמען מדינת ישראל. והם קראו לסבא שלי אויב וקרעו את גופו באינספור כדורי מקלע. כבר חודש שפסיכולוגים ומפקדים אומרים לנו שהמשימה שעלינו לבצע היא לא מול אויב ושצריך לפעול ברגישות. הפוך לחלוטין מהפקודה שניתנה לחיילי צה"ל ב-1948 עת הרגו את סבא שלי, אבל למרות הכל אחרי ששמעתי את עמי איילון הבנתי ששורש המשימה שהתבקשתי לעשות הבוקר אינו שונה מהמשימה שהובילה את חיילי צה"ל להרוג את סבא שלי. את מה שאני אומר לך לא הבנתי עדיין כשעזבתי את הבסיס, רק עכשיו אני מבין זאת.

הפסקתי את שטף הדיבור. הוא לא הפסיק להסתכל לי בעניים כמו ברכב כשהגענו.

- אתה יכול להפסיק להסתכל לי ככה בעניים?

- מי היה סבא שלך? למה הרגו אותו?

- סבא שלי היה איש אצ"ל. בבוקר 22 ליוני 1948 הוא הלך לחוף פרישמן בתל אביב כדי לעזור לאנשיו שהיו על האלטלנה. הוא עמד בתווך בין חיילי צה"ל לבין הספינה. מפקדי צה"ל דאז לא רצו להידבר איתו ועם אנשיו. הם רצו לראות באותו בוקר דם. דם של נקמה. ככה זה אצל הסוציאליסטים - קפיטליסטים, הדם עולה להם לראש כשמישהו לא רואה עין בעין את המציאות כמוהם.

נתנאל שאל.

- אתה יודע למה זיבו חתם על ספריו עם השם אלטלנה ולא זיבוטינסקי?

שאל וענה.

- כי הוא רצה לטלטל את קוראיו כהוגן. אתה יודע שאלטלנה זאת נדנדה. אתה יכול לאהוב או לשנוא נדנדה אבל אדיש אתה לא יכול להיות. אבל לא אמרת לי, מי היה סבא שלך?

- סטבסקי. אברהם סטבסקי.

הוא הפסיק להסתכל עלי ולקח שכטה מהסיגריה שלו.

מרחוק ראיתי רכב קטן בצבע אדום שנוסע על שביל העפר לכיוון הגבעה.

- איפה אנחנו בדיוק?

- אנחנו בדרום הר חברון. אני וחבר שלי יוחנן שירתנו יחד כקצינים בגולני והחלטנו מיד עם השחרור לבוא לכאן להקים ישוב.

- במקום לטוס להודו החלטתם להקים ישוב?

הרכב האדום חנה לפנינו ויצא ממנו יוחנן. הרכב שלו היה מפוצץ עציצים וכלי עבודה. יוחנן לא נראה דתי במיוחד, לא היה לו זקן, לא כיפה אבל היה לו מבט מלא ניצוצות.

- חבר'ה בואו לעזור קרא לעברנו.

במשך כל אותו היום, עבדתי עם נתנאל ויוחנן. בנינו טרסות, הפכנו את האדמה שהייתה מלאה סלעים ושתלנו את העציצים. היה חם אבל הרגיש נפלא להזיע ולהסריח מעבודת אדמה.

לקראת סוף היום, בשעת בין הערביים, נתנאל ויוחנן עצרו את העבודה וכל אחד בשקט הלך הצידה נעמד דום והתחיל להתפלל. השתיקה בזמן התפילה והמדיטציה אליה נכנסו שני החבר'ה ריתקה אותי. עד היום 8 שנים אחרי הרגע הקסום הזה נצרב בזיכרוני.

כשסיימו להתפלל מנחה, נתנאל אמר לי שהוא לוקח אותי חזרה לבסיס. פחדתי. אבל ידעתי שזה מה שעלי לעשות ושמתני שאת הדרך חזרה לבסיס לא אעשה לבד.

נפרדתי מיוחנן בחיבוק והבטחתי שנעמוד על קשר.

הדרך חזרה נראתה לי מהירה הרבה יותר מאשר בהלוך. נתנאל עצר לי בכניסה לבסיס והסתכל לי בעניים.

- אל תפחד, עשית מעשה אמיץ. האמת הפנימית שלך היא הנכס היקר ביותר בעולם הזה.

עם המשפט הזה נפרדנו לשלום. יצאתי מהרכב, הרגשתי שהאברהם שיצא הבוקר מהבסיס הוא לא אותו אברהם שנכנס עכשיו לבסיס. הרגשתי שנדבקתי בנחישות ובמבט החזק של נתנאל. מוזר, אמרתי לעצמי.

מיד עם הגעתי לבסיס ביקשתי להיכנס לשיחה עם מפקד הפלוגה שלי.

*

חלפו 8 שנים מאז אותו יום, עד היום אני יכול לשחזר במדויק את השיחה שהייתה לי עם מפקד הפלוגה שלי. נעמדתי בגב זקוף וישרתי לו מבט, סיפרתי לו בכנות ובהרחבה את כל מה שעל ליבי. במהלך כל השיחה לא הייתי אני, הייתי אברהם סטבסקי.

בתום השיחה הנרגשת, מפקד הפלוגה שוחח עם המפקדים הישירים שלי והודיע להם כי אהיה צמוד אליו בימים הקרובים עד החזרה לשגרה. לפני שיצאתי מהחדר שלו הוא ביקש ממני שכל השיחה שהתנהלה לא תצא מהחדר. כך היה. המשכתי בקורס טיס ונבחרתי להיות נווט קרב, תפקיד בו אני משמש עד היום במילואים.

את נתנאל ויוחנן לא זכיתי לפגוש יותר. הם נהרגו בטעות ע"י כח של חיילי צה"ל שרדפו אחרי שני מחבלים.

סיפור מספר 42 / ודמעת ארצי על למלם

היא פוסעת בכבדות המאפיינת את בני גיל השמונים ומעלה והיא ? רק בת חמישים, אישה יפת מראה וגבוהה. את פנייה היפות מכסים כתמים וקמטים, כתמי עצב כהים וגדולים. מעל, שמש אוגוסט מלטפת את שיערה החבוי בתוך מטפחת רקמה-מגן דוד צורתה. היא צועדת בין ההמון, עוברת בין השבילים, מתבוננת וזועקת בקולה השבור: "איפה את למלם שלי", היכן את בתי ?" ולמלם? אינה עונה. אגריי? אני קוראת ותומכת בה בשתי ידי לבל תתמוטט ארצה, על הר הרצל שבירושלים. אגריי, שמה ופירושו באמהרית ארצי. כמעט שלושים שנה חלפו מאז יצאה את כפר הולדתה, סרמלה שבאזור אמבובר. בת למשפחה יהודייה אשר דבקה באמונתה ובחלומה להגיע ל"ירוסלם" (ירושלים). כן, "ירוסלם" הייתה שגורה בפי הקייסים, כהני הדת ובפי כל יהודי מקטן ועד גדול אשר התחנך על ברכי ה"אורית" (התורה) ואהבת הארץ, ארץ אבות. לילה אחד, כשכוכבי השמיים חגו מעל הכפר החליטו פה אחד תושבי סרמלה שהגיע העת לצאת אל המסע, הנה זו האות והשעה. הנשים, הכינו בחפזה מעט צידה ומים לדרך, אגריי שהייתה אז בשנות העשרים לחייה סחבה על גבה את בתה בת השלוש, למלם שמה ומשמעותו פריחה ולבלוב. למלם, ילדה קטנה וחייכנית אשר מילאה את כל עולמה של אגריי (ארצי). לא קלה הייתה הדרך, גברים, זקנים, נשים כשעל גבן העוללים צעדו ארוכות ימים שלמים כשהם מותשים וצמאים. והמנוחה? מעט ממנה לגמו כטיפות מים בלילות האימתניים שהביאו עמם שודדים. רגליה של אגריי לא יכלו לה עוד, היא מצאה עצמה משתרכת אחר קבוצת הצועדים, אך היא הייתה חייבת להמשיך, עבור למלם. " הגענו לסודן" קרא מורה הדרך ואנחת רווחה גדולה נשמעה בקרב הצועדים ובתוך סודן המדברית שוכנו היהודים במחנות פליטים. סופו-אוהה קראו למחנה הפליטים אליו הגיעה אגריי עם בתה ומשפחתה. המחנה היה מלא עד לאין שיעור, את מעט הכסף שהיה באמתחתה של אגריי שילמה למורה דרך וכעת לא נותרו לה מעות עבור מעט מים ופת לחם לבתה. התחלואה במחנה הייתה קשה מנשוא, בכל יום פסעו היהודים בין המחנות ונשאו גוויות לקבורה מאולתרת שמרכיביה מעט עפר ועלים, קבורה הנעדרת מצבה, קבורה הנעדרת הספד מפחד אימת הסודנים. גופות נשאו גופות ללא קבורה נאותה. ובאוהל הגווע למלם הקטנה, שדופה וצנומה, לא צחוקה המתגלגל וגם לא חיוכה המתנוסס, הס ושקט חרישי פקדו את האוהל "מים, אמא" לחשה למלם ושברי זעקת אם נשמעו למרחוק, רוכנת ומתייפחת "למלם, למלם" ורק על גופתה הזעירה שמלה ועליה רקמה-מגן דוד צורתה. שלושים שנה חלפו מאז, שלושים שנה מלאי כאב ובכי. אגריי? אני קוראת לה אוחזת בידה ויחד צועדות בין השבילים, תרות אות אחר אות ושם. חולפות על פני לוח זכרון אחד למשנהו, על הר הרצל שבירושלים וברגע אחד זקפה אגריי את קומתה והחלה קוראת בקול "למלם, הנה את למלם, מצאתיך על אדמת ציון".

בונים חברה ציונית

סיפור מספר 43 / ימים של רעב

השנה 1940 ועדיין עצמאותנו לוטה בערפל, תכול השמים כוסה בעננה הבריטית ומלחמות פשו בעולם ומלואו ועל רובם נצח הדרקון הגרמני. גם רעב פשה בעולם כולו ובארץ בפרט.

והקץ לכאוס לא נראה באופק, תעסוקה או פרנסה היו מעבר להישגם של העם הפשוט. שרה הביטה בשלושת ילדיה הקטנים ושתי בנותיו של בעלה מנישואיו הראשונים ולבה נחמץ בקרבה, היום לא היה לה מה להאכילם, היא כבר ידעה ימים של רעב, אך הילדים הקטנים לא צריכים להגיע לזה.

עד כה אספה עשבי מאכל מהשדות, ניקתה וחלטה ובישלה הקדרה וממעט קמח אפתה לחם מדי יום. אך בימים האלה העשב יבש ומקורות אחרים אין. פעם היה לה חלב בשדיה והיא יצאה לבתי אנשים אמידים להניק את ילדיהם, אך זה לא כשלושה

שבועות שהאנגלים הטילו עוצר והיא אינה יכולה לצאת והחלב בשדיה יבש. החנווני במכולת לא הסכים לתת לה בהקפה שמא לא יקבל את כספו חזרה. שרה עמדה אובדת עצות, לפתע נזכרה בשרשרת הזהב שעל צווארה, אותה קיבלה מבנימין ליום נישואיהם. היא הביטה בה בצער אך מיד לקחה אותה ורצה אל המשכונאי. קח צדקיהו את השרשרת שקיבלתי ליום נשואיך אך אנא ממך שמור לי עליה עד אשר אוכל לפדותה ממך שוב.

הוא הביט בשרה רגע ארוך בערגה, עיניה הירוקות הגדולות והעמוקות היו מלאות בכאב, קבוצות שיערה השחור הסתלסלו מבעד למטפחת ראש, וגופה הכחוש רק הוסיפו על יופייה. לו רק היית שלי חשב, לא היית מגיעה למצב זה, אך לא אמר דבר. הוא הכיר את בעלה יפה התואר והחרוץ וידע שיום יבוא ומצבם ישתנה. קחי שרה יקרה וכאשר יהיה לך כסף לפדות את השרשרת היא תמתין לך כאן. שרה קיבלה את עשרים הגרושים בשמחה מהולה בעצב ורצה למכולת. בגרוש וחצי הצליחה לקנות לחם חלב מעט גבינה ופתיתים ושבה אל ביתה להאכיל את משפחתה הרעבה.

בינתיים המתין בנימין בעלה בשוק להזדמנות לכל רווח קל, עיניו שוטטו על פני העוברים ושבים

בייחוד על הנשים המהודרות הנושאות סלים כבדים. הוא מהר לעזור להן לשאת את סליהן עד הגיעם לביתם, יש כאלה שהושיטו לו מספר מעות ויש מהן שלא, הוא לא אמר להן דבר.

והיו פעמים שנתקל במשאית הפורקת את משאה, מיד נרתם לעזור וקיבל מעט כסף ובזה קנה שק קמח, פתיתים וירקות ורץ הביתה שמח וטוב לב כי זה ידחה את הרעב למספר ימים.

באחד הימים שמע בנימין על צורך בעובדים לעזור בבניה בקיבוצים דן ודפנה בצפון. בנימין שידיה היו אמונות לכל מני עבודות הצטרף לבנאים.

שרה נותרה לבד עם כל הילדים, היא לקחה יוזמה והודיעה בכל השכונה שיש לה מכונת תפירה והיא יודעת לתפור וכל מי שרוצה להטליא או לתקן בגדים, היא מוכנה לתפור עבור סכום כסף קטן.

כל שכניה היו עניים מרודים ובגדיהם המרוטים היו זקוקים לתיקון, אך כסף לא היה בידם.

שרה הסכימה לתקן גם חינוך, כי מי כמוה ידע מה זה רעב וחוסר כל. היו מעטים ששילמו לה מספר מעות, גם זה עזר לה לקנות לחם או חלב לילדים. בנימין שב עם סכום כסף קטן שמהם הצליחה שרה לפדות את השרשרת היקרה מהמשכונאי.

אך בנימין ידע שידי האמונות בחקלאות ובבניה לא ימתינו לרעב להתאכסן בביתו. הוא שמע על קבוצה שמתארגנת לעזור את ירושלים לכפר אוריה שם הם יבנו בתיים ויעבדו בחקלאות. הוא הצטרף אליהם בהתלהבות בינתיים נולדו לו עוד שני ילדים ושרה כבר הייתה שוב בהריון.

בנימין יצא לבנות את כפר אוריה אשר בפרוזדור ירושלים ולאחר מספר חודשים שלח להביא את המשפחה כולה, שם נולדה להם בת נוספת והמצב הכלכלי לא השתפר כי כפרי הערבים "בית ג'יז ובית פאאך ולטרון" אשר סבבו סביב הכפר, לא נתנו להם מנוחה. הם זרעו את הקמה ולא קצרו כי הערבים שרפו אותה לפני הקציר. שודדים התנפלו על השטחים וגנבו כל כלי בו נעשתה עבודה. מדי לילה היו יריות וכבר נפגעו מספר תושבים. גם שם לקחה שרה את השרשרת האהובה ונסעה לירושלים למשכונאי כדי להציל את משפחתה מרעב.

בנימין לא רצה להמתין לאסון שיקרה והוא ואחיינו דוד ומשפחתם יצאו לחפש מקום אחר. הם הגיעו לכרכור שליד פרדס חנה ושם קיבלו דירה עם שטח אדמה מהסוכנות היהודית במקום הדירה בכפר אוריה ש... לימים כל תושביה נטשו אותה ועברו לנתניה. "משנה מקום משנה מזל" במקום הזה הם עלו "מאגרה עמיקתה לאגרה רמה". ידיו הנפלאות של בנימין הפכו את האדמה שקיבל לחלקה פורחת הוא נטע עצים וזרע ירקות ומהרווחים קנה מספר כבשים שהפכו לעדר. בלילות עבד כשומר בפרדסי שפיה ושדות עין שמר וביום עבד בחקלאות ומאומה לא עמד בדרכו לקדם את מצב משפחתו. שרה קנתה ביצים של תרנגולי הודו, ברווזים ואווזים והניחה מתחת לכל תרנגולת שדגרה והתרנגולת הייתה מדדה וערב רב של אפרוחים שונים זה מזה נשרו אחריה. מהר מאוד היו צריכים לבנות לולים לכל מין ומין מהעופות הללו. מבית קטן וערום תוך זמן לא רב הפך למשק חי מלא בעיזים, כבשים, תרנגולות, חמורים ועוד.

תמו ימי הרעב, מלבד היריות שנשמעו מסביב, היציבות תפסה את מקומה בביתם ההומה בילדים

כי בכרכור נולדה להם בת נוספת. משפחת בנימין ושרה הכינה ארגזים מלאים מכל טוב כדי לשלוח לירושלים הנצורה.

אסתר
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 44/ פרדס שלנו

א.

ברכה מתעוררת לקול השעון המעורר המצלצל בקול מרעיש וגדול. השעה שש וחצי.

היא מכבה את הצלצול. על מסעד הכיסא מונחים בגדיה. היא מתיישבת על המיטה ומתלבשת לאט. קודם

היא לובשת את הגטקס אחר כך ואת הגופייה החמה, מעל זה את השמלה החומה ולרגליים את גרבי הצמר

הארוכים. ומעל הכול את הסוודר הגדול.

המים בברז שבכיור המטבח זורמים בזהלל בוקר. הפינג'אן הישן שברכה משתמשת בו באופן קבוע

להרתחת המים, כי חבל על החשמל, מושם אל תוך זרם המים. אלה שוצפים וממלאים את הפינג'אן.

וברכה סוגרת את המים. אז היא מדליקה את האש בכיריים ומניחה את הפינג'אן.

ברז אחר נפתח בכיור חדר האמבטיה. שם היא שוטפת פנים, מצחצחת את שינייה ומסתרקת.

אחרי כן היא וחזרת למטבח. בכפית קטנה מעבירה קפה טחון לתוך כוס זכוכית. אחר כך היא לוגמת ממנו

לאט, לאט, כשהיא יושבת אצל שולחן המטבח.

כשהיא יוצאת החוצה על רצפת המשטח שלפני דירתה ריקוד של עלים שנשרו. היא עומדת ומביטה על

הדשא, העציצים שמסביב לרחבה, הפסלים, פסלי הנוי בצורות ובגדלים שונים, שהיא בעצמה פיסלה

במועדון הקשישים בקיבוץ.

בדרכה לשם היא פוגשת את מתן מגרפת את העלים מהדשא הגדול שבחזית חדר האוכל. שיחי ורדים

פורחים מקיפים את הדשא ובאחת הפינות עץ אקליפטוס נע ברוח.

- בוקר טוב, ברכה. אומרת מתן.

- בוקר טוב מתן. חזרת לעבוד בנוי?

- רק היום. לכבוד חג המשק... עונה מתן ומוסיפה: אם הוא יתקיים בכלל.. בגלל מזג האוויר.

ברכה נוטלת לידה גבעול אחד של ורד .

- לא בסדר. היא אומרת. לא מטפלים בהם.

- אף אחד לא עובד בנוי כבר כמה חודשים. אומרת מתן. ומוסיפה: מה יהיה?

- צריך לגזום את הורדים ברכה עונה.

עוד מחוץ למועדון היא שומעת את קולו של מוישה, קול זה שיכול להעיר את המתים. קולו של מוישה

מגלגל את המלים: "אני רוצה לספר לכם על מבצע. מבצע ההתיישבות בעמק." ומיד אחריו, עוד לפני

שהיא פותחת את הדלת נישא קולה העצום לא פחות של רותק'ה: "באמצע שנת 1939 עלו על הקרקע כ-

עם הכנסה נשמע בבירור קולה של נחמה הקוראת מן הדף: "בט"ז לחודש חשוון ת"ש, 30 באוקטובר

עלינו על הקרקע. "זה לא נשמע כל כך טוב. בואו נעשה את זה עוד פעם." אומרת רותי, המטפלת של

הוותיקים, ששימשה בצעירותה מורה לריקוד. "ואל תשכחו שיש רק עוד יומיים עד חג המשק."

ברכה פושטת את מעילה ומסירה את כובעה. "שלום ברכה. בואי, תצטרפי אלינו." מחייכת רותי

לקראתה. מוישה מכריז: "'הנקודה נקבעה בדרומו המזרחי של העמק, לרגלי ההרים ובקרבת הביצות

הנרחבות." רותק'ה ממשיכה: "יוקר הובלת חומרי הבניין והמצרכים האחרים מערי ארץ ישראל הראשיות

אל קצה צפונה של הארץ ובעיקר דרכי הגישה הקשות הביא לניתוק הקיבוץ שלנו מן הכביש הראשי. דבר

זה היה משמעותי במיוחד בחורף."

"רק ביצות, סלעים, חום בקיץ, רוק בחורף וקדחת" אומרת ברכה. "אבל, עם השנים" אומר מוישה. "ועם

הרבה עבודה" אומרת רותק'ה. "כן, עם הרבה עבודה", חוזרת ברכה, "סיקלנו,

חרשנו, זרענו, וקצרנו," אומר מוישה. "והקמנו דיר ולול ורפת" אומרת רותק'ה. וברכה מוסיפה: "והקמנו

משק לתפארת "

מפרוטוקול ישיבת המזכירות המתכנסת באופן דחוף היום, תאריך: 11 בנובמבר 1999.

פותח המזכיר חנן: "אנחנו נפגשים היום בפורום המצומצם..." מומו (נציג הדור הצעיר)(מגחך):

"המטבחון." חנן (תוקע בו מבט משתיק וממשיך): "לאור הנסיבות ה...(נרמז כאב מדבריו)..קשות

ו...המצב הכלכלי הקשה... של הקיבוץ שלנו.." (בחלון ענפי העץ נעים ברוח. לפני הנוכחים מרצינים).
חנן

(ממשיך): "אנחנו נפגשים היום, כדי להכיר את היועץ החיצוני שלנו." (על פני הנוכחים הבעות פנים

ספקניות). חנן (ממשיך): תכירו היועץ הכלכלי החיצוני שלנו." (לבוש חליפה וענוב עניבה מהנהן.
חברים

מרצינים). מומו מגחך: "אין כיבוד? לא הספקתי לאכול ארוחת בוקר." (חנן חוזר ומביט בו במבט

המשתיק. (מומו בולע את החיור). חנן (פונה אל היועץ): "זאת נעמי, נציגת דור הביניים". (נעמי
מחייכת

קלות בעיניים עצובות). "זה מושיקו מנהל הרפת." (מושיקו מניע את ראשו ועפעפיו נעים איתו כמו
עלים

על ענפי אילן). "וזה מומו". (מומו השמן מגחך).

"טוב, אז שלום לכולם. (אומר היועץ). (על פניהם של נעמי ומושיקו הבעת תיעוב. מומו מחייך). (היועץ

ממשיך): "כפי שאתם יודעים", "הקיבוץ שכר אותי עקב המצב הכלכלי הקשה של הקיבוץ." (נעמי

ומושיקו מניעים את ראשיהם בהתנגדות. מומו מתחיל להקשיב). "כדי להכניס קצת סדר..." (נעמי

ומושיקו מניעים ראשיהם בהתנגדות. מומו מהנהן). "או במלים אחרות..." (על פני הנוכחים ציפיה

דרוכה). " "כדי להציל את הקיבוץ..." (פני חנן, מעמי ומושיקו מהנהנים בבעתה

פניו של מומו מביעות התעניינות).

"טוב, אז כפי שחנן אמר, ממשיך היועץ... אנחנו... נצטרך לסגור כמה ענפים וגם... לצערי יפוטרו

אנשים..." "איזה ענפים?" שואלת נעמי. "את הרפת". (נעמי מהנהנת בצער). "את בריכות הדגים. את

הפרדס". את הפרדס? שואלים נעמי ומושיקו בבהלה. "נצטרך לעקור". פוסק היועץ. "אבל אם את

הפרדס, אז גם את הלול. אומר מושיקו. "ואז מה יישאר לנו?" "לפעמים, כדי לשרוד, צריך לשנות"

אומר היועץ. "מה שאתה מציע זה לא לשנות זה לחסל" אומרת נעמי.

בארוחת הצהרים בחדר האוכל הקנקנים מתמלאים במים ומחולקים לשולחנות. הידיים אוחזות
בצלחות

החרסיה, בסכו"ם הנירוסטה ובמגשי הפלסטיק ונושאות אותם עמוסי כל טוב משולחן ההגשה
העצמית.

ברכה וחבריה הוותיקים מגיעים עם רותי ראשונים. אולם האכילה עודנו ריק. הם מתיישבים בפניה

השמאלית הקרובה לכניסה. גם מתן מגיעה בין הראשונים. היא פוגשת שם את גדעון החבר שלה,
שנפצע

במלחמה שפעם קראו לה "שלום הגליל" ועכשיו אחרי כמעט שני עשורים של טיפולים הוא מתגלגל על

כיסא גלגלים.

אחריהם מגיעים חברי המזכירות וחברים נוספים. כולם מדברים עם כולם. הקנקנים מתרוקנים. ברכה,

מיישה ורותק'ה יושבים מסביב שולחן אחד, מעלים חוויות וצוחקים. מומו פוסע משולחן ההגשה עצמית

עם מגש עמוס באוכל ומתיישב בשולחן לבד. מתן מביאה לשולחן מגש ריק עם צלחת מזלג וסכין.

השולחנות מתמלאים בסועדים. קנקני הזכוכית מתרוקנים. אחרון מגיע חנן. הוא נכנס, לוקח מגש, עובר

על פני כולם ומתיישב בשולחן מרוחק כשהוא שקוע במחשבות.

ב.

בפרוור אמריקאי שקט וירוק דיוויד לבוש חליפת עסקים סופג את הטל מהמכונית החדשה שלו.

הטלפון הנייד שלו מנגן והוא ממהר לענות.

- הלו...י,ס, יטס דיוויד. הו יז ספייקינג?

- שלום דיוויד. זה חנן.

- חנן?

- כן, חנן, מהקבוצה שלך בקיבוץ.

- וואט א סרפרייז . שלום חנן. איזה הפתעה.. ווטס אפ?

הוני, אישתו של דיוויד בעלת העיניים הירוקות ושרירי הצוואר המתוחים מגיעה מאחור מטיול הבוקר עם

הכלב.

- היי הוני. דיוויד אומר לה.

- הו יז יט? היא שואלת ועיניה הירוקות מצטמצמות.

- יטס חנן...

- חנן. היא אומרת ועיניה מצטמצמות עוד יותר.

- יס חנן, פרום יזראל. פרום זה קיבוץ.

- וואט דז הי וונט? היא שואלת ושרירי צווארה נמתחים ונרפים לסירוגין.

- איי דונט נו. דיוויד עונה.

- חנן!! הוא פונה לטלפון. מה חדש? מה שלומך?

- בסדר גמור. מה נשמע? הכול בסדר?

- כן. הכול בסדר. גם אימא שלך בסדר.

- אז מה חדש? אז מה קורה? (במבטא אמריקני קל)

- דיוויד, תקשיב. יש לי הצעה בשבילך.

הם מדברים שעה ארוכה וכשהשיחה מסתיימת חנן מתקשר אל מתן.

- מתן את יכולה לעשות לי טובה?

- אין בעיה. היא עונה.

דיוויד עומד על שפת המדרכה בשדה התעופה בן גוריון ומחכה שמישהו מהקיבוץ יבוא לקחת אותו.

מתן מגיעה. עוצרת על ידו ומציצה בו מבעד לחלון.

- דיוויד?

-

דיוויד פותח את דלת המכונית ומתיישב על יד מתן.

- חשבתי שתחכי לי בפנים. הוא אומר.

-

- סוררי...היא עונה לו.

-

דיוויד בודק את המיילים שבסמארטפון ומכניס את האוזניות לאוזניו. מתן מעבירה הילוך. והם יוצאים

לדרך. הם נוסעים בשקט. דיוויד מוציא מאוזנו אוזניה אחת ושואל את מתן:

- איך קוראים לך?

- מתן. היא עונה.

- מתן, זה לא שם של בן? הוא שואל.

- למה, בדקת לו בין הרגליים וראית שזה בן? היא עונה.

דיוויד מחייך.

משאית של "עלית" חולפת.

- אוטו של עלית! אוטו של עלית! צוהל דיוויד כילד.

- עלית נמכרה לחברה אחרת. מתן אומרת.

- רילי. דיוויד אומר.
-
- משאית של "תנובה" באה ממול וממשיכה.
-
- אוטו תנובה. שוב צוהל דיוויד כילד.
-
- תנובה הופרטה. עונה לו מתן ומביטה בו מבט בוחן.
- כמה זמן לא היית פה? היא שואלת.
- הרבה.
- הם נוסעים בשקט. עד שדיוויד שואל:
- אז איך הוא מצא אותך?
-
- מצא?
- חנן.
- פשוט, עונה לו מתן. הוא שאל אותי אם אני מוכנה להביא מישו משדה התעופה, אז הסכמתי. מה אתה עושה?
- אני בריאלסאיטי. בנדל"ן. עונה דיוויד בגאווה.
- והמשבר הכלכלי, לא פגע בך?
- לא. לי יש שכונות. יש לי בתים, בניינים, בי זה לא פגע.
- אז עכשיו, אני מבינה, למה הזמינו אותך.
- חנן הציע לי לקנות את הפרדס של הקיבוץ.
- את הפרדס?
- הוא הציע לי דיל טוב. אז באתי. זה מציונות. הוא מסביר.

- גם כן ציונות. מתן אומרת.
- מה לא בסדר בזה? דיוויד שואל.
- למכור שטחים חקלאיים בשביל כמה גרושים, זאת ציונות? היא שואלת.
- כסף כבר מזמן לא מילה גסה. הוא אומר.
- מייסדי הקיבוץ היו מתהפכים בקברם אם היו שומעים על דיל כזה. מתן אומרת.
- בלי כסף גם החלוצים לא היו זזים אפילו מטר. דיוויד אומר.

מפרוטוקול אסיפת החברים המתקיימת כמה שעות אחר כך בערב בחדר האוכל.

המזכיר חנן פותח: "כולם יודעים באיזה מצב קשה אנחנו נמצאים, ושלאור המצב ומחוסר ברירה נאלצנו

לחסל מספר ענפים. הרפת נסגרה. הלול נסגר. הפרדס נעקר. וכתוצאה מכך אין עבודה להרבה חברים.

ויש בעיה כלכלית רצינית גם לחברים כפרטים וגם לקיבוץ ככלל. אז עלתה הצעה למכור את הפרדס."

- "למכור את הפרדס?" שואל חבר צעיר. "תמיד פתרנו את הבעיות שלנו בכוחות עצמנו."

- אומרת חברה ותיקה. "תמיד מצאנו פתרונות קיבוציים לבעיות שלנו." מוישה אומר.

- "אם תתנו לי להמשיך אוכל גם להסביר." אומר המזכיר.

דלת חדר האוכל נפתחת. כל העיניים נישאות אל דיוויד שנכנס ומתיישב על יד אחד השולחנות.

- "חברים, אומר חנן, זה דיוויד. הוא בן הקיבוץ שלנו, כולנו מכירים אותו. דיוויד, בוא

בבקשה. תסביר אתה לחברים במה מדובר."

דיוויד ניגש למיקרופון הניצב על בימה קטנה, מדליק את הלאפטופ שלו ומעלה במהירות את התכניות.

- "העניין הוא פשוט. הוא אומר במבטא. אני אחכיר מכם את השטח."

- "אחכור, אומרים אחכור." מתקן אותו משהו.

- "אחר כך נייבש את הבריכה." הוא ממשיך.

- "לייבש את הבריכה זאת אומרת לייבש את המעיין." צועקת החברה הוותיקה.

- "ואחר כך ניישר את המתחם." דיוויד ממשיך.

- "מתחם..היום הכול "מתחם". אומר חבר נוסף. "פעם זה היה שדה, היום זה מתחם."

- "ניישר את השטח. נביא אדמה. יש חברות מיוחדות שמתמחות בזה ואחר כך נשתול דשא."

ממשיך דיוויד.

- "אבל בשביל מה? מה תעשה שם?" שואלים החברים.

דיוויד מביט אליהם ומחייך.

- "מגרש גולף או טניס. עוד לא החלטנו." הוא אומר, והמבטא האמריקאי שלו נחשף כמו חיוך.

של זאב.

- "מגרש גולף מגרש טניס?" שואלים החברים תמהים.

- "במקום הפרדס שלנו?" הם מוסיפים ומקשים.

- "חברים. אומר המזכיר, יש לנו פה הזדמנות חד פעמית. דיוויד בא רק לשלושה ימים.

ואנחנו צריכים להחליט. "

- "אבל מה יצא לנו מכל זה?" שואלים החברים.

- "זה יציל את הקיבוץ." אומר המזכיר. וממשיך: "מי בעד?" המזכיר סופר את הידיים

המורמות ורושם.

- "מי נגד?"

ברכה ששתקה עד עכשיו קמה פתאום, אוחזת במסעד הכיסא ואומרת בשקט:

- "אני."

שקט משתרר באולם..

- "אני נגד." היא חוזרת על דבריה. "שאלת מי נגד אז אני נגד."

כל המבטים נשואים אליה

- "בשביל זה באנו לכאן, לחמנו כאן, נאבקנו כאן, בחורף, בקיץ, בגשם, ברוח, בחמסין, בכל

בכל תנאי, בכל מזג אוויר בכל מחיר"

כמה חברים מהנהנים בהסכמה .

- "תמיד היה לנו קשה." היא ממשיכה. . "ואפילו יותר. אז ברחנו? אז ויתרנו? אז מכרנו?"

- "זאת הייתה תקופה אחרת." אומר חבר צעיר.

- "מה קרה לה?" שואלת חברה ותיקה.

- "צריך לדבר אתה." אומרת ותיקה אחרת.

אך ברכה ממשיכה לעמוד ואף מגבירה את קולה:

- לא יימכר הפרדס שלנו! לא תימכר האדמה שלנו! לא תימכר אדמתנו!

היא מכריזה ופוסעת זקופה אל עבר היציאה.

- "אבל ברכה." קוראת אחריה החברה הותיקה.

- "אבל אמא." נשמע קולו של דיוויד.

ברכה עוצרת. היא פונה אל דיוויד ומביטה אליו. כשהוא עומד על הבימה הקטנה ממנה נאם קודם ומביט

אליה בתחנונים.

- "לא דודו." היא עונה.

- "אבל אמא." הוא חוזר ואומר.

דיוויד מביט בה כילד נזוף ויוצא אחריה.

בחדר האוכל והמולה. המזכיר מנסה להשקיט, אבל החברים לא רגועים.

מה קרה לה? מה יהיה אתה? אי אפשר להשאיר אותה לבד במצב כזה. אומרים שהוא לא ביקר אצלה כבר

שלושים שנה. הוא לא ביקר אצלה? זה היא שלא מדברת אתו כבר שלושים שנה. שלושים שנה? אבל היא

אימא שלו. זה בגלל אבא שלו, שהיא לא מדברת אתו. אבא שלו? הוא לא היה יכול לקבל את זה שהוא

עזב את הקיבוץ. אז הוא לא בא להלוויה שלו. הוא לא בא להלוויה של אבא שלו? לא.

- "טוב, חברים... בבקשה שקט חברים..." אומר חנן. "אספה נוספת תתקיים מחר. באותו מקום ובאותה השעה."

ברכה יוצאת מחדר האוכל וצועדת לעבר חדרה. דיויד יוצא אחריה. הוא מנסה להדביק את צעדיה, אך

היא נעלמת. "אמא, אמאל"ה" הילד שבו צועק בלבו. הוא מגיע לחדר. נוקש על

הדלת, אין תשובה. הדלת פתוחה. הוא נכנס. משוטט בדירה. אף כי שנים לא היה כאן, כמעט

דבר לא השתנה. הוא יוצא מהחדר ומתחיל לצעוד. הוא צועד מהר. הוא מתחיל לרוץ. הוא מגביר את

הריצה. הוא אינו יודע אם הוא רודף או אם בורח. כמו פעמים רבות בילדותו, כשברח.

לבית הקברות של הקיבוץ שני שערים. אחד ליוצאים השני לנכנסים.

דיויד נכנס לשטח בית הקברות בשער הנכנסים. שנים לא היה פה והוא מחפש את קברו של

אביו. "אבא, אבא, איפה אתה?" קולו הילדי בוכה בתוכו ובעיניו עולות דמעות. "אבא, אבא, איפה

אתה?" הוא שואל וממשיך לחפש.

שמו של האב בוהק על גבי הלבן הצח וזר פרחים טריים מונח עליו.

דיוויד עומד, מביט. רוכן. נוגע באבן ומלטף מלה אחר מלה. אות אחר אות. האותיות מרצדות לעיניו, לבו

נקרע. הוא נשכב על גבי הקבר הדומם של האב. מניח את ראשו על הבטון הקר ופורץ בבכי מר.

- מה יש דודינק'ה? הוא שומע פתאום את קולה של אמו וחש את ידה.

- איך הגעת לכאן? שואל דיוויד.

- אתה רואה את הפרחים. עמדתי כבר לצאת.

- אבל חזרת. אומר דיוויד.

- שמעתי אותך בוכה. אומרת האם.

ג.

"אני רוצה לספר לכם על מבצע. מבצע ההתיישבות בעמק." נשמע קולו של מוישה זה הקול שיכול להעיר

מתים. ואחריו קולה העצום לא פחות של רותק'ה: "באמצע שנת 1939 עלו על הקרקע כ-6 נקודות

עבריות." ונחמה הקוראת מן הדף: "בט"ז לחודש חשוון ת"ש, 30 באוקטובר עלינו על הקרקע." ומוישה

מכריז: "הנקודה נקבעה בדרומו המזרחי של העמק, לרגלי ההרים ובקרבת הביצות הנרחבות." ורותק'ה

ממשיכה: "יוקר הובלת חומרי הבניין והמצרכים האחרים מערי ארץ ישראל הראשיות אל קצה צפונה של

הארץ ובעיקר דרכי הגישה הקשות הביא לניתוק הקיבוץ שלנו מן הכביש הראשי. דבר זה היה משמעותי

במיוחד בחורף."

כן בסופו של דבר נחגג חג המשק השישים שלנו. הוותיקים ניהלו את הטקס. דיוויד נשאר עוד יום אחד.

מתן וגדעון הודיעו שהם מתחתנים וחנו אמר שהממשלה החליטה לתמוך בשינוי יעוד שטחים חקלאיים

לתיירות.

היה זה חג המשק שלא במהרה ישכח.

אסתרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 45 / Papi

השוק המקורה של רומא, במרחק שתי תחנות מטרו מפיאצה נבונה, עומד כרגע חצי בנוי. ערמות בלוקים אפורים-חומים, חלקם ערומים בפניה וחלקם עומדים, לבנה על גבי לבנה, תומכים בשמי פברואר תכולים. פה ושם, עב קטנה ככף איש, ועוד אחת ככף ילד, צבועות בכתום-סגול של שקיעה, כמו ילד משחק בפסנתר. תו. ועוד תו. כל אחד לבד, עד שהוא מתפוגג.

ויטוריו היום בן חמש וחצי. אבא הלך לעבוד בבניין והוא יחזור רק בחושך. מאז שמוסוליני התחיל עם החוקים נגדנו, ופיטרו את אבא מהמשרד הממשלתי שהוא עבד בו, הוא חוזר הרבה יותר מאוחר והרבה יותר עייף, ואין לו כח לשחק. אז ויטוריו משחק לבד, או עם אחיו צ'זרה בן התשע. פעם ביום מגיעה אוורורה, גויה מבוגרת. היא היתה פעם מורה, אבל היום היא כבר לא, אבל היא עדיין אוהבת ילדים, והיא מלמדת את ויטוריו את כיתה א, 'כדי שאם תיגמר המלחמה הוא יוכל להיכנס ישר לכיתה ב'. היא גם היתה זו, שכשצ'זרה שיחק בגפרורים ושרף את הצריף של אבא, באה ולקחה אותם עד שהשוטרים הלכו.

בחודש האחרון נהיה הרבה יותר גרוע מאשר מקודם. אמנם, מאז שהאיטלקים נכנעו לאמריקאים, הילדים האיטלקים קצת פחות שונאים את היהודים, אבל עכשיו הגרמנים הגיעו, והם מסתובבים ברחובות ומחפשים יהודים. אבא ניסה לשים את ויטוריו וצ'זרה במנזר, ואפילו היה שם כיף וחגגו איתו את הכריסטמס, אבל אז הם אמרו לאבא שאם הוא לא משלם הם הופכים את ויטוריו לנוצרי. מאז כל המשפחה מסתתרת בצריף של השומר של הבניה בשוק המקורה.

רעש אדיר מרעיד לפתע את רומא. פלוגת שריון גרמנית דוהרת ברחובות, מחפשת חניון לילה. רחבת השוק החצי בנוי נראית למפקד כאידאלית לחניה מסודרת, והרי זה מה שחשוב. הטנקים מתארגנים זה לצד זה ואחד לאחד מדוממים מנוע עד שהקול המחריד מתפוגג. לקול הדממה המשתררת, פלוגת חיילי ורמכט יוצאת מהטנקים ומתארגנת למסדר.

מכל חלונות הבתים באזור מציצים פרצופים מודאגים, אך איש לא מעז לצעוק לילדיו לחזור הביתה, שמא הפרת השקט תגרור משהו נורא. כמה ילדים איטלקים ניגשים בחשש לטנק הקיצוני, המומים ממפלצת הפלדה הירוקה-כהה החמה, מריח המזוט, מהברק של הצריח מול האבק של הזחל.

ויטוריו ניגש בחשש. חייל גרמני שולח מבט כחול, עייף ואדיש, חוכך אם הוא יענש על זה שילדים משחקים בטנק או עוד לפני כן, על כך שהוא ידבר במסדר, ומחליט לשתוק. ויטוריו יודע, כי אבא אמר לו, שמספיק שאחד הילדים יצעק 'אבראיקו' – 'יהודי' – כדי שהחיילים יקחו אותו. הוא לא ידע לאן, ונראה לו שגם אבא לא ידע. אבל הרבה ילדות עושה, והרבה שעמום עושה. הפלדה היתה חמה מדי והסמלים אדומים ושחורים ובוהקים, והוא לא יכל לעצור מלנסות לטפס עד למעלה, או לפחות עד מעל לגלגלים המאובקים.

סיפור מספר 46/ סבתא שלי

"צדקת הייתה וחכמה הייתה וחיננית הייתה וענוותנית הייתה, אור עיניה חסד ורחמים וקמטי פניה ברכה ושלווה".

זוהי, כמובן תאורה של תהילה בסיפורו של עגנון. אבל כשאני מעלה את דמותה האהובה של סבתי חנה, מול עיני, כך היא מצטיירת בעיני, זו דמותה, כך ראיתה מאז התוודעתי לראשונה לנובלה המקסימה של עגנון, וכך התקבעה בזיכרוני גם לאחר שלימדתי פעמים רבות יצירה זו. בשיחה עם אחיותי, גם הן שותפות לדעה זו.

סבתא שלי הייתה תמיד "סבתא", לא כמו הסבתות של ימינו והדברים ידועים. ניצבת היא מול עיני, קטנה וצנומה, מטפחת על ראשה ומעיניה זיק של אור, כל כולה אומרת נתינה ואהבה.

עמלנית כנמלה, כל ימיה טורחת ומתרוצצת בענייני הבית, בענייני המשפחה והעזרה לזולת. עם עלייתנו ארצה אחרי מלחמת השחרור לאחר תלאות רבות, עלו עימנו גם סבי וסבתי. ילדה הייתי אז. משפחת אבי כללה שלושה בנים ושלוש בנות וכן ילדיהם.

כל משפחתנו ניצלה מן התופת עקב בריחתנו לרוסיה בזמן המלחמה. סבתא הייתה העוגן של המשפחה שם בניכר, שם נולדתי, וכן חלק מבני המשפחה האחרים. כשעלינו ארצה גיליתי לתדהמתי שחברותי הן נטולות סבתא. זו הייתה תופעה מדהימה, ולי היו סבא וסבתא!!! - זו הייתה תגלית מופלאה.

סבא וסבתא שוכנו במעברה באחוזת שעל הכרמל, עלינו לזכור, שאלה היו שנות החמישים – שנות הצנע. למרות שלא היו ברשותנו מכוניות והדרך באוטובוסים התנהלה לאיטה ולעיתים כרוכה הייתה בסבל, היינו מגיעים בשבתות מחיפה לאחוזת. תחת עצי האורן, שצמחו לתפארה, היינו יושבים ובצהרים הייתה סבתא מגיחה עם הסירים, כל כולה אומרת: "אצלי לא תמותו מרעב", דרוכה להזין את צאצאיה. הייתה נינוחות, שמחה והרגשה של "יחד", אלה היו ימי התום במלוא זוהרם.

לאחר מכן עברו סבי וסבתי לדירה קטנה בקריית-שמואל.

נולדו נכדים נוספים והמשפחה התרחבה.

ביתם היה מרכז למפגשים משפחתיים. לא צר היה המקום, והמזון לא חסר. האושר והאחוזה היו מנת חלקנו.

סבתא ניחנה בכישרון מיוחד של נתינת תשומת לב וחיבה לכל נכדיה. עד היום, כשאנו בעצמנו סבים וסבתות, יש ויכוח בינינו את מי אהבה יותר? היא נתנה לכל נכד את ההרגשה שהוא המועדף, המוצלח, יחיד הסגולה.

אבל אין ספק, שאחותי הבוגרת, שולמית, שהיא הנכדה הראשונה הייתה בבת עיניה, היא הראשונה שלמדה בתיכון וסבתא הייתה גאה בה מאוד.

אני זוכרת שבמפעל היפה של "והדרת פני זקן" שארגנה עיריית חיפה לקשישי העיר השתתפה סבתי. לאחר שחזרה מלאת חוויות סיפרה לנו, שאבא חושי, ראש העיר האגדי של חיפה פנה אליה, שהרי שידרה תמיד פתיחות והיא אמרה לו בגאווה, שיש לה ח"י נכדים (בינתיים נולד עוד נכד), ומנין נכדיה עלה לי"ט צאצאים, וכן רקדה עם ראש העיר קראקוביאק.

זוכרת אני את ביקורי בבית סבא וסבתא. סבא לא היה מרבה לדבר, מבלה ימיו בבית הכנסת או בטיפול "במשק" הקטן שלהם. אני צמודה לסבתא, מהלכת הייתה בין הבריות, עולים מכל קצות תבל, כשידי בידה וזרמים של אהבה זרמו ממנה אלי וממני אליה.

כולם היו מברכים אותה, שמחים לקראתה ועוצרים לשיחת חולין.

בחצר הבית גידלו סבא וסבתא תרנגולות ואולי גם ברווזים, וכן טיפחו גינת ירק. הביצים שאכלתי אצלם ישר מיד אחר ההטלה, טעמם עדיין בפי עד היום.

כשהגיע זמן "חתונת הזהב" של סבא וסבתא התקיימה "פגישה" רצינית של כל המשפחה בביתם הקטן, לא אשכח את דברי דודי זלמן ז"ל במפגש זה.

במאמר מוסגר ראוי לציין שדודי נלחם בצבא הפולני, עם התמוטטות הלחימה, הצטרף אלינו לבריחה למרחבי רוסיה והתגייס שוב לצבא הרוסי ונלחם עד ברלין.

על מה נסב הדיון? הרי זו תקופת צנע, וכיצד נחגוג?

דודי זלמן הזדקף במלוא קומתו ואמר, "לא רבות הן המשפחות שניצלו מן התופת, אנו זכינו להינצל בזכות ההתחברות שלנו, בזכות היותנו יחד כאגודה אחת מאז פרוץ המלחמה ועד ימים אלה, זכות גדולה נפלה בחלקנו, זכינו בחיים וזכינו להגיע לחוף מבטחים ועל כן נחוג גם נחוג!" - וכך היה.

אחותי חברה נאום ביידיש, שטרחה עליו חודשים עטרנו את ראשה של סבתנו בזר פרחים והלבשנו אותה בבגדי חג.

בזיכרון הילדות שלי היה זה אירוע כה חוויתי – זוהי חוויה שנצרבה בזיכרוני לנצח.

סבי מת לפני סבתי. אחרי מותו סבתי עברה להתגורר בבית דודתי שגרה מול "תיכון חדש" שם למדתי. כיום הוסב הבניין למוזיאון העיר חיפה.

כל יום עם תום לימודי ביקרתיה ונשקתיה. אני זוכרת כשהייתי שואלת אותה לשלומה הייתה עונה לי ביידיש כמובן "איך לייב דר ווייל", כלומר, אני חיה בינתיים.

תשובתה הייתה כמדקרות חרב בליבי. ידעתי, שמצב בריאותה לא תקין.

היא לא התלוננה אף פעם. בביקורה אצלנו הסתגרה באמבטיה והכינה מנוצות כרית לנו. הייתה עורכת סבב של ביקורים אצל ילדיה, אבל אני משערת, שהפסקת שגרת חייה כמנהלת משק ביתה, למרות האהבה שהרעיפו עליה בכל מקום בו התארכה, קיצרו את ימיה.

היא נפטרה בבית בנה בקריית-חיים, כלתה היא זו שרחצה אותה במו ידיה !

זכורתי, כשאבי חזר בלילה מאוחר, הוא סיפר לנו שהיא עצמה את עיניה רק כשאחרון ילדיה הגיע.

הייתי תלמידת תיכון, מותה הכה בי קשות, האובדן הזה של נפש כה אהובה היה קשה מנשוא.

במפגשים של בני הדודים אנו מעלים את זכרה, מרגישים, שאשרינו שזכינו לחיות במחיצתה.

"תהילה" שלנו היא בבחינת זכות גדולה שנפלה בחלקנו.

קצרה היריעה מהכיל את כל חוויותינו הקשורות בה, אך אני מרגישה שניצוצות מנשמתה זלגו וטפטפו וחדרו אלינו ואל ילדינו ואולי אף לנכדינו...!

אסתרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 47 / ציונות 2013

ציונות

זה לקום בבוקר ולהרגיש

חופשי בארץ

ציונות

זה לכבד את השכן

שאוהב

להתבונן

בנוף האין סופי

של המתרחש

בעולם

ללא הטרדה

ציונות

זה הסכמה

שידליקו את ההחימום

גם בשבת

בשעת הצורך

ציונות

זה לנסוע בשבת

לפתיחת תערוכה

שבפארק התעשיתי

בתפן

ציונות

זה לשהות

בבתי מלון

בצפון ובדרום

מבלי לקחת הלואה

או לטוס

לחוץ לארץ

- 2 -

ציונות

זה לקבל

דעות שונות

מבלי לתייק אותן

ציונות

זה הפנאי

להנות

גם מסטייקים

לא כשרים

ביום העצמאות

ציונות

זה חופש ביטוי

מוחלט

מבלי

הטפת מוסר

ציונות

זה לתת למילה

לצמוח

מבלי להכניס אותה

למדי שמאל או ימין

ציונות

זה להפריד

בין שירה

לבין אמירה פוליטית

כדי

שהארץ תהפוך

למדינה

אסתר צו
בונים חברה ציונית

שנעים לחיות בה

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 48/ עם ריח יין

(ה' באייר תש"ח שלי)

כשאני מגיע ליקב אצלנו, לפני הכניסה לחדר החביות, אני מתחיל להתרגש.

ריחות של יין – של חביות יין – מסחררים את דמיוני עוד יותר משתיית יין.

נכון שמאז ילדותי אהבתי ריחות לחם טרי במאפיה, קפה כשהוא נקלה ונטחן, אפילו ריח חלב טרי כשהוא מורכב על גב ריח של רפת.

יין זו איכות אחרת. לחביות יין בחלל סגור יש ריחות של אגדה, של איים קסומים, חופי דקלים ודשא. טעם נגינת מיתרים שאתה שומע מרחוק ממדורה לילית שסביבה חבוקים סטירים ונימפות – כמדומה לי.

מעולם לא נשביתי בקסמי ריח כמו בראשית הקיץ ההוא ב-ה' באייר תש"ח, כמה דקות לאחר ההכרזה על הקמת המדינה, כשנכנסתי לחנות היינות של הַיִינְפֶּלְדֵּרִים בדיזנגוף.

חנות יין בסגנון של פעם, ללא יינות יבוא יקרים וללא יינות בוטיק, רק כמה מיני ליקרים וקוניאק, הוק ו"אדום עתיק" של כרמל מזרחי, חיקויים דלים של מלגה, טוקאי, פורט ובעיקר חבית יין מתוק לקידוש – סתם יין זול שקוראים לו "יין- מהחבית" ומודדים אותו לפי רבעי-ליטר.

את שידור הרדיו של ההכרזה שמעתי ברדיו של "קפה שטרן" בפינת דיזנגוף, משתי סיבות: ראשית, הרדיו הקטן שלנו מת אחרי כ"ט בנובמבר וטרם הצלחנו לרכוש לו יורש. שנית, אבא חזר בצהרים עם הרובה והקסדה מהעמדות שמול יַאזֹר. הוא הביא לי כמעט עשרים תרמילים של כדורי רובה, שהיינו אוספים. אחר כך שלח אותי, עם בקבוק ריק ומטבע של שילינג, לחנות היינות של לייזר ויינפלדר, לקנות "כמה שיצא בשילינג".

אבא סיפר כי בן גוריון עומד להכריז על הקמת המדינה היהודית וכמו בחג, נחוץ לערוך קידוש ולברך "שהחינו" – לפני שייקחו אותו בטנדר בחזרה לעמדה.

לפני שהלכתי אמרה אמא שקשה לשתות "לחיים" כשאצל השכנים בבית הסמוך, כבר יומיים לא מפסיק הבכי. ידעתי שאצלם, אבא של אליעזר נשרף עם המשאית שלו בדרך לירושלים. כשהיא אמרה את זה, הסתכלה על אבא ויכולתי לראות שהיא מודאגת. אני אמרתי שבכל זאת צריך לשמוח, גם אם הרבה אנשים נהרגו בשביל השמחה הזאת – לא בטוח שאמא השתכנעה.

בינתיים הם נכנסו אל משפחת שרמן לשתות תה ולשמוע את שידור הרדיו אצלם.

עמדתי ליד בית הקפה והקשבתי לבן גוריון מקריא את מגילת העצמאות.

איש אחד שלא הכרתי ישב על המדרכה ובכה. הוא דיבר באידיש ולא כל כך הבנתי, רק את השם "ברגן-בלזן" שכולנו למדנו כבר מזמן.

אנשים על המדרכה ממול מחאו כפים. בבית של עידו, מעבר לפינה, התחיל מישוהו לשיר "האמיני יום יבוא". משאית עברה ועליה שני נערים עם דגל תכלת לבן... ואז נכנסתי לחנות היינות הסמוכה.

החנות הייתה אפלולית, מהמדפים הבריקו עשרות בקבוקים בברק כהה. על השולחן הייתה כוס עם קצת ברנדי בתחתית. בפינה היו שתי חביות, אחת קטנה ואחת גדולה יותר. לייזר, יהודי דתי מזוקן – בעל החנות, לא היה שם; בעצם לא ראיתי שם אף אחד. אבל הריח; הריח מילא את החנות.

בספר אחד קראתי על ריח של יין ישן שמושך אנשים צעירים, מפתה ומשנה אותם. נערים שהופכים לברושים או לאיילים, נערות שזורקות את בגדי המשי והופכות לפרפרים. הייתי עוד ילד ולכן מחוסן ממלכודות של אגדה – לא מפני ריח היין.

התיישבתי על ארגז וחיכיתי שמישהו יבוא, ואז שמעתי רחשים משונים ולחישות מהמחוסן שבירכתי החנות. הלכתי בשקט והצצתי פנימה.

על חבית ישנה של יין ישבה שרה-בלומה, בתו של בעל החנות, נשענת אל הקיר שמאחור. בגדיה היו פרומים ושמלתה מופשלת עד למעלה, ירוק כהה עם רגלים בהירות. ביניהן היו רגליים שזופות ומכנסי חאקי נפולות של חייל אחד שלא הכרתי.

שרה-בלומה חיבקה אותו והשמיעה קול משונה. הוא לחש לה כל מיני מילים שקטות, נדמה לי בפולנית.

ידעתי שהיא יפה ולא שיערתי עד כמה; עוד לא ידעתי אז כמה יופי מתווסף לפניהן של נערות בשעת אהבה.

ריח עדין ושונה של גופים עירומים ועוד משהו שלא הכרתי, נמזג בעדינות והתערבב בריח היין המתוק. נצמדתי למזוזת הפתח, פי ועיניי פעורים.

שרה-בלומה ראתה אותי, דחפה את החייל והתכנסתה במהירות, שמלתה הכבדה גלשה וכיסתה את ירכיה ושוקיה, כמסך בתום המחזה.

צבע היין שמזגה לבקבוק הריק שהבאתי כאילו השתקף בפניה שהסמיקו.

היא מילאה לי 'עד הסוף' ודחתה את ידי עם המטבע המושט לה. "תשאיר אצלך, תקנה לך גלידה" אמרה.

"אני נשבע שלא אספר כלום, לא אגיד לאף אחד" לחשתי והסמקתי כמעט כמוה.

למחרת השכנע בבוקר כבר הייתה אזעקה. ספיטפיירים מצריים זרקו פצצות וניסו לפגוע בתחנת הכוח "רידינג" וב"מחנה יונה". הלכתי עם רמי, החבר שלי, לאסוף רסיסים של פצצות על יד הירקון.

כשחזרנו אמא כעסה עלי. היא שכחה מהר, כי הייתה שוב אזעקה והשכנים מהקומות העליונות ירדו למסדרון הדירה שלנו שהיה המוגן ביותר בבית.

הלימודים בבית הספר נפסקו לגמרי. כל השבוע עזרנו למלא שקי חול ולסדר אותם, כדי להגן על הכניסה לבית. זה היה בדיוק בזמן כי פצצות נפלו על ידנו. כולם אמרו שהמצרים מנסים לפגוע במוסך האוטובוסים של "המעביר" שהיה קרוב, מול קצה הרחוב שלנו.

ואז ראיתי את שרה-בלומה לובשת בגדים שחורים. ארוסה נפל בקרב בנגב. ניסים, השכן שלנו שסיפר על כך, אמר שפגז חודר שריון 'נכנס' בעמדה והרג אותו, יחד עם עוד חבר.

אחר כך סיפרו ששרה-בלומה בהריון, לייזר גרש אותה מהבית, סגר את החנות ועבר לבני ברק. ידעתי אז כי את ריח חנותו ויפי בתו לא אשכח לעולם.

* * *

יותר משנה אחר כך, באמצע ימי ה"צנע" – דווקא כשצריך היה לגזור "נקודות" על כל קניית בגד – פתחו השכנים שלנו מתפרה לבגדי ילדים. תמורת הבטחה של לוח שחמט וכל הכלים, נרתמתי לעזור בהובלה ליפו. סחבנו למכונת בדים, מכשירים, וארגזים מלאים חלקי בגדים שנגזרו ועוד לא נתפרו.

במתפרה החדשה, מלבד זוג הבעלים, הייתה פועלת אחת... שרה-בלומה.

כשנפגשנו נשפך על פניה סומק ונדמה היה לי – רק נדמה – כי אני מריח יין, אבל עד היום אני מחפש את הריח ההוא משם, מירכתי חנות היין.

אני יודע שאיני יכול לשהות בתוך אגדה למעלה מזמן מועט וקצוב.

אני יודע כי חוויות ילדות משחקות בזיכרוני כאגדות עקשניות, אלא שאיני יכול להפסיק לחפש. הרי בכל זאת, במקום שמדינות נולדות הכל יכול לקרות.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 49 / בצלו של עץ רימון

פנחס נולד ביום הראשון שבו דרכה כף רגלם של הוריו על אדמת ארץ ישראל. הם ניבאו לו גדולות –

"בננו יגשים את חלומנו הציוני! הוא ישרת בצבא ויגן על מדינת ישראל, ילמד רפואה ויציל את אזרחיה, יישא אישה ויגדל ילדים עבריים לתפארת!"

אך הגורל הכתיב אחרת. פנחס התגלה כילד חלוש וחולני וגם בלימודים לא הצטיין במיוחד. כשבגר בריאותו הירודה לא אפשרה לו להתגייס לצבא. גם לנסות ולהתקבל לאוניברסיטה לא רצה פנחס, אולי משום שחשש כי הוא עלול להיכשל בלימודיו וכל מאמציו יהיו לשווא. במקום זאת פתח פנחס חנות מכולת בפאתי שכונה ירושלמית שקטה.

החנות הייתה מבנה תכלת קטן ורעוע למדי, אך פנחס הסתפק במועט. על פתחו של המבנה הצל עץ רימון שענפיו הפריעו מעט לנכנסים לחנות. פנחס סירב לכרות את ענפי העץ למרות תלונותיהם של קוניו. בכל בוקר היה מגיע פנחס לפתח חנותו, והעץ היה מחייך אליו ברימוני הארגמן שלו כאומר "בוקר טוב". פנחס היה מחייך בחזרה, שואף לריאותיו את אוויר הבוקר הצח ונכנס לחנות כדי להכינה לקראת יום עבודה ארוך. שעה קלה היה טורח כדי לטאטא את הרצפה, לסדר את המצרכים החדשים על המדפים ולהיפטר מהמצרכים שפג תוקפם. לבסוף, היה פותח את חנותו לרווחה ומקבל כל קונה במאור פנים.

החנות לא הביאה לבעליה רווחים גדולים, הן בגלל הקונים המעטים שהיו פוקדים אותה, והן בגלל נדבנותו הרבה של פנחס. כשלמד להכיר את קוניו, היה מניח להם פנחס לקנות בהקפה. הקונים לא תמיד זכרו להחזיר את הכסף, ופנחס לא הזכיר להם זאת כדי לשמור על כבודם ולא לביישם.

מבין קוניו הקבועים של פנחס בלטה במיוחד גברת לוי. היא התאלמנה מבעלה וטיפלה לבדה בארבעת בניה הקטנים. כסף לא היה לה, והיא הייתה קונה אצל פנחס בהקפה דרך קבע. פנחס לא כעס עליה בשל כך. אדרבה, על כל התנצלויותיה הכנות בדבר העיכוב בתשלום היה עונה: "אין דבר, גברת לוי, תחזירי לי את הכסף בפעם אחרת". לעתים, בייחוד כאשר קנתה גברת לוי מצרכים רבים לכבוד החגים, היה פנחס מסתיר ממנה את חובותיה האמתיים: "על האורז ועל מרק העוף כבר שילמת, גברת לוי, זוכרת?" היה משקר, "נותר רק לשלם על העגבניות".

קונה בולט נוסף היה רמי, סטודנט עסוק שלמד רפואה באוניברסיטה העברית. רמי גר מול חנותו של פנחס ומדי פעם היה נכנס לחנות במהירות, קונה רק את המצרכים הבסיסיים וההכרחיים ביותר וחוזר ללימודיו. פנחס הבין שחיו של סטודנט אינם קלים וכרוכים בהוצאות כספיות רבות, ולכן תמיד נתן לרמי בחינם מצרכים שונים כדי לגוון במעט את ארוחותיו – פעם שקית מלאה בירקות טריים ופעם טבלת שוקולד. פנחס התעלם ממחאותיו הנחרצות של רמי ומניסיונותיו לשלם לו עבור המצרכים: "האם לא לומדים אצלכם שם בפקולטה לרפואה, נהג להתבדח, 'שלא בריא לאכול רק לחם וחביתה?'"

פנחס ידע לסייע גם לקונים שכלל לא הכיר. ביום קיץ לוהט במיוחד, לוהט עד כדי כך שצלו של עץ הרימון לא הקל ולו במעט על החום, הבחין פנחס בחייל העומד בפתח חנותו. קול חבטה נשמע כאשר הוריד החייל את תיקו הגדול לארץ, פתח אותו והחל לחפש בו דבר מה בעצבנות. פנחס ניגש לחייל כדי לברר כיצד יוכל לעזור לו. החייל התנשף ודיבר במהירות – הוא ממנהר מאוד לבסיס, אך שכח לקחת עמו בקבוק מים, וכעת הוא חש ברע בגלל החום ואינו מוצא את ארנקו. החייל היה סמוק פנים ומיזע, ופנחס לא יכול היה שלא להבחין בצלקת גדולה לאורך לחיו. פנחס לא התמהמה. הוא ניגש למקרר, הוציא שני בקבוקי מים גדולים, הניח אותם בשקית ואת השקית הגיש לחייל – "על חשבון הבית", אמר. החייל המצולק ניסה להתנגד למעשה זה, אך פנחס עמד על שלו. וכך, בעודו מניף את

תיקו הכבד בחזרה על כתפיו, הודה החייל האלמוני לפנחס פעמים מספר, נפרד ממנו בלבביות ופנה לדרכו.

— — —

חלפו שלושה עשורים. בריאותו של פנחס הידרדרה יותר ויותר ככל שעברו השנים. בליל חורף סוער במיוחד לא עמד עץ הרימון שליד חנותו של פנחס בפני הרוחות החזקות, גזעו נשבר והעץ נפל וחסם את פתח החנות. באותו הרגע נשם פנחס את נשימתו האחרונה בדירת החדר הקטנה שלו.

הוא נטמן ליד הוריו. קוניו המעטים באו ללוותו בדרכו האחרונה. בלווייתו של פנחס בלטו במיוחד אדם מצולק פנים, קרדילוג וארבעת בניה של גברת לוי המנוחה. הם באו לבכות בקול גדול את האיש שלא זכה לשרת בצבא ההגנה לישראל, לא למד רפואה, לא נשא אישה ולא הותיר אחריו צאצאים.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 50 / חלום ציוני

"אני לא יכולה להאמין שזה מה שאתה מציע" אמרה אמא למר כהן ,

"שאני אפרד מהבן שלי? מי יכסה אותו בלילה? מי יפתח לו את הדלת כשהוא יחזור מפעולת בני עקיבא?
מי יכין לו תה כשהוא חולה?"

אבל מר כהן נציג הסוכנות היהודית מ ישראל המשיך לנאום ולהסביר להורי שפרויקט

"חלום ציוני" יוצא לדרך ובמסגרתו מתגבשת קבוצה של נערים יהודים במטרה לעלות לארץ ישראל וחשוב
שגם אחי סילבן יצטרף לקבוצה אמר בנחרצות..

מר כהן היה איש גבוה רזה, לראשו מגבעת קש והרכיב משקפיים שחורות ובהבעה רצינית הבטיח להורי
שזו תוכנית נהדרת .

הנערים ילמדו באולפן, יקבלו הכשרה מקצועית, יגורו ויעבדו בקיבוץ כך יחסכו כסף לפני הצבא והכי
חשוב אמר מר כהן תוך שהוא מיישר את זקנו האדמדם שכיסה את מחצית פניו

"הם יקבלו חינוך יהודי דתי וערכי"

לאחר התלבטויות רבות החליטו אבא ואמא שלמען ה"חלום הציוני" וחינוך יהודי דתי הם ישלחו את אחי
הבכור ובעתיד נעשה גם אנחנו עליה.

זרם דו כיווני של מכתבים מלאי געגועים החל זורם בין ישראל לטוניס {דרך צרפת}.

מהמכתבים והתמונות ששלח אחי הבנו שהוא השתלב עבד בלול וברפת והצטיין בלימודיו.

בתמונות ראינו כיצד הברט נעלם ובמקום באה כיפה אחר כך לכיפה קטנה ויותר קטנה ולבסוף ראשו היה
גלוי. הבנו שהוא מתרחק מהדת, גם במכתבים הופיעו אזכורים על מסיבות בערבי שבתות ועל יעל
החברה.

"לא ייתכן!" אמרה אמא לאבא:

"שלחנו את הבן שלנו לארץ ישראל כדי שיקבל ערכים יהודיים ולאן הוא מדרדר?

זה "החלום הציוני"? איפה מר כהן שלך? איך העזת להכניס את השקרן המאפיונר הזה לבית שלנו? אנחנו עוזבים הכול ונוסעים לפלסטינה. אני לא מחכה עוד יום אחד כאן".

"קצת סבלנות" ענה אבא "את יודעת שמלחמת ששת הימים לא היטיבה עם היהודים כאן בטוניס. רק אתמול שרפו מוסלמים קיצוניים את בית הכנסת הגדול ומסעדות יהודיות נסגרו".

אמא התעקשה לנסוע ואחי מבלי דעת תמך בה במכתב אופטימי ששלח:

"מעולם לא היה מצבה של ישראל טוב מכפי שהוא היום, המצב הכלכלי נפלא וכך המצב הביטחוני, ירושלים מאוחדת, והכי חשוב אני מתחתן עם יעל, אתם חייבים למצוא דרך להימלט ולהגיע לישראל.

בהתרגשות גדולה רקמה אמא תיק לטלית של החתן ועצבה את שמלת הכלה לכלתה.

כדי לעלות לישראל נאלצנו לוותר על כל רכושנו בטוניס. אולם לבנו היה שלם וגרם אחד של צער לא נותר בלבנו על מה שהותרנו מאחור למען האיחוד ו "החלום הציוני".

לא היה קשה לזהות את סילבן בשדה התעופה, אמא גלגלה קריאות צהלולים והשליכה עליו סוכריות כמו שנוהגים בחתן השמחה. נתלינו שלושתנו על צווארו מחובקים ובוכים מהתרגשות.

דרך מתפתלת בין שדות הובילה לקבוצ, ריח הפרות והרפת עלה באוויר בשעה שנכנסנו דרך שער הקיבוץ הגדרות הצבועים באדום והעצים גבוהי הצמרת השרו רוגע על המקום.

סילבן סיפר לנו בדרך על האידיאל של הקיבוץ והשיתוף המלא בין כל החברים.

נכנסנו לחדר הקטן שהכיל שולחן וארבעה שרפרפים, שתי מיטת סוכנות, פתיליה קטנה ארון בגדים קטן ושן וכמה ספרי טשכניכובסקי וביאליק.

"זה החדר שלכם" אמר סילבן עד שתחליטו היכן לגור."

יעל קבלה את פנינו בחיבוק ונשיקה על המצח וכיבדה אותנו במיץ אשכוליות ועסיס תפוחים. אמא לא התאפקה ומיהרה לפתוח את המזוודות: "תראי את שמלת הכלולות שלך יעל, השמלה הזו עשתה עלייה יחד אתנו במיוחד בשבילך".

ניצוץ של שמחה הבזיק בעיניה של יעל וחיוך חשף שתי גומות חן על לחייה הסמוקות.

אמא חקרה את פניה בהבעה קרה מביטה בה בחשדנות ולאחר שהלכה לחשה לי כמו בסוד שהכלה לא לטעמה "היא שחורה מידי".

"אמא את מגזימה" אמרתי "את ממחרת לשפוט את יודעת אומרים שהצברים שזופים מהשמש והם כמו הסברס קוצניים מבחוץ ומתוקים מבפנים". ציטטתי את מר כהן מנסה להגן על יעל..

ארוחת הערב בחדר האוכל של הקבוץ הייתה עבורנו חוויה מוזרה, הגבינות, הריבות, החלווה, הביצה הקשה החליפו את הממולאים והתבשילים המסורתיים של ארוחת ערב שגרתית בבית בטוניס. הלחם השחור החליף את הבאגט ואת לחמניות הבית והתה החיזור החליף את התה הריחני והכהה שמוגש בליווי נענע ועוגיות שקדים מתובלות בדבש.

חדר האוכל של הקיבוץ לבש חג. מפות לבנות נפרשו על השולחנות שקושטו בעלים ירוקים שנקטפו מהשדות הסמוכים. כולם לבשו חולצות לבנות וכל משפחה קבלה לשולחן בקבוק יין, חבילת מצות והגדת ליל הסדר.

"זו לא ההגדה המסורתית" קבע אבא כשגילה שתוכן ההגדה המונחת על השולחן מספר את הגאולה הציונית עם שירי אביב ולא את הנוסח המסורתי ממצרים.

בעודו ממתין להסברים הגיעו לשולחן סדרני הסדר עם סלסילות מלאות בלחם פרוס.

אבא נשאר פעור פה ונטול צבע, שערותיי סמרו, אמא כמעט שהתעלפה.

לחם על השולחן בליל הסדר? לא! זה לא ייתכן! עזבה את חדר האוכל בהפגנתיות ואנחנו דידינו אחריה וחפויי ראש.

הירח היה רגוע ברקיע וקולה של אמא פילח את שלוות הלילה והחושך שימש מפלט לפניה האדומות מכעס.

"איפה מר כהן שלך? איך העזת להכניס את השקרן הזה לבית שלנו? הוא הבטיח חינוך יהודי וערכי? אני לא מאמינה! מה כאן זה ארץ ישראל? זה החלום הציוני? אין להם אלוהים?

אבא כהרגלו שמר על זכות השתיקה ואורך רוח מאפשר לאמא להוציא את הקיטור.

הרגשתי שהלילה נשבר לרסיסים וכל רסיס פוצע אותי ואת כל אחד מאהוביי.

לא ידעתי במי לתמוך או את מי לעודד קודם.

"אני מצטער אמר סילבן הייתי צריך לגלות רגישות לא התכוונתי שכחתי את כל המנהגים עבר זמן רב וכאן

זה ארץ ישראל אנחנו לא זקוקים למצוות שהיו חשובות בגולה כדי לשרוד אנחנו מגשימים כאן את ה"חלום הציוני". אני מבטיח שבעתיד אגלה יותר רגישות.

הוא חיבק את אמא, את אבא ואותי וביקש שניכנס לחדר האוכל.

"Ce nest Pas possible { זה לא ייתכן } המשיכה אמא למלמל. מחתה את דמעותיה ספק כנועה ספק

מפויסת ונכנסה אתנו לחדר האוכל החגיגי ששירת אביב בקעה ממנו וריח הלחם עדין עמד באוויר.

שבוע לפני מועד החתונה אמא פרסה על המיטה את שמלת הכלה ואמרה ליעל:

"תמדדי את השמלה בבקשה כך שאוכל לעשות השינויים שאת מבקשת שמלת הכלה היא אחת החוויות הכי חשובות בחייה של כל בחורה ואני רוצה שכלתי תהיה מאושרת."

יעל התפשטה לבשה את שמלת הכלה אמא פרצה בצרור צהלולים מסורתיים שהקפצו לחדר את סילבן ואת אבא מהחצר וכולנו רקדנו ודילגנו מסביב לכלה המאושרת.

"השמלה לוחצת לך על המותניים והבטן, צריך לפתוח ולהרחיב." אמרה אמא.

חיוך הבהיק על פניה של יעל, הביטה בסילבן בעיניים נוצצות ואמרה:

"התינוק שלי בפנים כבר גדל.. הוא לוחץ .. "

שקט מוחלט השתרר בחדר, סילבן אחז בידה של יעל והסתכל סביבו בעיניים משוטטות כאסיר המבקש להימלט על נפשו, אבא השתק מוכה תדהמה, חשתי את המתח מתפשט באיברי.

אמא נפלה על המיטה כלא מאמינה למשמע אוזניים. היא צדה את מבטו של אבא, נועצת בו את מבטה ובקול שהרעיד את אמות הספים הפנתה אליו את סופת הזעם שלה:

"איפה מר כהן שלך? איך העזת להכניס את השקרן הזה לבית שלנו? הוא הבטיח חינוך יהודי וערכי? תראה מה נהיה מהבן שלנו? איך נעמוד בפני המשפחה והחברים? מה נספר להם? לזה קוראים 'חלום ציוני'? אנחנו לחתונה הזאת לא נגיע ולא נהיה חלק מהחטא שלכם." גופה רטט מכעס. בקושי משלה ברוחה.

"אמא, אבא, תירגעו בבקשה!" התחננתי עשינו את כל הדרך מטוניס לצרפת ומצרפת לישראל, עזבנו חברים בית, רכוש.. בשביל לברוח ברגע השמחה? בבקשה תפסיקו להיות שיפוטיים, איפה הנדיבות שלכם? מדובר אחרי הכול בנכד שלכם."

"נכדים באים ממקום טהור וקדוש" אמרה אמא "איך? איך הוא מסוגל לזרוק את המורשת שלו?

אם חוקי הקבוץ חשובים לו יותר שיישאר כאן. אנחנו הולכים ולתמיד! תזמיני מיד מונית" הורתה לי.

סילבן ויעל אחזו ידיים ונאלמו דום, אבא הסתגר בשתיקתו שטוף זיעה, לסתו עלתה וירדה,

חזהו התנפח עד שנדמה היה שהוא עומד לפרוץ מתוך מעילו.

הוא התנהל בכבדות לעבר פתח הדלת גומא את המרחק שבינו לבין אמא בפסיעות גדולות, "cest la vie" {אלו החיים} "כל וואחד אושעדו" {כל אחד והמזל שלו} מלמל בשקט ונכנס אחרי אמא למונית שהסיעה אותנו הרחק מהקיבוץ למרכז הארץ.

"אין לנו בן! ואין לנו כלה! ואין לנו נכד!" מיררה אמא כל הדרך "מה הוא מצא בה הבן שלנו? שחורה ודוקרנית כמו הסברס מבפנים ומבחוץ."

החיים בעיירת פיתוח במרכז הארץ גרמו לקשיי הסתגלות וירידה ברמת החיים.

לא הייתה לנו מכונית וגרנו בדירה צפופה, אבא עבד כאיש תחזוקה בבית ספר ונשאר מתוסכל בשקט האופייני לו ואני נאלצתי לעבוד במשק בית כדי לממן את לימודי לעריכת דין.

אמא נותרה מרירה ובלתי מפויסת, גם כשנולדה ליעל וסילבן תינוקת שנייה אמא לא הסירה את החרם על הקיבוץ והמשיכה להתכחש לבנה ולמשפחתו.

החיים בישראל שינו אותה היא הפכה להיות מרירה ואבדה את שמחת החיים שהייתה בה כל השנים, כל הזמן חיפשה סיבות לויכוחים וקיטורים שהתישו אותנו.

"למה את לא מתחתנת?" הפצירה בי יום אחד ללא שום התראה, "את חושבת רק על בגדים ובילויים ולימודים, מה איתי? אני מזדקנת, אני רוצה לראות את הנכדים שלי".

"יש לך שני נכדים מקסימים בקיבוץ אמא, הזמן יקר וחולף את מבזבזת אותו.

עוד לא מאוחר למחול ולאחות את הקרע."

"לא! לא! אין סליחה ואין כפרה על החרפה, אני מחקתי אותם כמו שמחקתי את מר כהן המפאיניק השקרן הזה הוא וה'חלום הציוני שלו' יש לי רק בת אחת, תזדווי להתחתן ולמלא את הבית בנכדים". אבא ואני נהגנו להיעלם מידי פעם ליממה שלמה ואמא מעולם לא שאלה לאן נעלמנו.

אני חושבת שהיא ידעה שאנחנו מסתירים ממנה את העובדה שאנחנו נוסעים לבקר את האחיינים שלי בקיבוץ, היא נהגה למלא את הארונות בממתקים וצעצועים ומעולם לא שאלה לאן הם נעלמו. עשתה כלא מבינה נהנית מהשמחה הגנובה ודרכנו טועמת מעט מהאושר כאדם המלקק את צנצנת הדבש ולא מגיע לדבש עצמו.

היא הייתה הסברה האמיתי קשה מבחוץ ורכה מפנים.

השנים לא היטיבו עמה, קמטים נחרצו בפניה, צמצמו אותם לכדי חציים והכפילו את גילה, הבריאות שלה הידרדרה כליותיה נפגעו ואנקות הכאב שלה נישאו בחלל הבית

"חייבים למצוא דחוף תורם לכליה" אמרו הרופאים.

"על פי חוק מותר לקבל כליה מאדם חי רק אם הוא קרוב משפחה" הסבירה לי האחות המתאמת את ההשתלות. מיהרתי לרשום את אמא לתור ובמשך חודש ביליתי בנסיעות אל בני המשפחה כדי לשכנע אותם לנסוע לבית החולים ולהיבדק.

המתנו שבועות וחודשים ואמא המשיכה לסבול כשאבא ואני ממתינים בייאוש לישועה עד שיום אחד הגיע הרגע הגדול והתבשרנו באמצעות מכתב רשום שהגיע מבית חולים בלינסון ובו לוח זמנים מפורט על מועד הניתוח להשתלת הכליה לאמא חתום ע"י ד"ר ברונו.

"מי התורם?" שאלה אמא בהתרגשות כשהגענו לבית חולים, "אסור לי לומר" ענתה פקידת הקבלה, "אם הניתוח יצליח ושני הצדדים יסכימו להיפגש נתאם את הפגישה ביניכם."

אמא פקחה את עיניה בבית חולים כולנו היינו סביבה. היא התאוששה בהדרגה הכליה תפקדה מצוין, הרופא היה אופטימי ולאחר חודש בישר לנו שהכול תקין.

למסיבת ההודיה להחלמתה אמא ביקשה להזמין לסעודה את התורם/ת כדי להודות לו על החסד וצפתה בכיליון עיניים לרגע בו תפגוש את האדם שהעניק לה חיים במתנה.

בערב המסיבה בזמן שהאורחים התחילו למלא את אולם בית הכנסת בו נערכה המסיבה נעצרה מונית לפני השער וממנה יצאו סילבן ויעל עם הנכדים .

"מה הם עושים כאן?" שאלה אמא. "למה הזמנתם אותם? למה לקלקל לי את השמחה?"

סילבן התקרב ויעל והנכדים נשארו מאחור ליד המונית, הוא חיבק את אמא ואמר לה בשקט:

"אמא יעל היא התורמת ועכשיו אתן מחוברות בקשר דם"

אמא התמוטטה.. התכווצה נשמה עמוק, עוויות נראו בפניה, פיה היה חסום ויבש, פניה החווירו, ראשה נטוי היה מטה וכתפיה שמוטות, עיניה התגלגלו כלפי מעלה, פחדתי שהיא הולכת למות, לא! אלוהים! אל תעשה זאת עכשיו! התפללתי בליבי. ד"ר ברונו המנתח שהיה בין המוזמנים מיהר לטפל בה, בדק לחץ דם, דופק, חום, הוא הרגיע אותנו שהכול בסדר ושזה מצב טבעי של לחץ והתרגשות גדולה.

"סילבן יש לך אישה צדקת" אמרה אמא כשהתאוששה מההלם

"אהבת האדם אצלה קודמת לכול".

היא חיבקה את יעל הצמידה אותה אל חיקה, אל ליבה, אל כלייתה התאומה, דמעות של אושר שטפו את מורד פניה וגל של התרגשות גאה בקרב כל החוגגים.

"דוקטור, אתה שליח האל, אתה מלאך בדמות אדם" אמרה אמא,

"אני רוצה שתבטיח לי שגם כלתי הטובה הנדיבה תהיה בסדר".

דוקטור ברונו חיך בסיפוק ואמר: "שתיכן תהיינה בסדר גמור אני מבטיח בתנאי שתאפשרי לי לצאת לארוחת ערב עם בתך המקסימה. דעי לך שהיא זו שניהלה את כל העניינים מאחורי הקלעים". "...ואז שלח אלי מבט קטן ואינטימי, היה משהו כנה במבט ששלח בי שגרם לי להסמיק, שמעתי את הלמות ליבי, הרגשתי שהעולם עצר את נשימתו,

כנראה ש"האושר בוחר באנשים שמוכנים לקראתו" כך היה כתוב ברומן האחרון שקראתי.

"תנסה לאתר את מר כהן עכשיו" צוותא אמא

"ותביא אותו למסיבה אפילו במונית ספיישל אני רוצה שגם הוא יהיה נוכח בחגיגה הזאת."

"לחמי שוק, שוק" {הגוף שלי מצומרר} אמר אבא בתחושת רווחה וחיוך גדול התפשט על פניו ומלמל לעצמו "אלה ימות המשיח" "זה החלום הציוני" בהתגלמותו..

אם תרצו
בונים חברה ציונית

סיפור 51 / "שמלת הכלה" הגרסה החדשה

כשסבתא שלי נפטרה אמא אספה את כל המשפחה הוציאה מעטפה מכיסה, קראה מה שהיה כתוב על גב המעטפה :

"אני מבקשת שתקראו את המכתב לפני ההלוויה שלי"

אחר כך פתחה את המעטפה הוציאה שני עמודים דהויים מיושן והחלה לקרא בפנינו את

שסבתא כתבה כשנפגשנו בפעם משהו מנגב את דמעותיו אמא נעצרת מקנחת האף מנגבת דמעה וממשיכה לקרא.

מוריס קראו לו..ואני קראתי לו "מורי" הוא היה גדול ממני בעשר שנים וממנו למדתי על העולם ועל חז"ל, כל מילה ומשפט שיצאו מפיו נטפו כמו מרגליות בשדה פורח והמיסו את חושיי. במחיצתו חשתי מוגנת ואהובה כמו נסיכה.

"אני אחכה לך נסיכה" נהג לומר לי בכל פעם שנפגשנו.

"אני אגדל מהר יותר מכפי שאתה חושב" השבתי בביישנות.

"בזמן שתגדלי ותלמדי אני אעבוד כדי שאוכל לשלם את המוהר עבורך את ראויה לכל סכום"

נהג לומר מבלי שחש את הרעד שחלף בגופי כשדיבר וליטף את שערי.

אנחנו נתחתן ונעלה לארץ ישראל שם נקים משפחה היה אומר לי בעיניים נוצצות.

כשהורי גילו שאני נפגשת עם מורי ספרו לי שאני מיועדת לויקטור בן דודי ושסור לי להיפגש עם מוריס.

"אבל אני אוהבת את מורי" מחיתי, "הוא כבר עובד בשביל המוהר ואני לא רוצה אף אחד אחר

אנחנו רוצים לעלות לארץ ישראל אחרי שנתחתן זה החלום שלך" ויצאתי מהבית בטריקת דלת.

אבא רץ אחרי תפס אותי ביד והכניס אותי הביתה.

"זו הפעם האחרונה שאת מתחצפת לאבא שלך זה התפקיד שלי לקבוע מי יהיה החתן שלך ומתי עולים לפלסטינה ויותר איני רוצה לשמוע שאת נפגשת עם מוריס וזהו!

" אבל" ניסיתי להתגונן.. "אין אבל"! קבע אבא בהחלטיות "יותר לא מדברים על זה".

שבועות לא יכולתי להירדם לא אכלתי לא שתיתי ובעיקר שתקתי עד שאבא ואמא החליטו להוציא מתוכי את הדיבוק שנקרא מוריס באמצעות טקס שנקרא "סטנבל".

השכנה פורטונה בת ה-80 התנדבה לנהל את הטקס. היא הניחה מיכל ענק במרכז הפטיו מילאה אותו בקטורת והבעירה אותו. המקוננות ישבו על הרצפה מסביב שרו פייטו וקננו תוך שהם מבקשות מהשדים והרוחות להסיר ממני את הכישוף שדבק בנפשי.

"קומי" אמרה לי פורטונה ומשכה אותי בשתי ידיה..

"קומי והסתובבי שבע פעמים סביב הקטורת כדי שהדיבוק יסתלק מגופך"

היא גררה אותי מסביב למיכל הקטורת וקולותיהן של הנשים המקוננות חלחלו לראשי עד שקול גדול בקע מתוכי והתחלתי לצרוח לרוץ.. ליפול לקום.. לבכות בקול גדול.. חושיי התערפלו ולא ידעתי להבחין בין הקולות שלי לקולותיהן של המקוננות.

עיני בערו מעשן הקטורת ראשי הסתחרר מהריח המשכר שעמד באוויר נפלתי ארצה מייללת ובוכה.

"יופי יופי" קראה פורטונה "תוציאי את כל השדים והרוחות מתוכך, תתנקי מהדיבוק כדי שתוכלי להתחתן עם ויקטור החתן היפה שלך".

חזרה על דבריה שוב ושוב, הטיפה הסבירה נאמה דברה ודברה עד כי נפשי בקשה שתבלע היא בתוך הר המילים והדברים שיצאו מפיה ונבחו בעשן הקטורת.

הטקס נמשך עד שהקפתי שבע פעמים את המעגל תוך שאני נופלת וקמה בוכה צורחת כואבת וכמעט מעולפת.

בסיום טקס ה"סטנבל" כל המשתתפות נכנסו לבית הורי התיישבו סביב השולחן ערוך מכל טוב ואותי הושיבו בראש השולחן.

אם החתן {דודתי} העניקה לי סלסלה עם כותונת לבנה רקומה, נעלי בית, בושם, אודם, ופודרה ובאריזה מיוחדת מסרה לי את שמלת הכלה.

"הנה שמלת הכלה שלך" אמרה "היא עוברת מדור לדור ואת צריכה לשמור על הטוהר שלה לא להראות אותה לאיש עד החופה ומרגע זה את מוציאה מראשך את מוריס זהו נגמר יצא השד"

ודעי לך שהדיבוק מסתובב עם השדים ואם תפגשי עם מוריס תגרמי לכך שיתרחש אסון במשפחה" הוסיפה פורטונה.

המקוננות ציהללו צהלולים ארוכים ומסיבת האירוסין החלה ואני חשבתי רק על דבר אחד מה יהיה עם מוריס אהובי.

באותו ערב לא יכולתי להירדם, מצד אחד השתכנעתי שליבי טוהר כדי להתחיל חיים חדשים עם החתן המיועד אולם מצד שני חשתי מחויבות להיפגש עם מוריס כדי להיפרד ממנו ולספר לו את אשר אירע, למחורת מצאתי תירוץ לצאת מהבית ונפגשנו בחשאי.

עמדתי מול אהובי רועדת כולי עד שאזרתי אומץ לספר לו את שאירע.

זעקה יצאה מפיו לא!לא!

"אני מצטערת" אמרתי לאהוב ילדוטי ונעוריי,

"לו ידעתי מה היו התוכניות של הוריי לא הייתי נפגשת אתך ולא הייתי מטפחת בנו תקוות שווא"

מוריס סירב לשמוע ובקול מתחנן בקש: "לא! לא! את חייבת להילחם, בואי נברח ניסע מכאן נתחיל חיים חדשים במקום אחר."

"אני לא יכולה אסור לי " בכינו שנינו

נשקתי למוריס במצחו הוא לפת את ראשי ואני רציתי להישאר ככה לעולמים אבל אסור לי אז ניתקתי ממנו וברחתי כל עוד נפשי בי.

הגעתי הביתה מבוהלת ומבולבלת עליתי לחדרי הוצאתי את שמלת הכלה הצמדתי אותה על גופי ועמדתי מול המראה והדמעות זרמו ללא שליטה.

דמיינתי לעצמי כיצד אצעד לחופה לבושה בשמלה, מבעד למראה ניצבה דמותו של ויקטור ואחר כך של מוריס וכך הן התחלפו זו אחר זו וגל של חום שטף אותי וערפל את חושי.

הרהורים עלו בראשי "אולי אברח עם השמלה..אולי מוריס צודק ואסור לי לוותר"

אולי נתחתן בסתר ונברח לארץ ישראל המובטחת.

אבל שוב הדהד בראשי קולה של פורטונה הזקנה:

"אסון גדול יתרחש במשפחה אם תפגשי עם מוריס"

ואז אמא נכנסה לחדר נעמדה דום לכמה שניות שחררה צעקה מגרונה:

"תורידי מיד את השמלה את לא מבינה שזה מביא מזל רע ללבוש את השמלה לפני החופה"

צעקותיה של אמא התערבבו עם הצעקות שבקעו מן הקומה הראשונה.

היו אלה הגרמנים אשר פלשו לטוניס ובחרו דווקא בבית שלנו להפוך אותו למפקדה,

השליכו את כל החפצים שלנו לחצר וציוו שנעזוב מיד את הבית ללא רכוש.

לאחר שנזרקנו מהבית כתבה סבתא, פשטתי מעלי את שמלת הכלה קיפלתי אותה מלא קיפולים.

ועליתי על העגלה שהורי שכרו.

כך התרחקנו מהבית וממוריס אהובי.

בלילה כאשר עצרנו כדי לנוח מהדרך התלולה, העגלון הארוך ברח בחסות החשיכה עם הכסף עם התכשיטים אבל הכי גרוע גם את שמלת הכלה הוא גנב.

אלוהים! אסור היה לי למדוד את השמלה! אסור היה לי להיפגש עם מוריס ולהרהר בכלל באפשרות לברוח אתו, כמה שאמא צדקה זה הביא מזל רע חשבתי בליבי.

אבל אחי הבכור בנימין, הצדיק הגיבור, לא וויתר לעגלון המושחת, רדף אחריו עד שהשיג אותו וכעבור שעותיים חזר פצוע, מדמם, צולע, אבל שמלת הכלה הייתה בידיו.

אמא שהייתה תמיד צנועה ומעולם לא חשפה חלק מגופה קרעה את תחתית שמלתה ובעזרת רצועת הבד משובל השמלה הפרחונית חבשה את רגלו המדממת של בנימין.

זו הייתה הפעם הראשונה שרגליה הלבנות נגלו לעינינו, הבטתי בה וכל כך אהבתי אותה.. הבטתי באחי בנימין המדמם והכואב וחיבקתי אותו חזק.

זו הייתה גם הפעם הראשונה שראיתי את אבא בוכה, הוא פרס את הגרביים שלו הוציא מהם את החוטים ובעזרתם קשר והידק את החבישה כדי לעצור את הדימום.

המשכנו ללכת רעבים צמאים בקור המקפיא עם שמונת האחים הקטנים שלי עד שהגענו מותשים לבית משפחת החתן בעיר נבל שבמערב טוניסיה שם קרס אחי בנימין ומת מפצעיו.

אבל נפל על שתי המשפחות ואני התייסרתי אלוהים! איך? איך? אחי נהרג על מזבח שמלת הכלה שלי והכול בגללי, אסור היה לי למדוד את השמלה ולהיפגש עם מוריס.. ולהרהר על בריחה אתו אני זו שהרגתי את אחי, אני רוצחת! הבאתי אסון על משפחתי.

רגשות אשם הציפו אותי ולא רציתי להתחתן.

"חתונה לא מבטלים נחכה חודש ונערוך חופה צנועה" אמר אבא.

עכשיו הרגשתי שאני חייבת להישמע למה שאבא אומר פן יקרה אסון נוסף .

לאחר חודש נערכה חופה קטנה...צנועה ואני סירבתי בתוקף ללבוש את שמלת הכלה.

לא הייתי מסוגלת להביט או לגעת בשמלה שהביאה אסון על המשפחה ועל אחי האהוב.

מאז בכל שנה באזכרה של אחי בנימין נהגתי להיכנס לחדר ולנעול את הדלת.

הוצאתי את השמלה מתוך שקית הרקומה שבה היו מונחים הטלית והתפילין של אחי בנימין, עמדתי מול הראי כאשר שמלת הכלה פרושה על גופי ודמיינתי את בנימין עטוף בטלית ומלווה אותי לחופה.

"בקשתי האחרונה היא להיקבר עם שמלת הכלה והטלית של בנימין."

סיימה סבתא את מכתבה.

אמא קפלה את המכתב הכניסה אותו לארנקה כמו ששומרים על קמע התחבקנו כולנו ואבא החל בסידורי הלוויה.

כיוון שע"פ מנהג היהודים לא נהוג לקבור מתים עם בגדיהם הנחנו את ההינומה על גופתה של סבתא כשהיא מכסה את פניה.

הגברים נשאו את האלונקה לקבר הטרי ובמקהלה שרו את הפיוט המסורתי

"אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה, בטח בה לב בעלה, ושלל לא יחסר, גמלה טוב ולא רע" כל פסוק שנאמר כמו סרק את גופי במסרקות הברזל.

הנחתי אבן על החול התחוח והרהרתי בתוכי איך זה **"שאדם חי בין חיתוליו לתכריכיו"**

אבל חייה של סבתא הצטמצמו בין אחיה בנימין לשמלת הכלה.

ביום הזיכרון של סבתא עליתי לחדר של אמא הוצאתי מהארון את השקית הרקומה שם מונחים היו הטלית והציצית ושמלת הכלה של סבתא. עמדתי מול המראה נרגשת וסמוקה ומדדתי את השמלה הכלה המקוללת.

לפתע אימא נכנסה ואמרה:

איזה יופי! איך את מרגשת אותי, זה יפה לך! זה הולם אותך! את ממש דומה לסבתא שלך היפה והטובה
ואת יודעת מה? השמלה הזאת כבר לא מקוללת .. סבתא שלך שלמה את המחיר ובכך הסירה את הקללה
ורק ברכה שורה עכשיו על השמלה

ברכתה של סבתא שלך האהובה.

אני לעומת סבתא צעדתי לחופה עם בחיר כשהטלית של דוד בנימין פרוסה מעלינו.

הרמתי את עיני למעלה ונדמה היה שאני רואה את סבתא ודוד בנימין נישאים על קשת בענן, לבושים
בתכלת וארגמן מחייכים אלי ואומרים:

"אשרך שאת זוכה לבנות בית בארץ ישראל ואשרך שזכית ללבוש את שמלת הכלה"

אסתריצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 52 / עיישה ומאשה ומה שהיה

בעיירה "קדימה" בה גדלתי היו שני אזורים השיכון והכפר,

בדרום העיירה היה ממוקם השיכון שהתפתח ממעברה לצריפים ומצריפים לשיכון ומשיכון לשיקום שכונות.

בשיכון גרו כל העולים שעלו מרצות ערב מה שנקרא בפי כולם "המזרחיים"

התימנים והטריפוליטניים, המרוקאיים והתוניסאים, העיראקים והפרסים, הכורדים ואפילו הודים.

שרעבי ויפת ודהרי, בוסקילה דנינו ודהן, גולבארי מורבטי ואהרוני, כדורי עבודי ורמזי, פיטוסי בלאי כלפו ועוד איזה טצ'צו.

צפון העיירה היה ממוקם "בכפר" שם התגוררו כל העולים שעלו מארצות אירופה "הווזוזים" קראנו להם, אז לא אמרו רומנים או הונגרים או פולניים הם היו פשוט ה"אשכנזים" נקודה! שפירא ורזניק, אורלנד ושטיין, לייבוביץ ורבינוביץ קלמנוביץ' ועוד איזה קליין או שוורץ.

רוב הילדים של עדות המזרח למדו בבית הספר הדתי וילדי הכפר למדו בבית הספר הממלכתי.

האמהות הספרדיות עבדו בבתים של הגבירות האשכנזיות והגברים עבדו בחקלאות בשטחים של האדונים האשכנזים או בפרדסים הסמוכים.

כשגדלנו והפכנו לנערים ונערות התחילו בני הנוער האשכנזים לבקר אצלנו בשיכון.

הם התארחו בבתים שלנו נהנו מהמלווח, הקוסקוס, האחריימי והקובות.

יחד נהנינו מהמוסיקה שהבאנו מהבית, הוצאנו דרבוקות וגיטרות ישבנו בספסלים הסמוכים למעקה של השכונה בשיכון וסלסלנו במלוא גרוננו.

מבלי שים לב ארל'ה התאהב בז'קלין, ציפי התאהבה במוריס, סילבי התאהבה ביוסקה.

ההורים האשכנזים ראו, עקמו את האף ושתקו. כל עוד אנחנו נהנים ביחד זה בסדר, כך הם חשבו.. אבל טבעת? חס וחלילה, זה רק לבן או בת זוג אשכנזי, הם לא אמרו את זה במפורש כן? אבל זה היה תלוי באוויר.

עובדה! כשהחברה שלי עיישה הבת של סאלח התאהבה באריק הבן של מאשה וסאשה והחליטו להתחתן השמועה התפשטה בכל המושבה ומלחמת גוג ומגוג פרצה בין השיכון לכפר. ההורים אסרו על הצעירים להיפגש, נגמרו החינגות של אנריקו מסיאס ופריד אל אטרש, הנשים מהשיכון פוטרן ממשרותיהן וכך גם האבות, אפילו באוטובוס האשכנזים לא ישבו על יד הספרדים שמה תידבק בהם הקללה.

"אין לך עיניים?" שאלו ההורים את אריק

"למה שלא תתמקד בבנות הכפר? הן יפות מלומדות ותרבותיות.

מה נדבקת לעיישה הפרימיטיבית הזאת וחסרת ההשכלה? איזה שם זה עיישה? אין לך בושה? הנישואין האלה לא יחזיקו מעמד אתם פשוט לא באותה רמה".
"אבא! אמא! תרגעו בבקשה! השיב אריק להוריו.

"עיישה זה כמו מאשה או גרישה, למה זה שונה? עיישה בחורה טובה וחכמה, היא לא אשמה שהיא לא הלכה ללמוד למרות שהיא מאוד רצתה.

יש לה תשעה אחים קטנים וסאלח אבא שלה לא יכול לפרנס לבד היא חייבת לעזור. חוץ מזה היא הולכת ללמוד בערב ספרות כדי שיהיה לה מקצוע."

מאשה התנשפה, בקושי נשמה, "איך אתה מדבר? איזה מן מקצוע זה ספרות?

מה...? אתה תהיה רופא והיא ספרית? ככה גדלנו אותך? נתנו לך את הנשמה,

חסכנו לך כסף לחתונה, קנינו לך בית ואתה רוצה להביא את השלוחית הזאת

מהשיכון שלא מבינה כלום בתרבות. מה יגידו עלינו בכפר? אההה? אהה?"

אריק לא וויתר "תקשיבו לי"! הוא אמר בנחרצות להוריו

"עיישה לא שלוחית ויש לה כבוד ומעמד בשכונה שלה. ובניגוד למה שאתם

אומרים, יש להם תרבות ויש להם חינוך וערכים, אתם צריכים לראות בערב שבת

כולם יושבים סביב השולחן ונרות דולקים, ריח החלות מציף את כל הבית, אבא

שלה מקדש ואמא שלה מכינה מטעמים כיד המלך, למרות שאין להם כסף השולחן

מפואר וחגיגי, כולם לבושים בלבן, שרים שמחים מלוכדים.

את יודעת מה אמא? פנה אריק לאמו ואמר:

"כזה בית אני רוצה שיהיה לי עם עיישה"

"איך אתה מדבר? לא יקום ולא יהיה! אני לא מאמינה שזה הבן שלנו"

סאשה היה מתוח ועצבני, עישן סיגר אחד אחרי השני.. מתנשף כל הזמן מחפש את

מילות הקסם שיעצרו את האסון הנורא שפקד את בנו.

ואז אריק שוב לקח נשימה וזרק א הפצצה לאוויר:

"בעוד שישה חודשים אני מסיים את שרות הקבע שלי ואנחנו מתחתנים נקודה!

ואני רוצה שתהיו שותפים לשמחה שלי ושתקבלו את עיישה כבת משפחה".

שקט השתרר דממה... ואז..נקישה על הדלת ניפצה את השקט..

סאשה פתח את הדלת ונציג מהצבא הגיע לאסוף את אריק עם שאר החיילים שהיו

באותה עת בחופשה סדירה.

מלחמת ששת הימים שטפה את הארץ, כולם התגודדו בבתי הקפה ובמועדונים
מרותקים למקלט הרדיו הקטן ולחדשות שבשרו על ניצחון חיילי צה"ל בכל
החזיתות לצד האבדות בקרבות הקשים.

מאשה אמא של אריק הייתה מתוחה.

"הבן היחיד שלי משרת בצנחנים" אמרה ושום מידע לא מגיע ממנו אילו רק יכולנו
להקשיב לו אמרה לסאשה בעלה בקול חנוק,

אילו רק יכולנו לשלוח אותו לחזית בהרגשה טובה יותר..

כל אותם הימים היא ישבה על הכורסא שליד החלון מצפה לבואו של אריק,
בנה יחידה ואז שוב אותה דפיקה בדלת שניפצה את בכייה.

שלושה קציני צה"ל מלווים ברופא הקדירו את פני השמש והביאו את הבשורה
המרה. אריק הבן היחיד המוצלח האהוב נהרג בקרב על ירושלים.

אבל נפל על המושבה בשיכון ובכפר.

בית העלמין הקטן היה צפוף מלהכיל את כולם ובשעה שסאשה קרא קדיש על בנו
היחיד נדמה היה שגם העצים בוכים.

"הוא רצה שנהיה שותפים לשמחה שלו" מיררה מאשה על הקבר ואנחנו כאן
קוברים את הבן יחיד שלנו"

כשהקהל התפזר ליוויתי את עיישה לקבר.

קולה קרע את שתיקת המתים, בכיתי יחד איתה משתתפת בצערה ומנסה להרגיעה.

קר היה בחוץ, הרוח יללה הצליפה וחבטה על הקבר הטרי כאילו מחתה על עוול שנעשה.

עיישה, אמרתי לה: "את חייבת לכבד את הוריו של אריק ולהגיע לניחום אבלים, אני אלווה אותך, אהיה אתך".

"לא!" הגיבה עיישה בהחלטיות "הם לא כיבדו את הקשר שלנו, הם חשבו שאני לא מספיק טובה לבן שלהם פרימיטיבית ושלוחית מהשיכון הם קראו לי ואני טמנתי את העלבון עמוק בלב, אני לא אלך לשם אני נשארת כאן ליד אריק אהובי."

בשבועות הבאים היא המשיכה לפקוד את הקבר ולא הפסיקה להתאבל..

"די" אמרתי לה, "די! את חייבת להתגבר את מזיקה לעצמך ולתינוק שבבטן שלך.

"אל תזכירי את זה בבקשה" צרחה עלי,

"הגיע הזמן שתחליטי מה את עושה עם ההיריון הזה" אמרתי

"עוד מעט הבטן תגדל ולא תוכלי להסתיר את זה יותר".

"אני לא יודעת מה לעשות איך להנחית מכה כזאת על ההורים שלי, מה יגידו השכנים ? המשפחה ? איך אבצע הפלה איך ? זה הילד של אריק אהובי אולי אלוהים רצה להשאיר לי זיכרון מה אני יודעת ?

היא נקרעה בין פרי אהבתה לבין הבושה.

גם אני נקרעתי בין הרצון לשמור את סודה לבין הרצון לעזור לה.

החלטתי לפעול! הלכתי לביתם של ההורים של אריק וספרתי להם על ההיריון של עיישה ועל ההתלבטויות שלה לבצע הפלה.

"הפלה" ? אמרה מאשה בשטף של דמעות שפרץ ושטף את מורד פניה.

"לרצוח את הנכד שלי?" "לא! לא יכול להיות...רק לא זה"

"היא גם פוחדת לספר להורים שלה" הוספתי

"הם יש להם דעות קדומות"

"את יודעת" אמרה לי מאשה:

"אלוהים שלח אותך אלי.. היום בבוקר חלמתי שאריק בא הביתה עם המדים ואמר

לי אמא, "אני חוזר הביתה אני רוצה שתביאי את עיישה לבית שלנו"

והנה עכשיו את באה עם הסיפור של ההיריון"

היא נגבה את הדמעות שלה.. מזגתי לה מים מהכד שהיה מונח על השולחן והיא

לגמה לגימות קטנות ומלמלה בפנים מאירות ובוכיות

"זה אריק בבטן שלה אני כבר מרגישה שהוא חוזר הביתה."

"איפה? איפה עיישה עכשיו? אני אלך לדבר אתה אפצה אותה על כל העלבון."

"אני חושבת שהיא בבית הקברות היא מבלה שם ימים שלמים" אמרתי.

קולה של עיישה הדהד בין בתי המתים בבית העלמין

"אריק! אריק! תקום! תתעורר!" דפקה על הקבר "תגיד לי מה לעשות?"

איך לפעול? איך אני יכולה להרוג את פרי בטני את פרי אהבתנו?"

לפתע חשה ביד אווזת בכתפה ומושכת אותה לאחור רעד חלף בגבה, הסתובבה

וראתה את מאשה אמא של אריק היא שלחה אליה מבט תמוה והביטה בה

בחשדנות לא הוציאה הגה מפיה.

"ספרי לי מה קורה אני חשה שמהו כבד רובץ על לבך"

אמרה מאשה בקול מלטף לעיישה.

עיישה פרצה בבכי חשה במערבולת שמטלטלת אותה בין ייאוש לתקווה וניצוץ של הקלה הבזיק בפניה הישרה מבט אל מאשה הניחה את ידה על בטנה כאילו מצביעה על צרתה.

עיניה של מאשה נצצו כאילו לראשונה שהיא רואה את עיישה אהובת בנה. היא הביטה בתלתלים השחורים שעטרו את ראשה בריסיה הלחים שהדמעות נתלו בם וליבה נתמלא באהבה.

בפעם הראשונה מאז שאריק נהרג חשה שדמעות של אושר פרצו ממנה. היא הצמידה את עיישה אל חיקה והצטמררה תחת מגעה.

"אל תדאגי עיישה אנחנו נתמוך בך סאשה ואני נדבר עם הוריק נסביר להם שלא יחסר לך דבר לא לך ולא לילד שיולד זאת אומרת לנכד שלנו ו.. של ההורים שלך, עכשיו את בת משפחה שלנו כמו שאריק רצה..."

היא אחזה בשתי ידיה הביטה בה ואמרה:

"את יודעת הוא הודיע לי בחלום שהוא מגיע אני כבר יודעת שיש לך בן בבטן, זה אריק הילד הקטן שלי חוזר הביתה וגם את באה אלינו את תהיי המלכה שלנו."

מלמלה בקול חרישי ונרגש כמו קסם שפורח באוויר ועיישה הרגישה איך תחושת העלבון מפנה את מקומה לקשר חדש שנטען בתוכה עמוק, אותה אישה שעד עתה הייתה לה זרה ומנוכרת פתחה את שערי ליבה, את ביתה, את הונה, את כולה, כדי לזכות בנכד שלעולם לא יראה את אביו אבל יזכה במשפחה שתתלכד למענו.

"אלוקים פתח לי דלת" מלמלה לעצמה "ואני בוחרת להיכנס פנימה."

נזכרה שתמיד אריק נהג לומר "אל תדאגי הכול יהיה בסדר בכל קושי יש הזדמנות".
אז הנה ההזדמנות שלי חשבה בליבה לא אאפשר לה לחמוק.

היא פרשה את שתי ידיה ואספה אליה מחובקות עזבו את בית הקברות אל האור
שבצבץ מבטנה הקטנה.

ביום שנערכה ברית המילה לאריק הקטן המושבה קדימה צהלה ושמחה.
כל החברים ובני משפחה מהכפר והשיכון נאספו בחצר של סאשה ומאשה לחגוג
את השמחה הגדולה.
מגשים ענקיים של קובות וגילפטיעפיש הוגשו ברוחב לב לכל המשתתפים וערק
נשפך כיד המלך.
אביו של אריק החזיק את התינוק על ברכיו עיניו מוצפות בדמעה וכאשר המוהל
קרא בקול "ויקרא שמו בישראל".....עיישה ומאשה ענו כמקהלה
"אריק" "אריק"

"אריה בן אריה זה הקטן גדול יהיה". השלים המוהל את קריאתו הנרגשת.

סיים את מלאכת הברית שנכרתה תרתי משמע הרים כוסית ואמר:

לחיי אריק הקטן, לחיי השיכון והכפר, לחיי עיישה ומאשה ומה שהיה!

אספה ציונית
בונים חברה ציונית

דודה אסתר הייתה מושא הערצתי כל הימים.
הייתי נושאת אליה עיניים ומביטה בה, כה יפה
ומטופחת הייתה, למרות מחלת האסטמה ממנה
סבלה כל ימיה.

דודתי נדרסה בתאונת דרכים עת חצתה כביש
במעבר חצייה. נהג פזיז דרס אותה, הניח אותה
בפתח בית החולים ונמלט מהמקום.

את סיפור "השידוך" ששבה את לבי, שמעתי
דווקא ב"שבעה". סיפר אותו מורי זכריה דמארי,
שהיה שכן של משפחת סיאני עוד בדמאר
(שבתימן) ועלה עמם ארצה.

"רעיי היקרים", פתח ואמר, "אין מילים בפי לתאר
אלו תלאות עברנו בדרך לציון. חצינו את המדבר
ברגלינו ועל חמורים וגמלים נשאנו את רכושנו
הדל. בדרך הותקפנו על ידי ליסטים מוסלמים
שהיכו בנו וشدדו את רוב רכושנו. אברהם, האח
הגדול של אסתר ויוסף זכרם לברכה, היה גיבור.
הוא נלחם בשודדים ונפצע קשה בקרב. לצערנו,
לא הצליח לסיים את המסע המפרך לארץ ישראל
ומת מפצעיו בטרם הגענו חלשים וחולים לקהיר
שבמצרים. אחרי שאספנו כוח ומעט רכוש, עלינו
לארץ ישראל, לירושלים.

דודה אסתר הייתה נערה יפה, אמנם לא יפהפייה
כמו אמה שמחה דקת הגב, שהתברכה בשיער
שטיני גולש עד למתניה וזוג עיניים אפורות-

כחולות ששבו את לב כל רואיה... אך גם אסתר
זכתה למבטי התפעלות. שעה היה בצבע חום
עשיר שגלש בתלתלים עד למתניה, עיניה ירוקות
ובוהקות וחיוכה שובה לב. לצערנו, הייתה עקשנית
גדולה. גברים רבים ביקשו ידה בתימן, אך היא לא
נעתרה לאף אחד מהם. בררנית הייתה ונשארה
בתולה זקנה, בת שבע- עשרה.

אסתר הייתה אמנית, ידעה לצייר, לתפור ולרקום,
יצרה בובות מעיסת נייר, פסלים וכדים מעוטרים
מחימר ואף תפרה את בגדיה. פעם תפרה שמלה
ממטפחות גדולות אותן קנתה בשוק הכרמל... מה
אומר לכם רעיי, שכיית חמדה הייתה.

אסתר
בונים חברה ציונית

יום אחד, ניגשתי אליה ואמרתי לה: 'יה אסתר, יש
פקיד אחד בבנק, הוא אשכנזי, בחור נחמד, אמר
שמצאת חן בעיניו ושהוא מבקש להיפגש אתך. את
מסכימה?'

מיד קפצה ואמרה לי: 'אשכנזי? מה פתאום? הוא
לא משלנו ואני לא רוצה אותו!'

אמרתי לכם, עקשנית כמו פרד. אבל לא
התייאשתי ופניתי אליה פעמיים נוספות. לבסוף,
נעתרה לבקשתי. קבענו שהיא תבוא לביתי לאחר
הפגישה ותספר לי על התרשמותה מהבחור.

חברתה, יונה, גילתה את אזני שאסתר התכוונה
שעתיים תמימות לפני הפגישה: התרחצה בפּוֹיִלָה
(גיגית מנחושת), שפשפה את עורה בליִפָּה ובסבון

"שמן", סכה בשרה בשמן המור, קלעה שעה
בשתי צמות, לבשה שמלה לבנה ארוכה והלכה
לפגישה.

אחרי רבע שעה נקשה אסתר על דלתי, מאוכזבת.

שאלתי אותה: 'אסתר, כבר היית בפגישה?'

'כן', ענתה.

'ולמה חזרת כל כך מהר? הוא לא מצא חן

בעיניך?'

הבחור היה נחמד, יש לו עיניים כחולות!'

'הוא התנהג אליך בצורה לא מכובדת?'

'היה דווקא מנומס!'

'הוא חס וחלילה נגע בידך?'

'לא, הוא כיבד אותי מאד'.

'אז למה חזרת כל כך מהר?'

'מורי זכריה, הוא חולה!'

'חולה? איך את יודעת? מה, את רופאה?'

'יש לו משקפיים', ענתה ודמעה מלוחה הכתימה
שמלתה הצחורה.

כך נגמרה הפגישה ביניהם והיא שבה להיות
רווקה זקנה.

מה אומר לכם רע"י, גדולים מעשי הקב"ה ומקץ
שנה", סיים מורי זכריה את סיפורו, "נישאה אסתר

בשעה טובה לגבר תימני, ונולד להם בן יחיד עם
עיניים אפורות-כחולות, כמו שהיו לסבתא שמחה".

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 54 / עילוי

"עילוי". ככה הם קראו לו, לסבא שלי.

בנעוריו נשלח מביתו אל ערי-ישיבות, הולך בדרך שהותוותה לו, ומצא עצמו נסמך על גבירים שהתהדרו בצעיר הצנום והביישן, בן-העיירה שהוציאה מתוכה פוסקי הלכה ומורי דעה, שענינו שמוטות ודיבורו שקט וכל-כולו אומר פשטות. העילוי שדבקה בו הילת קודש. הבן הנבחר, שאם רק היו יודעים במה יבחר, אפשר שהיו מחביאים את בנותיהם כשהיה מגיע בערבי-שבת לסעוד על שולחנם, פיון במשחקי-הרהב של גבירי ערי פולין.

בן חמש היה כאשר נקבע מותו, וכך היה נקבר בעודו חי אלמלא אותה זקנה יהודיה שסירבה לקבל את הגזרה. כמשוגעת חשבה כאשר קרבה אל הגופה מכוסת התכריכים ונר דולק בידה. "חילול כבוד המת!" זעקו כאשר עמדה על שפת הבור הפעור, דורשת כי יגלו את פני המת, המת-החי, שאם לא בכייה קורע-הלב של אמו היה מת-מת. ועדיין עצרו את נשמתם כאשר קרבה את הנר לאפו הקר, ובעיניים קרועות לרווחה הביטו בשלהבת הנעה לקצב נשימותיו הקלושות.

סיפור מקראי היה; צעיר הבנים – בנימין – וכמו בנימין ההוא, היה מחמל-נפשו של אביו, בן לאשתו השנייה והאהובה של האב. הבן שנחשב כמת – יוסף – שטף-טֶרֶף, וכמו יוסף, מעולם לא מת. ואם הביא יוסף הצלה לעמו, הרי כך גם הוא. אלא שיוסף עשה זאת בארץ-נכר והוא, הוא השאיר מאחוריו את הגולה הדוויה. ה"עילוי" – עלה.

והוא, הוא בכלל נולד נביא. בא המוות, הלכה הנבואה, הגיע השופט. שופט של יחיד. שופט שהכריע בין גולה לציון, בין הגות למעשה, בין חזון למציאות. שופט לעצמו. שופט של עצמו. שופט של פשרה.

את גילו זיף, וממילא, איך יקבע גילו של מי שמת וחזר לחיים? את ישיבות פולין החליפו ההכשרות. את התלמוד – הטורייה. במקום היידיש התנגנה על שפתיו העברית, שלימים, והוא כבר אב, ידרוש מילדיו לדבר רק אותה. וכך הגיע לארץ חמדת האבות, בלילה בו התחלף עשור במניינם בעשור אחר, כי אם כבר, אז עד הסוף ובכל דת.

עילוי.

מדן ועד אילת סבב בה, מפרה בדמו, זיעתו ומרצו את ארץ האבות. ה"עילוי" הפך חלוצ – בגליל, במושבות יהודה, ביהודה ושומרון. כל מאבק חברתי מילא בנחישות, כל מאבק לאומי – בהקרבה, כל מלאכה – ראה בה כבוד. פילפולי הגמרא פינו מקומם לפילפולי מעמד. את שולחנותיהם עמוסי המטעמים של גבירי פולין החליפו פיסת לחם עבש ומעט מים. עבודה – אין, אולם מאבקים – מלוא העין. אם בבוועזים ואם בפק"פ, אם בערבים או בבריטים ואם בפועלי ציון – ימין ושמאל. ומעל לכולם – באדמה.

מי שבילדותו פרושים היו מעליו ענפי עץ החכמה היהודית, אותו העץ שגדל באדמת נכר אף שינק מאדמת האבות, ביקש לו עץ אחר. והארץ – עצים שונים לה: אחדות העבודה, פועלי ציון, ה"מזרחי", סוציאליסטים, קומוניסטים, בית"רים, יישוב ישן, יישוב חדש, יישובים ערבים. ואף שטעם מאחדים ובצל אחרים ישב, נטע לבסוף את עצו שלו.

רק מהדת נראה כי רחק, כאילו אמר "לכל זמן, ועת לכל-חפץ תחת השמים". והעת – עת בנייה. ואם עבד רבי עקיבא עד שנתו הארבעים, הרי הגדיל בן-העיירה ועבד עד שנתו השבעים.

אך כל דרכיו – תורה. התורה על רגל אחת: ואהבת לרעך כמוך. בן-העיירה האדוקה שהגשים בגופו את הציונות הנקראת חילונית ולא כך הוא, שהרי אין חולין בבניית הארץ. שבנה את הארץ מדן ועד אילת, בלי שירים, הגות ודיבורים. בנה בניינים על הקרקע, ולא באוויר. שאהב את הארץ הזו בכל נימי-נפשו, בלי קווים, אידיאולוגיות וגבולות. שגם את פרי העץ, עצו שלו, לא אכל מיד אלא שמר על איסור הערלה. שמיזג בין קודש לחול.

עילוי.

וכשהניח את כף-הטייחים לקח לידו שוב את הספר. העילוי חזר. חביב התלמידים באוניברסיטה, שגילם פחות מגיל נכדיו, ענה על שאלות המבחן בתנ"ך ללא ספר פתוח. הרעיון כי ייתכן מבחן בתנ"ך כאשר התשובות עומדות בפני התלמידים נראה בעיניו כה מוזר, שאף לא הביא עימו את ספר-הספרים. חבר המועצה הדתית, נציג השמאל, קירב בין אלה לאלה, כי אם זאב עם כבש ונמר עם גדי, על אחת כמה וכמה יהודי עם יהודי. יקיר מתפללי בית-הכנסת התימני, הקפיד בן-העיירה הפולנית על הנחת תפילין בכל בוקר, חוזר לטעמי אשכנז בחגים ומועדים, פוסע בשלווה אל הבית שכבר לבש חג, מחייך למראה נכדיו שספק אם יודעים הם לקרוא "שמע", אבל לצום הם צמים. והם שם, מסביב לשולחן, עומדים בברכו על היין, שפתייהם חוזרות על אותן המילים ששמעו במשך שנים רק שם, בבית העילוי שויתר על הקדושה. הם שם כאשר נתקע העמוד הראשון בקרקע, מחופשים בפורים, מסובין בפסח. והם נוסעים בחג לטקסי שבועות, ובטלוויזיה הפתוחה בביתם משתקפים נרות-השבת שעל השולחן. והם חיים בארץ שבנה. כל אחד ואחד מהם. והם חיים בצל העץ שהיה. והם חיים את קשת חייו: העילוי, הפועל, החלוק, התלמיד, היהודי-הציוני. את חיי האדם בו התגלם כל הטוב שבעם היהודי.

עילוי.

הוא סיים לקרוא את הדברים, מניח את דף הנייר על השולחן, סמוך לכוס הקפה החם. תרמוס המים החמים כבר עמד מלא. בפעם השלישית באותו יום.

"נו, יפה מאוד."

"אבל מה אתה חושב, סבא?"

"מה שחשבת, ככה כתבת."

"אבל מה אתה חושב? זה עליך."

"נו, ככה זה היה פעם. היה טוב, וטוב שהיה."

סבא לא באמת ענה. הוא קבור באדמת המולדת שכל-כך אהב, במושבה בה חי את רוב חייו. אבל אם היה עונה, בטח היה אומר כי לא היה בו שום דבר מיוחד. שככה היו כולם. שככה צריך להיות. שיהדות וציונות, עבודת בניין ביום ודף גמרא בלילה, שאהבת הזולת ככה, סתם, בלי שום סיבה, צריכה לבוא, נו, ככה, סתם, בלי שום סיבה.

רק שהוא לא היה משתמש במילים האלה. בכל זאת, הוא היה מדור אחר. דור הנפילים.

סבא שלי היה בדרך להיות רב, וברח. אבל הוא היה, ותמיד יהיה, עילוי.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 55/ מנצה

16:10. צריך לעבור לריצה. הבטחתי לצחי שאני באולם ב16:15. בא במקום צחי עכשיו. שאל אותי לפני יומיים אם אני רוצה לעבוד. בטח רוצה, אמרתי. צריך כסף. משהו לא רגיל, הוא אמר. צחי שלח לי כבר עבודות בפיצה-מולי, מלצרות אצל סימון, כאלה. אבל הפעם זה היה אחר- עוזר מחסנאי במרכז לאומנויות. צחי הסתכל לי על הפרצוף ואמר שלא אדאג, צ'יק צ'אק ילמדו אותי מה עושים. בעיקרון זה לדאוג לתחזוקה באולם, בעיקר בימים של הופעות או חזרות. להבריג במות, צוגים, סולמות, לסדר מסילות ומסכים, כל מיני. היה נשמע מעניין, למה לא. זה אפילו יוצא יותר ממלצרות, למשל.

זה אמור להיות קרוב. "סליחה", אני פונה לגבר ממושקף שיוצא מהאוזניות שלו בשבילי, "איפה זה הרצל פינת ז'בוטינסקי?"

שבועיים באולם התרבות ע"ש שמיר, וכבר למדתי להבין את ההמהומים של שמעון הבוס, לדעת מהסימנים על השפתיים שלו אם הוא מרוצה או לא. גם תרצה במשרדים כבר יודעת את השם שלי, וכבר הפסיקה עם ה-"ילד, קח את זה". אתמול היא אפילו שלחה אותי באצבע מרוחת לק סגול למטבחון שלהם להכין לי משהו לשתות. התפללתי שיהיה להם שוקו שם, אבל היה רק כל מיני סוגי קפה מגורען ואינדונזי וכל מיני כאלה מוזרים, בסוף הכנתי לי תה נענע. לקחתי אותו בחד-פעמי אל החדר הקטן שלי ושל אדוארדו. בדרך התחרטתי שלא הכנתי עוד כוס, גם בשבילי.

ישבנו בחדר האחורי הקטן. אדוארדו ואני. הוא הציע לי קפה, ואני חייכתי בהתנצלות, מצביע על החד-פעמי מהמשרד של תרצה. "תה זה טוב, אדון צעיר", הוא חיך וקם להדליק את הקומקום. אחרי שאני שומע את ההתנשפות שלו כשהתיישב חזרה, אני קם בעצמי דקה אחר כך. "כמה סוכר, אדוארדו?" "בלי סוכר", הוא מחיך, "לא טוב לי לדם". מהחלון שלנו רואים את האנשים בהרצל רצים וצפופים כאילו הם צריכים לקנות את כל החנויות.

מהאולם הגדול נשמעים בסיס חזקים, מרעידים את הרצפה מתחת לרגליים שלנו ומנדנדים את השתיה בכוסות. אדוארדו שותה בספל זכוכית צר וגבוה. הוא מקיש באצבעות שלו על הספל לפי הבסים, כאילו מנגן בפסנתר. "לא טוב", הוא אומר לאוויר, "הם מנגנים לא מדויק, צריכים מנצח טוב". אני שואל את אדוארדו אם מותר להכנס לאולם לראות את החזרות של הלהקה הזאת. "רק אם יש לך סיבה טובה להכנס", הוא אומר ומקנח את השפתיים בממחטה משובצת, "תפקיד שלך זה לדאוג שנקי שם, החיבורים חזקים, נו, הכבלים במקום, לכל אחד תפקיד ומקום שלו. אם כל אחד עושה תפקיד שלו טוב, זה כמו תזמורת טובה מנגנת ביחד. אז תפקיד שלך לעזור מה שסמי צריך. מבין?"

בטח מבין. שמעון הצמיד לי בשבוע הראשון את סמי שיעשה לי חפיפה, ילמד אותי את ההברגות בבמה ומאחורי הקלעים וברמפות, כל המפתחות, הכלים במחסן האחורי, איך מנקים ואיפה. הכל. "מה התפקיד שלך אדוארדו?" אני שואל ובוהה בפוסטרים שמודבקים על הקיר, כל מיני הופעות שהיו באולם. מקום רציני האולם הזה. "נו, מה אתה רואה שאני עושה? יש בערב הופעה, כן? הצגה או חזרות, שמעון וכולם הולכים, נכון? נו, אולי באים לראות קצת, להגיד שלום לאמנים, אבל הולכים. ואז אדוארדו נשאר כאן ומשגיח באולם. מחכה עד הסוף ואז לבדוק את כל הכניסות נעולות. מביא לאמנים מים לפני שהם נוסעים ומפעיל להם השער החשמלי בחניה. בודק כרטיסים של קהל שנכנסים, מוציא מי שנכנס עם אוכל, נו. אתה רואה. העיקר יש עבודה, העיקר יש שמחה בלב וחיוך על הפנים." באמת הוא מחייך הרבה האדוארדו הזה. לא אכפת לו שמנצנצת לו השן זהב בצד שמאל שלו. בחיים לא הייתי מוכן ששימו לי זהב בשיניים.

למה הרמזור לא מתחלף ולמה הנהג כזה איטי?? אני אגיע לכתה ב8:04. למה השיעור הראשון זאת המורה אלונה? היא נכנסת לכתה עוד לפני הצלצול. לא טוב להסתבך איתה. אני אסביר לה שהאוטובוס איחר. באמת. "מה המצב, מלקמו", ותכף באה החבטה הגדולה על שי על הכתף שלי. "בסדר", ושנינו חוצים את הרחוב הקטן שליד התיכון. שי מעיף אבן קטנה בכפכף שלו וקולע בול ברגל של התמרור. "אתה בא היום לאיבגי?" מה יש אצל איבגי היום? נגיע לכתה כבר ב8:06. "יש מסיבה ככה בקטנה. אבל כולם באים. מה איתך בנאדם, מלא זמן לא רואים אותך." אני מספר לשי שיש לי עבודה חדשה באולם לתרבות ע"ש שמיר. "כסף טוב?" "לגמרי", ואנחנו מציצים לכתה-אולי קרה נס ואלונה עוד לא הגיעה.

גם היום הבסים מרעידים את הרצפה. עוד פעם הלהקה הזאת בחזרות. "מה אתה מספר מר מלקמו?" אדוארדו מחמם את האצבעות בחיבוק מסביב לספל ומניד את ראשו לפי האופרה שעולה מהטייפ הישן. לא יודע מה יש לי לספר. מחר יש מבחן ענק במתמטיקה ואין לי מושג מה יש בחומר. מה לעשות שהשיעור הזה נפל בשעות הראשונות על הבוקר שאז קשה לא להירדם. העבודה באולם נגמרת ממש מאוחר, כשכבר אין אוטובוסים, ועדיף ללכת ברגל הביתה מאשר לבזבז כסף על מונית שירות בתעריף לילה, זה אוכל הרבה כסף. אני יודע שמתישו אצטרך לשבת על החומר הזה במתמטיקה, אולי תמיר יסכים ללמוד איתי. לא שאני דואג מהבגרות כמו שחשוב לי המבחן הפסיכוטכני לפני הגיוס.

"אתה שקט היום, אדון מלקמו", אדוארדו מנצנץ בחיוך מזהב. האיש הזה הוא היחיד שקורא לי כאן 'אדון צעיר', 'בחור יקר', ועוד כל מיני ביטויים כאלו מצחיקים. בשביל כולם במשרד אני "ילד", ובחדר של סמי והצוות אני "הי, אתה". ביום הראשון לעבודה ישבתי איתם בחדר ונחנקתי מעשן ומהדיבורים שלהם. טוב שלמחרת מצאתי את אדוארדו והחדרון. אני נשען קדימה על הברכיים ומספר לו על המבחן מחר, על המורה אלונה, ועל תמיר והפסיכוטכני. "לימודים זה חשוב, איש צעיר", והוא נהיה רציני וקשוח ואפילו קצת מוכיח. "כדי להצליח משהו טוב בחיים צריך ללמוד הרבה. נו, היום צעירים

חושבים שאפשר להצליח ככה מהשרוול מה שהם רוצים. תשמע מה אדוארדו אומר לך- תלמד, תלמד, תלמד." וכאן הוא רוכן לעברי והגבות שלו הופכות לפס אחד מכווץ- "שכל זה כח." הוא לוחש ונוקש אגרופו על הרקה, "ידע זה עוצמה". אני מזיז ממנו את העיניים ולוקח עוד שלוק. בטח שאני יודע שזה חשוב. הלוואי והייתי יכול ללמוד כמה שאני רוצה בשקט. ככה הייתי רגוע על הפסיכוטכני.

הנהג בלילה טס על הכביש הריק. כמעט לא מרגישים שזה אוטובוס. היום זה שמחה כפולה- גמרנו מוקדם, ושמעון נתן לי צ'ק על החודש. אני צריך לבדוק מה עם תלוש, אולי זה יעזור עם הביטוח הלאומי, הם שלחו מכתב אתמול, ועוד לא הספקתי לקרוא אותו. איך הצ'ק בא בדיוק בזמן. מחר אחרי הלימודים אני אעבור בבנק להעביר את הכסף ישר. זה יספיק לחשמל, מים, אולי גם ארנונה? והשאר אני אשמור לקניה המרוכזת במכולת. גיליתי שיכול להיות שם יותר זול מהסופר של אמא. ביום שישי אני אקח את אדיסו וגטהון, נקנה מה שצריך ונסחוב הביתה. בדרך כלל שלושתנו ביחד מצליחים לסחוב הכל. אם יש קניה גדולה יותר אני מבקש מישראל של המכולת לקחת את העגלה הביתה ולהחזיר. ישראל כבר מכיר אותי ומהנהן תוך שהוא סופר עודף לזה שבתור. אני ממשש את הצ'ק בכיס. בבית צריך להכניס אותו לתיק שלא אשכח אותו למחר, ולזכור לקרוא את המכתב מהביטוח הלאומי. רגע של התרגשות מערבב לי את הבטן. יש שם עוד מעטפה שלא פתחתי. בדר"כ לא טוב לפתוח מכתבים, אין שם כלום חוץ מחובות ומכתבים מבתי הספר של כולנו. אבל הפעם הגיע מכתב אחר. נראה כמו צו ראשון. הנה זה הגיע. אוסף של פרפרים שמחים קופצים לי בבטן כשאני נזכר בו, מונח על המדף הגבוה, עטוף חלומות.

העצים בחלון עפים אחורה אחד-אחד, המחשבות שלי עפות איתם. גיוס. צבא. פסיכוטכני. מבחן. מחר. מתימטיקה.

"הי אדוארדו", אני נזרק לחדר הקטן ומחליף לחולצת עבודה הכי מהר שאפשר. ששמעון לא יראה שנכנסתי רק עכשיו. אדוארדו בחיים לא מאחר. הוא מאלה שמגיעים חצי שעה לפני הזמן שצריך. "נו, בחור יקר, אוטובוס לא בא?" האוטובוס דווקא בא, אבל ישבתי עם גטהון על השיעורים, והאוטובוס הבא הוא רבע שעה מאוחר יותר. איכשהו צריך להספיק הכל בחיים. היום אין שניה לשתות. ההצגה הערב היא על במה מסתובבת. חתיכת הברגות ופירוקים. עוד שעתיים אולי יהיה אפשר לשבת. "היום הצגה ילדים, כן?" הוא שואל מאחורי ואני על הרצפה מרכיב את המברגה. "יופי, זה טוב. יהיו הרבה ילדים היום, יהיה שמח. הכי נחמד זה הצגות ילדים ואופרה. מה דעתך מלקמו הצעיר?" דעתי כבר רצה לרמפה האחורית עם ארגז החיווטים. סמי ודניאל כבר התחילו שם.

אחרי שעתיים וחצי אני משוחרר. סמי ודניאל יישארו על המערכות עד שתתחיל ההופעה, ואני אחזור בסוף לפירוקים. אדוארדו יושב ליד השולחן ומקפל בדיוקנות חתיכת בד. אחר כך הוא מסביר לי בחיוך שהוא מקפל את זה לצורה יפה כדי לשים בכיס של הוסט שלו, להיות מכובד כשיעמוד בכניסה לבקרת כרטיסים. רגע לפני שהוא יוצא הוא מסרק את השער בצדדים של הראש מול ראי קטן על

הקיר. "ככה אני יפה לקבל כרטיסים, לא? כמו מנצח גדול." אני מחייך חיוך-גיחוך. "נו, אדון צעיר, העיקר זה שיש בלב שמחה. חיוך על הפנים זה כמו מנגינה יפה".

ויוצא.

וחוזר.

"הרבה ילדים באו היום, כנראה הצגה מאד מוצלחת", הוא אומר לי ומיישב באנחת סיפוק על הריפוד הישן. עכשיו שעה של שקט. "אתה רואה?" הוא מצביע על הבד המקופל שמציץ לו מהכיס של הוסט, "ככה הולכים מנצחים גדולים ברוסיה". ואז הוא שותק הרבה.

הקולות מהאולם מגיעים אלינו במעומעם, אבל הקול הצווחני של שחקנית הפרפר שחוזרת על אותו שיר דבילי כמעט מוציא אותי מדעתי. נו, שאדוארדו יגיד משהו, ידבר, יתחיל לפזם את האופרות שלו, ידליק את הרדיו הישן, רק לא הפזמון הפרפרי הזה שוב. אבל דווקא היום אדוארדו שקט. מגלגל ומשחק במקל המנצחים שלו שהוא שומר במגירה. "הכל בסדר אדוארדו?" אני מנסה בזהירות שקטה. אחרי שניה וקצת הוא מרים את הראש, "הכל בסדר, איש צעיר". אבל אני רואה שאין לו חיוך בעיניים. אני לא אומר כלום. זה משפט קבוע של אמא- "תאלק סאוצ' תייקי איטייקם". אם שורש בשקט, עלה קטן לא שואל.

"הרבה זמן הוא לא בא", אדוארדו חורר את השקט. "היה צריך לחזור שבת שעברה ונו, פתאום היה להם משהו בהפתעה". אני רק מסתכל על אדוארדו בעיניים של הקשבה. "בן שלי", הוא מחייך קצת, "ואני, נו, מבין, קצת מתגעגע". יש לאדוארדו בן. הוא אף פעם לא דיבר עליו. הבנתי שהוא חי לבד, והנה, יש לו בן. אני לא שואל שאלות, ואדוארדו שותק, מהורהר קצת, וממשיך לספר נקודות נקודות, טפטופי מילים.

יש לו בן.

חייל.

אמיץ מאד.

הרבה זמן בצבא. תפקיד חשוב מאד.

סודי.

מסוכן אפילו.

לא יכול לבוא הרבה הביתה.

צל"ש מלחמה.

הרבה גאוה ממנו.

לבד.

"אתה הולך לצבא, כן?" הוא זורק לי אחרי סיפור קטוע ומלא טלאים. "בטח הולך לצבא. השבוע קיבלתי צו ראשון." אדוארדו מוודא שהוא מבין מה זה צו ראשון, ואחר כך הוא לא שואל שאלות. אני שותק, מהורהר קצת, ומספר נקודות נקודות, טפטופי מילים.

צו ראשון.

חולם על קרבי.

סיירת.

הכי קרבי שיש.

מי יעבוד במקומי.

כסף למכולת. וחשמל. ומים.

ג'ובניק משכורת קטנה.

אבל יכול לעבוד.

כסף בבית.

חולם על קרבי.

צפצופי מירס קוטעים את השקט מלא הטלאים שלנו. נגמרה ההצגה. לא שמנו לב, אפילו השחקנית הצווחנית לא הפריעה לנו. אני קם ויוצא מהר לאחורי הקלעים, מתחילים לפרק, יש עבודה.

אני נכנס הביתה וסוגר את הדלת בשקט. וורקנש נרדמה ליד השולחן, יחפה ומכווצת על הכסא. אני מעיר אותה בזהירות שתלך לישון במיטה, יהיה לה יותר נח, קטנה כזאת. "חזרת מלקמו?" היא ממלמלת ישנה, "אמא עוד לא חזרה. חיכיתי לכם בסלון." אני מעביר אותה למיטה ומזכיר לה שהיום יום חמישי, הסופר של אמא פתוח עד מאוחר מאד. אמא תמיד חוזרת סחוטה מהמשמרת של יום חמישי. אני מכסה אותה בשמיכת צמר. מסתכל בעיניים העצומות שלה, מסתכל על הילדים האחרים במיטות לידה, ושוב על וורקנש, ופתאום אני מרחם עליה. רוצה לחבק אותה חזק שאף פעם לא תהיה עצובה. ואני מרחם על אמא שעובדת עכשיו קשה בקופה של יום חמישי. ואז אני עייף, ואין לי כח לרחם על עצמי. אני יוצא מהחדר ועובר בשקט ליד המיטה של סבא. הוא ישן. משך את כובע הצמר שלו על העיניים כמו תמיד. השקעים בלחיים שלו מלאים פסים פסים של קמטים. בטח ככה יראה גטהון בגיל של סבא. הם דומים. סבא לא מרחם על עצמו. אני יודע שקשה לו, פעם הוא אמר לאמא שהוא חשב שיהיה כאן אחרת, אבל הוא שמח. תמיד הוא גומר את הדיבורים שלו בזה שהיה שווה

ללכת את כל המדבר וההרים, ופה הכי טוב שיכול להיות. העיקר שאנחנו כאן. ארץ קדושה. כל השאר לא חשוב.

אני נזרק למיטה ככה עם הבגדים. ופתאום אני טייס. הבן של אדוארדו עונד לי סיכת כנפיים ואני מצדיע לו. הוא המפקד שלי. מאחורי צחי ושמעון הבוס מוחאים לי כפיים, וישראל של המכולת מסמן לי "וי". ראש הממשלה נראה כמו המורה למתימטיקה, הוא לוחץ לי את היד ואומר שהוא ידע שאצליח בפסיכוטכני, ויש לו בכלל קול של פרפרית צווחנית. אני מתחיל להמריא. וכל האנשים בקהל הולכים ונהיים קטנים יותר ויותר. ואני טס מעל המדבר והחולות חרושים פסי קמטים. וסבא הולך ביניהם עם ילד בוכה ועם אמא שמחזיקה תינוק, ופתאום סבא נהיה גטהון והוא מחייך, ומנצנצת לו שן זהב, והוא אומר "העיקר יש שמחה בלב וחיוך על הפנים. ככה זה כמו מנגינה יפה".

אסתרוצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 56/ הניצול האחרון

באחד מימי אוגוסט של שנת 2038 כל כותרות העיתונים בישרו כי נחמן דויטש הוא ניצול השואה האחרון בעולם. הפרסום ריגש במיוחד את דיירי בית 'נופר בכפר', שם התגורר דויטש. בן ציון הלוי, חברו הקרוב של נחמן, הציע להרים כוסית לכבוד הסטטוס שנלחש בחרדת קודש, אך נחמן התייחס לאירוע כולו בביטול, שלא לומר בזלזול. העובדה שהסתובב בין החיים סיפקה לעמותות למען ניצולי השואה תחושת הצדקה על קיומן ומתנדבים שונים ומשונים התדפקו על דלתו פעמיים ביום בנסיון אחרון להציע שירות ועזרה.

נחמן לא היה זקוק לדבר. הוא לא נצרך לפיצויים או למתנדבים, הוא הרגיש ונראה די טוב לגילו המתקדם. בשנים האחרונות תססה סביבו התרגשות עיתונאית, ובתשובה לשאלה שנשאל קרוב לעשרים פעם בראיונות שונים, 'מה הסוד לחיים ארוכים', נחמן ענה במילה אחת – 'מטרה'. הוא לא הסכים להרחיב את הדיבור אודות מטרה זו שנכמסה בתוכו היטב. את שנותיו האחרונות בילה במתן ראיונות שונים לגופי תקשורת עולמיים, כולם שאלו את אותן שאלות צפויות שחזרו על עצמן שוב ושוב. לנחמן היה טקס קבוע בכל ראיון שכזה: הוא היה דוחס טבק אל תוך המקטרת שלו, מתיישב בגו ישר על כורסת הקטיפה הירקרוקת שבדירתו ורק אז מאשר לצלם לפצוח בסדרת הבהובי פלאש שהבהיקו את קרחת ראשו.

הוא סיפר לעיתונאים על הכל. על הילד שרץ במשך חצי שעה רצופה מאימת כלבים נוטפי ריר, שהתכווץ בתחתית סל כביסה מצחינה משך חצי שנה רציפה, שנאלץ להסוות עצמו מעיניים גרמניות כשוליה של כומר. בסוף כל ראיון הוא שיעשע את עצמו בהצטלבות קלה שהקפיצה את הכתבים והצחיקה אותו עד דמעות.

קיר הסלון שלו, מול נופי הים של נתניה, היה מכוסה בתמונות. קשה לכנות קיר כזה בשם קיר, כי התמונות היו צפופות כל כך עד כי קשה היה להבחין בלובן הסייד שביצבץ בין המסגרות הקטנות. 'השטעטל שלי', כינה נחמן את הקיר. עשרות דיוקנאות חמורי סבר בשחור לבן היו שם, תינוקות ופעוטות, נערים ונערות, חתנים וכלות ומשפחות עתירות צאצאים, כולם הביטו בעיניים כבדות אל הים שממול ושתקו. התנאי שהציב נחמן לכל ראיון היה סיור מודרך בשטעטל, שכלל פירוט קפדני של כל השמות, תאריכי הלידה ומקום הירצחם של ההורים, והאחים, ובני הדודים, והחברים, והשכנים, והחלבן שמהל מים בחלב, והזבן של חנות הדגים, והמורה עם חצאית הקפלים, ורב הקהילה הישיש שלקה בדום לב בזמן תלישת זקנו, ומישהו נוסף מאותו הכפר, האדון הנחמד שניקה נעליים בפינת הרחובות זוואגניצ'ב-ווסטרלקה. העיתונאים היו מתעייפים מהפירוט המדוקדק, ומביטים בשעון כל כמה רגעים, אך נחמן היה קפדן בעניין זה, ורק אחרי שסיים את הסיור בשטעטל שיחרר אותם

לדרכם והם נמלטו כמו דג מרשת. אתם באים להתעניין בי בגללם, אבל מי מתעניין בהם, הוכיח נחמן וסגר את הדלת מאחורי הגוים שהשתוחחו מעט.

לקראת יום ההולדת ה-101 של נחמן נפטר חברו בן ציון הלוי. בשנתיים האחרונות לחייו בן ציון כמעט ולא דיבר, ונחמן נהג לשבת לצידו מול החלון הרחב ושניהם עקבו יחד אחרי שחפים וסירות מנוע.

ללוויה הגיעו הנכדים והנינים. הבן נפטר כמה שנים קודם לכן, ובן ציון לא פסק מלהשתלח ברופא שניחם אותו כי ילדו נפטר בשיבה טובה. נחמן הספיד והזכיר את מעלותיו הייחודיות של בן ציון. כבן שנולד בארץ להורים שנולדו בארץ אף הם, ספג בן ציון עם חלב אימו עברית בוקית ומגע אבנים ירושלמיות. הלמות הפטישים של בניית בתי בית הכרם וריח הזפת ליוו את מנגינת ימיו והוא התגאה בשורשים המקומיים, בעור שהיה כהה יותר מעורם השקוף של הייקים ובהיר יותר מעורם של יהודי ארצות המזרח. נחמן הכיר בעל פה את הסיפורים שסופרו שוב ושוב, את הסודות המלוכלכים שהועברו מדור לדור ואת האמיתות ההסטוריות כפי שבן ציון ראה והתעקש על נכונותן. אחרי הלהג המתמשך היה משתרר שקט ארוך, כי סיפוריו של נחמן, אילו סופרו אז, היו מטיילים כתם שחור על ציור צבעוני ומואר, ואילו סיבה טובה יש להזכיר אותם. בן ציון הכיר כבר את כל הפרטים ואין דומה סיפור היתקלות נועז עם חיילים בריטים לסיפור בו חיילים גרמנים תולשים ילד מאימו. אילו היה נחמן ממשיך ומפרט היה מספר כי בעת שחיבקה אותו בפעם האחרונה מיהרה ללחוש באוזנו סוד והתלישה הותירה את הסוד חשוף ומיותר עד עולם. כבר מאה שנה שנחמן חולם בלילות על הסוד הגדוע, מתחנן אל נפשו שתשלים עבורו את המילים האבודות ותשיב שקט ללילותיו, אך נפשו דוממת ומושכת כתפיים והסוד של אמא רודף אותו כמו לטאה קטומת זנב, שהתפתלויותיה מזעזעות יותר מעצם העובדה שהיא חצויית גוף.

ביום הולדתו ה-102 הגיעה משלחת רופאים בראשות פרופ' שפיצר לבדוק את נחמן. מוזר היה להם שאיש בגילו אינו סובל ולו מתסמין חולי או מתשישות. בדקו בספרות הרפואית ולא מצאו ישיש שלא סבל לפחות מרגישות לדלקת ריאות, או עיוורון חלקי, ונחמן הניח להם למדוד את לחץ הדם שלו ואת הרפלקסים, והאסיסטנטים הנמרצים בחבורה כתבו בחריצות כל פרט ופרט, נרגשים לדעת כי מדובר בניצול השואה האחרון בעולם. פרופ' שפיצר הציע לנחמן להגיע לבדיקות מקיפות יותר בקליניקה שלו, כי אולי בכל זאת יש איזה גן נדיר וכדאי לגלות זאת לטובת כלל האנושות, ונחמן גיחך על הרצינות התהומית של חבורת הדוקטורים ובמקום לענות התחיל להצביע על הקיר שלו.

"זו אחותי נחמה דויטש, נולדה ב-13.5.33 ונשרפה באושוויץ, זה אחי אריה דויטש, נולד ב-9.2.36, נחנק בקרונות המוות, זוהי אימי, מלכה דויטש לבית נויברגר, נולדה ב-9.12.11, ונרצחה על ידי קאפו. הוא היה גרוע יותר מהגרמנים. זהו אבי יעקב דויטש, נולד ב-6.7.10 ונלקח לברקנאו ומת. מרעב"

נחמן המשיך לפרט אודות כל בני משפחתו ובני העיירה שלו, כל אחד וגורלו המרעיד, ובקרב חבורת הרופאים הסתמנה אי נוחות, האסיסטנטים הינהנו אך טמנו ראשם בניירות והרופאים הבכירים העבירו את משקלם מצד לצד. כשאחד מהם ניסה למצוא מרווח של שתיקה כדי לקטוע את הסאגה שנכפתה עליהם, נחמן עבר לצופף את מילותיו עוד יותר, לא מותיר מרווח נשימה לעצמו, ממשיך ומפרט אודות ילדי העיירה כולה, רובם היו חבריו וחלקם לא, גם את בערל שמרלינג שהתנהג ברשעות כלפי כל הילדים תלה נחמן על הקיר. כשהסיור המודרך הסתיים הוסיף שלביקור בקליניקה הוא מוכן להגיע רק עם כל משפחתו וחבריו שעל הקיר, ואנא, שהפרופסור הנכבד יכתוב חוות דעת רפואית על כל אחד מהם על סמך עיניים, מבט, גומת חן, תלתל סורר, אף סולד, תנוך המשוך מטה בעגיל זהב. מי יודע, אולי מי מהם נידון גם הוא לחיות עד אין קץ. נחמן לא שמע עוד מפרופ' שפיצר. דרישת שלום ממנו קיבל בראיון עיתונאי בה סיפר הפרופסור על הביקור אצל ניצול השואה האחרון שהשתגע.

ביום הולדתו ה-103 כבר הפסיקו להתעניין בנחמן. הידיעה השנתית אודות חגיגות יום הולדתו של הניצול האחרון כנראה שיעממה את הקוראים והכתב לענייני צבא ובטחון, שכיסה גם את תחום הזכרון, חיכה ליום שבו נחמן ימות, או אז זו תהיה סיבה לכפולת עמודים צבעונית שתסקור את חייו. במחשב שלו כבר ישבה הכתבה הזו בעשר השנים האחרונות, אך חייו המתמשכים של נחמן מנעו ממנו להביאה לידי פרסום. מידי פעם הוסיף פרטים חדשים שהתווספו עם השנים, כדי לוודא שהכתבה תהיה מעודכנת בזמן אמת, אך המציאות היתה שהכתבה רק העלתה אבק במגרה והכתב סיים את תפקידו לפני שנחמן חלף מן העולם. צוות "נופר בכפר" שינה פנים, דיירים חדשים באו ומתו, תחתיהם באו אחרים שגם הם מתו, ורק נחמן המשיך לצפות לעבר האופק מתוך רוטינה שלוה.

יום אחד נשמעה דפיקה ובפתח עמדה נערה צעירה. היא היתה נינה של בן ציון הלוי. באה במסגרת עבודת שורשים בבית הספר. אימה שלחה אותה אליו. אולי הוא יכול לספר משהו על סבא בן ציון. נחמן הזמין אותה לשבת ונהנה מהחיוניות הצעירה שהפציעה בביתו. כבר שנים שכתבים הפסיקו לחזר אחריו, אולי חשבו שמת בסתר ואולי שכחו ממנו בכלל. השואה היתה חלק מההסטוריה המאד הרחוקה, עמומה כמו גזירות השמד הרומאיות או גירוש ספרד. במהלך המאה העשרים וקצת אחריה, בזמן שאודים דקים עוד התהלכו בקרב בני האדם, אנשים עוד חוו את השואה כאילו התרחשה בקצה חייהם, הרגישו אותה דרך העור הרך של הסבים והסבתות שלהם, אך מאז שנשימתם פסקה לקחת חלק באויר הישראלי, נוכחות המלחמה 'ההיא' הלכה והתרחקה.

"סבא שלך היה איש טוב. הוא בנה את הארץ, הקים משפחה, הצביע לכנסת ישראל, התנדב למשמר האזרחי". הנינה שאלה שאלות ומילאה בכתב יד עגול דפי פנקס צהוב, וציטטה את התפייטותו של נחמן אודות אהבותיו של בן ציון, כולן גאות בעצמן: השפה העברית, מדבר יהודה, יינות גליליים,

קריאה משותפת בעלילות תנ"כיות. ועם כל האהבות הללו, החל לספר לעצמו פתאום כי בזמן שכן ציון הכיר ואהב את הארץ כמו חתן שנישא לכלה שהיתה זמינה ומצויה לו עוד מילדות, הרי שנחמן אהב את הארץ כמו אשה מכושפת שהלכה וחמקה לו בעת שרדף אחריה, שהחזיקה בפלא שהיית חייב להשיגו, לראות אותו, לנשום אותו אחרת אין הצדקה לחיך כלל. כשנחמן תפס אותה סוף סוף, חסר כל, בלבוש בלוי ובעיניים מבוהלות, הוא הרגיש שכמה שלא ידע אותה, הוא לא ישבע, ומהרגע שכף רגלו נגעה בחוף ישראל, חמימות דקה הידקה את רגליו לקרקע בהבטחה שקטה. זוהי אהבה פראית, חסרת גבול ומידה, שמתעוררת רק כשיש זרות. ובן ציון לא זכה להיות זר, להנות מהמתיקות של הפלא שהפציע אל חייו. בשנים הראשונות בארץ בהן פעם בתוכו כאב קר ומנסר, הלכה והסתמנה מטרה אחת ברורה ומוצקה: להוכיח לנאצים שהם נכשלו באופן אדיר מימדים, שהם עשו דבר נורא ואיום שאי אפשר לתאר במילים וברגשות אנושיים, אבל הם לא הצליחו להכחיד אותו, את נחמן דויטש. הידיעה הזו מילאה אותו עיזוז וחיות שהיתה עמוקה יותר מהנשימה ומתהומות נפשו, וחובת ההוכחה הזו פעמה בתוכו מיום ליום ומשנה לשנה. לעיתים רחוקות עוד צץ כתב שהביע עניין בניצול האחרון מהמלחמה ההיא והביע פליאה על כך שהוא מחזיק מעמד, ואיך לומר זאת בעדינות, ממשיך לחיות למרות הכל, אך נחמן רק גיחך כי ידע שזאת רק האנושות השבעה והמבוהלת שחייבת להתאים את מד החיים על פי סרגל קיומי שיצרה לעצמה. אני חי כי יש לי מטרה, הסביר לכתב צעיר. כל אחד חייב שתהיה לו מטרה.

יום אחד זה קרה. נחמן דויטש היה בן 108. כאבי גב החלו להטריד את מנוחתו אך נחמן התעקש להתעלם מהם וירד להליכתו היומית לאורך החוף. כפות רגליו שקעו קלות בחול הקריר והבוהן הדקה שלו התערסלה בתוך צדף הפוך. כששב אל חדרו פרס את העיתון היומי וקרא את הידיעה הקטנה בעמוד 16 – גוסטאב היינראך, אחרון ילדי הלבנסבורן מת בביתו שבהמבורג. מושבח הגזע האחרון של הימלר מת. נחמן הביט בתמונה הקטנה שצורפה לכתבה ונמלא שלווה משונה כשראה שרעייתו של היינראך בורכה בעיניים מלוכסנות.

בימים הבאים השמים היו כחולים מאד. אף ענן לא חסם את השמש. עמותות למען ניצולי שואה נסגרו בעצלותיים בזו אחר זו. פקידים מודאגים שהציעו לשנות את ייעודי העמותות למען הדור השני התנדפו עם הרוח. כפולות עמודים צבעוניות פורסמו בעיתון ומדור חיפוש הקרובים נסגר לצמיתות. צוות 'נופר בכפר' צבע מחדש את הקיר שהיה מחורר כמו מצה. ועל מצבה אחת בבית העלמין האזורי בפאתי נתניה נחרתו המילים 'אני ההוכחה'.

בונים חברה ציונית

סיפור מספר 57/ חירותו של עם חופשי

היא תולה את החולצה שלו על החבל המרופט ושולחת מבט קצר וחד לכיוון החורשה. הוא אמור לחזור כל רגע. מוחה את הזיעה ממצחה ונכנסת לבית המוצל, נמלטת אל המטבח וממלאת גרונה מים צוננים. כבר שנים שהיא פה ועורה כבר לא צורב, אך היובש בגרון והסומק בלחיים כמו מסרבים להתרגל לאקלים החדש. לעתים היא מקנאת באסתר על עורה השזוף, המדגיש את עיניה החומות הבהירות. אסתר הגיעה לכאן ממרוקו, עורה מכיר את השמש היטב והשיזוף תואם אותה ועושה חסד עם תווי פניה. כעת היא נראית ואף מדברת כמו צברית אמתית. רק החי"ת והעי"ן עוד בוקעות מגרונה, מסגירות את מוצאה, ומי ששומע אותה מסלסלת בשירי שבת וחג לא יכול שלא להרגיש התעלות.

כמה מופתעת היא הייתה כשאסתר סיפרה לה שבמרקש⁽¹⁾ שבמרוקו נכנסו החיילים הנאצים אל ביתה, ספרו את הרכוש ואת הילדים, ורשמו הכל בספרים עבי כרס. רישום רכושם של הוריה של אסתר ארך שעות ארוכות. היינו עשירים, אסתר מחייכת ומקצפת את הרצפות. תליון זהב מנצנץ על חזה וצמידי זהב מצטלצלים בעליזות על זרועותיה, זוכרים את תהילת העבר. "היית רוצה לחזור לשם?" היא שואלת את אסתר בחמלה, ואסתר מנידה בראשה לשלילה. "בעד שום הון שבעולם!" היא מכריזה בחיך, "היה לי טוב, אבל כאן עוד יהיה טוב יותר. את תראי."

ריחו של בצק אפוי מגיע לאפה, והיא פותחת לרווחה את החלון ושולחת מבט אל החצר. אסתר אופה מצות לקראת הערב. את החמר להכנת הטבון קנה יוסף מאחד מערבי הסביבה, ואסתר עיצבה אותו בידיה. "כל שנה הייתי מופקדת על אפיית המצות לקראת הפסח," היא סיפרה לה אז. "אחותי הקטנה הייתה מסייעת בידי. אחותי ואחי הגדולים ממני היו מופקדים על השמירה על החטים מרגע קצירתן ועד שדשנו אותן. כך בכל שנה היינו אופים את המצות שלנו בעצמנו. כל שנה חוץ משנת ה'תש"ג, 1943. אז לא הייתה בידינו תבואה. קיבלנו מצות מוכנות שהועברו אלינו בידי הסוכנות היהודית, וחגגנו את הפסח בפחד איום. הגיעו שמועות נוראיות."

אל תחשבי על הפסח ההוא, היא מנסה לשכנע את עצמה. היא מעולם לא סיפרה לאסתר על הפסח שלה באותה השנה, בוורשה. חיילי הס"ס נכנסו לגטו והיא עמדה על גג הבניין וירתה בכל מי שהיה בטווח הראייה שלה. כאשר נגמרה לה התחמושת ירדה לסייע לפצועים במעט האמצעים שהיו. באותו לילה ישנה על הרצפה, מכווצת. המרד התמשך ימים ארוכים. התחמושת, האוכל והתחבושות אזלו בקצב מהיר. בכל יום היא הייתה מופתעת מחדש כשפקחה את עיניה וגילתה שהיא עוד חיה. בכ"ג ניסן נרדמה על הרצפה. בחלומה ישנה בחדר ילדותה, ואימה נגשה אליה, לבושה שמלה לבנה. אימה רכנה אליה ועצמה את עיניה כבכל לילה, אך במקום לקרוא איתה "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" היא קרבה אל אזנה ולחשה לה "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך; ואומר לך בדמייך חיי, ואומר לך בדמייך חיי". היא התעוררה מכוסה רפש וזיעה קרה ואמרה לעצמה "הלילה מתה אמי". היא לחשה ברוך אתה ה' דיין האמת ועשתה קרע קטן בחולצתה הקרועה ממילא. אמרה בשקט קדיש יתומה, הוסיפה ה' נתן ה' לקח יהי שם ה' מבורך וחזרה לשכב. וגם אז לא הצליחה לבכות.

באותו הזמן בתוניס, סיפרה לה אסתר, בתי כנסיות הופקעו מידי היהודים. חלקם נשרפו, חלקם חוללו והפכו למפקדות ששימשו את החיילים הנאצים. "שם גרתי בבית, וכאן אני גרה בצריף," היא מחייכת, "אבל שם הבית מעולם לא היה שלי, ובכל רגע היו עלולים לגרשני מתוכו. כאן

הצריך הזה הוא שלי, והאדמה הזו היא שלי, והעם הזה הוא עמי. לכן שם לא היה לי כלום, וכאן יש לי הכל."

היא ניגשה אל ערימת הדפים שחיכתה על שלחנה ועיינה בהם. בשבוע האחרון הייתה עסוקה במיון כתבים שונים שייכנסו להגדה הפרטית שלהם לפסח. המכתב האחרון שכתב מרדכי לאנטק, כמובן, הועתק. העתיקה גם שורה מספרו של בנימין זאב הרצל- "האנשים הראשונים שיתחילו בתנועה זו ספק אם יראו את אחרייתה רבת ההוד. אבל כבר בעצם ההתחלה מתמלאים חייהם רגש גאווה מרומם ואושר החירות הפנימית."⁽²⁾ הוסיפה הערה- "החירות הפנימית היא החירות לבטא את פנימיותך החוצה. כאשר הפחד כולא אותך בתוך עצמך, הרי זהו הכלא הקשה והאכזרי ביותר. חירות המחשבה היא המפתח לכלא בו אנו סוגרים את עצמינו."

אסתר פתחה את הדלת והכניסה איתה ריח נפלא של בצק אפוי. היא ניגשה אליה. "חג שמח, יקירה," היא אמרה וחיבקה אותה. "פסח שמח יא-חביבתי," באה התשובה העליונה. ניגשה אל השידה והגישה לאסתר את שכרה, ומנתה גם מטבעות שיספיקו לנסיעתה, חזרה למעברה שבשדרות.

אסתר יצאה בצעדים חפוזים מן הבית ועלתה אל תחנת האוטובוס. כשעצר האוטובוס ליד השיכון

(1) עיר מדברית בדרום מרוקו.

(2) מתוך מדינת היהודים, פתח-דבר.

החניקה אנחת כמיהה. בעוד כמה שנים מאותו היום תקנה אסתר את בית הקבע הראשון שלה

בארץ הקודש, ותעבור לגור בו עם בן זוגה ושני ילדיהם הראשונים. בעוד כשלושים שנה קירות הבניינים ההם כבר יהיו מתקלפים, תתפשט בהם הרטיבות, והחדרים ישרצו מכרסמים ממניים שונים; ויגורו בהם העולם החדשים מרוסיה, שידליקו לראשונה בחייהם חנוכייה בחזית ביתם בלי טיפה של פחד, ועולים מאתיופיה, שיעלו לירושלים בחג הסיגד ולא יאמינו שזכו לחוות את הדבר האמתי. אסתר כבר תגור בבניין חדש עם ארבע בנותיה הקטנות, והשנים הגדולים כבר יהיו נשואים ויגורו בדירות שכורות. בשנת 2005 תגלה אסתר שגם בישראל בתי קבע לא תמיד עומדים על טיולם, ורעש הדחפורים ירדוף אותה בחלומות. שדרות תתמלא במפונים הלומי-קרב, עקורים, מנסים להשלים עם חייהם שנגמרו ולהתחיל את חייהם החדשים בו-בזמן. לאחר ארבעים שנה כבר תגור אסתר בבית פרטי, ובכל פעם שתשמע האזעקה תבוא נכדתה ותעזור לה ללכת במהירות עד כמה שניתן לחדר המוגן בביתה, בו יש כריות על הרצפה שתומכות בגבה בעת הישמע הפיצוץ.

בינתיים, בביתה שבתל אביב, הכבסים כבר התייבשו על החבל והוא עוד לא הגיע. שמה את המצות במרכז השלחן וכיסתה אותן בדיקון עליו רקמה עוד בוורשה את המילים העבריות "פסח מצה ומרור". הוריה הקומוניסטים, ששלחו אותה לבית הספר הממלכתי עקב הרמה הלימודית הגבוהה בו, ומעולם לא הרגישו צורך ללמדה את שפת הקודש, לא גילו מעולם כי את העברית למדה מפיו של יוסף; כל ערב היו יושבים בחדרה, והיה מלמד אותה קרוא וכתוב. הם סיימו לפני שהחלה שנת הלימודים. בראשון לספטמבר 1939 בא מוקדם בבוקר והביא עמו משיריו של ח"נ ביאליק. הוא נתן לה לקרוא את אכן חציר העם ושאל אותה, "הזוהי ציונות?"

היא הסתכלה בדף המועתק בכתב ידו המוקפד וענתה לו "כן. ציוני הוא מי שחש בוז לפחד. הוא מי שכועס על המפחדים ומנער אותם לפעול. ציוני הוא מי שמאס בבתי הקש שהקמנו לנו בגולה וקם לבנות לנו בית מלבנים. הציוני מסרב להניח לנו לנהוג כחציר."

הוא הביט בה דקות ארוכות ובעיניו להטה אש. "מהי תשובתך?" שאלה אותו לבסוף.

"מהאבנים שיידו בנו עוד נקים לנו בית לבנים", הבטיח לה, ולא יסף. יצא את פתח ביתה וחזר לאחר כמחצית השעה. "הנאצים הגיעו לוורשה", לחש לה, חיוור.

ואז חיייהם התהפכו.

לאחר שנגמרה המלחמה הם חיו בדירה אחת עם קבוצה גדולה מחבריהם מהגטו, המעטים ששרדו את המרד והמעטים ששרדו מהחיים שלפני המלחמה. הדירה הזו ארעית, הם ידעו. הם כולם חיכו לאישורים לעלות ארצה.

ערב אחד קרא לה וכשהתיישרה לידו ראתה כי הוא אוחז את הדף עליו העתיק את השיר. בראש הדף עוד היה חתום אותו התאריך הארוך. "שמרת את הדף", אמרה בפליאה. "מעולם לא הספקתי לשמוע אותך מקריאה את צדו השני", אמר לה, ורגש זר נכנס בקולו.

הפכה את הדף ומצאה את הכניסיני תחת כנפך. היא הקריאה את השיר באזניו וחשה כיצד לבה מחיש את פעימותיו עם כל שורה. היא ייחלה שהשיר ייגמר כבר אך כאשר סיימה להקריא אותו לבסוף השתררה דממה שהייתה נוראה אפילו יותר, ודפיקות לבה נשמעו היטב.

"מה זאת אהבה?" הוא שאל אותה אז, בשקט, וגרונה נדם. "איני יודעת מה היא, אני רק יודעת שאיבדתי את היכולת לחוש אותה שוב", אמרה לבסוף. הוא שתק מעט, ואז חיך ושאל "אינך מתכוונת לשאול אותי מהי תשובתי?"

"איך בין דערשראָקן⁽³⁾", ענתה לו והרגישה איך היא מצליחה לבכות לראשונה. הוא הביט לתוך הדמעות שלה וענה לה "היי אמיצה". לבסוף אזרה מספיק אומץ ושאלה אותו "מהי תשובתך?".

"אז, כשקראנו את השיר ההוא, חשתי כמה אני אוהב את העם הזה, וכמה אני כועס על בני עמי, על שאינם אוהבים אותו כמוני. ידעתי שאני אוהב אותו ורוצה לבנות לו בית לבנים", הוא אמר, והשתתק. לאחר שהות הוסיף בשקט "אני אוהב אותך. לפעמים אני כועס עליך, כי את לא מצליחה לאהוב אותך כמוני. אני רוצה לבנות לך בית לבנים, ולהגן עליך. ואינספור פעמים הבטחתי לעצמי שכך אעשה."

"הבטחות צריך לקיים", חייכה לבסוף.

והנה היא בבית הלבנים שלהם, והוא תיכף יחזור, ולקראת הערב יגיעו כל האורחים והם יסבו לשלחן הסדר כבני-חורין. גם לאסתר יהיה בית לבנים, היא חייכה לעצמה. יום יבוא וכולנו נתרפא. כתבה בסוף ההגדה "ושותה כוס שישית למען לשון ששית של גאולה: ואיחדתי. יען כי לא תקום גאולה ללא אחדות."

נשכבה על מיטתה והרהרה עד כמה היא בת חורין, ועד כמה היא יכולה להיות. הקרב על החרות לא נגמר, היא ידעה, אבל אולי הקשה מכל כבר מאחוריה. כשהגיע יוסף לבסוף מצא אותה ישנה, וחיך.

זו הייתה הפעם הראשונה מזה שנים שחייכה בשנתה.

(3) "אני מפחדת", באידיש.

סיפור מספר 58 / שובו של הרגע

"למען אצילות נפש ולמען תקווה, אומר את דברי אל מול קהל זה. אני העומד כאן מולכם, וליבי באמת נטול כל פחד. לא מכיוון שהנני בר אומץ מופלג, אם כי מעולם לא הייתי מוג לב. לא מכיוון שיודע אני דבר מה אשר לא ידעתם עליו, כי רק את בורותי הכרתי. עומד אני כאן נטול כל גץ של חשש, מפני שאני זוכר. אני זוכר שהשביל שמופיע מול עיניי מתקיים רק בגלל נטיב השבילים בהם כבר צעדתי. אני זוכר שמזה שלשת אלפי שנות קיום, קמים צוררים על אבותיי. ואולי לא הייתי אז, ואולי אלפיים ולא שלושת אלפים, ואולי צורר זה ולא אחר, אך זכור זכרתי, כי את אבותיי נשאתי איתי, בליבי, בקרבי ובעצמותיי, ואשא עד תום ימי חיי. יותר מכל אני זוכר את אשר חשוב מכל, וזאת שעל אף הכל, עודני כאן. עודני כאן! היום חזו עיני באיש אשר רגליו בגדו בו, ובכל זאת התמיד בעמידתו האיתנה. היום ראיתי אדם אשר לא היה קול בפיו, זועק קריאה גדולה לשמיים. אם מכוחו של אל או מגדולתו של אדם, זאת אינני יודע, אך יהיה מקור הגדולה נעוץ באשר יהיה, זו מתקיימת בתוכנו. כי מהו הראוי, הנשגב, המפואר והמרומם אם לא נפשו של אדם? שכן השאר הוא הבל הבלים. הסירו פחד מלבבותיכם וזכרו כי קיומכם פה הוא מתוק בגלל שבידכם הבחירה לעשותו כרצונכם. אתם אנשיי, בני חורין מעצם קיומכם, וחירות זו היא שהביאכם לעמוד כאן ולהאזין לקולי. שאו נפשותיכם ובואו אחריי..."

וזהו, כך נפסק החלום שלי. אני מתעורר במיטתי וכבר אינני משקיף אל חומות ירושלים, בעלי הדוכנים זועקים בחוץ, אין ספק, אני שוב בדירת החדר הרעועה שלי שממוקמת מעל שוק מחנה יהודה. ובכן? מה אתה אומר? אני לא משוגע?"

הפסיכיאטר מגרד קלות בראשו, מבטו דומה לאדם שכעת התעורר בעצמו מחלום. משקפיו תלויות ברופפות על אפו. "טוב זה בהחלט נאום מרגש, אבל מה לדעתך הוא אומר?". לא ציפיתי לתשובה ישירה, אבל אין ספק שחנוך הפסיכיאטר היה האדם הכי מעצבן עליי אדמות באותו הרגע. "אין לי מושג מה זה אומר! בגלל זה סיפרתי לך על החלום! אם הייתי יודע מה הוא אומר, לא הייתי מטריח את עצמי ומספר עליו במשך שעה שעולה לי 300 ₪! הייתי מדבר על אימא שלי ואיך שהיא לא נתנה לי ללכת למסיבה של חדווה בכתה ג'!". חנוך לא הזיז אפילו קמט במבטו החתום ופשוט ענה, "אני לא יכול לומר לך מה החלום אומר, זהו החלום שלך בסופו של דבר, הוא אומר לך משהו ולא לי. אבל אני לא חושב שזה סינדרום ירושלים, כפי שחששת בתחילה. ראשית, כי אתה ער למוזרות של החלום. ושנית, כי אתה ירושלמי מלידה". באופן מפתיע התשובה הזו הייתה התשובה הכי אינפורמטיבית שקיבלתי מחנוך אי פעם, הרגשתי תחושת הישג מסוים. "אם ככה מה יכול הנאום הציוני הזה שאני נואם על ההר להגיד?". חנוך הרים לפתע גבה ואמר "מעניין". זה באמת היה מוזר, הייתי בטוח שאין כבר דברים שיכולים לעניין את חנוך. "מה? מה מעניין?". "מעניין שאתה חושב שהנאום שנאמת היה ציוני, הוא ציוני בעיניך". לרגע הרגשתי מרומה, חשבתי שהגענו לפריצת דרך מסוימת, חנוך שוב עושה את הקטע של לחזור על מילים שאמרתי כאילו יש לכך משמעות. "כן טוב, איך עוד הייתה מגדיר את הנאום הזה? אני עומד על הר שמשקיף על ירושלים, לפני, כך כנראה, חבורה של לוחמים ואני מרביץ בהם ציונות". "שוב, מרביץ בהם ציונות, אתה משוכנע שהנאום היה ציוני, כנראה שאכן כך היה שהרי אתה הוא שנאמת אותו, למרות שלא היה בו שום הזכר לישראל, יהדות, או ציונות. מעניין, אתה רואה את

עצמך כציוני?". פתאום השאלה נראתה לי לא במקום, אני פה כדי לדבר על רגשות, מה הקשר פוליטיקה? "אני מניח שכן, אני ישראלי, אני גר בציון, כלומר ירושלים. שרתי בצבא, אני משלם מיסים, ממש החלום הציוני". "זהו החלום הציוני בעיניך?". זקן טרחן ומעצבן "ברור שלא, זה היה בציניות, אבל כן אני ציוני, אני יהודי שגר בארץ ישראל- זאת ההגדרה לא?". "לאו דווקא, נטורי קרתא גרים כאן, והם בהחלט לא ציונים". אני מבזבז פה זמן "כן נכון, אתה יודע למה אני מתכוון". "האמת היא שאני לא יודע, לכן שאלתי, אבל אם אתה חש שאתה ציוני אז אתה כנראה ציוני, וההגדרה היא פחות חשובה". אז למה הוא מטריח אותי ומבזבז זמן? "למה זה רלוונטי?" "זה רלוונטי כי אתה העלית את זה, בתפיסה שלך הנאום היה ציוני, למרות שכל אדם מכל מדינה בערך היה יכול לנאום אותה באותו ההקשר. כלומר, מהות החלום הוא לא איזה שיגעון גדלות, או משהו בסגנון, אלא נעוץ באופי הציוני שאתה מייחס לו". טוב, חבל שסבא שלי לא פה לשמוע איך שאני מייחס לדברים חשיבות ציונית, הוא היה יכול להיות גאה. "מצד שני", הוא הוסיף, "אתה לא מצליח לייחס תיאור מדויק של מהי ציונות בעיניך כשאתה ער, ומדבר כאן איתי, וזה מעניין...". מעולה, אני מעניין אבל חסר תשובות. "טוב אני חושש שנגמר לנו הזמן" הוא גירד שוב בראשו והציץ בשעון. "נצטרך לשוב ולדבר על זה בפעם הבאה". גזלן. "באמת לא תיתן לי איזשהו כיוון? תשאיר אותי ככה?" הוא הביט בי במבט אדיש תוך חצי גניחת עייפות וענה תוך ניקוי המשקפיים, "אריאל, אני חושב שאתה סובל קצת ממשבר זהות, אולי זה קשור לעובדה שסבא שלך, שהיה לוחם בהגנה, נפטר לא מזמן. אני חושב שקצת לא ברור לך מה אתה עושה פה, אולי שכחת. איבדת קצת את הניצוץ שהיה טבוע עמוק כל כך במשפחה שלך, זאת לפחות ההתרשמות שלי, אבל זה הגיוני במצבך כרגע, וזה באמת משהו שנצטרך לדון בו בפעם הבאה". הארה! עכשיו הוא נזכר להגיד לי את זה?! "אז זה הכל בגלל שסבא שלי נפטר? אז איך אני נפטר מזה? איך אני מחזיר את הניצוץ?" הרגשתי שאני לוחץ, אבל לראשונה אני מרגיש שחונך מפיק דברי טעם, אם לא עכשיו, זה עלול לא לשוב. "אריאל, אנחנו נאלץ לדבר על זה בפעם הבאה" הוא אומר כשהוא קם לפתוח לי את הדלת ברמיזה מאוד עבה. אני מתעכב עם התשלום בכוונה ושואל "חייבת להיות איזו שיטה להפסיק את החלומות?". "אין שיטה", הוא עונה כמעט בכעס "אתה צריך לנסות להיזכר ברגעים האלו עם סבא שלך שעיצבו אותך כפי שאתה, שעושים אותך ציוני בעיני עצמך, או לחלופין לחוות מחדש רגע שכזה, שיזכיר לך את מה שהאמנת בו בעבר". -"אבל...". "שלם לי בפעם הבאה אריאל, יום טוב". אני יוצא מן הקליניקה לרחוב קינג ג'ורג' הסואן, כשאני מרגיש מעורער יותר משחשתי כשהגעתי. לא ברור מה אני אמור לעשות, אני מוצא את עצמי מתעמק במחשבות על סבא שלי בעוד אני מתקדם לעבר תחנת הרכבת הקלה בפינת יפו קינג ג'ורג'. לשחזר את הרגעים? לא יודע, אני באמת זוכר מעט. אני זוכר את הימים בקיץ שהיינו מבקרים אותו בקיבוץ יד מרדכי. אני זוכר שהיינו משחקים שם עם הילדים המקומיים, שתמיד נראו יותר פרועים ממני ומאחים שלי. אני זוכר את סבא יושב על ספסל ומדבר על הימים ההם עם כל מי שעבר. זהו, בשנים האחרונות הוא היה כל כך חולה ולא זכר שום דבר, אי אפשר היה לדבר אתו ובשנתיים האחרונות לא ביקרתי אותו משום שזה הרגיש מיותר. אולי אני מרגיש אשם? איך לעזאזל אני משחזר את הרגעים האלה אחרי שהדחקתי אותם כל כך הרבה? פתאום אני נתקל במישהו בעוצמה, במישהי. חלמתי בהקיץ ולא שמתי לב. "אוי סליחה אני ממש מצטער, אני די מעופף... רגע, איה?". פתאום הבנתי שאני מכיר את קורבן ההתקלות שלי, עבר הרבה זמן אבל אני תמיד אזהה את הילדה הג'ינג'ית עם העיניים הירוקות והחיוך הקורן. "אריאל! איזה קטע, וואו שנים! מה אתה עושה פה?". "אני ירושלמי, יותר הזוי שאת פה, מה את עושה כאן?". פתאום אני נזכר

שאינה הייתה אחת הבנות המקומיות מיד מרדכי, מה הסיכוי שאני אפגוש אותה מכל האנשים בדיוק כשחשבתי על הקיבוץ? מוזר. סבא? יש לך קשר לזה? "אני בדיוק התחלתי ללמוד באוניברסיטה העברית- היסטוריה ומחשבות ישראל. אז אני גרה לא רחוק מכאן ברחוב כורש". הזוי, לא ראיתי אותה המון זמן, היא גדלה, ויפתה, היא תמיד הייתה חמודה אבל כעת היא הייתה פשוט קורנת, כמו מלאך. "וואו, האוניברסיטה העברית, היסטוריה, מחשבות ישראל, הזוי". המשפט הזה לא יצא כפי שרציתי, אבל איה פשוט צחקה עם החיוך שלה "הזוי? בהחלט! מי היה מאמין שאני אלמד היסטוריה בסוף? זוכר איך היינו גונבים את האופניים של גיורא המורה להיסטוריה בקיבוץ?". "כן, ברור!" האמת היא שלא זכרתי, כל מה שיכולתי לחשוב עליו זה כמה הזויה הסיטואציה ועל כמה שהיא יפתה. "האמת שאני ממש שמחה לפגוש אותך פתאום! קצת הרגיש לי מוזר המעבר לירושלים, אני ממש שמחה לראות פנים מוכרות". לו רק הייתה יודעת כמה אושר הפגישה הרנדומלית הזאת הסבה לי בפתאומיות, "כן, זה קטע מוזר, האמת שאני גר לא רחוק, בשוק. אנחנו צריכים להיפגש, אני אראה לך העיר". "כן, בהחלט! אוי הרכבת שלי מגיעה, אני צריכה להגיע לשיעור". לעזאזל עם הרכבת הזאת! היא נוסעת לכיוון הר הצופים, הכיוון ההפוך משלי! היא מיהרה אל הדלתות הנפתחות, הוציאה את הכרטיס מהתיק והסתובבה אלי בתנועה שהרגישה כמו מסרט. "אני גרה בכורש שתיים-עשרה, קומה רביעית מימין, בוא אלי!" והפריחה לי נשיקה באוויר. הרכבת נסעה, ואני נותרתי המום בתחנה. פתאום זה הכה בי, זה לא מקרי, איה פה פתאום, בדיוק כשחשבתי עליה. איה היא החיבור שלי לציונות, אפילו שזה לא נשמע הגיוני. לראות את איה מיד מרדכי, פה בירושלים, פתאום, עכשיו, היה בשבילי-שובו של הרגע.

אם תרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 59 / מעשה בל' ופוסטים מלאי שנאה כלפי ישראל

'הוכרתם' כשונאי ישראל, רק בגלל שהעזתם לחשוב כי "אפשר גם אחרת - ?" לצערי אני מכיר היטב את התשובה.

זהו סיפור על ל'. סיפור אישי, אך לא רק - הוא של כולנו כחברה, כעם, כמדינה. בנוסף להיותה מכרה שלי ואדם פרטי, ל' זו תופעה חולה בקרב הרבה אנשים, או אם תרצו, המון "למדים".

מעשה בגברת ל'

ישנם אנשים הסבורים כי קיימת רק אמת אחת. הם מאמינים שרק אנשים שכמותם יודעים מהי אהבת הארץ. אדם פטריוט, ציוני וכזה המגלה אזרחות טובה הוא לתפיסתם בהכרח גם ימני בדעותיו. לדעתם, רק הם קובעים את הסטנדרטים, ולכל השאר לא נותר אלא להתאים עצמם לעולם הערכים הצר והלקוי שנכפה עליהם.

ואם לא יעשו כן? הם שונאי ישראל. 'סמולנים' מהסוג המסוכן, בוגדים, אנטי ציונים ועוד שלל כינויים.

אחת הדוגמאות הזכורות לי ביותר היא [נאומו של נפתלי בנט ביום הבחירות עת פורסמו התוצאות](#). בנאומו, קבע בנט בנחרצות ש"אין שני נרטיבים... יש אמת אחת" והכריז כי "הוא לא מהאו"ם, הוא בעד מדינת ישראל, בעד חיילי צה"ל". רצה לומר, בשונה מאחרים. בשונה מהשמאל. לשיטתו מי שאינו בעל תפיסת עולם פוליטית-מדינית כשלו הוא אינו ציוני ואינו פטריוט, וככזה, ודאי שדעותיו ופועלו אינם לגיטימיים.

כך, בצביעות ממלכתית כפויה, ממחר הימין (בלשון הכללה) 'להכתיר' כבוגד ואויב מבית כל מי שלא חושב כמותו על מהותה של מדינת ישראל ולא רואה באותה עין את דרכו של הימין להנהגתה. לשיטתו, כביסה מלוכלכת יכולה להישאר כזאת ומלבד שאינה תלויה כלל, וככזאת מוסתרת מעיני כל - מבית ומחוץ. הרי מה שלא רואים ממילא לא קיים.

אז מי זאת ל'?

אחסוך את רקע היכרותי עם ל'. היא עוסקת בתקשורת, ומועסקת על-ידי כלי תקשורת ישראלי בו דעות כשלי ושל אנשים עם דעות דומות בד"כ מוצגות. ניחשתם נכון, ב"ישראל היום" (אם כי שם לא מתעסקת בפוליטיקה). מפעם לפעם כותבת ל' גם פוסטים בפייסבוק ומביעה את דעותיה כמוני וכמו רבים אחרים. ברוב המקרים בחרה לאמץ ולהנחיל לקורא תחושת 'היתקרבנות': "רק אנחנו הקורבן - הצד השני בסכסוך הוא התליין". לשיטתה, ישראל תמיד צודקת: "העולם מסביב אנטישמי וגזען ושופט אותנו תמיד תוך הסתכלות במשקפיים סובייקטיביות", אך "האשמה בכך

היא בנו", "האויבים מבית", ה'סמולנים', "שונאי ישראל", "חדורי השנאה העצמית", "אומללים שבמקרה הטוב מחפשים תשומת לב ובמקרים אחרים צריכים אשפוז פסיכיאטרי בשל תפיסות עולם הזויות ולקויות."

היא לא חוסכת שבטה גם מהתקשורת ש"מחפשת דם ויוצקת שנאה" - גם העולמית, אך בעיקר התקשורת הישראלית ה"אולטרה-שמאלנית" ש"מסקרת כל התרחשות באופן שאינו אובייקטיבי וכמעט תמיד אנטי ישראלי" - לקרוא שורות אלו שנכתבו על-ידי עובדת בעיתון מ"טעם" ולקבל ממנה שיעור בתקשורת אובייקטיבית וחפה מאינטרסים ולסרב להאמין. תקשורת אובייקטיבית זה הרי המוטו של "ישראל היום", לא?

ומדוע אני מספר על כך? מיד תדעו...

בחורף האחרון לקראת הבחירות לכנסת ה-19, בעקבות תגובתי לפוסט שכתבה, הסירה אותי ל' מרשימת חבריה בפייסבוק. זוהי זכותה כשם שלכל אדם הזכות לבחור מי הוא רוצה כחבריו לחיים ובתוך כך גם את חבריו בפייסבוק, עם אילו דעות להסכים, מה לקרוא ומה לא לקרוא - ומכאן: זכותה לא לקרוא את שאני כותב, למחוק את תגובתי ולהעדיף להעלים מעיניה את הדעות אותן אני מביע. מודה שהצטערתי על כך, אך כיבדתי זאת ולא אמרתי לה דבר - עד שהחלטתי לברך אותה ליום הולדתה וכבדרך אגב ובבדיחות הדעת התייחסתי להסרתי מרשימת חבריה.

ל' הגיבה כעבור דקות. היא הסבירה כי מחקה אותי אחרי: "כל הפוסטים מלאי השנאה כלפי ישראל" אותם אני מרבה לכתוב, והוסיפה בחצי התנצלות כי "לא יכלה יותר". לזכותה יאמר כי לא שכחה להודות לי על ברכתי.

תגובתה גרמה לי להרהר. האמנם? שונא ישראל? אני?! ייתכן ולא הבנתי נכון? אולי לא הסברתי נכון? האם עלי להבהיר ולהתנצל - **אז זהו, שממש לא!**

"פוסטים מלאי שנאה כלפי ישראל"

מעת לעת, אני נוהג לפרסם פוסטים ומאמרי דעה פרי עטי אודות נושאים שעל סדר היום. בין היתר כתבתי:

- על ממשלת ישראל, העומד בראשה והתנהלותם (ר' הפוסט שעסק ב**קיפאון מדיני מבחירה**, וזה על משרד החינוך שהפך בכהונת השר היוצא למשרד האינדוקטרינציה).
- על חברי כנסת ישראל ומועמדים לכנסת) כמו זה החושף את **פרצופו האמיתי של יו"ר מפלגה שמסתיר את מצעה האמיתי של מפלגתו ומכסה קיצוניות משיחית בחברמניות 'אחוקית'**, וזה על **חשיבות חוסנה של הדמוקרטיה הישראלית גם כנחלתם של אזרחי המדינה שאינם יהודים ונבחרים**, וזה **המתנגד להשתקת מיקרופונים כשהדובר לא חושב כמו הרוב**).

▪ על כלי התקשורת בישראל) ר' [הביקורת החריפה שהעברתי על התנהלות של עיתון "מטעם"](#) - הוא ביטאנו האיש של ראש הממשלה נתניהו בו עובדת ל.')

▪ על "מפעל ההתיישבות" או בשמו הפחות מכובס ויותר מציאותי: **ההתנחלויות הפוליטיות ביו"ש**). ר' [המאמר שמסביר לשר האוצר הנכנס היכן הכסף](#)).

כמה פעמים השתמשתי במילה האיומה "אפרטהייד" - כן, היא צורמת גם לאוזניי ושונא להשתמש בה, אך כמושג במדעי המדינה זוהי הגדרה להתנהלות ישראל בשטחים הכבושים (גם "כיבוש" היא מילה איומה, נראה כי ע"פ תפיסות מסוימות כמדיניות בשטח זה דווקא נסבל אם הכובשים הם אנחנו).

▪ כתבתי על **צה"ל** שחורג לעתים מתפקידו ומטרתו, ובשליחות הממשלה מבצע תפקידים שאינם לו, והופך לכלי משחק פוליטי ולאחד הגופים עם יחסי הציבור הגרועים בעולם - ולצד, לא תמיד שלא בצדק (ר' [ביקורת על דובר צה"ל](#)), ומאמר דעה על [עצירת המשט טורקי](#) והמשכו המסביר [כיצד היה ניתן לעשות זאת אחרת](#)).

כן, גם צה"ל אינו פרה קדושה שחסינה מביקורת. כצבא העם, וצבא של מדינה (ולא להפך), זו זכותי ואף חובתי. הצבא גם שלי, כשם שהממשלה היא שלי וכשם שהכנסת היא שלי, התקשורת מסקרת אירועים שנוגעים לחיים שלי במדינה שלי וכשם שהכיבוש ממומן מהכסף שלי שחסר למטרות חשובות בהרבה בתוך שטחי המדינה שלי.

אבוי, דעותיי שמאלניות. **האם כתבתי מתוך שנאה? ההפך הוא הנכון.**

בניגוד למה שסבורים ל' ואנשים שכמותה, הדברים נכתבו מתוך אהבה למדינה, התפיסה כי צביעות ממלכתית כשלהם, סתימת פיות כדרכם, ואינדוקטרינציה במקום הסברה ולימוד אמתי של הבעיות כשיטת עבודתם אינן פתרון.

כתבתי כי המדינה יקרה לי מכדי לאבד אותה לטובת קיצונים, שדרכם תוביל אותנו במורד המדרון החלקלק אל עבר מדינה שאינה דמוקרטית ואינה יהודית.

כתבתי כי עדיפה לי מדינת ישראל טובה ומוסרית שתתקיים לנצח על פני מדינת יהודה רשעה, עבריינית וזמנית.

כתבתי כי מדינת ישראל יחידה היא לי - לא מוכן לוותר עליה, ועל מה שיכולה וצריכה להיות.

אצל חלק מאנשי הימין, ביניהם הגברת ל', להיות פטריוט משמעותו להיות לאומן ומיליטריסט ממש כמותם, לקדש "אמת" אחת בלי לשאול שאלות מוסריות ולהעלות הסתייגויות כפי שבריא ודרוש שיהיה בחברה פלורליסטית. לשיטתה של ל', הצגתה של כביסה מלוכלכת ועצם ההודאה בקיומה היא בגידה במדינה ובעם, וככאלה, מבטאים "שנאה כלפי ישראל". המוסר והמצפון הוא מהם והלאה.

אני חושב אחרת.

בחברה פלורליסטית לאמת פנים רבות, ולכל צד שמורה הזכות והחובה לשכנע בצדקת דרכו בכל האמצעים הדמוקרטיים שלרשותו, ולהימנע משימוש בכלים אנטי-דמוקרטיים לשם כך.

האמת של כוואלללללםם. היא לא רק של הימין ומסביריו, לא רק של דובר צה"ל, לא רק של לשכת הפרסום הממשלתית, של משרד החוץ, משרד החינוך ומשרד ההסברה והתפוצות. היא אינה בלעדית לשום כלי תקשורת שתמיד, אבל תמיד, יהיה כפוף לתפיסת עולמו של המו"ל שלו. היא של כל גולש, כל כותב, של כל עולל שהוציא מפיו את מילתו הראשונה.

כביסה מלוכלכת אין תולים. מתירים לה להירקב ולהסריח. ומה עלינו לעשות? להעמיד פנים שריחה

מצוין

ל' ואנשים שכמותה הם דוגמא, **לימין הזוי והוזה** שדרכו היא שמביאה אותנו לגסיסת המפעל הציוני ולווייתור על החזון של דוד בן גוריון ואחרים למדינת מופת דמוקרטית ויהודית. לא רק שהם מסרבים להידבר עם הפלסטינים, הם מסרבים להידבר גם עם אנשי עמם ולקחת חלק בשיח הדמוקרטי - מדוע להידבר, אם האמת אחת היא וכבר ידועה? מדוע לנהל שיח של חירשים לשיטתם, אם הצד השני, ה'סמולנים', כלל לא חפץ בטובת המדינה?

יתכן ורוח המו"ל בעיתון בו עובדת ל' שורה לא רק על מה שמותר או אסור לה לכתוב ב"ישראל היום", היא מערערת גם את כושר השיפוט שלה, את עולם הערכים שלה שמקדש סמלים גם על חשבון מהות ודורש חד-גוניות רעיונית מהזן המסוכן שנהוג במשטרים אפלים בהם כל ביקורת על השלטון פסולה ואסור שתשמע.

לשיטתה של ל' ותואמיה, לא תולים כביסה מלוכלכת בחוץ. לא תולים אותה גם בפנים, לא תולים בכלל. מניחים לה להסריח ולהירקב וכל שנותר לנו לעשות הוא להמשיך לסבול מהריח האיום, ומחובתנו להעמיד פנים שריחה מעולם לא היה ערב יותר לאפנו.

צר לי על ל' ועל אנשים שכמותה. צר לי על טיפשותם וצרות עולמם. צר לי על השנאה שבלבם לכל מי שלא כמותם ולא חושב כמוהם. צר לי עלינו כחברה. צר לי עלינו כמדינה שבשל טיפשות עשויה להפוך בעתיד הקרוב למדינת כל מתנחליה (יהודה), בעתיד הבינוני למדינת אפרטהייד עם רוב שאינו יהודי ובעתיד הרחוק כפלסטין בין הירדן לים ובכך תחדל להתקיים.

תפקידנו להראות להם שהם טועים רעיונית, אך לא רק. עלינו לסרב להיכנע לשיח אותו הם מנסים לכפות - או יותר נכון להיעדר השיח, לכבס ולתלות את הכביסה לייבוש. בפנים, בחוץ בכל מקום. רק לא להניח לה להסריח ולהירקב.

סיפור 60 / סימון השבילים

" אז אמר , איך אוכל לו ? "

המברשת נשלפת. פס לבן. פס כחול. פס כתום. הצבעים מתמזגים עם הסלע, ואפשר לדמיין אותם נהנים מחמימותו. משתזפים. הפס הלבן שמימין מסמל את החרמון, ניצב לו בגאון, צופה על הפס הכחול שנראה שליו. כמו הים. ומתחתם שוכן הפס הכתום. מחזיק מעליו את הים והחרמון. צופן סוד. נגב. המברשת ופחי הצבע מוחזרים לתיק, לגימה קטנה של מים והוא יוצא בדרך השביל אל היעד הבא.

" אתו האומץ וכישרון המעשה... "

סימון שבילים. זוהי עבודתו. תר בשבילי טיולים ברחבי הארץ, נושא על גבו תיק עם פחי צבע ומברשות, מים ומעט אוכל, ומחדש צבעים של סימוני שבילים שדהו עם השנים. כעת הוא מסמן את שביל ישראל. גולת הכותרת. תוך חודש עליו לחדש את כל הסימונים מדן ועד ירושלים. משימה לא קשה בשבילו. הוא התחיל מהחרמון. יום של הליכה עד קיבוץ דן שבו מתחיל השביל, יום שבו שלא מוטלת עליו מלאכת הסימון. מהר החרמון להר הבית. ובתווך מסלול מתפתל. מהעיניים של המדינה אל הלב של המדינה.

" וכלי מלחמה ועצה לו... "

הוא מתחיל לסמן. הצבע הכתום בולט בגובהו מעל שני הצבעים האחרים ומורה על הכיוון. דרומה. תל דן, חומה ושער. כנראה מתקופת ירבעם. הסימון דהוי. מטיילים מצטלמים לידו, הסימון הראשון בשביל. עם השנים כמעט ונמחק. נחל שניר ומעיין ברוך, נחל שמחיה את העמק וקיבוץ של לוחמי פלמ"ח. הסימונים חזקים, נותר רק להדגיש. השמש קופחת בעלייה לתל חי, בואכה כפר גלעדי. פחי הצבע לוחטים. מהשמש. אולי מגודל אחריות תפקידם. מורי הדרך. עמוד הענן. הידיים כבר מיומנות, סימון מהיר והחלטי. מצד אחד אריה שואג ואנדרטת תל חי, מהצד השני מצבה לזכר 12 חיילים שנפלו.

" ואמר, לא אטול כוחו... "

יוצא מתל חי. לאחר עיקול חורש הוא נתקל בסימון. משהו נראה לא כשורה. מפה נשלפת. עיניים מרפרפות. חצי מבט על המפה חצי מבט על הסימון. לא אמור להיות פה סימון. השביל אמור להמשיך בדרכו על רכס נפתלי ולא לרדת לעמק. הצבע על הסלע נראה טרי. נצבע בחופזה. הלבן זולג במורד הסלע ומתערבב עם טיפות של כחול ועליהן מנוקדים רסיסים של כתום. אין ספק שמדובר בעבודה חובבנית. זדונית. התלבטות. האם להמשיך בשביל המקורי, או שמא לרדת בעקבות הסימון השקרי. סקרנות. הולך בעקבות השביל החדש. האם מטיילים

התבלבלו וירדו בשביל השגוי?, השביל מתפתל כלפי מטה. ירידה מחלקת נפתלי, נפתלי איש הנפתולים, ניצחון לאה על רחל, אל העמק, חלקת דן, נחש עלי דרך.

" ולא מורך אביא בתוכו..."

ממשיך ללכת. היום מתחיל להעריב ואין זמן להשלים את סימוני היום. ברור שהשביל לא מוביל לשום מקום הגיוני. הרהורים. מהי מטרת המזיק? במה חטאו המטיילים? הוא מבעיר מדורה רוחשת, שלווה. עם היסטוריית הסימונים שלו, הוא לא יישבר מחובבן שמנסה להטעות אנשים ללא כל סיבה. השמש מפציעה מעל הרי הגולן, קו התילים ברור כל כך, ונראה כאילו כל תל וכל גבעה לוקחת לעצמה קרן מיוחדת משלה. נותר רק להתעורר, למתוח איברים, קפה שחור משחור ויציאה אל השביל, השביל הנכון, לעוד יום של סימונים.

" רק זאת אעשה, אכהה מוחו, ושכח שאתו הצדק..."

ארבעה אנשים יושבים לצד הדרך. מפה פרושה על האדמה. עיניים נשואות מערבה. אל ההר. הוא מתקרב אליהם. הנהון עוד מרחוק. אחווה של מטיילים. מתיישב לידם. דברי ברכה, הצעה לדבר מאכל. הם הלכו בעקבות השביל השגוי. הוביל אותם לאזור בית הלל. כעת הם חוזרים, מנסים למצוא את סימון השביל אמיתי. שני חיילים משוחררים וזוג בטיול שלאחר התואר. פספסו כבר יום שלם בעקבות הסימון השקרי. לפתע הבחורה מתבוננת בידו. מבטה מביעה פליאה. אכזבה. סימני צבע על ידו. בעיקר כחול. הוא מנסה להסביר, הם ממאנים להקשיב. הוא מוציא מהתיק את פחי הצבע, מסביר על הצבעים, מספר על ניסיונו בסימון, מתאר את מסעותיו בשבילי הארץ, את הזמן שהוא משקיע. מילותיו נוגעות. כאילו מסמן את הדרך ללב. זוג החיילים לא משתכנע. לא שמעו מעולם על אדם שעבודתו היא סימון שבילים. אין לדעת, הם אומרים. זה בדיוק מה שהמתחזה יכול לומר לנו, דרכי היא האמתית. הם אורזים את תיקיהם ופונים אל עבר ההר.

"שאתו הצדק..."

הרשו לי לומר דבר אחד, הוא פונה אל גבם. אמנם צודקים אתם, יכול להיות שאני המתחזה. יכול להיות. אך עדיין, יש לכם דרך ארוכה עד לסיום השביל. זכרו, תפקידי הוא לא לסמן את השבילים. השבילים מסומנים כבר זמן רב. כיוונם ברור. תפקידי הוא לחדש אותם, להדגיש את הקיים. כאשר אתם נתקלים בסימון שביל ועולה בכם ספק, התקרבו אל הסלע. בחנו את הצבעים. הם לא אמורים להיות חדשים. הם קיימים מימים ימימה. בדקו האם מתחת לצבע החדש ישנו צבע דהוי יותר. ישן. הצבע הדהוי הזה הוא הבסיס לאמת. הוא מראה שאנשים הלכו בדרך זו בעבר. שזו דרך שסומנה על בסיס איתן ויציב. אם נתקלתם בסימן שהוא חדש

לחלוטין, עצרו לרגע. אמנם הוא יותר יפה ויותר מזמין, אך האמת לא תמיד יפה ומזמינה. דבר נוסף, הסימונים שאני מסמן על הסלעים הם חדים וברורים. הלבן לא זורם אל הכחול ולא מנסה להתערבב עם הכתום. לעומת זאת צבעי המתחזה לא מיומנים. הצבעים חסרי רעיון. מבולבלים. לכו בעקבות הישן. הישן המחודש והמתחדש. בעקבות צבעים ברורים ובעקבות סימנים יציבים.

החייילים מסתובבים. אחד מהם מחייך ומגניב הצדעה קלה. חברית. סימון השבילים ממשיך.

אסתורצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 61/ נסיעת בוקר ברכבת ישראל

עננים אפורים פרוסים לאורך השמיים נראים מבעד לחלון הרכבת, האדמה ספוגה עדיין מימי הגשמים העזים שניטפו במהלך השבת, מזג אויר חורפי, נוף שקט, כולו אומר כבוד. קרון הרכבת מאופיין בצפיפות של יום ראשון, דחוס בחיילים העושים דרכם לבסיסים ובאנשים פשוטים שעושים דרכם לעבודתם דבר יום ביומו בשעות הבוקר המוקדמות, בספק אני אם לא מקיימים הם את הסעיף הראשון בשולחן ערוך בהקפדה יתירה, "יתגבר כארי לקום משנתו, שיהיה הוא מעורר השחר.." אנשים פשוטים אנשי עמל, דואגים לפרנסת משפחתם, שום איש לו מוקיר, אף אחד לא רואה ובחדשות הם בוודאי לא יופיעו בכותרות, גם הם לא טופחים על שכמם עצמם ועושים מלאכתם כמדי יום ביומו, בלי נשמע קולם. הכל שקט ומלבד רפרופי הדפים של עיתון הבוקר וספרי הפרוזה כמעט ולא נשמע דבר, כל אחד לעצמו, מכונס בחוויות והרהורים שנספגו במהלך השבת החולפת. תמיד היה לפלא בעיניי המעבר החד בין יום השבת לימי החול, שבת, מעין עולם הבא, כולם יחד מוקפים באהבה ובהוויה משפחתית, אין דאגות, אין מחויבויות, רק עונג, לפתע מגיע יום ראשון של השבוע, שעון החול התהפך, הזמן מתחיל לרוץ, כל אחד חוזר לעיסוקיו וענייניו, זמן של בדידות, זמן לחשבון נפש, להריץ את הזיכרונות בראש, לחשוב על השבוע שעבר ועל השבוע המתקרב, פתיחת דף, סוג של התחלה חדשה בזעיר אנפין.

לצדי יושבת לה אישה אירופאית יפיפייה, פני מלאך לבנות ועיניים תכולות, לבושה אופנתי בסגנון פיראטי מודרני, בהשראת הסרט שודדי הקאריביים בצורה אסטטית ומוקפדת להפליא, ע"פ צו האופנה העדכני לחורף 2011. הכל תואם להפליא, ג'קט הקורדרוי הכתום ומכנס הרוכבים הלבן שנכנס לו תחת מגפי העור החומים כמו נלקחה דמותה מעמוד המוקדש לאופנה בגיליון נשים יוקרת. יפיפותו של יפת, בזה אין לי ספק, יופי בגויים תאמין.. על כל פנים, בצדו המערבי של הגלובוס. מתבונן ממקומי שבמושב האחורי על כולם יחד ותוהה, האומנם ברוך שלא עשני גוי? איזו שלוה נסוכה לה על פניה, כמו נמצאת בעולם פרטי וסגור משלה, אף אחד ושום דבר כמעט לא יכול לחדור מבעד לחלון הזכוכית הדמיוני שמקיף אותה ומגן עליה מפולשנות הזולת ומטרדות היום, שקועה היא בספרה שנדמה שפה בארצנו מעולם לא זכה ספר שכזה לתשומת לב כה מרובה, "גם ספר בהיכל צריך מזל" אומרים חז"ל, בוודאי יתמזל מזלו של זה. על אף הצפיפות, הנוף והאנשים הזרים לה, לא עולה קצה של התעניינות או סקרנות על פניה, דבר לא מסב את מבטה ולא מש הספר מידה, הוגה היא בו אם לא יומם ולילה אז לפחות בכזאת דבקות שלא תבייש אדם מאמין הלומד תורה וחש לביטולה.

מה כ"כ טורד את מנוחתנו הישראלים? מדוע על פני כל היושבים פה בחלל הרכבת נסוך מבט חסר סיפוק, מבט התר ללא הרף כמחפש אבידה, כל אחד עסוק בענייניו אך לא מוצא מנוח ונדמה כי שמיעת המוזיקה וקריאת העיתונים משמשים רק כמפלט, בריחה מאותו הקול המסתורי, שפועם בלבונתו, הקול שלא פוסק לעולם. "צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא" אין ספק בליבי, תירוצים רבים ישנם, מזג האוויר החם, המצב הביטחוני או המשבר הכלכלי אך את האמת לא ניתן להכחיש, רואים את זה בחוש, לא צריך כל מאמץ או דיאגנוזה של פסיכולוג מומחה, זאת הנשמה שזועקת, מייחלת למעט מים חיים. אין לנו סיפוק בעולם החומר בלבד, ללא אורו הפנימי, ללא נשמת העולם, "מה הנשמה מלאה את הגוף כך הקב"ה מלא כל העולם", כפרי לעולם לא יוכל לספק בת מלך גם אם יביא לה כל דברים טובים שבעולם, סוף סוף כפרי פשוט הוא ולעולם יישאר טעמו של ארמון המלוכה ופינוקיו ביזכרונה. רחמים עלינו שאין אנו זוכים ומודעים לשפע שמחכה לנו, ממתין רק שנפתח לו "קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעייתי", האור הפנימי שמבקש לפרוץ לו החוצה. מוכת רעב הארץ, אך "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה' " וכולם מבקשים בלי דעת ובלי משים "הראיני את מראיך, השמיעני את קולך, כי קולך ערב ומראיך נאווה".

בעודי שקוע בכתובה והרהורים מבליח את שיגרת הנסיעה קולו של אדון מבוגר, בעל שיער אפרפר וגבות עבות לו, נחות על עיניים טרוטות. נשמע כמשתנק, בהתחלה העלמתי עין, במחשבה שאלו קולות נחירה מביכים שהאדון השמיע מתוך שנתו, אך שוב נשמע הקול והפעם גם קולה של האישה שלידו הזועק לעזרה, מיד קפצו ממקומותיהם כל יושבי הקרון ומבטים סקרניים ומודאגים על פניהם, מזעיקים עזרה. תרים אחר חובש ואנו הקרובים למקום האירוע מביטים באדון המבוגר שמשתנק ומתקשה לנשום בחוסר אונים, אפילו הבחורה האירופאית יצאה מארשת פניה הקפואה והביטה בבהלה ובחמלה על המתרחש, תוך שניות מספר הגיעו שני רופאים שאחת מהם עונה בלי ספק על קריטריונים של שחקנית מסרט שבו מגלמת היא את דמות הרופאה הצעירה והיפה שתמיד מבט אוהב ודואג על פניה, בחורה ממוצא ספרדי שאת דאגתה לזולת והחום המופנן, ירשה בוודאי מבית הוריה והשני רופא עתודאי בקבע בחור ממוצא רוסי, חסון ושלי, מסוג האנשים שאתה שמח שנמצאים לידך בעת לחץ ומצוקה.

קיבוץ גלויות, כבר התרגלנו לפלא הזה בו בארצנו קטנת המידות וצעירת השנים חיים יחד זה לצד זה אנשים מארבע כנפות הארץ, משתייכים לאותו עבר וחולקים יחד את הווה עם שאיפות לעתיד, שותפים לדרך ארוכה ולחזון, להקמת מדינה ולייצור תרבות. הפכים משלימים, עם אחד פרצופים רבים. בעוד שואלת הרופאה הצעירה את האדון המשתנק על תחושותיו בצורה עדינה וקרת רוח להפליא בודק השני את גופו ומדברת בענייניות עם צוות הפנוי שממתין ברציף הקרוב, יחד מטפלים באיש במסירות, בעוד מוקפים הם בנוסעים המודאגים שצופים במתרחש.

פתאום בין רגע מתחושת בדידות בה כל אחד מכונס בעצמו, מהרגשת זרות כאילו אין איש מקשיב ורואה, נעשינו כולנו כאחים, בעל כורחנו, רגשות של אחדות מילאו את חלל הרכבת. עם ישראל, גם אם על פניו נראה כי נסענו לנו בקרון רכבת בנורבגיה, התבררה לה האמת, אחים אנחנו, רק קודי התנהגות ונורמות שמוכתבות לנו בחוץ מכסים על האמת הנפלאה הזאת ולא יכולתי שלא להביט בעיניה של הבחורה האירופאית ועל תדהמתה מהקורות, איך בין רגע רכבת שלמה על רגליה קופצת לטפל באדון הזקוק לעזרה, איך בין רגע תחושות של אהבה מפלחות את חדרי ליבותם של הנוסעים, כך בשבריר של שנייה מתגלה לה האמת הכל כך פשוטה וכל כך עמוקה כי נשמה אחת כוללת מפעמת ומאירה בנו, כי אבותינו ואימותינו זהים הם ואלוהינו אחד ובאשר אליה, יותר מהתדהמה שבעיניה, קנאה יש בהם וערגה, ערגה למקום בו אתה חש כבן בית, למקום בו האנשים המקיפים אותך אינם זרים, במקום בו קולך נשמע והינך נראה, למקום בו היופי מתחיל מבפנים, ערגה הייתה בעיניה לארץ ישראל.

אם תרצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 62/ עוד בבולגריה

עוד בבולגריה, אבי היה ציוני. כשהרוסים שלטו שם, אבי אמר לאמי שלא יעזור, המקום שלנו הוא בארץ פלסטין. אמי חיה בעיירה קטנה אבל הרגישה שם מלכה. מפונקת, רק היא ראויה לתשומת לב ויופייה היה מהמם. שער שחור גבות וריסים שחורות ועיניים גדולות וירוקות. כשהביטה בכל גבר, הוא נמס. היא הייתה רזה, לא בעלת רגליים ארוכות אך לבושה הסתיר את הפגמים ותמיד הלבוש תואם את הכובע, את הנעליים וגם את המעיל. כשהייתה בת 32, סבא שלי החליט שזהו, היא חייבת למצוא חתן. כל גבר שהציעו, פסלה. פעם הוא נמוך, פעם מכוער, פעם צעיר ופעם מבוגר. סבי שמע על אבי שהיה אלמן ללא ילדים והחליט שהבחור מתאים. ג'ינג', נמוך, לא הכי יפה ושתיין. ובקיצור לא משאת נפשה. אבי איבד את אשתו הראשונה לאחר שהיא התאבדה. אשתו הייתה אישה יפה, עם עיניים כחולות ושער שטיני והייתה עדינה בנפשה. לאחר שמונה שנים שהם ניסו להרות, ובמהלך השנים, שכנים יהודים וגויים היו מציקים לה על כך שאין לה ילדים ויש לה בעל טוב והכי כדי לשחרר אותו ממנה. לאבי לא היה מושג ממה שהתרחש בנפשה. הוא היה מוכן לחיות איתה גם ללא ילדים אבל בליבו רצה ילדים משלו. יום אחד שלחה אותו אשתו לתת מאכלים למשפחתה, לבר מצווה. כשחזר גילה אותה תלויה. ביגונו הרב הוא היה שותה לשוכרה ולא רצה לשמוע על אף אישה.

כשסבי פגש את אבי, הוא מיד ידע שהבחור טוב ויעשה הכול למען בתו. ביום חתונתה של אמי, היא כמעט התחרטה ואז סבי שאף פעם לא הרים את קולו כלפיה, דחף אותה בבעיטה כלפי הרב, שתסכים להתחתן. לקח לאבי חודש, עם הרבה פרחים ומתוקים, עד שהסכימה לממש את הנישואים. אחרי שנולדה אחותי, אבי היה כבן ארבעים ואחותי קבלה כל מה שרצתה ואסור היה להגיד לה, לא. לאחר פלישת הרוסים, סבי החליט שאת בית המלאכה שלו הוא ימכור, ואת כל הכסף שבתמורה למפעל הוא המיר בזהב. סבי שמע את הדיבורים על ארץ ישראל מפי אבי והוא הבין ששם בפלסטין הוא יסתדר. אבי עמד על כך שיש לעלות לארץ ושם הוא ינשום לרווחה. אמי התנגדה כי שמעה שבארץ יהיה לה קשה והיא תאלץ למצוא עבודת כפיים. אבי התעקש ואמר שאם עליה להישאר, שתישאר. הוא לוקח את אחותי ומפליג לישראל.

אבי, אמי וסבתי הפליגו ראשונים וסבי הבריה בתוך מקלות הליכה את הזהב כדי שהרוסים לא ייקחו לו אותו. המקלות הליכה נטמנו עמוק בתוך תיבות בגדים שלא יגנבו.

ההפלגה לא הייתה קלה. בדרך האוניה כמעט טבעה. הייתה החלטה להשליך את כל התיבות הכבדות לים כדי להקל על האוניה. וכך התיבות עם הזהב נעלמות במצולות הים. בהגיעם לארץ, העבירו אותם למחנות אוהלים ואחר כך ליפו. כשסבי עלה לארץ ושמע את כל מה שקרה, הוא קיבל שבץ ונפטר. אבי ניסה להרים את המורל הירוד ואמר שנתחיל מהתחלה והעיקר שהוא בישראל.

החליט מי שהחליט שאבא שלי מספיק פרנקי כדי לעבוד בביוב. אבי קיבל באהבה את העבודה. הוא אמר לעצמו שעכשיו הוא מנקה ביוב של יהודים ולא של גויים. הוא היה מגיע הביתה מסריח ואמי נאלצה כל יום לכבס את הבגדים המסריחים עם הסבון המרובע ולשפשף את הבגדים. היה לה מאד קשה. אחרי חודש, היא הציבה לו תנאי, או אני או הביוב וזה לא מעניין אותה שזה ביוב של יהודים, הוא חייב למצוא עבודה אחרת. בעיניים מצועפות סיפר לאחראי שיש בעיות בבית. הוצע לו לעבוד בסולל בונה בסלילת כבישים. אבי שהיה ועבד במחנה עבודה בזמן מלחמת העולם השנייה, שמח שעכשיו הוא סולל כבישים ליהודים, הוא היה הולך לעבודה עם חיוך. הוא היה אומר עבודה עם יהודים וליהודים. הוא עבד שם כ-10 שנים.

סיפור מספר 63/ דינו

זה שנים רבות שלא היה חודש אפריל קר כל כך. הגשם שירד מוקדם יותר קפא ונטיפי הקרח שעל המעקה נצצו באור הירח. למרות הקור העז, הוא עמד במרפסת הקטנה והזיע. תחתיו נפרסה העיירה הקפואה. לשמאלו, יכל לזהות את צלליתו הגדולה של בניין הישיבה. לובלין הייתה ביתו מאז ומעולם, אז למה עכשיו בלילה הזה הוא מרגיש כזר?

"צבי?" הוא הסתובב במהירות וכמעט החליק על הקרח שכסה את הרצפה. אשתו חיה עמדה בפתח, אוחזת בנר ועיניה מודאגות. "קור נוראי בחוץ, אתה תהיה חולה".

צבי נאנח. הוא השתדל להיות בשקט ככל האפשר כדי לא להעירה, אבל חושיה הרגישים של אשתו האהובה לא ישנים.

"שוב חלמת?"

צבי הנהן. בראשו שוב עבר על המראה שחזר על עצמו הלילה. הנה הוא יושב ולומד בבית הכנסת, ספסל העץ הישן חורק תחתיו ומולו פתוחה הגמרא שקיבל מהוריו במסיבת בר המצווה, כשלפתע אביו מופיע לצדו. צבי רוצה לקום ולחבקו אך גופו משותק והוא אינו מסוגל לדבר. אביו מביט בו בעיניו הגדולות, סוגר בעדינות את הספר ולוחש לו "לשנה הבאה בירושלים".

בלילה הראשון הוא התעורר חרד ומיד גזר על עצמו תענית חלום. אבא שלו הלך לעולמו לפני שנים רבות, אפילו לא זכה לראות את נכדו הראשון וצבי מעולם לא חלם עליו. ופתאום הוא מופיע בחלומו ומדבר איתו על ירושלים דווקא? ודאי, הם התפללו שלוש פעמים ביום לקיבוץ הגלויות ולשיבת ציון, ותמיד לכיוון עיר הקודש. אבל אביו מעולם לא אמר דבר על עזיבת לובלין. הרי הם ידעו שבפלשתינה גרים רק יהודים חופשיים, ומה מקומם בניהם? הם רוצים להקים מדינה ליהודים! רעיון אבסורדי שכזה. גם הוא שמע את מה שסיפרו בבית הכנסת, על הפרעות שהחלו לזוּם הערבים, מבלי שהבריטים יעצרו אותם. בפולין אנחנו לפחות בטוחים. צבי ניסה לפתור את העניין, הוא כנראה לא שמע טוב את דברי אביו. אבל שבוע לאחר מכן, חזר אותו החלום בדיוק. כשסיפר על כך לחיה, היא לא אמרה מילה. רק קמט קטנטן וכמעט בלתי נראה נוצר ליד פיה. אך צבי לא יכל להחליט אם מדאגה הוא, או שמא חיוך. והנה, הלילה זה קרה בפעם השלישית. ואותן המילים נאמרו, רק שהפעם נדמה היה לצבי שהטון השתנה, כמו כעס עליו אביו שצריך לומר לו שוב ושוב. האינך מבין את דבריי, בני? ואולי מבין אתה אך ממאן לשמוע בקולי?

חיה הידקה את חלוקה ויצאה למרפסת. היא הכירה את בעלה וידעה שמחשבות גדולות עוברות בראשו. היא הבינה שהלילה הזה נשתנה מכל הלילות. משב רוח קפוא ופתאומי כיבה את נרה, ולמשך שניות מספר שניהם הביטו בדממה בחוט העשן הדק שעלה ממנו.

"אז מה עכשיו?" היא שאלה בלחש.

צבי אחז בידה והרים מבטו את הירח המתמלא. בעוד כמה ימים הם יסבו לשולחן הסדר ויחגגו את הפיכתם של בני ישראל לבני חורין, משוחררים מעול הגויים ועם הפנים לארץ המובטחת.

"עכשיו" הוא ענה לה, "לארץ הקודש".

אביגיל שתתה את הכוס הרביעית וניסתה להתמקד בניירות שלפניה. אחרי ליל שימורים שכזה, גם ארבע כוסות קפה לא ממש עוזרות להישאר מרוכז. עכשיו המצב כבר נרגע, לפחות אצלם, ורוב אנשי הצוות שסיימו את תפקידם הצטופפו סביב מכשיר הטלוויזיה בחדר הכוננים כדי לצפות בשידור החי, או ניסו לחטוף תנומה קצרה לפני שהביפר יצפצף שוב. אבל אביגיל נשארה לשבת ליד מיטתו של הזקן שבניתוחו השתתפה הלילה. בעוד כמה דקות הוא צפוי להתעורר מההרדמה ועליה יהיה מוטל לספר לו את החדשות הרעות. היא כבר הכינה בראשה את המילים המדויקות שתאמר לו לכשיתעורר. את שמו היא לא ידעה, מאחר והוא הגיע מחוסר הכרה וללא תעודה מזהה. פניו היו נפוחות ושרוטות, אבל הוא נראה לה כבן שבעים וחמש, עם שיערו הלבן וידיו שכבר צצו בהן כתמי זקנה. ידו, היא תיקנה את עצמה, יד אחת.

היא החליטה לנצל את השקט היחסי בחדרו של הזקן עלום השם והחלה למלא את הטופס שלפניה. תמיד חלמה לעשות התמחות בבית חולים בקנדה או בניו יורק, ובעצם בכל מקום בעולם שלא מדברים בו עברית. ועכשיו זה סוף סוף קורה. ידה האוחזת בעט נעה במהירות ומילאה שורות ופרטי זיהוי. את מספר הדרכון שלה היא יודעת בעל פה כבר שנים, שיהיה. עכשיו כתבה אותו בהתלהבות, שורת מספרים כחולה שיכולה לשנות את חייה. כשהגיעה לסעיף המבקש ממנה לפרט מדוע היא רוצה להתמחות דווקא ב'בית החולים ע"ש אליוט מרפי בטורונטו', היא עצרה. גיחוך עלה על שפתיה. אולי היא תכתוב להם את האמת הפשוטה, שאין דבר שהיא רוצה יותר מאשר לברוח מהארץ הזאת, שנמאס לה מהכל. נמאס לה לעשות שבע תורנויות בחודש ולקבל משכורת עלובה. נמאס לה מהשביתות שלא עוזרות ומהמצב הבטחוני. נמאס לה מיוקר המחיה ומכל הדודות המעצבנות שבכל אירוע משפחתי חייבות להעיר משהו על הטבעת הנעדרת מאצבעה. ובכלל, נמאס לה מהפקקים ומהחמסין ומהחוצפה הישראלית. איזה סיבה יש לה לרצות להישאר בארץ הזו?

היא הקיצה מהרהוריה כאשר הבינה שהזקן התעורר וכבר כמה זמן שהוא מביט בה בשקט ממתנו. אביגיל נעמדה במהירות, זונחת את העתיד המובטח על קצת מיטת החולה.

"אדוני, אתה נמצא בבית החולים. אני ד"ר בר נתן, אתה יכול לומר לי מה שמך?" היא הוציאה את הפנס מהכיס ובדקה את אישוניו. הכל נראה תקין.

"שלמה בורשטיין" הוא אמר לה ברוע.

"מר בורשטיין" אמרה אביגייל "הגעת הנה לפני כמה שעות, לאחר שנפצעת בפיגוע. אתה זוכר את מה שקרה?"

הוא החל לנוד בראשו אך לפתע עצר. "היום ערב פסח" אמר. עיניו תרו את החדר, כאילו מחפשות דבר מה, ונעצרו על המוניטור שלצדו. "חזרתי מהשוק... הייתי על האוטובוס.."

אביגייל כחכחה בגרונה והסבירה לו בעדינות שכל העצמות בידו הימנית התרסקו כתוצאה ממטען חבלה שהתפוצץ, ולא נותרה להם ברירה אלא לקטוע אותה. שלמה הביט ימינה אל הגדם העטוף תחבושות, שעוד לפני כמה שעות היתה במקומו יד שנשאה שקיות מלאות בעוגיות בוטנים וקוקוס.

"הימנית?" הוא לחש. אביגייל אישרה והחלה לספר לו על תהליך השיקום, כשדבר מוזר התרחש.

חיוך התפשט על פניו של החולה, ואז הוא החל לצחוק בהקלה. אביגייל חיכתה שהצחוק יתחלף בבכי. היא ידעה עד כמה דק הגבול בין שתי התגובות. אבל זה לא קרה.

"אני מניחה שאתה שמאלי?" שאלה בהיסוס.

"לא. בעצם עכשיו אולי אני כן".

היא הייתה מבולבלת, אולי זה בהשפעת סמי ההרגעה שניתנו לה? ואולי זה חמור מכך, אולי הוא נפגע בראשו. היא הוציאה את הביפר מכיס החלוק אבל אז הבחינה בעיניו של הזקן. לא היה בהן שום בלבול. הבנאדם שמח באמת ובתמים.

"אני רואה שאת תמהה" הוא אמר לה "ואם את מעוניינת לשמוע, אספר לך".

אביגייל הביטה בשעונה. המשמרת שלה כבר הסתיימה אבל היא לא רצתה לעזוב אותו לבדו ולכן החליטה להישאר, לפחות עד שיגיע קרוב משפחה כלשהו. וחץ מזה, הודתה בינה לבין עצמה, היא באמת הייתה סקרנית לשמוע.

"נולדתי למשפחה אמידה בלובלין שבפולין. אבי עשה חייל בעיסוקיו הרבים ותמיד היה שפע בבית. הייתי בן יחיד בין חמש בנות ועל כן הציפיות של הורי ממני היו גבוהות מאוד. הם רצו בכל מאדם שאגדל בתורה ואגיע ללמוד בישיבה המפורסמת. מגיל צעיר נהגתי

לשבת וללמוד בחדר העבודה של אבי, וכל אימת שלא הבנתי דבר מה הוא היה עוצר מעיסוקו ומפרש לי את הקושיה.

יום אחד, היה זה ערב פסח 1933 כמדומני, נכנס לחדר דודי צבי, שהתגורר עם משפחתו במרחק בתים ספורים מאיתנו. הוא בא לבשר לאבי על החלטתו לעלות לארץ ישראל עם משפחתו. הוא סיפר שאביהם, כלומר סבי, נגלה אליו בחלום מספר פעמים והורה לו לעזוב את לובלין ולעבור לארץ הקודש. "לשנה הבאה בירושלים", כך אמר. בתור ילד קטן נשמע לי הדבר כהרפתקאה מופלאה, אבל לא כך חשב אבי. הוא התרגז על דוד צבי וניסה להניע אותו מהחלטתו החפוזה. אבי העלה טיעונים רבים וטובים, כך לפחות אני מניח, אולם אני הייתי מרותק לאור שהיה בעיניו של דודי. הוא היה אדם רציני ומימי לא ראיתי להוט כל כך. במשך דקות ארוכות הם התווכחו ולבסוף קם צבי ממקומו ואמר בשקט "העתיד שלנו הוא בארץ ישראל. הייתי שמח אם אתה ומשפחתך תצטרפו אבל גם אם לא תעשו כן, החלטתי נחרצת. לאחר חג הפסח אנחנו עוזבים את פולין."

הוא פנה לצאת אך לפני שהספיק לסגור אחריו את הדלת, קרא אחריו אבי ברוגז "רק אל תשלח לי אחר כך מכתבים שאתם גוועים שם ברעב!!"

עשר שנים חלפו, ועתה אנחנו גווענו ברעב. הצטופפנו בחדר קטן עם עוד שתי משפחות, ופת לחם היה אוצר שלא ראינו כבר חודשים. לאחר שסגרו את הגטו, שלחו אותנו הגרמנים לבירקנאו. בירידה מהרכבת הופרדו הגברים והנשים. זה היה היום האחרון שבו ראיתי את אימי ואחיותיי. זה היה גם היום בו קיבלתי את זהותי החדשה – אסיר מספר 17832. זמן קצר מאוד לאחר מכן, חלה אבי בטיפוס. מצבו הידרדר במהירות עד שלילה אחד הוא הרגיש שזה הסוף. אחזתי בידיו כשהוא הישיר מבט לתוך עיני ובכוחות אחרונים לחש לי "לשנה הבאה בירושלים". כך התחוויר לי שבמשך כל שנות המלחמה, אבי האשים את עצמו על שלא עזב את פולין כשעוד היה זמן. הוא סחב את זה איתו עד נשמתו האחרונה. החלטתי לקיים את צוואתו ויהי מה. ההחלטה נתנה לי כוחות לעבור גם את הימים הקשים ביותר, ובסוף המלחמה אכן הגשמתיו את בקשתו של אבי ובעצם גם את זו של סבי, והצלחתי להגיע ארצה.

הגעתי, ומעולם לא עזבתי. זכיתי ללבוש מדים ירוקים של צבא ההגנה לישראל, זכיתי להקים משפחה ולבנות בית באדמת הארץ. זכיתי שתהיה לי תעודת זהות שכתוב בה שאני ישראלי. זכיתי לילדים ונכדים שמדברים בעברית ולא יודעים רעב מהו. זכיתי לשים דגל כחולבן על המכונית וזכיתי לשלם מיסים לממשלה יהודית המפתחת את המדינה. אפילו עכשיו, ברגע זה, אני זוכה לשבת בחדר שבו ציוד חדשני שהומצא בישראל. והכי חשוב, זכיתי לעשורים רבים של הרגשת גאווה וביטחון במדינה שלי."

שלמה בורשטיין הוציא את ידו השמאלית מתחת שמיכת בית החולים והראה לאביגייל את המספרים הכחולים.

"אבל המספר שעל ידי השמאלית נשאר. הוא לא נתן לשכוח, הוא היווה עבורי תזכורת תמידית לכך שעבדים היינו לפרעה במצרים ועבדים היינו להיטלר. לא למדנו לקח. שוב עזבנו את הארץ שהובטחה לנו, וחשבנו שנוכל לגור בין הגויים. אבל ההיסטוריה חוזרת, והם הרעו ועינו אותנו כמו אז ויותר מכך, שפרעה גזר רק על הזכרים והיטלר ביקש לעקור את הכל.

והכתובת הייתה על הקיר, כל השנים הללו. ובכל זאת אבי לא עשה את הצעד, לא עזבנו בזמן ושילמנו על כך את המחיר. איננו מאשים אותו, כלל וכלל לא, למרות שאני יודע שהוא האשים את עצמו. אני חושב שאין טעם לבכות על העבר, אבל כן חובה ללמוד ממנו. המספר שלי הניע אותי לפעול למען המדינה, לחנך את ילדי לאהוב אותה ולעולם לא לקחת אותה כדבר מובן מאלי.

אינני שמח שאיבדתי את ידי הימנית, דוקטור. אולם אני שמח שלא איבדתי את השמאלית, המקועקעת. יש לי, כך אני מקווה, עוד כמה שנים לחיות ועוד כמה נכדים ונינים להראות להם את ידי וללמד אותם."

אביגיל בלעה את רוקה וניסתה להסתיר את דמעותיה. מה הוא עושה לה הזקן הזה? היא כבר שנים חולמת לעזוב הכל מאחור, ועכשיו הוא גורם לכל זה להראות כל כך שולי וחסר חשיבות. היא מעולם לא חשבה על חייה בישראל כזכות.

"אפשר לשאול אותך משהו, מר בורשטיין?" הוא הנהן והיא המשיכה "איבדת היום את היד בפיגוע חבלני במדינת ישראל. אז בעצם... איך אתה מרגיש שהמדינה מגנה עלייך?"

"את צודקת, אולי חיים במקום אחר היו נוחים וקלים יותר." אמר, כאילו קרא את מחשבותיה. "כך גם סבר אבי, לפני שפרצה המלחמה. ההיסטוריה שלנו מלמדת שבמוקדם או במאוחר, אנחנו נפלטים. ארץ ישראל היא המקום היחיד בשבילנו, וככל שנשכיל להבין זאת יותר מהר – כן ייטב. ידי הימנית היא מחיר זעום לשלם בעבור חיים שלמים במדינה יהודית בארץ ישראל."

באותו הרגע נכנסו לחדר בסערה בני משפחתו של שלמה. היו שם ילדיו ונכדיו בהמוניהם והם הקיפו את מיטתו באהבה. ד"ר בר נתן נשארה בחדר לעוד כמה דקות, לחצה ידיים, הסבירה וייעצה, ולבסוף נטלה את הטופס והעט שלה שנחו עדיין על המיטה לצד החולה ואז חמקה באלגנטיות מהחדר.

היא לא סיפרה לו, לשלמה בורשטיין, אבל גם לסבתא שלה יש מספר שכזה על ידה. אלא שהיא גזרה על עצמה שתיקה. נושא השואה היה טאבו שאין להזכירו במשפחה. ואולי, חשבה אביגיל, באמת אי אפשר לראות את הטוב בלי הרע.

היא יצאה מבית החולים לאור יום בוהק. ברחובות הייתה תכונה רבה, אך היום משום מה הפקקים והצעקות לא הפריעו לה. להפך, היא הרגישה שייכת. בעוד כמה שעות ייסבו כולם לשולחן הסדר. וגם היא תשב, עם הדודות המציקות, אחרי משמרת ארוכה ולא מתגמלת ותשיר יחד עם כולם הודיה לאלוהים על שהכניסנו לארץ ישראל. תחושות מהעבר עלו בה. היא לא התרגשה וציפתה כל כך לחג הזה מאז שהייתה ילדה קטנה. היא חשה כי הלילה שעבר עליה באמת נשתנה מכל הלילות. היא הוציאה את טופס ההתמחות מהתיק בכוונה לקרוע אותו, אך משהו תפס את עינה ולאחר מספר שניות החזירה אותו לתיקה כשחיוך על פניה.

על המקרר בדירתה של אביגייל תלוי כבר כמה שנים עמוד ורדרד, טופס שפעם התחילה למלא. בכתב ידו השמאלית נכתב ברעדה לאורך הדף "לשנה הבאה בירושלים".

אסתריצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 64 / המשפט של מרים

מדינת ישראל, שנת 2075. המדינה, הים, השמיים, והמדבר עודם כאן, ניתן לזהות את הנוף אבל, כל שאר הדברים השתנו.

כאשר הציונות הוצאה מחוץ לחוק, איש לא הבחין בכך: ממשלת ישראל פרסמה צו הקובע כי מעתה יחולו הוראות החוק הבינלאומי בהתאם לסעיף 994 ד' לאמנת האומות החדשות. שר הפנים הורה לכל הפקידים במשרדו, למחוק את שמות האזרחים מתעודות הזהות ומכל תעודות הזיהוי השונות, ולזהות אנשים רק ע"י מספרי תעודות הזהות. בנוסף לכך, הורה השר לבטל את כל שמות הערים והרחובות למספרים בלבד.

שר הדתות, הורה למשרדו למחוק מכל ספרי התפילה כל זכר לזיקה לאומית.

שר הליברליזם והאינדיוידואליות, הורה למשרדו לשים במעקב מוגבר כל אזרח החשוד בלאומניות. הוא אמר: "אני רוצה שתמחקו כליל כל סימן זהות אצל האזרחים".

ים המלח, ים סוף והכנרת עודם כאן, תחת השמים.

היו הרבה זקנים. ביניהם, חיים ומרים. חיים ומרים היו במצב בריאותי טוב, והקימו גרעין קיבוצי של חברים בגילם. הרעיון להקמת הגרעין עבור בני גילם צץ לאחר שראו כי ילדיהם הפסיקו לבוא לבקר אותם, בהיותם עסוקים במפעל ההשרדות. חברי הגרעין ניצלו לאקונה בחוק וכך הצליחו לשמור על שמותיהם.

המדינה היא דמוקרטית. הסובלנות, והערכים שהוקנו ע"י האומות החדשות מאפיינים את צביונה של המדינה. כל אחד רשאי להשתייך לדת לבחירתו ולחיות לפי אמונתו במישור הפרטי. באותה תקופה החלה תסיסה בעולם הדתי שהובילה לפריחה של כל עולם הישיבות ושל מוסדות האיסלם.

המדינה מקדשת את לימודי המדע. בעקבות הודעת לשכת איגוד הפסיכולוגים, כי לימודי היסטוריה ומורשת מגבירים את הסיכון לדיכאון קליני בקרב האוכלוסייה, הוחלט על ביטול לימודי היסטוריה ומורשת בכל מוסדות החינוך. איגוד הפסיכולוגים הוא מהמוסדות החזקים ביותר במדינה, ומהווה יועץ קבוע לממשלה.

המחלקה המיוחדת של שרותי הביטחון הכללי הכניסה את הגרעין של חיים ומרים תחת מעקב בשל היותו חשוד בציונות. שרות הביטחון הכללי התקין מערכות להאזנות סתר בין השאר בביתם של חיים ומרים.

השמים והים עודם כאן, ולעיתים גם העננים.

הגרעין של הזקנים היה מקלט של חיים ושלווה. הגרעין היה כמו אי קטן, שונה משאר האוכלוסייה. רצון החברים לחיות ביחד חיזק אותם, כך שבניגוד לרוב האוכלוסייה, הם לא היו סובלים ממחלות פסיכולוגיות מורכבות. חברי הגרעין נהנו מתשלומי פנסיה, יצרו חפצים בעבודת יד, שנמכרו בשוק הסמוך לגרעין בימי שישי, ובימי השבוע, הם התנדבו בבתי ספר של השכונה.

שרות הביטחון הכללי עקב בעיקר אחר מרים. מרים סיפרה כל הזמן סיפורים מהעבר, מתחה ביקורת חריפה על הממשלה ושלוחותיה.

השמים והים עודם כאן, וגם המדבר.

נשיאת בית המשפט העליון, ממוצא ערבי התכסתה באופן קבע בצ'אדור, נחשבת למשפטנית מבריקה. דגלה במדיניות שמענישה בחומרה כל הפוגע בדת או ברגשות הדתיות של היהודים ובאותה נשימה, הענישה בחומרה כל מפגן של הזדהות עם המפעל הציוני או במעשים עם אופי לאומני יהודי. למרות שמדיניותה הובילה לדיכוי כל סימן של לאומנות יהודית, הערבים לא הפסיקו להטיח בה ביקורת חריפה.

שישי בערב, השולחן ערוך ברוב כבוד בחדר אוכל של הגרעין. חברי הגרעין מדליקים נרות כדי ליצור אווירה מיוחדת. בסוף הארוחה, סביב כוס קפה, מרים מודיעה לחברים כי פעילים ותיקים של התנועה הציונית נעצרו, ושכולם צריכים להתגייס כדי לשחרר אותם. למחרת, שרות הביטחון תפס בביתה של מרים סליק בו הוחבאו ספרים בנושא ציונות. ספרים ישנים של ז'בוטינסקי, ביאליק, ש"י עגנון ועוד. מרים נעצרה במקום ונשלחה למעצר עד להגשת כתב אישום נגדה בבית משפט העליון.

בית המשפט העליון, דיון ראשון, אנשי תקשורת גודשים את האולם. מינו למרים עו"ד מטעם הסנגוריה הציבורית אשר המליץ לה להביע חרטה על מעשיה. מרים הודיעה לו כי אינה זקוקה לשירותיו והתייצבה לבדה מול הנשיאה.

תחילת הדיון, השופטת הקריאה את כתב האישום ואת רשימת העבירות המיוחסות למרים: תמיכה בציונות וניסיון להמרדה.

השמיים והים עודם כאן, וכך אבני המדבר. אבל מי מסתכל עליהם?

היום השני לדיון, מרים על ספסל הנאשמים. היא לבושה בשמלה בצבע תכלת, כמו עיניה. גופה מלא, שיערה לבן, היא חיוורת אבל מחייכת.

מרים מקבלת את זכות הדיבור: "כבוד הנשיאה, סבא וסבתא רבה שלי נרצחו במשך מלחמת העולם השנייה, בשל היותם יהודים, מבלי לדעת כלל כי היו יהודים. בתם, סבתא שלי, נדהמה לגלות שהוריה נרצחו בשל זהות שלא ידעו עליה דבר. לאחר השואה אימי החליטה ללמוד יהדות ולהעניק חינוך יהודי לילדיה. לא חלף זמן רב, והיא הגיעה למסקנה כי מקומה בארץ ישראל ולשם הגיעה ימים ספורים לאחר קום המדינה."

השופטת: "הנאשמת מדברת שלא לעניין. היא כנראה לא מודעת לכך, שהיא עלולה להישלח למאסר לשנים רבות. אגיד במילה אחת מהי ציונות: הציונות היא הלאומיות הגזענית והדתית האחרונה ששרדה במזרח התיכון. למזלנו, האומות החדשות הצליחו לחסל את הלאומיות שהייתה אחראית לכל המלחמות במאה הקודמת ולכפות על המדינות משטר דמוקרטי על סמך ערכים רב תרבותיים. על הנאשמת להבין, כי האינטרס הציבורי שעל בית משפט העליון להגן עליו, הוא השלום העולמי. הציונות היא האויב

העיקרי של השלום העולמי. לכן, המדיניות של בית המשפט הוא אפס סבלנות לתנועה מסוכנת זו.

מרים: "אני מודה כי, בבעלותי חומר רב על התנועה הציונית. קראתי גם בעיון את חוות הדעת של הפרקליטות הכוללת האשמות רבות ומגוונות נגד הציונות. אני חייבת להמשיך בסיפור חיי משפחתי, כדי להסביר את עמדתי."

דממה באולם. מרים המשיכה.

"ספרי ההיסטוריה היו שייכים לסבא שלי. מצאתי אותם במזוודה בבית הוריי וקראתי אותם אחרי פטירתם. גדלתי בבית מאוד מיוחד, בית הומני אפוף בהרמוניה אוניברסאלית, לכן כל דבריה של הנשיאה קרובים לליבי. אני אומנית, מציירת ושרה. אינני גזענית. כולנו אחים. אני תומכת בשלום העולמי."

הנשיאה: "האם הנאשמת מודה באשמה?"

מרים: "הנושא הוא מהותי, הוא נוגע לעצם קיומי. את סיפורם של אבותיי בשואה, סיפרה לי אמי על ערש דווי. היה חשוב לה, ברגעים אלה להדגיש כי הם לא ידעו על היותם יהודים. כב' הנשיאה, הם מתו מבלי ללמוד על עמם, בבורות גדולה. אני רוצה להכיר את הזהות היהודית. חובתי לתת משמעות למדינה שלי, שזכות קיומה נובעת מעצם היותה המדינה של העם היהודי. בדקתי ומצאתי, ההחלטה של האו"ם לתת את המדינה לעם היהודי, מעולם לא נמחקה. היא עדיין בתוקף. לא הייתי ציונית בעבר אך הודות לאירועי הימים האחרונים הפכתי לציונית בכל ליבי."

גזר הדין. בית המשפט הטיל על מרים את העונש המקסימלי: 5 שנות מאסר.

למרות כללי הצנזורה הנוקשים, המשפט הכה גלים, בכל המדינה דיברו בלי הרף על אומץ ליבה של מרים. בכל הארץ החלו לפעול מחתרות ציוניות. אנשים שנראו רדומים לפתע התעוררו לחיים.

לאחר 5 שנים מרים שוחררה. מחוץ לבית הכלא המונים המתינו לה וקיבלו אותה בחום ואהבה.

הים והשמיים עודם כאן. גם האיריס, הכלנית והשקדיה. אפשר להרגיש גם את רוח המדבר. הם העדים.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 65 / לתפארת מדינת ישראל

בחוץ יש מלחמה, אבל כאן יפה ונעים, אביב הגיע, הפרחים פורחים, מפיצים ניחוחות מרגשים של תמציות פרחים. חיילי צה"ל בג'נין, יש הרוגים ויש פצועים, לצערי, אבל כאן חמים ונעים. אני יושבת לי בצל עלי הגפן במרפסת הגג התל אביבית שלי, מנסה לא להקשיב למהדורות החדשות השוצפות והקוצפות. לפני שעה קלה הכנתי לי סלט יווני חביב, חתכתי עגבניות אדומות ובשלות, מלפפונים ירוקים ובצל סגול ופרסתי דבינת צאן לפרוסות דקות, כיסיתי בזעטר ובעלי בזיליקום והצפתי את הכל בשנן זית ריחני ומבושם ולא שכחתי לנקד בחמש זיתים שחורים, לתפארת מדינת ישראל.

העיר הזו כבר אינה מה שהיתה יותר, הפיצוצים התכופים בבתי הקפה השביתו את שמחת החיים שם בחוץ. פחד לצאת מן הבית. אבל אצלי בבית חמים ונעים, יש אוכל על השולחן ואני לא מדליקה את הטלוויזיה; ליתר ביטחון כיסיתי אותה בצעיף משי פרחוני, עליו שמתי אגרטל עם פרחים להשלמת התמונה ולהכבדת המשימה – רצייתי שלהפעיל את הטלוויזיה תהיה פעולה מורכבת יותר מללחוץ על כפתור; כדי שיקל עלי לעמוד בפיתוי.

אין לי בעל, ילדים וצרות אחרות, תודה לאל, אני גרה לבדי וטוב לי ככה, אני יכולה להסתובב בבית בתחתונים, עם אני רוצה, לאכול מתי שבא לי ומה שבא לי, בקיצור לעשות כל מה שאני רוצה בלי לתת דין וחשבון לאף אחד. אני עובדת מהבית, התחברתי למחשב ולאינטרנט לצורכי העבודה, אני עובדת בשעות גמישות, זאת אומרת מתי שבא לי – בכל אחת ואחת משעות היממה הבלתי אפשריות, אני מתיישבת מול המחשב ומרוויחה בכבוד את עגבניות השרי שלי, בלי להיות תלויה באף אחד -טוב לי כך.

האמת שלאחרונה, עקב המלחמה המשתלטת עלינו אני ממעטת לצאת מן הבית, מה כבר איבדתי שם בחוץ? אני יושבת בבית וקוראת ספרים, נהנית מיצירות מופלאות שאנשים ירקו דם, דמעות ותמרות עשן במשך שנים של עוני ועבודה קשה; חלקם אף ישבו בבתי כלא לשם כך, כדי שאני אוכל בקלילות מרשימה, ממש בנונשלנטיות, להפליג על גבי הגלים הסוערים, יצירי דמיונם

ולהרגיש לרגע קט כמו אודיסאוס שצף על הגלים או כמו דון קישוט שלוחם באבירים משוטטים וכל זה בלי לטרוח לקום מהכורסא, בזמן שבחוץ משתוללת מלחמה.

טוב, האמת שהמלחמה היא לא ממש כאן, ג'נין רחוקה; היא מעבר להרי החושך והלחימה אינה מתנהלת ממש ברחובות תל אביב. צריך פשוט להיזהר ממחבלים מתאבדים, משיבה בבתי קפה, ממקומות הומי אדם ולהימנע לחלוטין מאוטובוסים, האמת שטוב לי כך ; אף פעם לא ממש סבלתי אוטובוסים; אוטובוסים נועדו לחסרי המזל שבינינו – ילדים, זקנים, עניים חיילים וסטודנטים; האמת שאני דווקא אוהבת לשוטט ברגל, ללכת הלוך ושוב במורד שדרות חן, להגיע לגן יעקב ולפוש בין עצי הפיקוס הענקיים.

בחוץ כבר התחילו לעופף הסנוניות, זו העונה שלהן כעת והן ממלאות את גגות תל אביב בקריאות של רון, הן עפות במעגלים ושמיוניות במהירות עצומה, מתקרבות אל חלונני, ומיד נוסקות כלפי מעלה. פעם פעמיים ניסיתי לפזר להן פירורי לחם על מרפסת הגג אבל הן לא נגעו בזה, הן גאות מדי. דני אמר לי פעם שציפורים אלו אינן סנוניות, זוהי סיס החומות אמר בידענות הכה אופיינית לו – ציפור מיוחדת שעפה במהירות הרבה ביותר מכל בעלי הכנף – מהירותה מגיעה עד לשלוש מאות קילומטרים לשעה, והיא קרויה בשמה סיס על שם קריאות השמחה – סיס, סיס שהן משפיעות במעופן העליז תוך כדי הזדווגות באוויר; והחומות על שם נטייתן הידועה של ציפורים נפלאות אלו לעופף בין חומות הבתים, הקירות, הגגות והמרפסות; במילים אחרות אלו הן ציפורים עירוניות, כמותי, בניגוד לסיס המדבר האוהבת את המדבר ואת המרחבים הפתוחים, אבל למרות כל הדברים הנבונים והיפים שדני אמר לי, בשבילי הן נשאות סנוניות, אותה מילה פשוטה, יפה ומלאת הדר, לטעמי, שהכרתי בגיל הגן.

כל ערב בשעה שש וקצת, מעט לפני השקיעה, הם הפעילו את שעון הקיץ לאחרונה, מתחילות הסנוניות במופע קרקס מרהיב עין ביופיו. אני מקרבת את כסא הנוח שלי אל מעקה הגג, משתרעת עליו ומתמסרת כולי להצגת החופש והדרור על רקע השמש השוקעת.

עם השמש הדועכת לאיטה, משאירה מאחוריה רקיע כתמתם ומיותם, מרגישה

את השקט מזדחל במעלה עמוד השדרה שלי.

דממה אכזרית משתרעת ברחובות הריקים והנטושים הממריאים לאטם, אפילו המכוניות, אותן מפלצות מרושעות בדמות דרקונים רעשניים, פולטי עשן ומטילי אימה, הפסיקו לצפור כמו משוגעות. פתאום על רקע הדממה האכזרית היורדת על העיר ומשתררת על העולם כולו, מתגעגעת קצת לדני שלי, זוכרת איך שהוא היה מחבק אותי חזק ולוחש באזני מילים חמימות ומתוקות, לפני שהלך ממני לתפארת מדינת ישראל; וכשדמעה אחת קטנה וכמעט בלתי מורגשת זולגת על פני, אני נזכרת כי מחר יום העצמאות, הערב יום הזיכרון והמלחמה עוד נמשכת משתוללת לה ברחובות.

והנה השמש שקעה על העולם, העולם אינו מואר יותר והסנוניות אינן מעופפות עוד; כולם הלכו לישון ורק דגל ישראל מתנופף ברוח. לתפארת מדינת ישראל.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 66 / הר המנוחות

בדקתי שוב שלא שכחתי שום דבר : מברשת שיניים, עשרה זוגות תחתונים, חליפה לאירוע קבלת הפנים, מכנסיים קצרים וחולצת טי לריצת הבוקר, משחת שיניים, אספירין נגד כאב ראש (שמחמיר בטיסות), הגרנולה מבית הטבע השכונתי - ארוחת הבוקר היחידה שאני מכניס לפה, מכונת גילוח... הצפירות העצבניות של נהג המונית היו סימן עבורי לנעול סופית את המזוודה ולצאת לדרך.

"נעצור לכמה דקות ברחוב 52", אמרתי לנהג.

"זה בקצה השני של העיר..."

"כן..." מלמלתי, תוך שאני בוחן את דשא הבית ההולך ומתרחק ונוזף בעצמי על שהנחתי לו לגדול פרא.

כשהגענו לרח' 52 מס' 10, יצאתי במהירות מהמונית, נזהר שלא לשלוח מבט לעץ האבוקדו שבחצר, כדי שלא להשלים בדמיוני את תמונת בית-העץ שעמד בין ענפיו בילדותי.

אבא ישב בסלון על כסא הגלגלים, מבטו ממוקד במרכז השולחן, ספק מקשיב ספק לא, לחדשות הטריות שששה קורא לו מהעיתון, כמדי בוקר.

"בוקר טוב", בישרתי על בואי.

"ריץ'!", זינק סשה בהתרגשות, תוך שהוא משליך כבדרך אגב את העיתון לשולחן הזכוכית.

רמזתי לו שישאר לשבת במקומו, צמוד לאבא, אבל הוא התעלם ורץ לכיווני.

"מה שלומך, בחור? שמעתי שאתה עובד בשביל... איך קוראים למורמוני שרץ לנשיאות? קראתי לאבא את הנאום שלו מהוועידה בניו-המפשייר. איזה נאום! סוס מנצח! ולא סתם מילים יפות, אלא פרוגרמה! מאתיים שנה קיימת המדינה הזאת ואף אחד לא חושב שחמישה מיליון מובטלים זאת בעיה שלו..."

"סליחה, סשה, מונית מחכה לי בחוץ".

"פארדון, ריץ', אצלכם בביונס כל הזמן רצים..."

ניגשתי לאבא ועמדתי לצידו.

"אני טס לשבועיים ל-L.A. עבודה. אתקשר לשאול מה שלומך." וכמו כל המילים שאמרתי לו בשמונת החודשים האחרונים, גם אלה נשלחו לחלל האוויר, בלי שאני בטוח שהגיעו לייעדן.

"נתראה בעוד שבועיים", יריתי את המילים בפסקנות, כדי שיקבלו תוקף של התחייבות. לאחר ששלחתי יד לראשו של אבא וליטפתי לטיפה או שתיים את רעמת שערותיו המפתיעה יחסית לגילו, קמתי וצעדתי אל עבר הדלת.

"איך הולך השיר הזה עם ה-MAOZ?... ", קרא אחריי סשה.

מה?...

"נו, השיר של CHANUKA..."

"חנוכה?", הפטרתי תוך כדי הליכה.

"כן", התעקש. "MAOZ משהו... רוזי מהאטליז לימדה אותי פעם. אם תזכיר לי אשיר לו בערב, בהדלקת הנרות."

קפאתי במקום.

"אלוהים אדירים, מה התאריך היום?... ", מלמלתי לעצמי.

המבט שלי נפל על החנוכייה הכסופה, שעמדה במרכז השולחן וסביבה נקרשה שעווה טרייה. מייד חזרתי לכסא הגלגלים, התכופפתי והנחתי מצחי על ראשו של אבא.

"סליחה, אבא... לגמרי פרח לי מהראש".

קצות אצבעותי זזו קלות ועבורי זה היה סימן שהוא מקשיב ואפילו מקבל.

שלפתי מהכיס ארנק והושטתי לסשה שטר של 100.

"תקנה סופגניות הערב. גם מחר, וגם... רגע, איזה נר היום?"

"שני".

"תקנה כל השבוע".

ואז שלפתי עוד שטר, של 50.

"אתה יודע מה, אצל לוי'ס בכיכר מכינים לביבות. תקנה גם לביבות".

"הם סגרו לפני שלוש שנים... אולי ארבע".

וכשראה את המבוכה הרגעית שלי, מיהר לזרוק חבל הצלה.

"אבל אני יכול להכין לביבות בעצמי".

צפירות המונית גדעו את מסע מירוק האשמה שלי. הלכתי במהירות אל הדלת, תוך שאני נמנע מלהביט שוב בחנוכייה. אם אבא היה יכול לדבר, היה מתעקש לשוב ולספר לי איך דוד יענקל הצליח להבריא את כל המשפחה שעתיים לפני האקציה, ואיך יצאו מהבית בפיגימה באמצע הלילה, ואיך התחבאו ביערות במשך שנתיים ואיך חזרו לאחר המלחמה לבית הרוס, ואיך מצאו את החנוכייה עם כל החפצים שלהם זרוקים בחצר, ואיך ואיך ואיך. לפחות המיתולוגיה הסבוכה הזאת נחסכה ממני השנה.

"סשה...", הנחתי יד על כתפו.

"כן, בחור".

"תודה".

המונית חלפה במהירות על פני המכבסה של בטי, שהשלט השבור "LAUNDR" ללא האות האחרונה עדיין תלוי על דלתה. ועל פני הקונדיטוריה של האחים ג'ונסון, שתמיד נהגו להתקוטט מול פניהם המשתאות של הלקוחות, ופעם אפילו אחד מהם דחף את הראש של השני לתוך עיסת הבצק... קירבתי ראשי לחלון המונית לקראת הפנייה לכיכר, בתקווה לגלות מהי החנות שנפתחה

במקום המאפייה של לוי'ס. באותו הרגע נשמע צלצול טלפון מהכיס הפנימי של המעיל. שלחתי יד מגששת אל הכיס, תוך ניסיון להישאר דרוך לקראת הההגעה לכיכר. על הצג הבהב השם "סשה".

"תעצור לרגע בכיכר", ביקשתי מהנהג, תוך שאני מנתב את השיחה למשיבון.

נצמדתי לזוגגית. מבעד לגשם הסמיך של חודש דצמבר אפשר היה לזהות בקושי רב שביל מרוצף, שהחליף את שביל העפר...

שוב צלצל הטלפון.

"אתן לו את המילים של השיר כשאגיע ל L.A", חשבתי לעצמי, תוך שאני מתאמץ לקרוא את השלט שמעל חלון הראווה של החנות. נדמה לי שזיהיתי את האות B. הייתכן שבוטיק עדכני מחליף את ניחוחות הפשטידות של גבי לוי?

"אפשר להמשיך?", שאל הנהג.

"כן, כן", ויתרתי. ממילא לא ניתן לראות שום דבר במזג אוויר כזה. בתיאום מופלא, ברגע שהפלגנו שוב לדרכנו, הגשם פסק לחלוטין.

במפתיע, מצאתי עצמי מול בית הספר היהודי 'קהילה', מוקדם מהצפוי. דקות ארוכות של הליכה ברגל מדי בוקר הפכו לשבריר שנייה של נסיעה. נחיל של ילדים התגודד בשער ואיים להישפך מבית הספר אל הרחוב.

"אל תעצור", ביקשתי מהנהג, אך הוא המשיך להאט עד לבלימה הסופית.

"אל תעצור, אמרתי!", בקעה ממני לפתע פקודה, בקול גבוה באוקטבה או שתיים מהקול הרגיל שלי.

"בלתי אפשרי, אדוני", השיב הנהג בשוויון נפש, כאילו הוא מורגל בפקודות מוזרות שמגיעות מהמושב האחורי.

המתנו עד שאחרון התלמידים חצה את הכביש והמשכנו בדרכנו לסופו של רחוב 52, שבישר את המעבר לכביש המהיר.

התור לצ'ק-אין ב-J.F.K היה קצר מתמיד, כאילו יד נעלמה דאגה לאזן את האיחור בשל העיכוב אצל אבא. למעט זוג צעירים, בחור ובחורה, שעמדו לפניי בתור וצחקו בלי הרף כאילו שדה התעופה כולו, על כל אנשיו ומתקניו, היה קרקס אחד גדול שתכליתו לשעשע אותם, עמדת הפרטוס הייתה שוממה למדי.

בעוד הדיילת מתאמצת לדלות פרטים מהצמד, שצחוקם הלך וגבר מרגע לרגע, הקשבתי להודעה שהמתינה בסבלנות במשיבון.

"ריץ', כאן סשה. אבא לא מרגיש טוב. אמבולנס בדרך".

מיהרתי לחייג אליו חזרה.

"מה מצבו?"

סשה שתק.

"סשה??"

"מצטער, ריץ'", אמר בקול רועד.

"מה קרה?"

"התקף לב".

"ומה מצבו?"

"מצטער... אני כל כך מצטער".

"אבל, איד? רק לפני שעה..."

"דרכון בבקשה", גדע את השיחה קולה החייכני של הדיילת שמאחורי הדלפק.

הושטתי את הדרכון בתנועה מכאנית, כאילו היד מופעלת על ידי מנגנון סמוי מן העין.

"אתה טס ל-L.A, מיסטר בנג'מין?"

"כן... לא".

"סליחה?..."

"אבא שלי...", לחשתי.

הדיילת הרימה מבט מהמקלדת.

"הכל בסדר, אדון?"

סימנתי "כן" בתנועות ראש נמרצות.

נקישות אצבעותיה של הדיילת על מקשי המקלדת רעמו באוזניי כמו תזמורת תופים ושימשו פסקול לדילוגיהם ההולכים ומתרחקים של הזוג הצעיר, שנופפו בכרטיסי הטיסה שזה עתה קיבלו, כאילו זכו בהם בהגרלה.

"טרמינל 3", הושיטה הדיילת את כרטיס הטיסה. "שתהיה לך טיסה נעימה".

הבטתי בכרטיס, כאילו היה חפץ מוזר שאני נתקל בו לראשונה בחיי.

"גברתי, אפשר לשאול שאלה?"

"כן, בבקשה".

"אתם טסים גם למידל איסט?"

"אתה בדלפק של טיסות פנים, אדון. "

"תה?", שאל סשה והציג לראווה את התרמוס.

"בוא נעבור ישר לדבר האמיתי, סשה".

סשה צחק.

"קדימה, בחור" ומיהר לשלוף מנבכי התיק בקבוק וודקה אבסולוט. "אבל אני לא אחראי לטעם, היא נראית לי תוצרת מקומית."

הוא הניח על הספסל שתי כוסות חד פעמיות צבעוניות, שנראו כמו כוסות יומולדת.

"אלה הכוסות היחידות שמצאתי במכולת שליד בית המלון", מיהר להתנצל כאילו קרא את מחשבותיי.

"זה בסדר. סתם תהיתי לרגע אם הגורל יכול להיות כל-כך ציני ולזמן לך שני אירועים באותו היום."

סשה גלגל את המשקה בפיו ופסק:

"שמע, לא רע. הם יודעים לייצר וודקה, היהודים."

"נו, באמת. זה ייבוא."

"אל תתווכח איתי בענייני וודקה."

ישבנו ולגמנו בלי לומר מילה, מתמסרים לנוזל שזורם במורד הגרון, עד הגיעו למעבה הבטן ומצית להבה קטנה של חמימות.

"איך אמרת שקוראים לבית הקברות הזה?", הפר לפתע סשה את השקט.

"הר המנוחות."

"שקט פה."

"ברור, זה בית קברות."

"התכוונתי, אין הרבה לוויית."

"כן, גם למות הוא בחר סולו..."

הרוח הקלה שהחלה לנשב מכיוון יער ירושלים כנראה הצליחה ליירט את המשפט האחרון ממסלולו והוא לא הגיע לאוזנו של סשה, שהיה שקוע בנקודה רחוקה באופק.

"ג'יזס, את כל ההולילנד אפשר לראות מהספסל הזה. אפילו את האסם בבית-לחם שבו נולד ישו."

"מה שכוס אחת יכולה לעשות."

"אני רציני, בחור."

"קדימה, תמלא עוד כוס. אולי אפילו נראה את ישו הולך על המים בכנרת."

סשה מזג לשתי הכוסות ושוב נכנענו לבערה של הנוזל למשך דקות ארוכות.

"נזכרתי!", אורו לפתע עיניו של סשה.

"במה?"

"במילים של השיר."

"איזה שיר..."

והוא החל לדקלם בגאווה, כמו תלמיד במופע סוף שנה:

"מעוז צור ישועתי, לך נאה..."

"כדאי שנזוז. אתה צריך עוד לארוז הלילה", מיהרתי לקטוע אותו.

"ומה איתך?"

"אני עוד נשאר..."

"ריץ'!..."

"כן, סשה?..."

"אתה לא טס איתי חזרה?"

"לא, כנראה שלא."

"כמה זמן תישאר?"

"מי יודע..." , עניתי והפקרתי את פניי לקרן שמש שהציצה לרגע מבין העננים.

אסתרוצו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 67 / סיפור היפריאליסטי של כיבוש בחזרה – את חלקנו - בארץ ישראל

בצהרים קראתי בתמונה שהופיעה בפייסבוק, בתיוג שמי, כבהזדמנות לכתיבת סיפור היפריאליסטי בהקשרו היהודי-ישראלי. התמונה היתה הזמנת קול קורא של תנועת "אם תרצו" ו"משוררים לימין ישראל", לתחרות הסיפור הציוני, שתוצאותיה יפורסמו ביום העצמאות הקרוב. מצאתי בקריאה זו אתגר וחשיבות, לכתיבה מחודשת, אם כי קצרה, מוגבלת ל- 2000 מילים - על קשריה של הציונות אלינו ואלי, בעבר ובהווה.

אותיות הצ' י' ו' נ' ו' ת' חוגגות בימים אלה את זמן חירותנו המחודשת כאן בארצנו

בערב יחגוג עם ישראל את חג הפסח בפעם ה- 3325, על המצוות הכתובות בתורה, 3325 שנים שחלפו מאז יצאנו ממצרים מעבדות לחרות, ומאז צונו, להקריב זבח ולאפות במהירות מצות, מפאת החיפזון.

כל החגים המופיעים בתורה, 7 במספר, ושעם ישראל מצווה לזכרם, לשמרם, ולקיימם, קשורים לתקופה של יציאת מצרים, השהות וההליכה במדבר, ולחיינו לאחר מכן, של עמנו, לאחר כניסתנו לארץ ישראל, בארץ ישראל.

בה' באייר יחגוג עם ישראל את יום עצמאותו המדינית ה- 65 במספר, במניין השנים של עצמאותו השנייה והמחודשת. זאת לאחר למעלה מ- 2100 שנה בהן לא היתה לנו שליטה מדינית מלאה על חיינו, כאן בארצנו. היא נטלה מאתנו, כבר בימי בית המקדש השני, כאשר היוונים השתלטו עלינו, והניחו את רגלם הגסה בארצנו. אז גם נלקחה הכהונה הגדולה רבת השנים מבני צדוק, לבית אהרן הכהן, ועברה לבית החשמונאים, שקנו אותה כמו את המלוכה על ישראל, בכוח ובממון. העדויות לכך נמצאות למכביר במגילות הגנוזות שנכתבו ברובן על ידי בני צדוק הכהנים, לאחר שהם נושלו מתפקידם החשוב, במאות השנייה והראשונה שלפני הספירה. גילויין של המגילות הגנוזות במדבר יהודה, בתוכן כתבי יד של כל התורה כולה, מלבד מגילת אסתר, היה בודאי בגדר נס נוסף, והוכחה מוצקה נוספת, לעובדת שייכותנו ולמקומנו כאן, תרבותית והיסטורית. כאשר הגילוי עצמו התרחש ממש בערב הקמת מדינת ישראל המחודשת. היה בגילוי זה, גם מענה חד משמעי לטענה איסלמית שנשמעה אי שם בזמן, כאילו התנ"ך הועתק מהקוראן.

אם נחזור לימי בראשית. לסיפור הבריאה שבבראשית, ולפרשנות התורה על ידי חכמי ישראל כפי שעברו מדור לדור. הרי שהתורה קדמה לבריאת העולם, והיתה התכנית האדריכלית לבריאתו, ובורא העולם, שבנה והחריב עולמות עד שברא את עולמנו. בזו הפעם,

בבוראו את העולם, ועל פי רצונו, נתן את הארץ לעם ישראל, שאם לא כן, היה נותן את הארץ לעם אחר. כך אנו למדים ממה שרש"י הביא כבר שם, בפסוק הראשון בספר בראשית, בשם ר' יצחק. ומאוחר יותר, מברית בין הבתרים אז מבטיח השם את הארץ, לאברהם אבינו ולזרעו אחריו, יצחק, בנו, יעקב- ישראל, לבניו ולבני בניו אחריהם, בני ישראל.

מאז הבטחת הארץ לאברהם אבינו ולזרעו, יצחק ויעקב, לא פסקו מהאבות והדורות שבאו אחריהם, רצף החיים של היהודים בארץ ישראל, החשיבה, ההגות, העשייה, היצירה, הכתיבה והדיון, בדבר הקשר ההדוק ביניהם לבין ארץ ישראל, בחייהם הגשמיים והרוחניים כאן, ולבין בורא העולם.

כך שאנחנו יוצאים למדים, שהקשר של עם ישראל לארץ ישראל הינו קשר מחובר היטב, יחודי ועצמאי, אם במובן הרעיוני, אם במובן הדתי, אם במובן המדיני. הקשר לא נפגם ונפרם, גם כאשר אימפריות כוחניות השתלטו על אדמת ארץ ישראל במהלך השנים. פגעו באנשיה בכל דרך אפשרית. בגזרות קשות, ברצח, בהרס נכסי תרבות, בהשפלה, בגרוש ובהגליה. אבל הם לעולם, לא יכלו לפגוע בנאמנים לקשר הרוחני ההדוק הזה, בין עם ישראל לארצו, ולא להיו, בראשותם של מנהיגי ישראל הרוחניים שבכל הדורות. ראשונים כאחרונים. קשר הנצח.

בקפיצה לימינו. בשנת 2007, הקמתי עיתון אישי באינטרנט, בשם "אני-אתה חדש", שנגזר משמי כפי שהוא מבוטא באנגלית - neome ובתרגום - "אני חדש" או "אני ואתה חדש" - במובן היהודי יותר של "די לעולם – אני ואתה". העיתון עסק בענייני תרבות ואקטואליה, ותמיד, גם בהקשר יהודי. עיתון בעל 17 מדורים, ובסיוע מערכת ההפעלה של גלובל רפורט, המופעלת מהמזרח הרחוק. הפעלתי אני את העיתון האישי שלי. כתבתי יצירתי קשרים, קידמתי, וערכתי אותו משך כמעט 3 שנים. מה שרציתי לעוררו למודעות ולהתקרבות, אכן עבד ועשה את פעולתו. זאת על פי מספר הציטוטים, ההשפעות, החיקויים והכניסות לאתר. בתוך אותו הזמן גם קמה ההתארגנות של תנועת "אם תרצו", ועיתוני אינטרנט חדשים לרוב, המקשרים בין יהדות לציונות, ברחבי האינטרנט, לשמחתי. אבל בחלקם העיתונים היותר חרדיים, אף ירדו, בהוראת הרבנים.

אדגיש שבאותה התקופה, עדיין לא מצאתי בקרב העיתונים, הפורומים, והבלוגים האינטרנטיים, איזכור הולם, ראשי ומחודד, לעניין הציוני, כערך עצמאי עכשווי - לציון הקשר ההדוק שלנו אליו כיום. בחינת הס מלהזכיר ולקרוא, לתינוק או לזקן בא בימים, בשמם. "ציונים". לכן פתחתי באתרי את המדור המיוחד, "ציונות-ציונות חדשה, ציון וירושלים" להבליט את חיבורנו אליו. בשנת 2010 חדלתי מלהפעיל את האתר, ולעדכנו. אין לי היום קשר עם בעל מערכת ההפעלה של העיתון, ולכן הוא איננו נשמר בטיפולו כמו שגיליתי קודם כשפתחתי אותו לאחר תקופה ארוכה. אבל אפשר עדיין להציץ בו, למי שיבקש, בכתובת:

ארץ ישראל היא ארץ ציון, וירושלים היא עיר בציון, וציון היא ירושלים, בשמה הנוסף, והר ציון שוכן בלבה. המונח ציון, וקורות ציון, שלובים זה בזה עם רעיונות ציוניים, בכל הווייתנו, ובכל כתבינו לאורך הדורות. הקשר בין ציון לציונות נקבע כבר מקדמת דנא, והוא עתיק יומין ומתמשך, שכן לרגע, בהיסטוריה היהודית שלנו, הוא לא פסק מעולם.

אקנח בשני בתים, שהוספתי לפואמה שכתבתי בשנת תשס"ד 2004 - שנה לאחר מכן. בבתים אלה התייחסתי לסרט, שביים וצילם, חיים יבין, שהיה אז בערוץ הראשון, על המתנחלים וההתנחלויות.

הפואמה שנושאה המילה "כיבוש" ותואמת את מצבנו הרעיוני, חברתי ופוליטי - עדיין היום. היתה יכולה להתאים למדור "שנתון לתרבות ולאמנות", בעיתוני דאז. אבל אוסיף חלקה בזה. 2 חלקים שהתווספו לפואמה בחודש אייר תשס"ה - 2005 .

מתוך: "השתחררות מהמטען השלילי של המלה "כבוש" או המלה כבוש משמאל"

7. יוצר ובמאי טלויזיה אומר:

אני נוחת אליכם הישר מארצות

היבשת האירופית השלומית,

צרפת ואנגליה לדגמא

אל ארץ המתנחלים הכבושה

מידי האשורים, לא הבבלים, לא

הפרסים, היוונים, הרומים,

הביזנטים, התרפים, הסלג'וקים,

לא הצלבנים, המונגולים, הממלוקים,

שוב תרפים? מנדט בריטי,

ולבסוף לבסוף

מה שנקרא עכשו כבוש.

הכבוש עָכְשׁוּ הוא יִשְׂרָאֵלִי ויהודי

וציוני,

ואלה שְׁמַאכְלָסִים את חולות רְצוּעַת עֶזָה

וטְרָשִׁי יְהוּדָה וְשׁוּמְרוֹן,

ועוד קֶצֶת נחלת אֶפְרַיִם ועוד קֶצֶת

נחלת בְּנֵי־מִן... ו...

לא בְּמִקּוֹם אֶלָּא

לִיד הפִּלְסְטִינָאִים,

אלה הם הַמִּתְנַחֲלִים.

רק אצל הַיְּהוּדִים יש מִתְנַחֲלִים

אצל הָעֶרְבִים פִּלְסְטִינָאִים

אין מִתְנַחֲלִים..

אז אֲנִי כָּאן עֹכְשׁוּ

לַעֲשׂוֹת לָכֶם סָרְט

לְהִרְאוֹתוֹ לְכֶם, וּבִפְרֹט

לָכֶם הַמִּתְנַחֲלִים הַיְּהוּדִיִּים.

לְטַפֵּל בְּאַנוֹרְמָלִיּוֹת שֶׁלָּהֶם

וּבִמְחֻלָּה שֶׁשְׁמָהּ כְּבוֹשׁ,

שֶׁלְשָׁמָּה מְכַנְּסִים צְלוּמֵי בֶּסֶרְט..

אם תרצו
בונים חברה ציונית

אַל דאָגה לאַף אַחַד,

אַני דאָגתי לצלם כל פנה

ואני כבר אדאג להעביר את

.. היהודים שפאן מבתיהם,

ולרפא את מדינת ישראל

ואת המתושבים במקומות הכבושים

מחלאים שלהם ושאר בישין.

כי הביטו מה טובה ססמה אחת:

"שלום כן

כבוש לא!"

מאלפי שנות בניה ומהות ושיכות

יהודית גשמית ורוחנית לארץ ישראל.

באו מתנחלים הצטרפו אלי

למחנה השלום.

אני יודע שלום מהו,

ואיך נצטלם טוב אם נותר

על חלקים נוספים מהבניה

שלנו כאן בארץ ישראל.

בודאי שהאמריקאים

והאירופים וכמובן מדינות ערב

וגם הפלסטינים מאד

אם תרצו
בונים חברה ציונית

ישמחו על כך

וסוף סוף נשכח מהקו הישר

של הדמים או נכון יותר

כמו שהפכו הפלסטינים את

הצלחת על פיה, ולא רק במלים..

מקו ישר למעגל ישר

עקוב מדם של שני הצדדים,

לא רק הם בקו המדמם

אלא גם אנחנו באותו הקו האדם,

שבמלים ובכרח מציאות,

נהפך למעגל....

אני כבמאי אומר לכם,

שאני משכנע מאד בסכניי

התסריט אותו הבאתי לטלוויזיה המסחרית

מספר 1 של ישראל,

להביא שלום מדמיון,

כתקוה, כשאיפה, כהשערה,

שמי שנותן גם יקבל בסופו של דבר

ביום מן הימים.

אברהם חרצו
בונים חברה ציונית

וְכָכָה יִהְיֶה עִם הַסְתַּלְקוֹת הַמִּתְנַחֲלִים

מִבְּתֵיהֶם,

אוֹתוֹ הַמַּעֲגָל הָאֵלִים,

לְמַעַגְל שֶׁל מַיִם זֹרְמִים מְטַהֲרִים

מִכָּל רֶגֶשׁ אֲשֶׁמָּה יִשְׂרָאֵלִי

וְרִצּוֹי מָאֵד, אֶף יְהוּדִי.

כִּי אִם אֵין דֶּרֶךְ אַחֶרֶת נִרְאִית לַעֵין

הָרִי שֶׁדֶּרֶךְ הַהִתְקַפְּלוּת

תִּכְנִיס אוֹתָנוּ וְאוֹתָם

לְמַעַגְל שֶׁל שְׁלוֹם.

בְּלִי קִבְּלַת בְּטַחֲנוֹת וְעֶרְבוּיוֹת לֶכָּךְ

מֵהֲצַד הַפִּלִּסְטִינִי

אֵיךְ אֲנִי בְּתוֹר צוֹפֶה מֵהֲצַד,

שֶׁזֶה חֶלֶק נִכְבָּד מֵהָעַם שְׁלֵנוּ,

צְרִיכָה לְהֶאֱמִין שֶׁהֶסְרַט הַזֶּה הוּא אֱמֶת

וְלֹא בְּדִיָּה???

וְעִקְשׁוּ מֶה הַבְּעִיָּה?

הַפִּלִּסְטִינִים.

שׁוּב אֲנִי שׁוֹאֵל

מָה עִם הַפִּלִּסְטִינִים?

אֶם תִּרְצוּ
בּוֹנִים חֲבֵרָה צִיוִּנִית

מה אתם? לא אתכם, אתם?

מה יהיה אתם?

מה אתם עכשו?

מה עם הזכויות שלהם?

לא שלכם, שלנו, שלהם?

רק אני שואל עליהם ואתם לא?

אתם שותקים ביחס לפלסטינאים?

כציוני חלוני אין לי רגש וענן

למהות הסכסוך הזה

בין הפלסטינים לבין היהודים

מימים ימימה

הסרט מתחיל את הסכסוך

בינינו לביןם,

רק עם קיום המדינה

היהודית המחדשת, לכל היותר

כי זה הזכרון הסלקטיבי

שרצו הפלסטינים

וארצות ערב להחדיר לתודעה

העולמית ושלי, כבמאי ישראלי

חלוני

השתכנעתי.

אם תרצו
בונים חברה ציונית

וְהִנֵּה שְׁאֵנִי שׂוֹאֵל בְּלִי סוֹף בִּסְרֵט,

מָה עִם הַפִּלֶסְטִינִים?

כִּי אֲנִחנוּ כָּכָר בִּדְעָ לְפִתּוֹר

אֶת כָּל הַבְּעִיּוֹת שֶׁלָנוּ,

גַּם בִּלְעֲדֵיהֶם,

סְלִיחָה גַּם אֲתָם, בְּמַעֲגָל

הַשְׁלוֹם,

סְלִיחָה בִּלְעֲדֵיהֶם.

סְלִיחָה אֲתָם. חוּגָה חוּגָה.

כֵּן חַיִּים?!

מָה חַיִּים?!

אֶת אֲחִינוּ אֲנִחנוּ מִבְקָשִׁים.

וְהַמְלָמֵד יוֹדֵעַ וּמֹדֵעַ

וְהַמְבִּין יָבִין

מָה שֶׁהוּא לֹא הַבִּין

עוֹד מִקֵּדָם...

אסתר צו
בונים חברה ציונית

וְהַנְּבִיא יִחְזַקְאֵל מִבְקָשׁ:

"התאחדי,

הימני, השימי, השמילי,

אנה פניך מעדות?"

ארץ מבטחת

עם אבותיך, אמהותיך,

בניך ואחייך,

אנא פניך מעדות????!!!!

8. צופה ומבקרת טלויזיה אומרת:

ארץ המתנחלים,

ללא הרחמים,

כפי שעולה מסרטו של חיים יבין.

הלואי שהיית מתעקש

על הזכויות הלאומיות והאנושיות

של עם ישראל בארצו

כמו שאיתה מתעקש בשביל

הפלקסטינים

לזכויות לאומיות ואנושיות..

מה אתה מציע?

למה לא להצטרף למחנה השלום?

ממש רק בידיו המונפול הרוחני על

המשג שלום

ועל עבדות הסטוריות סלקטיביות ביותר

של כבוש שטחי ארץ ישראל בידיו...

... כובשיהם...

והרשימה ארכה

מאד

בינתיים אתה וחברך

ממחנה השלום תמשיכו

להפריך ססמאות באויר

כן לשלום!

לא לכבוש!

ואתה חושב שראש יהודי אומתי

יכול להזון ולהסתפק

משטחיות שכזו?

מסמאות בלבד???

רשימת הכובשים של שטחי ארץ ישראל

מימים ימימה -

מאד ארכה,

לפני שנהיו שוב,

שטחיה של

המדינה היהודית של עם ישראל.

אבל לבינתים,

לפני שאמנה אותם..

שלום מנמס לה,

מר יבין,

ושאלת כבוש נוספת..

האם את יצריך כבר כבשת?

ועליהם גברתי, התגברתי,

כבשתם בגבורה???

או שלא זה מה שנמצא בראש מעינינו

ותחת זכוכית המגדלת של מחנה השמאל

בישראל, ...

מה שמכון לעצמו?

כשמחנה השלום ישכיל

להגדיר מחדש,

מהו השלום האמיתי

אם תרצו
בונים חברה ציונית

בראש ובראשונה,

עבור עם ישראל היושב

בארצו,

סוף כל סוף,

יש לציון ציון זה,

אז אולי אפשר יהיה בכלל ,

לשקל את ההצעה שלך..

אך לפי מצב התודעה אצלך

במחנה

למצבו של עם ישראל,

כאז כן היום,

בעיני עצמו

ובעיני אמות העולם,

לא נראה שהאפשרות השקולה הזאת

תהיה כל כך בקרוב..

אז הנה רשימה חלקית של

כובשי שטחי ארץ ישראל

לפחות לתזכרת:

האשורים, הבבלים,

הפרסים, היוונים, הרומים,

אם תרצו
בונים חברה ציונית

הביזנטים, התרפים, הסלג'וקים,

הצלבנים, המונגולים, הממלוקים,

תרפים, בריטים.

.....

אז כל הבעיה שלנו היא

בזה שהכל נגדנו התחיל,

בגלל כבוש אחד קטן במרחק הזמן,

של יהושע בן נון,

כפי שצוהו הקל בתורה

ואת מורו משה רבנו,

וגם הבטיח לאבותינו,

הכל בשחור לבן או בצבע, לבחירה,

בתורה??????

או שהכל נגדנו התחיל

רק עכשו

רק בזמן האחרון,

בגלל הכבוש מהזמן האחרון..

היותר קרוב אלינו,

ובא מעקרו, להזכרה -

כהתגוננות שלנו

על עצמנו

מפני משנאינו,

אחרון
בונים חברה ציונית

מבקשי רעתנו?!

ועכשיו?

מה הבעיה?

הפלקטינים?

מדינות ערב שבקשו מערביי ארץ ישראל

לעזב את בתיהם

במטרה לחזור אליהם

אחרי שהם ינצחו אותנו בצבאותיהם,

ולא צלח בידם..

.. לא יכולים לעזור לכל הפליטים האלה

להשתקם ממה שעברו?

אנחנו כן משקמים קבר

מכל הטראומות שעמנו עבר,

שאין לו דגמה הסטורית

אצל אף עם אחר???

ארץ המתנחלים הנה צריך להתחיל

אצלך הרבה קדם לכן,

מר יבין. לא בששים ושבע

ולא בארבעים ושמונה,

אם תרצו
בונים חברה ציונית

גם אם רק את זה
בזכרון סלקטיבי ביותר,

רוצים הפלסטינים

ומדינות ערב

להחדיר לתודעה של

עמים ולאמים שונים..

אתה למשל, השתכנעת

די בקלות, הייתי אומרת,

ממה שהעולם הערבי מתאמץ

לשכנע את העולם..

אם רק להסתכל על ארץ המתנחלים

שאתה תעדת.

זה בערך נשמע כמו

מה שהם אומרים היום,

לאחר שהתחילו לפני חמש שנים

ברצח של יהודים חפים מפשע,

בכל פנה,

מתי יפסק כבר המעגל הזה?

ממש עגול ברבוע,

של ..

אתחיל צו
בונים חברה ציונית

שְׁפִיכוֹת דָּמִים מִשְׁנֵי הַצְּדִידִים.

הֵם הַתְּחִילֹו

וְאַחֲנוּ בַּמַּעֲגָל

כֵּן

אִמָּנָם

זֶה נָכוֹן

תָּמִיד אֲנַחְנוּ בַּמַּעֲגָל אִתְּם

כְּנֶגֶד רְצוֹנֵנוּ,

שֶׁהֵם מֵאֲלִצִּים אוֹתָנוּ

לִיצוֹר אוֹתוֹ אִתְּם,

אַחֲרֵת זֶה לֹא מַעֲגָל,

זֶה סֶתֶם קוֹ שְׁנַמְשָׁךְ

מִקְדַּמַּת דָּבָא

שֶׁל שְׂנֵאָה קִנְיָה וְתַחֲרוּת

עִם הַיְּהוּדִים

עִם עַם יִשְׂרָאֵל.

עַד שְׂיָבוֹא הַמָּשִׁיחַ

חַיִּים יָבִין

עַד שְׂיָבוֹא הַמָּשִׁיחַ.

אֶסְתֵּר צו
בּוֹנִים חֲבֵרָה צִיּוֹנִית

בינתיים הרבה תפלות ונסים

גלויים ונסתרים.

האמונה בביאת המשיח היא חלק

מיהדותנו:

ואצלך מתחילה לרשרש

מעטפת הצופן המחזיקה את

חלקי יהדותך

לבל יתפזרו לכל עבר,

במה בדיוק מתבטאת היום

מחיבותך ליהדותך, מר יבין?

נכון אני היהודיה המאמינה

מבינה גם בקולנוע וגם רואה סרט

פסאודוקומונטרי על

ארץ המתנחלים

ואחר כך גם אוכלת כמה

יהודים חלוניים

לארוחת ערב בקר,

לא משנה...

סתם כי לא מצאו חן בעיני...

להיות רע ועוקצני

ולא מבין ומתחשב

אם תרצו
בונים חברה ציונית

לאחיה,

יותר קל מאשר

להיות טוב ומפרגן

מבין ומתחשב

לאחיה

אחי איפה?

אחותי, איך?

כן חיים?

לא חיים?

והמבין

יבין.

הם הבעיה שלנו או של

מדינות ערב שאמרו להם לצאת

מבתיהם שלא יפגעו,

עד שהישראלים יבסו

ואז יוכלו לחזור.

כן כן קרוב לשבעים אחוז מהם

בכלל לא ראו חיל ישראלי.

וארצות ערב השתמשו בהם

למטרותיהם הפוליטיות,

כדברי נשיא סוריה.

אם תרצו
בונים חברה ציונית

אז מי אחראי להם?

את מי הם צריכים להדאיג?

והוא ברחמיו

יעשה שלום עלינו

ועל כל ישראל ונאמר אמן

והנביא יחזקאל מבקש:

"התאדדי,

הימני, השימי, השמילי,

אנה פניך מעדות?"

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 68 / לאטום את הסדקים.

הברכים כואבות ואני מעסה אותן בתנועות רחבות. את התנועה הזו אני עושה כמעט בלי לשים לב, אני כבר רגילה לה. כל פעם שיש לי קצת זמן פנוי אני מעסה אותן, את הברכים הארוורות. לפעמים, אם אני רוצה לפנק אותן אני גם משקיעה ומחממת גיגית מים, להשקיט את הכאב.

בזמן הזה, שאני מעסה את הברכים כל המחשבות צפות ועולות. בטח כמו הילדים אתם תצחקו עלי. תגידו שאיזה דאגות כבר יכולות להיות לאישה מבוגרת בת שישים. הילדים כבר נשואים, הפנסיה מכניסה טוב, הבעל עוד מתפקד, וחוף מהברכים הכל טוב. על מה את כבר חושבת. אבל אני חושבת, מה הם חושבים לעצמם, אסור לבן-אדם לחשוב? למה מה? אז בשביל מה הוא בן אדם?

אז כמו תמיד אני חושבת, חושבת על פלורה המסכנה שתפסה אותה המחלה, שתהיה בריאה, מה אני אגיד לכם. חושבת על הנכד החדש של זורז'ט מלמעלה, איזה זיין זה, באמת, בן פורת יוסף. חושבת וחושבת. היום ראיתי פרסומת של תנועה ציונית. וזה מצחיק. כי תנועה ציונית זה רק פעם, אז, כשעלינו. אבל עכשיו? סיפור קצר, והילדים התקשרו גם כן ואמרו תכתבי לנו אמא, תכתבי. מה אכפת לך? למה מה יש לך לעשות? כל היום יושבת וחושבת או שותה כוס תה עם שיבא או רודה או מרווה (ולמה שלא תשתי קצת משהו מתוק, שואל דוד, ואני עונה שמתוק זה בפנים ושוה בכלל מתוק לי ושיפסיק לשגע את השכל) אז מה היה לי להגיד, הסכמתי.

ועכשיו אני יושבת וחושבת על מה אכתוב. אולי על חיים השחף, מהבניין ממול, שהיה בשואה, שלא תדעו. אולי על גיבורים אמיצים שרוכבים על סוסים ומניסים ערבים, אולי על הקרבות של טרומפלדור.

מה אתם מתפלאים מאיפה אני יודעת כל-כך הרבה, זה בגלל שאני יודעת לקרוא, השקעתי בזה את כולי. שליחה של הסוכנות לימדה אותי לקרוא עם עיתונים והכל. אולי אכתוב על העליה שלנו לארץ. את הרעיון הזה פסלתי ישר, למה שמישהו יקרא את זה, יש עוד איזה מליון כאלו, גם אבא כמעט שלא רצה לעלות ומה זה שווה בכלל עלינו במטוס. אבל אני, אתם כבר יודעים, שחושבת על משהו אז זה עד הסוף.

גרגירי אבק צהובים התערבלו באוויר הערב. מאחורי זגוגית החנות יושב אדם באמצע שנות הארבעים עם שפם מטופח ועושה תיקונים אחרונים בחליפת היוקרה שמונחת על השולחן. מרוצה מעצמו הוא מביט בחליפה וקורא לעוזרת:

"איה!" היא מתקרבת בשקט.

"קחי בבקשה את החליפה הזו לאדון אמיר שגר בחצר של אבו סאלח."

"כן, אדון". ממלמלת המשרתת ורצה משם.

החייט נועל את החנות ויוצא לביתו.

(את כל זה אני מספרת לכם כי אני יודעת שככה זה היה).

אמא! אמא! הנה אבא מגיע, קראתי כשראיתי את אבא מגיע. אבא נכנס בפתח הדלת ורץ לקחה את החליפה מכתפיו ותלתה אותה על המתלה. התאספנו כולנו ליד השולחן הגדול והמשרתות הגישו את האוכל. היה אור בהיר וחיוור מנברשת שהיתה תלויה במרכז החדר. לאורה התגלו גרגירי אבק שקופים מרחפים.

אני הבכורה בבית ואני לומדת בבית הספר של אליאנס בעיר. האמת שהכל טוב לנו. יש לנו בית גדול, לאבא יש חנות עם מלא קונים ותמיד המשרתות מכינות אוכל טעים ואפילו קינוחים מתוקים: שֶׁבֶקִייה ומרציפן, סוכריות פילו ממולאות לֶבְנָה עיזים ועוגיות תמרים ואגוזים. ככה שהכל ממש טוב לנו. אבל עכשיו נראה שיש אווירה טעונה ליד השולחן.

חוץ מבני המשפחה הצטרפו אלינו שני אנשים נוספים, אני לא יודעת מי הם ומה הם באו לעשות. אבל אבא לימד אותנו לא לשאול שאלות. שלא כהרגלנו, סיימנו לאכול בשתיקה ליד השולחן ואמא זרזה את כולנו לקום. המבוגרים נשארו לשבת ליד השולחן והתלחשו בקולות שקטים. שמעתי רק כמה מילים: ארץ ישראל, עליה, לעזוב. וזה הספיק. לא רציתי לעזוב. בשביל מה לעלות.

גם אבא לא רצה. הוא פחד. הכל היה לנו טוב במרוקו. בקזבלנקה, העיר בה אנו גרים, היהודים אמנם גרו במלאח אבל אנחנו גרנו בחוץ, בבית גדול, והיו לי חברות, והיו לנו משרתות. בשביל מה לעלות. בעצם, חוץ מאמא, אף אחד לא ממש רצה. אבל לאמא פתאום נדלק אור בעיניים. מין נוצץ זוהר בחושך, כמו שיש לחתולים. ואני מכירה את אמא, עקשנית. כשהיא רוצה משהו אף אחד לא יזיז אותה מזה אפילו מטר. אז כבר ידעתי. כאן התחילה הצרה.

המולה התחילה בבית, וויכוחים, מה לנו ולכל הציונות הזאת, בשביל מה לעלות לארץ. אבא התחיל לחזור מהעבודה בפנים כעוסות, הוא היה טרוד. גם אמא קמה עם שקיות כהות מתחת לעיניים. ועם כל זה היה לה חיוך כזה מוזר, ואור בעיניים.

"זילי, לא! למה? למה להרוס את כל מה שיש לנו? את רוצה להיות כמו היהודים במלאח? את רוצה לתת לילדים לחם ועגבניה עם מלח? זה מה שאת רוצה? תגידי לי!"

אבא התחיל לצעוק ולאבד עשתונות. שנאתי לראות אותו ככה. פתאום הוא היה מאבד את כל אצילותו.

"יהונתן. אמרתי לך כבר! אני רוצה! לא יודעת למה..."

"אבל זילי!"

"יהונתן!"

"תקשיבי לי עכשיו", אבא הרים את קולו, "אנחנו לא הולכים לשום מקום!"

כך אמר אבא ויצא מהבית בפנים כועסות.

בלילה הוא חזר, אני יודעת, שמעתי את הדלת נפתחת וראיתי את האור שפתאום נכנס לחדר. הם התלחשו בשקט. כל האחים כבר ישנו, ורק אני הייתי ערה וניסיתי להקשיב. אני חושבת שאף אחד אחר לא הבין מה קורה. אף אחד לא הבין שאמא רוצה שנעזוב את כל החברות מבית הספר.

למרות שנראה היה לי שהם התפייסו, בצהריים שוב ראיתי את השליחים, אמא הזמינה אותם. כשהם נכנסו ראיתי על פניו של אבא תדהמה. העיניים שלו התרחבו והתחילו לרוץ בהם קוים אדומים.

אבל זה הצליח. אמא שלי עקשנית. חכמה ועקשנית. ידעתי שככה זה יגמר. כבר מההתחלה. השליחים הסבירו לאבא שהם יעברו דרך צרפת ואף אחד לא יתפוס אותם, וגם את הכסף הם יוכלו להחביא. ובכלל, הממשלה היא של יהודים. ויהודים דואגים ליהודים, לא, אדון יהונתן?

התחילו הכנות. בלילה ארזנו את כל הבגדים שיכלנו ותפרנו כסף מתחת לבטנה של הבובות הגדולות. היה להם ראש גדול ושמלה ארוכה ורחבה, בדרך כלל אמא שמה אותן על הספה וזה היה נראה כאילו יושב שם מישהו. אבל עכשיו הן היו מלאות כסף. היה אסור שיגלו שאנחנו עוזבים, מזה פחד אבא, שפתאום יעלו עלינו. לכן את הכל עשינו בלילה, ובלי המשרתות. וזה היה נראה לי מוזר. שאמא ככה מתכופפת ותופרת ומקפלת ומכניסה למזוודות בעצמה.

בסוף זה הגיע, היום שנראה לי אז כל-כך ארוך, בדיוק כמו השליחים וכמו אמא, עלינו על מטוס. כל המשפחה כבר הייתה שם. כולם חוץ מאבא. התחלתי לפחד. מה קורה איתו? למה אבא לא בא? משכתי לאמא בשמלה הגדולה והכחולה וביקשתי שתגיד לי איפה אבא, אבל היא רק הביטה בריכוז לכיוון הכניסה לשדה התעופה.

אבא הגיע בשנייה האחרונה, משאיר הכל מאחוריו, בעלה של דודה פלורי נסע באוטו להביא אותו מהחנות. על הדלפק נשארה חליפה לא גמורה ורשימת הזמנות. על הדלת שלט: יצאתי למנוחת צהרים. החנות נפתחת שוב בארבע.

לייסטר, מה אני מספרת לכם את זה. זה בכלל סיפור לא ציוני והוא מוציא את אבא לא כל-כך טוב. אולי אספר על הציונים האמיתיים, על עליית תלמידי הגר"א, שעלו בשביל שהמשיח יבוא. אולי אכתוב על היהודים האחרונים בבית-המקדש, שנאחזו בו ממש בציפורניים. אולי על הכהן שהחביא את כלי המקדש.

וואצ'ליה, עוד שניה כבר נגמר הזמן לכתוב ואני עוד לא החלטתי. ככה תמיד אני, קשה לי להחליט, אין לי אומץ להגיד: כאן! זהו! זה המקום. זה מה שאני יעשה. יותר כמו אבא, פחות כמו אמא. כי לאמא יש כח. הרבה כח. תמיד היה לה.

זה לא קשור אבל אני חייבת להגיד לכם, תקשיבו: אמא היתה יפיפייה. באמת, יפיפייה ממש. עיניים בצבע ירוק, עור בדיוק בגוון, שיער שחור שחור שבגלים גולש מאחורי הראש. אפילו היום, מי שיודע לזהות יופי מאחורי קמטי הזקנה אומר שהיא היתה יפיפייה. ובאמת, בגלל שהיא היתה כזאת, נו, יפה, אבא לא יכל לסרב לה. כשהיא התעקשה והסתכלה עליך בעיניים האלו שלה, מי יכול היה לסרב לה?

לפעמים אומרים לי שאני קצת מבולבלת ומכניסה דברים לא קשורים. אבל, סליחה, אני חשבת על זה, אז אני אומרת. למה מה? שיגידו לי מה לחשוב?

אני זוכרת כשנחתנו בצרפת איך כל הראשים הסתובבו לעברה, גם של כל הגברות המקושטות האלו, עם הכובעים והכל. נו, לא סתם קראו לה זיולי, שבצרפתית זה יופי. מה? צצצ... באמת.. לא ידעתם שבמרוקו היה אליאנס ולמדנו צרפתית. גם אני למדתי שם. כל הילדים של המשכילים למדו שם.

משם עברנו לאונייה שעל הדופן שלה היה רשום, רגע, אני נזכרת, פלמינגו, לא, פלמניה. באותיות גדולות ומרובעות זה היה כתוב. עמדנו על הסיפון וראינו איך הספינה מתרחקת מהמזח. וידענו שאנחנו מתקרבים לארץ ישראל. דיברו איתנו הרבה על ארץ ישראל. כמו שכתוב: ארץ זבת חלב ודבש. כבר רצינו להגיע, איך שיצאנו כבר רצינו להגיע. פתאום הרגשנו כאילו משהו לופת לנו את הלב, מחזיק אותו, ככה. בדיוק ככה. והתחלנו להתגעגע פתאום לארץ ישראל. זאת היתה הרגשה מוזרה. בכל החיים שלי לא התגעגעתי למשהו שלא ראיתי.

הנה האורות של ארץ ישראל. התחלתי לצעוק ולצחוק, אמא בכתה ואבא עמד והסתכל כאילו הוא רואה משהו רחוק, נראה לי שגם הוא בכה, אבל בלי דמעות. בכי של אבא. אמא השעינה את הראש שלה הנוזל על החזה הגדול של אבא והסתכלה על הארץ שלנו, היפה, הארץ שהיא רק של יהודים, ארץ שעשויה מזהב.

ירדנו וראיתי את אבא מתרגש, בדרך כלל קשה לראות כשהוא מתרגש. הרבה אנשים שירדו איתנו נישקו את המסלול של המטוס ובירכו שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה אבל אבא לא. אבא רק עמד והסתכל על האספלט. בסוף הוא קד קידה קטנה ואסף אותנו אליו.

אחר כך אמרו לנו שירדנו מהאונייה בנמל של חיפה. אבא קיבל פתק ומישהו אמר לו שכתוב שם 'באר שבע'. לא ידענו איפה זה אבל שמחנו, אנחנו בארץ ישראל.

עלינו לאוטובוס וליד המשפחה התיישב חבר של אבא. אני הייתי סקרנית מאוד וכל הזמן הסתכלתי דרך החלונות על כל מה שעבר. בהתחלה היה ירוק ולאט לאט התחיל להיות חום כזה, כמו הצבע של סופות החול שהשתוללו בקיץ בקזבלנקה. אבא סיפר בהתרגשות משהו לאמא, שמעתי רק קצת: זה הרבה יותר טוב... מפותחת... כבישים וקופת חולים וחנויות... אחר כך אבא עבר לשבת ליד חבר שלו, ואני סקרנית וקצת חצופה, אז הסתכלתי מעל לכתף שלו לראות מה הם עושים. הם החליפו כרטיסים ועל הפנים של אבא ראיתי כזה אור שמח.

בלילה, אחרי נסיעה ארוכה ואחרי שכולנו התעייפנו והלכנו לישון, הגענו. נשארנו אחרונים באוטובוס. חבר של אבא כבר ירד קודם. ירדנו מהאוטובוס וראינו מלא חול. היו כמה בניינים וזהו. הראו לנו את הבית שלנו. שיכון קוראים לזה, ככה הם אמרו. אמא ניסתה לפתוח את הברז אבל לא היה מים. אמרו לנו שיסדרו. אחותי שונטל ניסתה להדליק את האור אבל לא היה חשמל. אמרו שיסדרו.

אני לא מסכים להיות במקום הזה! פתאום התפרץ אבא. עבדו עלינו! רימו אותנו! אנחנו לא מסכימים!

עלינו חזרה על האוטובוס, אמרו שייקחו אותנו למקום יותר טוב. אני כבר הייתי עייפה וקצת התגעגעתי לחברות וגם לסולטנה המשרתת, שהיתה חברה טובה שלי והייתי מגלה לה סודות. לילה שלם האוטובוס נסע. כולנו נרדמנו. בבוקר, כשהנהג הכריז שהגענו שוב ירדנו מהאוטובוס. שלט קידם את פנינו: דימונה. הגענו לאותו המקום. אמא התחילה לבכות.

עכשיו הברכיים ממש כואבות לי. ככה זה כשאני מתרגשת ונוכרת. הנה. הכל בגלל התחרות הארורה הזאת. עכשיו אני נזכרת איך אמא בכתה ובכתה ולא הסכימה לעשות כלום שלושה חודשים, אני נזכרת איך אבא מרוב שהיה טרוד ועצוב ולא ידע איך לפרנס את המשפחה ואיך כבר לא היה לו כבוד נפל מהאופניים על הראש ושכב בבית חולים שלושה חודשים עם פגיעת ראש. שלושה חדשים! שלושה חודשים! מה אתם מסתכלים עלי ככה! ואני הייתי שם בבית להשגיח על שישה ילדים! אני! אני! א נ י!

ואתם אומרים שאנחנו לא ציוניים! אנחנו לא ציוניים.. בטח, אז איך קמה המדינה שלכם. אה. תגידו! תגידו! תגידו! בטח תאמרו שאנחנו אנשים אפורים. באנו למקום מוכן! למה רק אתם הקמתם את המדינה? למה לא זרקתם אותנו באיזה חור עם חול שאף אחד לא רצה לגור בו? למה לא עזבנו בית, משפחה, פרנסה, כבוד? כבוד! כבוד עזבנו! את הכל עזבנו בשביל מה שעבדתם עלינו!

אתם לא הייתם בבית שלנו כשהרוח שרקה והחול נכנס דרך הקירות! אתם לא ראיתם כמה זה תסכל את אמא! כמה היא בקשה מאבא שיאטום כבר את הסדקים.

והם ככה חושבים שאנחנו לא ציוניים. אני יגיד לכם מה אני חושבת. אני חושבת שבלעדינו לא היה פה כלום. אני חושבת שכל האנשים האפורים האלו שבאו ופשוט ישבו הם עשו את המדינה הזאת. הם עשו אותה. זה אנחנו! אנחנו!

אנחנו באנו ומילאנו את הסדקים שהשאירו אחריהם כל הפרסומות היפות, כל האנשים הצבעוניים שלכם! אנחנו באנו ובאנו.. את הכבוד השארנו מאחורה..

אתם יודעים היום מה יש לאמא? לאמא העקשנית שלי, היפה שלי, אמא שלי שנאחזת בחיים, מה יש לה? יש לה שיתוק בחצי גוף, לאמא, חיוך, אולי עוד קצת יופי שמסתתר מאחורי הקמטים. לדבר היא לא יכולה.

....

בסדר, אני נרגעת, אני יפסיק לבכות.

אמא.. אמא שלי.. לפחות.. לפחות היא יודעת שהיא עשתה הכי טוב בשביל הילדים שלה, לפחות היא יודעת שהיא נתנה הכל לארץ ישראל.

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 69 /דני דין

המורה הקריאה את השמות וכשהגיעה לשמו של "דני תפוחי" הקריאה את אותו השם שוב ושוב! לבסוף- ענה דני לקולה כשבידיו אחז תפוח! המורה הורתה "לא לאכול!" ולפתע יצאה מן התפוח תולעת. התלמידים צעקו ואילו דני ביקש מן המורה לצאת. המורה "צא ותחזור מהר!". דני יצא אבל הלך לאזור צדי. במכנסיו הסתיר ברזלים. מן הברזלים הרכיב חכה. בכתה המורה סיפרה אודות מלחמת השחרור כשלפתע נעלם ספרה. מחוץ לחלון הכתה עמד ודג את ספרה. המורה: "לאן? נעלם הספר???" זרוע מסוקסת לפתה את דני.

בחלוקים פרחוניים ישבו שלושה חולי נפש על המדשאה ושחקו תופסת. במרחק פסיעות משם בחדר סגור וגדול, בתוככי המוסד הפסיכיאטרי שאלו הרופאים את מר קתרוס המדען הנודע, האם הוא מוסיף לראות חזיונות והזיות. קתרוס השיב בשלילה. לבסוף יצא את החדר והתיישב על ספסל.

בבית ספרו של דני תיכון עירוני א' אשר בתל אביב, תפס בידו המנהל. הוא הוביל אותו לחדרו. בחדרו איים על דני שיחייג להוריו ואגב כך פתח את תיקו האישי. בתיק צוין כי הוריו גרושים. "בבקשה, אהיה טוב! לא המנהל!" אמר בקול דק. "רצית להוכיח לחבריך- שאתה אמיץ?" המנהל אמר "אומץ אמיתי- הוא זה בו אתה עושה משהו שאיש לא ידע עליו, למען מטרה נעלה". הוא שחרר את דני, ודני יצא למסדרון. לפניו- עבר אדם קשוח.

בבית הספר הפסקה. התלמידים החמיאו לדני על התעלול. הגבר הקשוח נכנס לחדר המנהל, סגר את הדלת מאחוריו במפתח והתיישב. הקשוח "שמע אנחנו זקוקים שתחזור לפעילות" "אני בחוץ, הקמתי משפחה" המנהל השיב. הקשוח פתח מזוודה, מתוכה הוציא תמונות והעבירן. בעוד המנהל התבונן אמר "שר הביטחון- רוצה להורות על תקיפה. תקיפה- באיראן, תוביל לפגיעה בחפים מפשע. הוא עושה זאת מדוע? כי הוא נשלט על ידי סוחר הנשק- מר מרבר" "אז מה אתה מציע?" שאלו המנהל.

בתחנת האוטובוס המתין קתרוס. לנגד עיניו ראה חיזיון ובו ילדים נשרפים. נוזל סגול נשפך עליהם- והצילם! החיזיון פסק. האוטובוס עצר, קתרוס עלה. "איזה באסה נגמרה ההפסקה" אמר דני כשנשמע הצלצול. אחרון נכנס לכתה. המחנכת נכנסה, לצדה עולה נאה מאתיופיה, תלמידה חדשה ושמה- דינה. "אשמח אם תקראו לי בקיצור-די" אמרה התלמידה "שלום די!" צעקו תלמידים. המורה הושיבה אותה- ליד דני!

ברחבת סינמטק תל אביב, עצר קתרוס, הוא הסתכל על כרזת סרט רומנטי. לפתע קרצה הדמות בכרזה לעברו. הוא נזכר בדברי הפסיכיאטרית, פתח את תיקו ובלע כדור. בצד הרחבה ראה פרח סגול. תלש עליו של הפרח, הוציא מבחנה מתיקו, והשליך העלים לתוכה.

בדרך מן התיכון החוצה ניגש דני לדינה "מה הטלפון שלך?" שאל בביטחון. היא הסתכלה על הסלולר המיושן שבידו "מה זה? פרהיסטוריה?". אמרה ורשמה עליו את המספר. קתרוס, כשבעיניו מרצדות נוסחאות בחן את המבחנה שבידו. דני חלף על פניו.

דני הגיע הביתה. אמו, אשר איבדה את מאור עיניה לפני כשלוש שנים ישבה לכיסא. כשהתקרב ליטפה את פניו. "היי, מה שלומך?" אמר "הבאת לי משהו- לשמוע מהספרייה?" "בטח" השיב "הבאתי דיסק- האיש הבלתי נראה של ה"ג' וולס" הנייד שלו צלצל, היה זה אביו, הוא סינן.

בחדר המוסד האפל ישב הגבר הקשוח ולצדו המנהל. "נראה שנצטרך אדם- למשימת התאבדות" דיבר הקשוח "אולי תלמיד?" המשיך "יש מישהו מושלם" ענה המנהל "אך בעיה קשה" חכך "הוא בן יחיד, ואמו עיוורת". ראש המוסד נעץ מבט חד "אם לא נשלח- הרבה יתומים יהיו, ועיוורים. יקראו למבצע- יום הדין".

אמו של דני סיימה להאזין לפרק הראשון. היא התקשתה- להתרכז. היה זה לאחר שסיפרה לדני כי הם לא עומדים בשכר הדירה וכנראה יאלצו לעזוב בקרוב. בדרום תל אביב, בדירה מעופשת, עבד על הפורמולה ד"ר קתרוס.

בביתה של דינה לילה, והיא- מעמידה פני ישנה, בוחה בפייסבוק- בתמונות של דני ומדביקה נשיקה אל המסך. במיטתו, בהה דני במספר של די על הצג והרהר...

בוקר, דני התקשה להשכים. לבסוף התארגן ורץ אל בית הספר. הוא נתקל בקתרוס. המבחנה נשפכה עליו! והנה-הוא נעלם! דני "מה עשית לי?" "גם אני לא יודע" השיב קתרוס בהשתוממות. דני בחן עצמו מול מראת מכונית- רק בגדיו- נראים! לאחר ששם לב לתגובות, הוריד את בגדיו. מרחוק צילמה סוכנת מוסד את הנעשה. הסוכנת חייגה למנהל "דני תפוחי נעלם!" "בדיוק! מה שאנחנו צריכים" השיב. דני החליט "לנצל" המצב! הוא נכנס למשרד המנהל. הוא ניסה לחטט בתיקים- ופתע נסגרה הדלת. הפלא ופלא והוא שב להיראות! הוא כסה בידיו על מבושיו! כאשר מולו המנהל...

שעות לאחר מכן, במרתפי המוסד, ד"ר קתרוס, דני והמנהל ישבו. המנהל לקתרוס "כיצד, אפשר לגרום לו להיעלם שוב?", קתרוס "דני יהיה בלתי נראה בגלל פורמולת הסיגליות. אך זה לא יעבוד- אם הוא לא יהיה מאוהב! שילוב של הגורמים".

על דלת בית אביו של דני הקיש פקיד צבא, ילדה "אבא! מישהו רוצה אותך" האב "אה דני, בני מנישואי הקודמים, מה עולל הפעם? כן, אני חותם". בבית אמו של דני, פקיד צבא עמד ובידו מסמכים. דני "תחתמי!" אמו של דני "אבל דני!" "מה?" "אתה כל מה שיש לי".

בדמי כיס שקיבל מן המנהל הזמין דני את די לסרט. לילה, ובאולם הסינמטק אפלה. הוא אינו חש- אך הוא מצולם על ידי סוכני מוסד. כשהזוג הצעיר מתנשק, דני נעלם! אך כשהאורות

נדלקים- הוא שב להיראות. דני לדינה "מחר אני אצא לפגוש קרוב משפחה רחוק. בסין. אחזור עוד חודש. אולי יותר." "אתגעגע אליך" אמרה לו.

איראן, תחת השמש הקופחת דני שוטט ברחוב מחופש כאיראני.

בחדר המלחמה שרר מתח רב. המנהל "איבדנו קשר, כעת נותר להתפלל" דני התקרב לכור. הוא הוציא את תמונתה של די, הרהר בה והפך בלתי נראה. הוא חמק מיד השומרים, הגיע אל המחשב הראשי, הפעיל את התוכניות והשאיר גרפיטי למזכרת. הכור חדל מלפעול! ודני נמלט, וחזר להיות נראה. הוא מצא מסתור בתוך כד. אך לשווא- הוא נתפס. מנהיג האיראנים אחמדינז'אד תפסו והעבירו לחדר העינויים. לחדר נכנס שליח עם זר סיגליות משווייץ, דני הריח ו-נעלם! הוא שב וקלקל את הכור, ונמלט!

עבר כמעט חודש, ודני נכנס לכתה. המורה "תראו! דני הרואה ואינו נראה". ליד די הבחין בבחור אחר היושב. הוא התיישב לבד. השיעור נגמר ולפתע הוא רואה כי היא אינה מישירה מבט לעברו ויוצאת את הכתה. מחוץ לכתה ראה אותה אוזנת בידו של נער אחר. הוא ברח מן התיכון בריצה. ממרר בבכי, צולם על ידי סוכנת מוסד. "חובה למצוא אהבה חדשה לבחור!" אמר המנהל בקשר.

מרחוק אדם אכזר רכן אל רובה ארוך קנה. מבעד כוונת הרובה נשקף דני תפוחי. איש עסקים הנושף בסיגר עמד לצדו. האכזר "זה הילד? מר מרבר" "כן, אך אל תפגע בו, עדיין. הוא- יוביל אותנו למקור הבעיה". איש העסקים מר מרבר שמט תמונה על הקרקע. הייתה זו תמונתה של די בה התבונן דני טרם נכנס לכור. מרבר שמט את הסיגר על התמונה וזה החל חורך את קצותיה. הוא דרך על הבדל וכסה אותה בעפר.

תם, אך לא נשלם

נכתב לזכר שרגא "און שריג" גפני ז"ל (1926-2012) מחבר ספריי "דני דין".

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 70 / ציונה

"נו מה נסגר עם הרמזור...אני מצטער ציונה, אני בדרך אליך, אני אוסף אותך ואז ניסע לגן של הקטנה. פשוט יש כאן פקק מטורף, כנראה בגלל הצפירה...טוב, אני לא אפריע לך בעבודה, אני בדרך. נתראה".

ניתקתי את השיחה מהדיבורית והרמזור, בתזמון מושלם, התחלף לירוק. האוטו שלפני החל לנסוע ואני, עצבני כבר על הגז ממשיך לנסוע אחרי. הייתה לי תחושה רעה במשך כל היום אבל ידעתי שציונה, הבת הבכורה שלי מחכה שאאסף אותה מהעבודה ואז רצתה שנלך יחד לקחת את הנכדה מהגן. משום מה, לא הצלחתי להתרכז בשום דבר אחר חוץ מהמודעה שהתגלתה לעיני ממש במקריות בעיתון של הבוקר. כמעט ואף פעם אני לא קורא את העיתון של הבוקר- לא הבנתי מה כל כך בוער להתעדכן, למה צריך השליח על האופניים להזדרז ולזרוק על דלתות הבתים את המהדורה הראשונה של החדשות בחבטה מבהילה שנשמעת כאילו פורץ כושל מתנגח בדלתך, כשבטוח בעוד מספר שעות יתרחש משהו חדש, שעליו יוציאו עוד מוסף או סיקור מקיף. אבל היום, אולי דווקא בגלל שזכרתי בתאריך לא הצלחתי להירדם ותפסתי על חם את השליח, שנייה לפני האימה המהירה של 4 לפנות בוקר. השעה הייתה 3:50 לפנות בוקר, הציפורים כבר צייצו ואני שקוע מחשבות על איך היה פעם וכמה התאריך הזה, המתחלף בין ד' לה' באייר נטמע בעורי. שמעתי מחלון המרפסת את חריקת האופניים של העובד המצטיין לבית ההוצאה לאור של "איך נבהיל את מנויינו כהוגן" ופתחתי את הדלת:

"צפרא טובה לך רמי!" אמרתי בטון סרקסטי אך חניני, ורמי השליח נבהל ומעד על הכביש. "מה, אדון גורדונבסקי...בוקר טוב גם לך... אבל למה להבהיל ככה?! ולמה אתה ער בשעה כזאת?!" ענה רמי בנשיפות מהירות.

יצאתי מביתי ועזרתי לרמי לקום, לקחתי עותק אחד של עיתון וגיחכתי "זה גם מה שאני תוהה לעצמי מדי בוקר, לא כך?! יום מקסים שיהיה לך ו...לך תדע, אולי גם מחר ניפגש!" רמי שניכרת הייתה עייפותו בשעה זו של הבוקר החזיר נשימה, חיך והמשיך להטיל את אימתו על בתי השכנים. הזריחה כבר הייתה באופק ואני, שרגיל לקום ב-5:00 בבוקר עוד מתקופתי כנער בקיבוץ, לא חזרתי לישון והחלטתי לקרוא את כל דפי העיתון, לפחות עד שאחד מבני הבית יתעורר. דפדפתי בין הדפים של "סיפורי הנופלים" למדור המתמשך של מודעות האבל כשלפתע עיני התקבעו על השם "אנה (ציונה) ברכונוב". לא האמנתי למה שעיני רואות, שיפשפתי אותן כל כך חזק שלא היה סיכוי שיטעו בשנית- "זה נכון...אני לא מאמין. אנוצ'קה...ורק היום נפגשנו...". ידיי רעדו, כוס הקפה שהכנתי התקררה כבר ממזמן וליבי פעם בחוזה. לא האמנתי שכך ברגע אחד יגמר סיפורינו סופית, ממש במעין סגירת מעגל של 65 שנה.

ראשי שכבר היה סבוך במחשבות נוסטלגיות, החל לכאוב אבל כל מה שהצלחתי לראות בעיניי היה את הקיבוץ: השנה הייתה 1948, שיא אחדותו של עמינו היקר, הייתי אז נער בן 18 שעלה לפני כ-8 שנים מאירופה. הצלחנו לעלות ארצה כמעפילים דרך חופי חיפה, הישר ממחנות העבודה של מלחמ"ע ה-2. אבי, כעורך דין מוכשר וידוע בפולין הצליח להשיג לנו פרוטקציות ותיאם לנו עלייה בלתי לגאלית דרך ספינת מעפילים, והצטרפות מיידית לקיבוץ חנינה שעוד היה בחיתוליו. אני זוכר את הרגע הזה כאילו קרה אתמול- הצלחנו לקחת מזוודה של אחד מעובדי המחנה מבלי שישים לב, החבאנו את כל המסמכים שנותרו לנו בנעליים ובתחתונים, ובחצות הליל בשעה שהזרקור במחנה עבד אך שומרי המחנה נרדמו בחוסר אחריות נאצית מוחלטת- ברחנו. ברחנו הכי מהר שרק אפשר, חצינו את הפרצה הקטנה שהצלחתי ליצור כילד בן 10, באחד הגדרות החלודים והנידחים ולא הסתכלנו אחורה. הגענו בחשאי מוחלטת, מחוסרי הטלאי הצהוב ובפרופיל נמוך למזח רחוק ושם פגשנו עוד יהודים. הדרך הייתה קשה ומייגעת אך בלתי נשכחת- החלום להגיע אל החופש שנמצא אי שם בארץ (האומנם גבולי אך קיים) התקרב יותר מתמיד. הגאווה הלאומית שפתאום הבנתי מהי, האחוה שהייתה בין אחיי לספינה- מעולם לא חוויתי רעות כה גדולה, וכנראה שלעולם גם לא אחווה יותר. הכל כבר מוכן רק שיתנו לנו להניח את רגלינו על אדמת הקודש ולנשק את הארץ כפי שאבות אבותינו עשו.

השם יודע איך עשינו זאת אבל הגענו בשלום לפנות בוקר לחופי חיפה וההתרגשות הייתה מהולה בפחד מהלא נודע. מדהים איך שתוך מספר שעות הכל יכול להשתנות- מיהודי נרדף בבוקר, למעפיל וציוני בערב.

כשהגענו לקיבוץ עיברתו את שמותינו ונתנו לנו יחידת דיור צנועה ביותר. באופן כמעט מידי, נתנו לנו תעודות חדשות וקרועות עם השם העיברי החדש שלנו והזהות שאליה נגדל. או שתגדל איתנו, עד היום אני לא באמת מבין. אנשי הקיבוץ שידעו מה באמת הלך באותם זמנים, כמעט באותה

רמה אפסית שאנחנו ידענו הסבירו לנו שייתכן ויפתיעו הבריטים בביקורי פתע על מנת למסור את העולים החדשים בחזרה לארצם, אותן ארצות טבח וזוועות בלתי אנושיות. למזלי, הוריי לימדו או ניסו ללמד את המעט שידעו בשפה העברית וכך כשעלינו ארצה הישר לכוכב האחר שנקרא "ארץ ישראל" הצלחנו להיטמע טוב יותר מהשאר.

השנים חלפו וככל שאני התבגרתי- הקיבוץ התבגר איתי. מה לא עשינו יחד? חגגנו בר מצווה, בנינו יסודות יהודיים ובשנת 1945 גם התאהבנו לראשונה.

"משפחת ברכונוב אמורה להגיע בקרוב אל קיבוצינו ועל כן עלינו לכבד את המעמד!" אמר יו"ר הוועד הקיבוצי בישיבת הקיבוץ השבועית לפני כניסת השבת.

"מה, משפחת ברכונוב? מה כל כך מיוחד בהם? די, שישחרר אותנו היו"ר המהולל, שיעזוב אותנו מהכרזות רשמיות, אני רוצה לנוח אחרי העבודה היום!" לחשתי לחברי הטוב יהונתן, בשארית הכוחות שנותרו לי אחרי שתילת השדרה החדשה בקיבוץ.

"לא שמעת עליהם אף פעם? ואתה עוד עלית לכאן אחרי אירופאי!" השיב יהונתן.

"אתה סתם תשוש אבל בכל אופן, לפני שתירדם פה, תדע שזאת משפחה יהודית שהייתה מיוחסת באירופה: האבא יועץ בכיר בעיריית פריז, האמא שפית הפרלמנט, האח חייל מצטיין

והאחות...אחות האחות- אנה שמה, מדהימה ביופיה, בלרינה מוכשרת ומצטיינת. הרבה

מהצרפתיים העריצו את המשפחה הזאת עד לא מזמן אבל אז פרצה המלחמה ו...טוב, אתה יודע.

אתה היית שם יותר ממני. בכל אופן, לפי מה שהבנתי הם הופרדו בסלקציה כך שהאמא והבת

יחדיו, והבן ואביו גם. נעשו מאמצים רבים, גם בעזרת הסוכנות לאחד את המשפחה אבל הצליחו להגיע לפשרה שעל הבת והאם לעלות ארצה על מנת להינצל עד סוף המלחמה ובמידה ויגיע מידע

אודות האב או הבן או אפילו שניהם..."- לא שמעתי עוד את קולו של יהונתן וכל מה שרק חשבתי עליו, או יותר נכון מי שחשבתי עליה הייתה אנה. אנה הבלרינה, הפגועה, היפה, האבודה. בסיום

הפגישה חזרתי לביתי ולמחרת ב5:00 בבוקר העיר אותי קולו של יו"ר הוועד:

"בוקר טוב בחורצ'יק, אני זקוק לעזרתך. כל הישוב זקוק"- מרוכז עדיין בשנתי, מנסה להתעלם

מהרדיו האנושי שהרגע העיר אותי ולהתרכז בחושך שעדיין לא התחלף בזריחה, הרים אותי היו"ר השברירי וגייס אותי לעזרת כל הישוב: "ראיתי אומנם שנרדמת אתמול בישיבה אך אני סבור

ששמעת ולו את התחלת נאומו. משפחת ברכונוב- מכיר? מעולה, הגיע לאוונזי המידע כי היום הוא בואם המיוחל ועל כן עלינו להכשיר את היישוב לכך. בכל זאת, לא כל יום מגיעים אלינו מכובדים,

הלא כך?"- "לא כך. למה אתה צריך אותי כבוד היו"ר?"- "ובכן ידידי, כנער מבריק ובלוט בישוב, עם שליטה מלאה בשפת מולדתך ושפת לאומך, אני דורש ממך שתיצמד אל משפחת ברכונוב, או

לפחות חלקה ותסייע להם. אני רוצה אחדות מלאה, אין שום סיבה שלא ייקלטו ויתרמו לישובינו".

הנהנתי. מה עוד יכולתי להגיד? היו"ר הערמומי, ידע לנצל את אנשיו בדיוק בזמן המתאים עבורו והמשאיר חוסר ברירה עבורם.

במשך יום זה אספתי מידע ענייני בנוגע להתיישבות, סייעתי לחברי הקיבוץ להתארגן בסדר היום ולפנות הבוקר שלמחרת קיבלתי את בנות משפ' ברכונוב בזרועות פתוחות. ואז ראיתי את אנה-

מעין מלאך בהיר שיער שנמשט מספינה קלוקלת, מפוזרת מהלא נודע בדיוק כפי שאני חוויתי

לפני 5 שנים. "גוטן מורגן" צעקתי לעברן בעודי מעביר אותן על פני הקרקע היציבה. הצגתי את

עצמי ולחצתי את ידיהן- "אנה, נכון?" היא הנהנה בתמימות מקסימה- "ובכן, מעכשיו לא אנה-

אלא רינה!" אנה העדינה בשניות אחדות עיוותה את פניה החיוורות, הבחנתי בכך שלא אהבה את השם, אך לאחר שסיפרתי לה על משמעות העיבור היא קיבלה את המצב והשיבה בעברית

חלשה- "אם כך, אז ציונה. כי בציון אנחנו".

הלילה חלף וכל שעה שעברה, כך הוקסמתי יותר מאנה- נערה בגילי, בודדה, בלרינה מבטיחה שנאלצה לוותר על הכל לטובת ההישרדות. "אני מבין אותך, באמת. אולי זה לא נראה ככה כי אני כבר בן הקיבוץ אבל זה רק עניין של זמן וחשיבה חיובית. יהיה בסדר, אני איתך. מבטיח לך"- אנה שהבינה רק חלק מדבריי, חשפה שיניים צחורות ושלחה חיוך שובה לב. מאז נשיתי בקסמיה של המעפילה החסודה ציונה, והבטחתי לעצמי שלעולם לא אעזוב אותה.

השנים עברו, הגענו ל1948 ויחד איתה הגיעו עליות וירידות- לא פעם תפסו הבריטים את אחת מספינות מעפילינו החודשיות והחזירו אותם אל ארצות השנאה. "כזה רוע, כאלו מנוולים!" צעקה מדי פעם ציונה בכינוסי הועידה השבועיים, על מעשי הבריטים. ניכר היה כי עדיין לא השתלבה סופית בין חברי הקיבוץ היות וליבה עדיין באירופה עם משפחתה הקרועה, שעדיין לא התאחדה- שלוש שנים אחרי סיום המלחמה. אך למרות הכל הרגישה מספיק בטוחה בעצמה על מנת להביע דעה ולהתבלט בקרב הנוער הקיבוצי.

"דיברת איתה כבר?" שאל אותי יהונתן- "על מה בדיוק?" השבתי. "נו, אל תצחיק אותי, כולם

יודעים. מהיום הראשון של ציונה בקיבוץ ראו את הניצוצות שבינכם. לא פעם היא גם אמרה

לבנות היישוב שהיא מרגישה שאתה מבין אותה יותר מכל. אפילו יותר מאמה" אמר לי יוני.

שתקתי. גם לי הדבר היה ברור אבל לא ידעתי האם הוא הדדי. לא רציתי להתאכזב. אף פעם לא אהבתי שינויים והדבר האחרון שהייתי רוצה לשנות הוא היחסים שלי ושל ציונה.

באותו ערב הכינוס הסתיים וליווייתי את ציונה לחדרה: "אני מבין אותך, את הכעס שלך על הבריטים..." -קטעה אותי ציונה ואמרה "אני יודעת". חייכתי אליה ובמבוכה המשכתי את שיחתנו כאילו ידעתי שזאת תהיה שיחתנו האחרונה ולכן חייבים לדבר על כל מה שלא דיברנו עליו עד עכשיו. אמרתי לה ששמעתי עליה עוד לפני עלייתה, על הקריירה המוצלחת שלה כבלרינה, אך מעולם לא ראיתי אותה רוקדת. היא הנהנה ואמרה שבקיבוץ היא לא מצליחה לרקוד כמו שרקדה בעבר חוץ מבליטות האחדים בהם היא לא עיפה מדי- "אני יוצאת החוצה, לאחר שאימי נרדמת ואני נועלת את נעלי הבלט שהצלחתי לשמור. אני מדמינת את המנגינה הקלאסית האהובה עליי ופשוט רוקדת למשך כמה שעות. לא פעם אימי מצאה אותי ישנה בחצר שממול ביתנו בנעלי בלט וכותונת מלוכלכת" היא גיחכה ואני- מוקסם. "מה דעתך על להופיע לכבודי? להראות את ריקודך האחרון"- ציונה שלא שמעה את מילותיי כבר החלה בריקוד קלאסי מרשים ביותר כשבסופו אחזה בי פתאום והובילה אותי לריקוד זוגי. "יש לך זוג רגליים שמאליות" צחקנו יחדיו והמשכנו בשיחה עמוקה אל תוך הלילה. ליווייתי את ציונה, מאושר עד הגג, חזרה לביתה רק שהפעם מבלי ששמנו לב- הלכנו שלובי ידיים ואוהבים מתמיד. השעה הייתה 5:00, אני מיהרתי להחליף בגדים ולצאת לעבודת השדה וציונה, שהצטערה על כך שגררה אותי ללילה חסר שינה, נישקה אותי כפיצוי ונכנסה לביתה.

מחייך כמו טמבל המשכתי את יומי בעבודת השדה, אך אני שתמיד הצטיינתי בתחושת בטן, ידעתי שהאופוריה זמנית. משהו במבטה של ציונה בכל נשיקה שניתנה לי מאז, בישר לי רעות. לא רציתי להתאכזב למשמע דבריה, לא משנה מה יהיו ולכן העדפתי להדחיק.

יום שישי הגיע, 14 במאי 1948. יום בלתי נשכח. אני זוכר שנערי הקיבוץ סיימו את עבודת השבוע לפני כניסת השבת, חלקם בשדות, חלקם במשק הבית כשלפתע רץ היו"ר השברירי במלוא כוחו וקרא לכולם למהר לבית הישיבות. "מעולם לא ראיתי את היו"ר נרגש ככה" אמרתי ליוני והתיישבנו במקום הקבוע שלנו. היו"ר הוציא את רדיו הקיבוץ וחיפש את התדר המתאים במשך מספר דקות, כשלפתע פתאום נשמע קולו של דוד בן גוריון המודיע על הקמת מדינה הנקראת "מדינת ישראל" וכל זאת תחת האישור התקף של בנות האו"ם. תהיתי לעצמי היכן ציונה ועם סיום ההכרזה- קיבלנו את השבת בזרועות פתוחות של צהלה ומעגלי ריקודי עם. בכינו מרוב אושר, לא האמנו שכל המאמצים השתלמו וסוף סוף אנחנו לרשות עצמנו!

כשהצלחתי לצאת מהחדר לאחר זמן מה, רצתי לחדרה של ציונה- "אני לא מאמין שהיא הפסידה את כל זה! אווה היא בוודאי תשמח! איפה היא, המצחיקה הזאת?!" דפקתי על דלתה. נכנסתי, מפוחד שבמקרה בנות הבית ישנות ואז ראיתי את המכתב. מכתב לבן וצחור כמו ציונה, מונח על מיטתה ועליו המילה "לדוד". רועד מהלא נודע, פתחתי את המכתב ודמעות זלגו- "אני מצטערת דוד. ידעתי שאתה מרגיש את עצבותי בכל הזמן הזה אך אני בעצמי רציתי להדחיק אותנו. הגיע מידע אודות אבי ואחי באירופה כך שאימי ואני נסענו אליהם, בעזרת הסוכנות. אני מקווה שאמצא אותם בין החיים, אך חשוב לי שתדע שמבחינתי- אתה היית החיים הארצישראליים שלי. אוהבת המון ולא שוכחת אף פעם, ציונה".

צלצל הטלפון קטע את מחשבותיי- "הלו? הו ציונה יקירתי, מה שלומך? אין בעיה, לבוא לאסוף אותך ואת הקטנה? מעולה, אז ניפגש. נראה בתי". השעה הייתה כבר 8:00 בבוקר, 14 במאי בשנה ה-65 שאחרי אותו ערב מהול בשמחה ועצב. משותק מהאבסורד שבצחוק הגורל, קמתי מהכיסא לעבר השולחן, לקחתי את מפתחות המכונית והנחתי את העיתון כשמודעת האבל של אהובתי הראשונה אנה ציונה ברכונב מתנוססת בגאון- "תנוחי על משכבך בשלום יקירתי, כי חייך הם חיי", אמרתי כשדמעות חונקות את גרוני ויצאתי מביתי.

בונים חברה ציונית

לא אשכח את הדקות שלפני שהמסע החל. מסע ההשבעה. פחד גדול שרר בי, הקושי הפיזי נורא הרתיע אותי. הידיעה שאני עתיד לצעוד לילה שלם עם משקל על הגב פשוט השתלטה עליי. עמדנו כבר בשני טורים, הציוד עלינו, הפנים צבועות, הכל מוכן. "קדימה מספרי ברזל ויצאנו" צעק מפקד המחלקה. פתאום זה נחת עליי. סבא. המספר שלו על היד, המספר שכל כך מאפיין אותו. המספר שניסה להוריד עשרות פעמים, אפילו בניתוח, אך הרופאים אמרו שזה בלתי אפשרי, שזה דבר שהוא ייקח איתו עד הקבר, שהדרך שהנאצים הטביעו את המספר על היד היא בלתי הפיכה מפני שהוא נצרב עם ברזל חם על העצם. פתאום גיליתי כוחות אדירים בעצמי. הרגשתי כעת ששום דבר לא יכול לעצור אותי, ושאיני באמת עושה משהו חשוב ומשמעותי. שאני בעצם חלק מעם ותודה לאל נולדתי בעת שבה צריך לשמור ולא להתגונן, לתקוף ולא רק לחטוף, לשמור על אורח חיים נורמאלי ולא ללכת כצאן לטווח. הקושי נשכח כלא היה, והחליפה אותו תחושת התרגשות ובעיקר תחושת שליחות. כל זמן ההליכה במסע אני חושב על סבא. על הסיפורים שהיה מספר לנו. על זה שאנשים היום מתלוננים ומדוכאים משטויות. על אנשים שבחרו בחיים. על המסע שמשפחתו עשתה לעבר המשרפות לעומת המסע שאני עושה על מנת להישבע אמונים לצבא הגנה לישראל. מצחיק שאפשר בכלל להשתמש באותה מילה, מסע. "אני נשבע, אני נשבע, אני נשבע", עמדנו וצרחנו שם כמו משוגעים, עם כמות אדרנלין עצומה בדם. העייפות לא מורגשת, הרגליים לא כואבות למרות המסע הקשה בלילה שלפני, ההתרגשות וגודל המעמד פשוט מחווירים את הכול. בזוית העין קלטתי אותו. את סבא. ממש יכולתי לראות את הגאווה בעיניים שלו. הוא מחה דמעה. לא יכולתי שלא למחות גם אני כשראיתי את זה, אפילו בעומדי עם שאר חברי מהפלוגה. חשבתי על המושג "סגירת מעגל". מושג שאפילו האדם שטבע אותו לא האמין שהוא יוכל להגיע לכזאת רמה. סבא, שראה עשרה מאחיו נטבחים ללא עוול בכפם, רואה עכשיו את נכדו נשבע אמונים לצבא הגנה לישראל. אותו סבא ממש. אותם העיניים, אותו בן-אדם. תמיד חשבתי על המושג סגירת מעגל כמשהו היסטורי, לדוגמא, שלל העמים שרצו להשמיד את עם ישראל והיום הם אינם קיימים ואילו עמנו הוא מהמפותחים והמוצלחים בעולם, אך לעולם לא חשבתי עליו בפן האישי. זה מדהים איך אותו בן אדם עבר כזאת תהפוכה בחייו. האם הוא יכול להאמין במשהו? הרי הוא ראה הכל, את שיא הרוע, אך גם שיא הטוב. ילדים ונשים נטבחים, אך מצד שני מדינה שמוקמת מאפס וניצבת במהרה בפסגת העולם. אנשים שניסו לדחוף אותו למשרפות, ואנשים אחרים שדחפו אותו לאוניות המעפילים לארץ. פעם שמעתי שדבר טוב חייב להיות מורכב. ירושלים לדוגמא היא עיר כל-כך מורכבת ורבגונית ולעניות דעתי זה מה שמייחד אותה. לעם שלנו יש היסטוריה כל-כך מורכבת ובגלל זה הוא בעצם כל-כך ייחודי ועמוק. אני חושב על סבא, איך באותם חיים ממש, כיוונו לעברו ולעבר עמו נשק, אך בהמשך ילדיו ונכדיו מכוונים נשקים לעבר האויבים. זאת לא היסטוריה של עם, גם לא של מדינה, סך-הכול של אדם אחד פשוט וטוב. נגמר הטקס והלכתי לכיוון המשפחה. סבא חיבק אותי ואמר: אני גאה בך. באותו רגע הבנתי מה זאת ציונות. באיזה עוד מדינה בעולם הסיטואציה הזאת יכולה להתרחש? איך לאנשים המדהימים האלו היה הכוח להתחיל כאן משהו, לעבור משואה לתקומה, מהתחתית הכי שפלה לפסגה העליונה. קשה לי להבין איך אפשר להישאר אדיש לסיפור שלנו, כעם. גם התסריטאי הכי מוכשר לא היה מדמיון תסריט כזה. ציונות זאת פשוט גאווה עצומה בלב. לפעמים אני שואל את עצמי איך זכיתי להיות חלק מהמפעל העליון הזה. איזה כיף. כאילו התקבלתי לאיזה מועדון אקסקלוסיבי בלי להתאמץ בכלל. איך זכיתי להיות דור ההמשך של האנשים המדהימים האלה, שהם באמת שם נרדף לווניריות, אמונה בטוב, וחוסן נפש. חשבתי על זה שההרגשה הזו היא ייחודית, על זה שחייל בצבא אנדורה לא יכול להרגיש את זה וגם לא חייל אמריקאי. הרקע שלנו פשוט מאחד את כולנו, כמו שרואים, לצערי, רק בעיתות משבר ובזמנים קשים. הרגשתי שאני זוכה להיות בתור הזהב של העם שלי, למה אני ולא הם? עולם מוזר.

סיפור מספר 72 / ג'ורי הקטן

הסיפור הזה התחיל בהונגריה, ממש כמו הסיפור של הרצל, אבל הפעם בעיר מישקולץ, עיר אפרורית משהו. למשפחת וייס, יוסף ווילמה נולדו שלושה ילדים: לילי, לצי וג'ורי הקטן. יוסף, נגר אמן היה, כזה שעושה רהיטים עם פיתוחי עץ, שלא עושים יותר! למי יש זמן? את עבודתו האחרונה, ריהוט לבית קפה מכובד וידוע, סיים אמנם, אבל את הכסף ההונגרי לא שילמו לו, המלחמה כבר התדפקה על הדלת, למי היה כסף וזמן להתעסק בזוטות, אפילו שיוסף היגר את שמו לוידה, זה לא עזר! ויוסף וידה פשט את הרגל, המשפחה היפה נאלצה לעבור לדירה קטנה, ולשכוח את אחוזתם היפה, את הנגריה והחצר!

ג'ורי בכלל לא אהב ללמוד, לצי האח הגדול יותר לקח את התפקיד של הלמדן, והקטן היה רץ לרחובות העיר, למספרה, מביט בידיו של הספר, איך נוגע בראשיהם של אנשים, איך גוזז עם מספריו קצוות שיער, ומשאיר אחרות, איך מוציא אמנות תחת ידיו, עיצוב שיער! כך שוב ושוב, עד שהפך להיות שוליית הספרים, וקיבל תפקידים שם במספרה! כשאביו יוסף רותן עליו: מה יצא ממך? צצקה!! , אמא וילמה עטפה אותו בחיוך חם וג'ינג'י. אמא הבינה לליבו! לג'ורי היו חלומות אחרים, הוא רצה לעוף רחוק!

המלחמה הייתה כבר בעיצומה, אמא, אבא ולילי נעלמו, רק מאוחר יותר יתברר שאמא וילמה הטובה, ולילי האחות הגדולה, שכבר תינוק גדל בקירבה, הפכו עשן בשמי אושוויץ!

ג'ורי הקטן, שהיה כבר בן שבע עשרה נתפס על ידי הצבא הרוסי שהיה זקוק לבחורים חסונים וצעירים, שיעבדו למענם וישמנו את מכונת המלחמה שלהם! והוא מצא עצמו במחנה צבאי רוסי, בצפון הרחוק, בארחהנגלס, בקור של מינוס שלוש מעלות! אבל לג'ורי שלנו הייתה תושייה, הוא ידע להסתדר ואפילו מקצוע היה לו – ג'ורי היה ספר! שהתחבב מאד על מפקד המחנה, שאהב להיראות מסופר למשעי, והיו גם מפקדים נוספים וחיילים רוסיים. ותמורת תספורות, אז בזמן המלחמה, שהצור מתכנן איך להשמיד כל יהודי עלי אדמות, קיבל ג'ורי עולם ומלואו: פת לחם, שמיכה נוספת, כוס חלב, מזרן נוסף, ועוד תפוח אדמה ועוד אוכל ועוד מים ועוד בגד ועוד ועוד... וכשכל העוד הזה ניתן לו – לא היה סיכוי לשום זד לחרוץ את גורלו!! ג'ורי ישרוד! הוא יגדל ויגדל ויתחזק ויהפוך גיבור!

שנתיים הוא גדל שם בקור הנורא, שנתיים הוא היה הספר של המחנה, ושנתיים הוא התחמם וاكل ושרד! והמלחמה הסתיימה! וג'ורי שוחרר, בחיבוקים! קשה להיפרד מספר אמן! אפילו לרוסים זה קשה! והוא שם פעמיו חזרה למקום הולדתו, הונגריה, בדרך לא דרך, ימים על ימים.. מצא עצמו שוב במולדת בה נולד! בעיר מישקולץ! שם כבר שמע על הנורא! על העשן, על הגז, על ההריון שנקטע, על אמא אהובה שהתפוגגה! שם גם מצא אבא חולה, גוסס ולא הייתה בליבו אלא משאלה אחת – לעלות לציון! לעלות למולדת.

עוד שנה ושנה חיכה ג'ורי לאחיו שיחזור אף הוא מהשבוי, והדביקו בחיידק, עולים לארץ ישראל! שם המקום שלנו! שם אף אחד לא ירצה להשמידנו! אנחנו נעלה לארץ האבות ונעשה שם חיל, ולצי האח הגדול נדבק ודבק באחיו! והם יצאו מהתופת, מהצער, עלו לאוניה שתוליך אותם לארץ הנחשקת!

ג'ורי הקטן, כבר היה בן עשרים ושתיים, כבר לא ילד, כאשר חופי הארץ נראו לעיניו, והכרמל עלה מנצנץ באור מיוחד! והים נראה כחול, השמיים יפים והתפוזים כתומים! ידע ג'ורי זו הארץ! זו החמדה!

והימים ימי מלחמת השחרור, וג'ורי ירד מאונייה, פשט את בגדיו ולבש מדי חייל, מדי צבא ההגנה לישראל! אותם לא פשט עשרים ושתיים שנה, בגולני עשה חייל, ג'ורי היה כבר גדול ואמיץ וחזק! והוא הגן על המולדת, ויצא לקרב ממלחמה למלחמה, ולא היסס ולא שאל! רק מידי פעם צצה דימעה בקצה עינו, על יוסף אביו, שמת על אדמת ניכר ושם נקבר, על אמא וילמה האהובה שלא זכתה ועל לילי היקרה!

עשרים ושתיים שנה שירת ג'ורי, שהפך לימים ליעקב גולן, גאה ביחידה שלו, הפך גיבור להתגאות בו, רק המחלה לבסוף הכניעה את ג'ורי הלוחם! גם שם לחם ללא ליאות, באומץ לב!

אבל אני לא יודעת, אם באמת עף רחוק למקום אליו רצה! דבר אחד אני יודעת, כמה הוא אהב את המדינה הזו! כמה הוא נתן בשבילה! כמה היה איכפת לו ממנה!! אם זו לא ציונות אז מה זה?

אסתר צו
בונים חברה ציונית

סיפור מספר 73 / פרקי אבות

השעה שעת ערב. ילד רך עולה על יצועו. הוא מוטרד, הוא לא שקט, אמא שואלת לשלומו. הוא מספר לה על חדשות הערב, על ויכוח שקרה, ועל איש שאמר כי ציונות זה רע. "וכי למה אמי, זהו עמי? וזהו ביתי, וזו אדמתי?" שכב בני הקט, ואספר לך סיפור. הרי אתה כבר גדול וזהו חובתי, להעביר לך את שסיפרה לי סבתי.

ילדה קטנה פוסעת לשאוב מים מן הבאר. אביה כבר לא שם, ואמה רועה בשדות. בית המקדש הושמד. הרס וחורבן צומחים בארץ לא זרועה, והנפש הרכה מבקשת מנוח. האדמה מלאת דם אדם שנדם והיא חמה וחורכת. אדמה מלוכלכת. אבל זו האדמה שלה. אמא, מדוע זה כך, היא שואלת, ומה יגיד אלוהים לי ולך? "וְיִפְדֶּינִי ה' וְיִשְׁבֹּן וְיָבֹאוּ צִיּוֹן בְּרֶנָּה, וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים, שְׂשׂוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיִגּוּ, וְנָסוּ נְגוֹן וְאַנְחָה", עונה לה אמה. בעין מבצבצת דמעה. ילד קטן פוסע בסימטאות האבן של קסטיליה. הוא מרגיש כיצד המבטים החדים פוצעים את עיניו העגולות. ליבו הקטן פועם בחוזקה. הוא מגביר צעדיו הקטנים ממילא, מייחל להגיע הביתה, אך מהו בית. אביו בישיבה, ואמא במטבח, ממליחה בישולים בדמעותיה. אנו יהודים בני היקר, נולדנו יהודים ונמות יהודים. ננטוש ביתנו, רכושנו, עולמנו, אך לא ננטוש את אלוהינו. תור הזהב אינו עומד לתור אחר תורה אחרת. מספרד אפשר לברוח, ממהותנו לא. נערה בת עשרה, עולמה נראה פתוח, אך בבוקר אחד הופך לסגור. בחומות. בתיל. בגדר. הכל קודר. החי הופך לחיה. האוכל לקליפות. האויר לגז. ואבא לאפר. תלאי צהוב נרקם בכותנתה. זה הצבע היחיד שנגלה בכל האפור. והנפש הומיה. לציון היא צופיה. משפחתה איננה עוד. נערה יהודיה. בכוחות אחרונים אל אל עליון תתפלל. הושיענו ונושעה. אם רק אנצל- אנה קחו אותי אל ארץ ישראל. וכשנותרו מעטים, חסרי כל קול להשמיע זעקה, שארית פליטה סדוקה ורצועה, הם לא העזו לחלום. וכי לחם לא קיבלו, אז מה על מדינה? הוא אמר אם תרצו, ורצו הם בכל מאודם, ובמעט כוחותיהם- הגשימו את שחלם. מקצוות עולם הם באו אל אותה ארץ לא זרועה. במטוס, ברגל, באוניה. ממצרים ומרוקו, מפולין ותימן, מהונגריה וצרפת, מסוריה וכורדיסטאן. הם היו שונים. זה לא היה קל. אך מעל לכל היתה יהדותם, והיא שהדביקה אותם חלק חלק לפסיפס אנושי על אדמה אחת. שבנו לציון, לארץ אבותינו. תמו שנות נדודנו. והאדמה קשה אך היא אדמתם. האוכל הוא דל אך ראוי לאדם. המים מזוהמים, ביצות וקדחת. היכן היא ארץ אבותינו הנשכחת? כאלמנה המתאבלת על אובדן ילדיה, היא הזניחה עצמה ואבדו עלומיה. לא תדעי איך על נהרות בבל ישבו ילדייך, בכו בגעגוע לציון ואלייך. קומי אורי עורי כלה, את יופייך נגלה שוב מהתחלה. אט אט יבשו ביצות, קמו ערים, פולנים ומרוקאים לא היו עוד זרים. ארץ זבת חלב דבש ומרור, במלחמות עלייך נפל לו גיבור. חומות הגטו הוחלפו בחומות ירושלים. עקובים מדם, שבעי מלחמה, אך לא עוד בלעדייך. הצריף הפך לבית, העיירה לעיר, יופייך הזוהר את העולם כולו מאיר, ואת פיסת שמיים מקודשת בדממה, את שווה כל מלחמה, את לא רק אדמה.

הציונות היא המהות שלך בני. היא הזכרון של העבר. ההאחזות שבהווה. החלומות של העתיד. אותם חלומות, שאבותיך לא העזו לחלום. לא הילדה השואבת מים בחורבן, ולא הילד המגורש מספרד. לא הנערה בגטו, ולא הלוחם שנפל בקרב. והחלומות הללו, הם שיובילו את חייך כאן. זהו ביתנו, וישאר כך לעולם.

בונים חברה ציונית

סיפור מספר 74 / לסבא שלי יש סולם

זו היתה שנה לא פשוטה. אני לא בא לבכות, או להמציא איזו טרגדיה קורעת לב, אלו החיים. הכל התחיל בפורים אשתקד. נשמעה דפיקה בדלת, ובחריקה קלה הידית נפתחה, כאילו מעצמה. רוח פרצים נשבה פנימה. אימי קיבלה משלוח מנות מיוחד, בכרטיס הברכה נכתב – באהבה, הקב"ה. זה היה סרטן. באותה העת, הייתי בישיבה, מחופש למן. אני הייתי מן, תומר היה גל, וביחד עשינו מנגל. כל פעם שהרעו המן, נפנפנו במרץ, קוראים לי בשמי. לאחר קריאת המגילה, לא יכולתי להישאר למסיבה, זה פשוט לא התאים. תומר התחנן, אל תלך, אתה תהרוס את המנגל, אבל לא יכולתי לעמוד בכך. נסעתי לביתי, להיות ביחד עם המשפחה, ביקשתי לראות את הסרטן, אמרו לי שהוא ישן, ואסור להפריע. באותו פורים השמחה היתה מאתנו והלאה, הפקדנו אותה בבנק, לימים כחולים יותר. לדוקטור לא היה פתרון קסם, הוא עיקם את אפו, משך בשפם ומלמל שהמצב לא משהווש צורך בניתוח מהיר ומסובך. אני לא אשקר, התקדמנו מאז, אבל עם המחלה הזו, אתה תמיד מרגיש כאילו צבתות חדות מונחות לך על הצוואר.

חצי שנה עברה וסבתי נפטרה, בפתאומיות. זה היה לילה גשום וסוער, סבא וסבתא כיתנו רגליהם בדרך לשיעור בבית הכנסת השכונתי. הרב מועלם, חב"דניק תימני שירד משום מקום לשכונה כאילו היה הוא חיזור, העביר כל יום חמישי את השיעור השבועי. השידוך המוזר באופן מפתיע עלה יפה. כל שבוע נהנו לשמוע הבל פיו, ודברים הנחמדים. אך השבוע, באופן מוזר המקומות אותם אכלסו בקביעות, נשארו קרים ומיותרים. רוח שאינה מצויה הכתה בזוג הזקנים, שלילה כזה לא התאים לגפותיהם אשר נדמו לצימוקים מול איתני הטבע. בגרם המדרגות, בפתח ביתם, נפלו והתגלגלו יחדיו. זו היתה ברכה גדולה, לאדמה המבוקעת והיבשה שלנו, ברכה שסבתי לא עמדה בה, כי באו מים עד נפש. סבא נחבל קלות, אבל יצא מזה בקלות יחסית. שבועיים שכבה סבתא, מחוסרת הכרה בבית החולים בחיפה, וחלמה חלומות מתוקים. לא היתה דרך מילוט, היה ברור לאן הדברים הולכים, זה רק היה עניין של זמן. תמיד זה זמן. כל אחד והזמן שלו. דודי אמר שסבתא לא רוצה להעכיר את חג הסוכות, להכחיש את שמחת החג. בשבת האחרונה, אני ואבי יושבנו לצידה, מלטפים את ראשה המיוסר ושרים לה שירי סעודה שלישית, ממררים בבכי – גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירע רע כי אתה עימדי. החג יצא וסבתא ליוותה אותו החוצה.

היה ברור שאת חג הפסח, נעשה יחדיו, סבא ילדים ונכדים, כאן אצלנו בצפון הפורח. הפרחים שרקו זאת, בייחוד בן החצב יקיטוני, אשר הרהיב את הסביבה בגוונו הסגלגל. הניגון של השבים, הוא אשר מנחה את המציאות, ואנחנו פשוט זרמנו. השיר אומר כי 'לאבא שלי יש סולם', אבל בכל הנוגע לפסח, סבי הוא בעל הסולמות, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. בילדותו בהונגריה, באזור שורץ ערפדים, היה סבי שובב לא קטן, זריז ונמרץ, ילד זקונים טיפוס, הוא טיפס על העץ אגוזים חיפש. פעם אחת, אחרי שמר שמשון, בעט בזלמן הקטן, סבי וחבריו תרמו את מימיהם לצ'ולנט של הברנש הרגזן. עם בו המלחמה תיעל את יכולתו וזריזותו לטובת המשפחה, כשאשר היה מסתנן דרך חור קטן בגדר ומציץ בעד החלון של משפחת שינגראס. לשמוע קולו של הרדיו ולהביא פיסת מידע לביתו, על הסובב בעולם, בעולם עוצר מלכת. לא עברו הרבה שנים, המלחמה נגמרה, וסבי עלה ארצה כמעפיל, לגמרי במקרה, כי כאשר ליווה את אחיו הגדול לאניה, לפתע רב החובל צעק – ראשון שעולה יקבל תפוז. הייתכן? נתפנה מקום, ובלי בגדים או כל ציוד, בלי לומר שלום להורים, קפץ על הסיפון. בדרך עצרו לחופשה בקפריסין, על חשבון המנדט, ופתח באסטה של זיוף תעודות, משם, אחרי ריקוד הורה מהיר נפל לתוך מדי חאקי, הישר מן הרציף ונהיה ללוחם. בלי להניד עפעף כבש עם את אילת, בעזרתו הנדיבה של צה"ל. כשסיים את המלחמה, חזר למציאות, לדירת חדר, עם שבע נפשות זרות ומיטה אחת.

מאז עברו כמה שנים, 5 ילדים, ועשרים ושלושה נכדים, והחיוניות פחתה, או התחלקה בין כולם. תלוי איך מסתכלים על זה. עם פטירתה של סבתא המצב החמיר עוד יותר. בלעדיה אני חצי בן-אדם, הוא אמר. סבתי היתה צעירה מסבי ב-14 שנים, ופעלה כציפור החיה שהזינה את שניהם. אל חשש, סבי

לא נהיה כאותם הזקנים הממורמרים והרוטנים; הוא לא כעס, לא נזף, וחלילה גם לא נעצב. בלי להתקמצן היה מפרגן לכל הסובבים והתומכים - 'תודה רבה', 'הכל מצוין', 'לא ממחר לשום מקום', 'טעים מאוד', עם חיוך, קצת ערמומי, והרבה סבלנות, לקח הכל בסבבה.

אבל כל זאת, כאילו היה מחשב, דרש הוא 'קלט' כדי שינתן 'פלט'. לא עשה דבר מעצמו, אף לא דבר קטן. היה נראה כי הוא מחכה ש- 'יפעילו אותו', שיפצחו עימו בשיחה, שישבו לצידו. בתור נכד בכור, תמיד שמחתי לעשות כן. סבא אוהב ספורט ופוליטיקה, ושיתף פעולה, כאשר פניתי אליו בשאלות. 'סבא, ראית את הניצחון של מכבי על אולימפיאקוס?' 'לא, הלכתי לישון'. הוא השיב. זה היה מאוחר מידי בשבילו. סבא הפגין ידע והיה מצוי בחומר, הדשא של העבר לא היה ירוק יותר, והוא מעולם לא שקע לנוסטלגיה, נוסח 'אוי, בתקופתי אני זוכר שהיה יותר...!', כמות הזרים במכבי, לא הטרידה אותו. כאשר אבי דן עימו על פוליטיקה, לא היסס ונקט עמדה נחרצת. ועדיין, כל זאת, לא היה אלא כתגובה, אף פעם לא מעצמו. בזמן האחרון הרבה להירדם, סתם כך, בכל מקום בכל שעה, לא פשוט להישאר ערני, כאשר רוב שעות היום אינך עושה דבר. נדמה היה שפשוט אצל הכוח מן הסוללה, לקטר נגמר הדלק. אפילו את מחמד נפשו, השחיה, בה דבק גם בזקנותו, לא יכל לקיים דרך קבע, בגלל בעיה בריאותית.

אבל כשכולם הגיעו לביתנו הקט, וסבא התיישב בכבודות, בראש השולחן, הזקנה התנערה ממנו והלאה, רוח ה' החלה לפעמו, והבית התמלא אורה. כמנצח במקלה, כארי בראש הלהקה, כבמטה קסם, הנהיג אותנו ביד חזקה ובזרוע נטויה. סבא יצא מכל המצרים, אלף פרעונים לא יצליחו לעצור אותו. את ההגדה קישט בסיפורים מימי קדם ומיני בדיחה; סיפר הוא על יוס'ה שהתחתן עם רבקה בעלת הייחוס ורק רצה להרשים את בני משפחתה בחכמתו, אשר לא שמחו כל כך בשידוך לשלימזל הנ"ל. ביקש שיביאו לו צלב, מראה וחמאה. כאשר קראו 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו', הניף את יוס'ה את הצלב, לאחר כן, כשנאמר 'חייב אדם לראות את עצמו', הוציא המראה והביט בה מבט נוקב, ולבסוף, כאשר אמר חותנו - 'שפוך חמתך על הגויים', לקח את העוזרת הפולניה שלהם וזרק עליה את גוש החמאה.

סבי לא נח לרגע, וקרא ברהיטות את מגיד, בניגון המסורתי. כשהגענו ל- 'גוי גדול עצום ורב', סיפר על אדון שמחה, שהגיעה לאמריקה וחיפש בשבת את בית הכנסת. שאל את המקומיים, ואלו הפנו אותו ליהודי 'רב' ממדים, שעסק בניקוי השברולט שלו. התפלא האדון הצעיר, וחקר אותו אודות בית הכנסת, היהודי השיב שעוד דקה יסיע אותו איתו. שמחה שאל - 'וכי נוסע אתה לבית הכנסת?', 'כן', השיב היהודי, 'אני הרב'. אז הבין שמחה את אשר נאמר 'גוי'... 'גדול עצום'... 'ורב'...

אמריקה, ארץ האפשרויות הבלתי נגמרות. הציעו לסבי להגיע לשם, אחרי המלחמה. חצי מהמשפחה שלנו נמצאת שם, וטפו טפו טפו, לא חסר להם דבר. אבל סבי, חבר בית"ר, ידע את מקומו. לפחות את הבדיחות שלהם, אפשר לספר. אבי צחק שאיכשהו יצא שארה"ב היא 'אור לגויים', מחשבה, שאם משקיעים בה רגע, מטרידה, משהו.

סבא לא הסכים 'להריץ' אף לא מזמור אחד, בעקשנות האופיינית למשפחתנו, עד כי יש המכנים אותנו - 'עקשנוסן', שר סבי את כל השירים בקול נעים ורך. סבא שימש, עד לפני לא הרבה שנים כחזן בחגים וימים נוראים, בבית הכנסת השכונתי שברחוב רענן. זקנו לא היה מגודל, לא היה לו זקן כלל, אך קול דק ואמיתי, לא כאותם המגפונים האנושיים, החזנים הגדולים, אותם סבי העריץ, אלא קול צנוע ונכנע, בדיוק כמו שצריכים לעמוד לפני מלך, 'אש קטנה', שכזו. הרגשתי שם כמו בן בית, את כל הופעות הבכורה שלי עשיתי שם; את אנעים זמירות, את קבלת שבת, ובסופו של דבר שם חנכתי את כל התפילות. זה לא היה בית כנסת של 'ששש...', או תיקונים קפדניים. אם נפלת חיבקו אותך, כולם משפחה, כולם מכירים את כולם, גדלו בחיפה ביחד, ג'רי השכן, קני הגבאי המסור, רחמים אשר כינה אותנו 'פליטים', עירקי שהוסיף הרבה לאווירה בבית הכנסת, שאול, אותו תמיד הזזנו ממקומו כשהגענו לשבתות, אבי ומלחמות לחיצות ידיים, חברים. אנחנו לא הרבה, 10 עד 15 אנשים, 'רוקדים' על המניין. כשמישהו הולך או נפטר ח"ו, תמיד בדרך נס, מתמלאת השבלונה. קידושים עם משקה, קרקר והרינג כל שבת. סתם כך, כי כיף להיות ביחד.

אנחנו צוחקים שבתור הונגרים, אין לנו מנהג או מסורת ברורה, הדבר היחיד שעובר מאב לבנו, זו המסורת להתווכח. הונגרים הם אמנם אשכנזים, אבל מקובל לומר שבאופן יוצא דופן למגזר, הם אוהבים 'תיבול חזק', פלפל. בברית המילה של אבי התווכחו כיצד קראו לסבא. נשאר עם הספק והשתמשו בפיתרון המוכר – 'כל התשובות נכונות'. דבר שגרר את התוצאה הלא כל כך נעימה של 6 שמות. מפאת הרחמנות על הגבאים, כאשר עולה לתורה משתמשים רק בשניים. אתם לא רוצים לדעת מה קורא באזכרות, כאשר צריך לקרוא את אותיות שמות הנפטרים. בתור פוסט טראומה, אחי קיבל רק 3 שמות.

'תחזירו לי את האפיקומן, גנבים חצופים שכמותכם', זעק סבא. הוא לא היסס לרגע, מול עזותם של אחי הקטנים, גם שיונתן חשף שיניים, והתמקח עימם בקשיות עורף. לפתע נזכרתי בימים עברו, מהתקופה היה מוכר ממולח, בחנות הנעליים המפורסמת שלו, בהדר. המדפים הענקיים שנמשכו עד התקרה, מלאים בקופסאות נעליים של נימרוד, סילון ועוד קלאסיקות, בובות בחלון הראווה בירכו את העוברים ושבים; פנחס הקוף הממונע לא הפסיק להתגלגל, והילד בעל המצלמה, צילם את כל הנכנסים לחנות, ואחרונה חביבה – הבובה מרים, שנפפה לשלום. כל קינדרל'ה שנכנס לחנות, זכה לצאת ברכוש כבד, בלון על מקל. ואילו כאן, על שולחן הפסח, מרחץ דמים, כאילו היה זה מזבח, סבי לא ויתר אף לא לרגע.

'הרי אני כבן שבעים שנה', כתוב בהגדה, וסבי, כאילו התבלבל בחג, מקיים את דברי הפורים – 'ונהפוך הוא' שנעשה כבן ח"י שנים. חי ובוטט, עם ברק בעיניים, ובלורית מתנפנפת. תמיד חשקתי לרשת את בלוריתו של סבא, בה התהדר, בגיל כזה מופלג, ולא את הקרחת של אבי. כל שנה צחקנו על סבא שאין לו יומולדת, היות ונולד בשמיני של פסח. שמיני של פסח אתם שואלים? כן, שמיני של פסח, יום שני של גלויות, תאריך שאינו קיים כאן בארץ ישראל. אולי זה יסוד החיבור של סבי לחג החירות, מקור חיותו, הזורם בכל טיפה וטיפה של דמו. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, וסבי מקיים זאת, כאותו סם חיים, שנה אחרי שנה, פ"ו שנים, נולד מחדש עם ישראל, ורוקד עם כל נכדיו, מנער ועד זקן, בגיל ובשמחה – 'בשנה הבאה בירושלים הבנויה'.

אחרי לא הרבה זמן, 1 באפריל, יום הולדתה של סבתא, בדיחה קבועה במשפחתנו, אני מקבל התראה בפייסבוק – לאסתר יש היום יום הולדת, הפעם הבדיחה לא היתה מוצלחת במיוחד. דמעות עולות בעיניי. אולי פייסבוק לא שם לב, אבל אי אפשר להתעלם מן המציאות, פתחתי את הפלאפון ושיניתי סוף סוף את השם 'מסבים נוסן' ל-'סבא צבי'. זה שלב שצריך לעבור. באיסרו חג, 'שמיני של פסח', יום הולדתו של סבא, שהשנה באופן מקרי נשק ל-1 באפריל, נסענו לחיפה, לגן הפסלים, לחגוג עימו את היוםולדת, הנוף המדהים של העיר הזו והים פרוסים לפנינו, ורואים את הכל, בירוק האופייני להר המיוחד הזה, שעל שמו נקראת אחותי. המפרץ, מפעלי הזיקוק, הנמל, הגורן, מקדש אבהיים, בית חולים רמב"ם בו נולדו אחי הקטנים, בו נפטרה סבתא, המושבה הגרמנית, ורחוב העצמאות. וסבא, עם חיוך מאוזן לאוזן והרבה נחת, כרגיל מפרגן – 'כמה טוב שבאתם היום'. בדרך כלל לא אומרים זאת על סבים, אבל איזה חמוד הוא היה, באותו הרגע, עת ישבנו על הספסל עם הנוף עוצר הנשימה הזה, עליו גדלנו, עושים ביחד עם סבא פוזה של ראפרים גנובים, ומחייכים למצלמה. ואני מתפלל, אלוהים, אלוהים, אלוהים לו רק הענקת לנו עוד פעם את 'לשנה הבאה', עם סבא של פסח.

בונים חברה ציונית

סיפור מספר 75/ אם מילים היו יכולות להרוג

אם מילים היו יכולות להרוג, היא כבר הייתה מתה אלף מיתות משונות. אבל מבטים בכוחם לפגוע. כמו חיצים ננעצו בעיניה, בליבה, בבטנה ובגבה. וזה כאב, כאב מאוד.

הכול התחיל ערב קיצי לוהט אחד, כאשר ישבה בביתה של חברתה הטובה שולמית, שתיהן רכונות על ספרי הלימוד שוקדות ומכינות עצמן לקראת מבחני הגמר. משב רוח חם חדר מבעד לחלון, נושא בחובו את ריחו המשכר של העתיד. היא ידעה שהעולם פרוס לרגליה, והיא רק צריכה להושיט יד ולקטוף אחת מתוך שלל האפשרויות הבלתי מוגבלות שהעולם מציע.

אמנם הימים ימי מלחמה בארץ ישראל, אך נדמה כי המלחמה רחוקה ממנה כרחוק מזרח ממערב. איש מבני משפחתה הקרובים לא השתייך לאף אחת מן המחתרות. היה רק אמנון, בן דוד שני שגר באחד הקיבוצים בצפון הרחוק. ממילא לא הכירה אותו כל כך טוב ושנים כבר לא ראתה אותו. ובהיותו רחוק מהעין- נדחק לקרן זווית חשוכה בליבה ובמחשבותיה. בביתה, דיברו רבות על תכניותיה לעתיד. היא עמדה להפליג לפריז, עיר האורות- וללמוד רפואה. נדמה כי לא היה נושא אחר אשר הוריה אהבו לדון בו יותר מאשר יציאת בתם לעולם הגדול והחלום כי תהפוך לדוקטור לוי. דוקטור אילנה לוי.

אך באותו ערב, התהפך עולמה וגורלה השתנה מקצה אל קצה. בעודה שקועה בפתירת תרגיל מסובך, נשמעו דפיקות נמרצות על דלת בית משפחתה של שולמית. מבלי להמתין למענה, הדלת נפתחה ואל הבית נכנס בחור מתולתל עם חיוך רחב על הפנים ועיניים רושפות אש. היא הרימה מבטה מהספרים ונלכדה במבטו היוקד.

"שלום, אני נתן" אמר מבלי לגרוע מחיוכו הרחב, "שולמית יקירה, האם לא תערכי היכרות ביני לבין חברתך הנאווה?"

"זו אילנה חברתי הטובה, ואין לה עניין בבחורים לוחמניים כמוך, נתן" ענתה לו שולמית תוך שהיא מקניטה אותו, "אילנה מתעתדת ללמוד רפואה בסורבון, אז אל תנסה לפתותה בחיוכיך הידועים לשמצה...." המשיכה.

"אל תקלי ראש בעוצמת חיוכיך" ענה לה בקריצת עין, "גם הסורבון היוקרתית לא יעמוד בדרכם..." בכל מקרה תני לחברתך לשפוט ובינתיים, האם תוכלי לקרוא לאביך? דבר מה חשוב לי אליו."

"כן, הוא אמר לי שהוא מחכה לך. ארוץ לקרוא לו" ענתה לו שולמית בטון ענייני ומבין "אילנה, תוכלי למזוג לנתן גזוז קר? ולהגיש לו מהעוגיות שאמא שלי הכינה?"

"אה...כן, כמובן" ענתה אילנה.

פתאום היא קלטה שהיא נועצת מבטים בבחור הזר הזה, והיא הסמיקה עד שורשי שערה. היא התיקה מבטה מעיניו המהפנטות וניגשה למטבח למלא כוס גזוז קר ולמלא צלחת בעוגיות הריחניות של אמה של שולמית.

בינתיים, נתן התיישב והתמקם בנינוחות על הספה בסלון. "תודה, עלמתי הצעירה" אמר. "אין כמו העוגיות של גברת פרי. אפילו הבריטים לא היו עומדים בפניהם" הוסיף בקריצה.

"נכון" ענתה.

מה קורה לי? חשבה, אני מתנהגת כמו נערה טיפשה שיכולת הדיבור נעתקת ממנה בראותה בחור יפה תואר ויפה מראה. זה לא שחסרו לה מחזרים, או שחשה שלא בנוח במחיצת המין השני. אבל הבחור הזה- היה בו משהו אחר... משהו שונה... משהו ממגנט. היא, אילנה לוי, הבחורה המשכילה,

היפה והמוצלחת שתמיד היה לה משהו שנון לומר, הרגישה לפתע פתאום כמו ילדה קטנה שאינה יודעת מה לומר ואיך להגיב במחיצת הבחור הזה. איך זה יכול להיות? מה יש בו שמשך אותה אליו? הרי אינה מכירה אותו כלל וכלל. ועוד- מדברי חברתה, יש להניח כי שייך הוא לאותה חבורת בריונים מיליטנטית. היא לא ממש נמשכה לסוג כזה של בחורים. היא לא הייתה מאלה שחשבו שהם מסוכנים לציבור ויש לסייע לבריטים לתפוס אותם שמא יזיקו ליישוב כולו, אך גם לא הייתה מתומכיהם. היא חשבה שבחורים אלה מסכנים את עצמם שלא לצורך ומביאים הרבה צער ומצוקה למשפחותיהם. פעמוני אזעקה הדהדו בראשה. בחור זה- מסוכן הוא.

היא הרימה מבטה, וחייכה אליו בעודה מנסה להימנע מליצור קשר עין ישיר עמו. היא חזרה אל ספריה, אך לא יכלה להימנע מלחוש מגושמת ונבוכה נוכח מבטו החודר. היא חשה כי הוא מודד בתשומת לב מוקפדת כל תנועה ותנועה שלה. מששבה למקומה, העיזה להרים מבט ולבדוק האם באמת הוא צופה בה ובתנועותיה, או שמא תחושה זו מקורה בפרי דמיונה הפרוע.

אוי לי, חשבה, כשהעיזה להרים מבטה לכיוונו ולגלות שעניו נעוצת עמוק בתוך עיניה. מבטה נלכד במבטו, נסחף... צלל...

"אל תחששי" ענה בחיוך שובב "אמנם יש לנו שם של בחורים קשוחים וחסרי מעצורים, אבל אני לא נושך. מבטיח לך" אמר ביטחון שלא ציפתה לה.

"לא נושך, אבל מסוכן" ענתה, בנסותה לשוות לקולה טון ענייני ומתון. "אתה נראה בחור חביב למדיי, אולם כל בחורה בעלת שכל ישר תיטיב לעשות אם תשמור מרחק מבחורים מסוכנים שכמותך" הוסיפה תוך שהיא חוזרת לשוויון הנפש שכה אפיין אותה.

"ומדוע עלמתי הנאווה, חושבת את שאני וחבריי מסוכנים?" שאל בהיתממות "מבטיח אני לך, שאין נשקפת סכנה לשום בחורה יהודייה- לא ממני ולא מאף אחד מחבריי."

"האם צו תפיסה- חי, או מת- אינם סכנה בעיניך?" שאלתי "כל אם ונערה עבריות, יודעות כי מעל ראשיכם מתנוסס גזר דין מוות" הוספתי "שהרי ידוע שכאשר הבריטים מוציאים צו דרוש חי, או מת, מעדיפים הם את הגרסה הירייה שאינה יכולה להשיב מלחמה".

"אכן, נכונים דברייך עלמתי החכמה" ענה תוך שהוא מחייך באדישות מרתיחת דם "אך הסכנה היא לא לנו, כי אם למבקשי רעתנו. וכי נדמה לך כי קל לתפוס אותנו? וכי נדמה לך כי הבריטים הארורים אינם חוששים מאתנו ומכוחנו? מבטיח אני לך, שכוחנו רב מספיק לגרום להם לברוח מארצנו האהובה. לא אנו הם אלה שצריכים לחשוש, אלא הבריטים הארורים- הם אלה שצריכים לחשוש מנחת זרוענו. תדע כל אם עבריה וכל נערה יהודייה כי יכולה היא לתת את אמונה המלא בי ובחבריי"

"כן, כן. מכירה אני את השקפתכם בצדקת דרכם ובאמונתכם העיוורת כי בכוחכם להביס את השליט החזק" ענתה אילה בנסותה להישמע בוטחת ולו כחצי מביטחון הוא בדבריו "אך המציאות מוכיחה כי כל מה שקשור בדרככם עטוף בסכנה, סכנה מהבריטים, סכנה מאנשי היישוב שרואים בכם מכשול לשקט ולרגיעה, וסכנה לליבה של כל בחורה שליבה נשבה על ידי אחד מכם" ענתה לו בעודה מחקה את סגנונו הבוטח והמחויך.

"נתן, אני כה שמח לראותך, אמר מר פרי בעודו נכנס לחדר מלווה בשולמית "גש עמי לחדר העבודה שלי, יש לי דברים חשובים להראות לך" קטע אביה של שולמית את חילופי הדברים ביניהם.

"היה נעים להכירך, אילנה יקירה" אמר לה נתן בעודו קם ממקומו להתלוות אל מר פרי.

"גם לי", ענתה בביישנות שלא אפיינה אותה. כשכמעט יצא מהסלון, ובעודה רואה את גבו מתרחק ממנה לחשה "בהצלחה..." בעיניים נדהמות ראתה את ראשו מסתובב לעברה "תודה" ענה, בעודו משאיר אותה חסרת נשימה.

שולמית נתנה בה מבט יודע כל.

"הוא לא בשביל בחורות כמוך" אמרה "תכניותייך מונחות הרחק ממנו..."

"אני יודעת" ענתה לה אילנה, מעולם לא פגשתי בחור עם להט כזה, עם שמחת חיים כזו, ועם אמונה כל כך חזקה בצדקת דרכו"

מאז אותו ערב, לא חדלה אילנה לשחזר בראשה את השיחה הקצרה עם נתן. היא הרגישה שבבחור זה ישנו עומק שאינו בנמצא אצל הבחורים שהכירה. היא הייתה סקרנית להכיר אותו, להבין את מחשבותיו ומניעיו. היא ידעה שהוא שייך לקבוצה שכל בחורה שפוייה הייתה מתרחקת ממנה, אך היה בו משהו שמשך אותה אליו. השילוב הנדיר בין חיוכו הכובש והבלתי נגמר עם עיניו היוקדות והאמונה הבווערת בקרבו.

הטלפון צלצל. "אילנה, מה שלומך?" קולה העליז של שולמית נשמע מעברו השני של המכשיר. "רציתי לשאול אותך משהו, אך אני רוצה שתבטיחי לי כי תשקלי את תשובתך ברצינות רבה לפני שתשיביני את תשובתך"

"מה שולמית, חברתי היקרה? מה כל כך רציני וחשוב שלא יכול לחכות עד לפגישת הלימוד המשותפת שלנו הערב?" שאלה אילנה בסקרנות.

"זהו...לגבי הפגישה שקבענו ללימוד הערב. את זוכרת את נתן? הבחור שבא לפגוש את אבי בשבוע שעבר?" שאלה

"כן" ענתה אילנה, בעודה מנסה לשוות לקולה טון רגיל וענייני "ובכן, מסתבר שהוא מעוניין להכירך, ומשמע ממני כי את אמורה להגיע הערב לביתי להיפגש שוב ללמוד ביחד למחני הגמר, הפציר בי לבקש ממך שתואילי להסכים שיבקרו בשנית" היא אמרה בהתלהבות "אילנה, הוא ממש רוצה להכירך. מה את אומרת? אני יודעת שאת לא מצדדת בדרכנו, אבל אני מכירה אותו, אילנה, והוא בחור מיוחד, אל תדחי אותו בלי לחשוב טוב לפני כן."

אילנה חשבה שפעילות ליבה הדהדו בקול כה גדול עד כי נשמעו באזני חברתה דרך האפרכסת. "בסדר" אמרה "אני לא רואה איך מפגש אחד יכול להזיק."

מהר מאוד התפתח הקשר בין אילנה לנתן לכדי קשר עמוק של רעות ואהבה עמוקה. אילנה לא התאהבה רק בנתן, הבחור החייכן, המתולתל ויפה התואר. אלא, אף התאהבה בלהט ובאמונה שאפיינו אותו. היא נשבתה באהבתו לארץ ישראל ובמוכנות הבלתי מתפשרת שלו להקריב את חייו למענה. בתחילה, היא התווכחה עמו רבות על דעותיו ומעשיו, אך ככל שחלף הזמן היא הרגישה שהיא מבינה את עומק שיקוליו. כלפי חוץ הייתה לו חזות של בחור בוטח ויהיר, אך ככל שהכירה אותו יותר ויותר לעומק נדהמה מעומק המסירות שלו, מעומק מחשבותיו וממסירות הנפש האינסופית שלו. אם רק היו לנו מספיק בחורים כאלו, חשבה בליבה, כי אז היינו מצליחים לשבור את מוסרות הבריטים מעל צווארנו ולהיות עם חופשי בארצנו.

ככל שאילנה התאהבה יותר בנתן, היא התאהבה בארץ ישראל יותר ויותר. הם יצאו לטיולים לאורכה ולרוחבה של הארץ הטובה והיפה. יום אחד היא הרירה בנוגות בתכניותיה לעזוב את הארץ וללמוד באוניברסיטה היוקרתית בניכר. לפתע פתאום, היא לא הבינה איך עלה בראשה הרעיון האנוכי והבלתי נסלח לעזוב את ארצה מכורתה לטובת רעיה בשדות זרים. ההחלטה גמלה בליבה, להישאר בארץ ויהי מה. גם אם זה יעלה לה במחיר חלומותיה.

לא חלף זמן רב, והשניים החליטו למסד את אהבתם בקשר נישואין. המשוכה הגדולה ביותר הייתה הוריה של אילנה. היא לא ידעה איך לבשר להם על התפנית הדרסטית בתכניותיה לעתיד. תחת להיות אשת קריירה משכילה, אשת העולם הגדול, היא באה להודיע להם כי בחרה לקשור את גורלה

עם גורלו של בחור אידיאליסט, נטול מחשבות אנוכיות, נטול שאיפות פרטיות, שכל כולו מגוייס למען הכלל, למען המאבק על עתידו של העם היהודי בארץ ישראל.

היא ידעה שהבשורה לא תהיה קלה לעיכול. אך המהלומה שספגה הייתה קשה יותר מכל מה שדמינה, הוריה כעסו עליה כעס שלא יתואר. בכאב עצום היא חשה שהיא נקרעת בין הבחירה הבלתי אפשרית בין אהבתם ותמיכתם של הוריה, שגידלו אותה והיו לצידה כל חייה, לבין אהבת חייה. היא חשה איך מוריה, חברותיה וחבריה מתרחקים ממנה. וזה כאב.

ככל שמועד החתונה התקרב, היא חשה איך האנשים סביבה מנידים בראשם לעברה בצער וברחמים, כאילו גזרה גורלה במו ידיה- לאבדון.

היא רצה לצרוח בכל כוח ראותיה – אל תרחמו עליי. אתם אלה שראויים לרחמים. אתם שבויים באשליה של חיים נורמטיביים של עבודה, קריירה, משפחה ונחות, בעוד ידוע לכל שלולי אלה ששמים נפשם בכפם, לא הייתם יכולים לחיות חיים אלו. אך ידעה היא שדבריה ייפלו על אוזניים ערלות ואטומות. וכך נשאה כאבה בשקט, מתנחמת באהבה העזה בינה לבין נתן. מתנחמת באהבה העזה למולדתה- אהבה שנדבקה בה בכל נפשה ובכל גידיה.

והנה הגיע היום. יום נישואיה לאהוב נפשה. בעודה עומדת לצידו תחת החופה, ידעה שברגעים אלו קושרת היא קשר בל ינתק לאיש אותו היא אוהבת ויחד עימו לארץ אהבתם. האיש והארץ- חד הם. היא ידעה שהיא בונה בית המושתת על עבותות אהבה ומסירות לזולת, בית אשר אין בו שום תביעה פרטית, אלא הבניית אבני יסוד לאומיות. דמעות זלגו מעיניה. היא שמחה על האהבה הגדולה שמצאה. ידעה שנתן, בחיר ליבה ואהובה, יעשה הכל למענה. יחצה מדבריות, ימנע מעצמו מים ואוכל, ינהג באצילות נפש ובגבורה להגן עליה ועל ילדיהם שעתידים להיוולד. אך לא פחות מכך, ידעה שאותה אהבה, אותה מסירות, אותו להט- הוא נושא כלפי ארץ מכורתם- ארץ ישראל. וככל שהביטה עמוק יותר לאותה אמת יוקדת, עלו בה דמעות של צער. צער על כך, שתחת להעריץ אותו על מסירות נפשו למען הכלל, על אומץ ליבו ותושייתו. במקום זה, אנשי היישוב כעסו עליו. שנאו אותו. רדפו אותו. רצו להסגיר אותו לאוייב. היא התפללה לאלוה- שבמרומים: "אנא ה', אבא. שמור עליו. תן לו את הכוח, העוז והתושייה להצליח במשימה הקשה למען ארצנו ועמנו. תן לו את ברכתך, שיצליח. שמור אותו מפני כל אויב וצר שרוצים להורגו. ואם אפשר, עשה שיבינו אותו, שלא ישנאו אותו כל כך. שנאת אחים- זה הכאב הקשה מכל".

מיד לאחר החתונה, נתן שב לפעילותו המבצעית. היא דאגה לו בכל ליבה, אך תמכה בו ועודדה אותו. היא האמינה שבזכותו ובזכות חבריו- עצמאות למדינת ישראל בא תבוא.

יום אחד, נשמעו צעדים נמרצים בחדר המדרגות, הדלת נפתחה בסערה, והנה דמותו של נתן אהובה הגיחה מבעד לדלת. כה שמחה היא לקראתו, היא רצה אליו בזרועות פתוחות, אך לפתע חשה חולשה וסחרחורת. היא נפלה אל תוך זרועותיו מעולפת. מששבה אליה הכרתה, היא פקחה את עיניה וראתה את מבטו המודאג. הוא הפציר בה ללכת לרופא ולהיבדק. הסביר לה שיוכל להיות פנוי במחשבותיו ובמעשיו למאבק על ארץ ישראל רק אם יידע שבבית מחכה לו אישה בריאה וחזקה.

היא הבטיחה לו כי תלך להיבדק למחרת היום.

התוצאות לא אחרו להגיע.

ביום בו ביקשה להודיע לבעלה הגיבור והאהוב כי נושאת את ילדם המשותף, הגיעה אליה המשלחת. אותה משלחת ארורה אשר הודיע לה כי איבדה אותו לנצח לטובת אהובתו האחרת...ארץ ישראל.

סיפור מספר 76 / פקידה פלוגתית

כשקיבלה אמירה צו גיוס לשירות חובה בצה"ל לא היה בה אף צל צלו של פקפוק מה תעשה בשנתיים הבאות. לבה התרחב ונמלא גאווה גדולה. עוד מעט ימלאו לה שמונה עשרה שנה, ומדינת ישראל גורסת שהיא בוגרת, אחראית ובעלת אישיות תרומית דיה כדי להצטרף למערך ההגנה הלאומי.

היא ראתה בכך זכות וחובה גם יחד. זכות, כי להיות חיילת בשורות צה"ל נראה לה מעמד ראוי ומכובד, וחובה, כי כל עוד צבא העם מגן עליה, וצעירים וצעירות כמותה שומרים עליה, בין שאר האזרחים, הרי מוטל עליה לתרום את חלקה בתורה.

היא בזה למשתמטים, אלה הסבורים כי הם ראויים למתנת חינם של חיים מוגנים מידי אזרחים המקריבים שנים מחייהם, ולפעמים אף את חייהם ממש, כדי שהם עצמם, המתפקדים, יוכלו לעשות ולטרוח למען עצמם בלבד ולקדם את האינטרסים האישיים הצרים שלהם ללא כל תועלת לחברה. היא תיעבה גם את אנשי הבועה, המתנגדים לגיוס מטעמים פציפיסטיים לכאורה, כאילו הייתה מובטחת להם ולו שעה אחת של חסד, אלמלא הצבא המגן עליהם מפני האויבים מבחוץ, ומבפנים.

ההיסטוריה היהודית, הרצופה רדיפות ומעשי זוועות נגד העם הזה, שלא לדבר על השואה, עמדה לנגד עיניה כשיעור מר שצריך ללמוד ממנו לקח. איך הלכו יהודים כצאן מובל לטבח? את אופייה, המרדני משהו, הלם הרבה יותר להלך בראש מורם, ולאחוז ברובה, אם צריך, אף שלא היה לה סיכוי בזמנה לתפקד כלוחמת, ובכלל הייתה זו תקופת רגיעה. המלחמה האחרונה, מלחמת יום הכיפורים, התחוללה כשנתיים קודם לכן, ועל פי הסטטיסטיקה הלא רשמית, מלחמות פורצות בארץ ישראל מדי עשור בערך, כך שלא הייתה מזומנת מלחמה בעתיד הקרוב שתביא בכנפיה עלילות גבורה. אך עדיין תוכל להתהדר בפועלה בסצנה הישראלית מכול, כי מה ישראלי יותר מלהיות חייל או חיילת בצה"ל?

כשפרצה מלחמת יום הכיפורים, והיא כבת שש עשרה, גויס אביה לחזית המצרית, וחזר כעבור כמה שבועות. אמירה הייתה גאה בו על שהחזיר למצרים מלחמה שערה וראתה בזה גם נקמה על מה שעוללו למשפחתם, שם בחראת אל יהוד, השכונה היהודית בקהיר, ערב הקמת מדינת ישראל. דודה במבה שכלה שם את בעלה ונותרה אלמנה צעירה עם שני ילדים קטנים.

שנים רבות עברו עד שאמירה ביקרה במצרים, לאחר חתימת חוזה השלום עם ישראל, ואז ביקשה לבקר בשכונה, אך הוריה סירבו בתוקף. אין מה לראות שם - טענו בעקשנות. רק ברבות השנים התברר לה מה קרה שם, כשאמה סיפרה, בקיצור נמרץ, על אותו יום שבו באו כמה ערבים לשכונה עם עגלה גדולה עמוסה צעצועים ומשחקים וקראו לילדים לקחת מהם. המוני ילדים התגודדו מסביב לעגלה, שעמדה במרכז השכונה הדחוסה, בין הבתים הצפופים, ואז התפוצצה העגלה, וילדים רבים התעופפו באוויר, וכמוהם גם מבוגרים שהלכו ברחוב או השקיפו מהמרפסות. השכונה התמלאה גופות מרטשות ואיברים קרועים, ואמה של אמירה, שהייתה כבת שמונה, העדיפה להדחיק את זכר הזוועות.

אמירה הסתובבה באותו ביקור בקהיר כטווס במפגן ישראליות צעירה ובוטחת, אפילו מתריסה משהו, למרות רוחם הבולטת של הוריה שהתרו בה ובאחותה הצעירה שלא להגיד לאף אחד שהן ישראליות. אך אמירה התעקשה להזדהות כישראלית בכל הזדמנות, ובדרך כלל גם לא היה בזה צורך, כי על פי רוב ניחשו אנשי שיחה את מוצאה גם בלי שתטרח להודיע להם, בהבעה של כבוד עצמי ולאומי כאילו

הייתה נושאת דגל כחול לבן בידיה או מדליקה משואה. אז התברר לה שיצא מפיה מבטא ישראלי, והיא אף לא ידעה שנוכח בפיה מבטא מגובש ומוכר כזה.

אמה, לעומתה, ניסתה לשכנע את שומעיה המצרים שהיא אחת משלהן, והם צחקו: "לא, את לא. אולי נולדת במצרים, אבל רואים שאת כבר ישראלית."

"כן, היא ישראלית", הצהירה אמירה בגאווה, "היא עזבה את מצרים בגיל קטן, והיא ישראלית לכל דבר", והעוותה את פניה בקונדסות נוכח מבטיה הדאוגים של אמה.

היה חשוב לה, לאמירה, שכולם ידעו שהם ישראלים, ולא סתם תיירים מאחת הארצות בעולם, כאילו היו שגרירים בתפקיד. היא אף טרחה להדגיש בכל הזדמנות שזכתה להיות חיילת בצבא ההגנה לישראל, וזה בהחלט עשה את הרושם המבוקש.

אבל גיוסה לא היה דבר מובן מאליו.

בשכונה שלה, שכונת מצוקה בשולי העיר הגדולה, היו מעייניהם של התושבים נתונים בעיקר למלחמת הישרדות אישית, ושירות של שנתיים-שלוש בצה"ל היה בגדר איבוד שנים שירדו לטמיון במקום להתפרנס ולכלכל את המשפחה. היו שם גם לא מעט 'חומרים' שצה"ל העדיף לוותר על שירותיהם, אם מפני שלא הייתה להם השכלה מינימלית או שהיה להם עבר פלילי, או שהיו נרקומנים ושאר אובדי דרך.

והיא גם הייתה בת בכורה במשפחה מזרחית שמרנית. כשהגיע הצו הראשון לביתה, ניסו הוריה להטיל וטו על גיוסה בטענה: "אצלנו הבנות לא עוזבות את הבית". אבל היא לא שעתה להם. ארבע שנים קודם ויתרה על ההזדמנות ללכת לכפר נוער חקלאי, אך הפעם הייתה נחושה בדעתה להתמודד עם הקשיים מבחון ועם הפחדים הפנימיים ולפרוש כנפיים כמו גדולה.

לאחר מבחני המיון קיבלה הצעה מצה"ל לשרת כבוחנת פסיכוטכנית ביחידת בקו"ם קרובה לבית, אולם דחתה אותה. בשביל מה להתגייס לצה"ל אם אני אמורה לחזור כל ערב הביתה לאחר עבודה יומית במשרד, כמו בעבודה אזרחית? חשבה.

בבוא היום ארזה תיק עם כמה פריטים אישיים ונסעה לבדה לבקו"ם. משם נשלחה לטירונות בצריפין, ובסופה היה עליה לבחור באחד התפקידים שהוצגו לבחירה במחזור שלה: שוטרת צבאית, מורה חיילת, צפ"תית או צפ"נית או פקידה. היא בחרה להיות פקידה, תפקיד שנראה לה הגמיש ובר השינוי ביותר, ואפילו די נחמד, לאור התרשמותה מהמשרד שבו שירתה חברתה בירושלים שהתגייסה לפניה. אך עד מהרה גילתה שעשתה טעות מרה, כשנשלחה לקורס כתבניות וחששה שהיא עתידה לבזבז את זמנה על עבודת משרד משמימה. היא עשתה הכול כדי להיכשל בקורס, ובכל זאת עברה את כל השלבים כמו בפעולה של טייס אוטומטי.

בתום הקורס ניתנה לה האפשרות לבחור חיל מועדף, והיא התלבטה בין חיל הים, בגלל המדים הלבנים, בין חיל המודיעין, הודות לסיכוי לקבל תפקיד מאתגר, ובין הצנחנים, בגלל הכובע האדום והעובדה שהייתה זו המטרה הנחשקת ביותר במחזור שלה. להפתעתה, הייתה אחת משלוש הבנות מתוך מאתיים שנשלחו לצנחנים.

היא עשתה כמה חודשים במפקדת הצנחנים ברמלה כפקידה ביחידות שונות, אך הייתה מתוסכלת מההווי האפרורי והעדיפה לעבור ליחידת שדה. לאחר שאיחרה לכמה מסדרי בוקר, נשלחה לכלא הבנות בצריפין לחמישה ימים, שמתוכם ריצתה רק יומיים בזכות שחרור מוקדם לכבוד השבת שסגרה את מכסת העונש. בכלא הפכה לחביבתן של כמה בנות, הודות לכומתה האדומה הנערצת והגשימה את חלומה של נועה, שוטרת צבאית סוררת שנענשה על עריקות. נועה חלמה לשרת בצנחנים והחליטה שזה מה שתעשה ויהי מה. אמירה נידבה לה את הכומתה האדומה שלה באותם יומיים, ונועה התהלכה עם הכומתה על ראשה שיכורה מאושר. בהמשך פגשה אותה אמירה במפקדת הצנחנים וכובע אדום משלה בכותפתה.

אמירה הפסידה את הסיכוי להיות קצינה בצה"ל בגלל כתם הכלא בעברה, למרות נתוני האישיים הגבוהים. הקצינה שראיינה אותה, התרשמה ממנה עמוקות וסיכמה את הפגישה בהבטחה מתוקה: "אני לא רואה שום סיבה למה לא תהיי קצינה בצה"ל!", ואז שאלה אותה אמירה בחוסר אמון: "שמת לב שהייתי בכלא צבאי?". הקצינה עיינה בתיקה האישי ונדדה בראשה בצער: "חבל. אחרי כלא אי אפשר להיות קצינה בצה"ל".

אמירה הרגישה שהיא מחמיצה את חוויית השירות הצבאי המסעיר שביקשה, ובעקבות השיעור שלמדה מנועה כי הנחישות משתלמת, פנתה לקצין השלישות הקשוח בבסיס והודיעה לו שאינה מוצאת את מקומה במחנה הפתוח, עם שגרת מסדרי הבוקר, יום עבודה משמים וחזרה הביתה בערב ושהיא מבקשת לעבור למחנה מרוחק שם ניתן לצפות להווי צבאי של ממש, אחרת צה"ל יפספס חיילת טובה כפי שכבר החמיץ אותה בתור קצינה פוטנציאלית טובה. הקצין הבין ללבה ונתר לבקשתה. היא יכלה לבחור בין הצבה לבית הספר לצניחה לבין חטיבה לוחמת. החלופה הראשונה נראתה לה כמסגרת ממוסדת מדי, והיא בחרה בחטיבה ושובצה באחד מגדודי הצנחנים.

הגדוד ישב אז במחנה אוהלים בלב החולות באזור ירוחם, והיא נשלחה לשם על תקן פקידה. היו שם רק קומץ בנות במנהלת הגדוד, ועוד שלוש בנות בלבד שמילאו את התפקיד האגדי של פקידה פלוגתית. שם ישנה בחדר הבנות שלא היה אלא אוהל גדול, רחצה פנים בבוקר בעמדת מים מאולתרת בשדה והתרחצה בפחון, אך העיקר שהרגישה כמו חיילת אמיתית.

בלילה השני שלה בגדוד ישבה עם נהג המג"ד על הג'יפ שלו בחוץ, והוא עדכן אותה: "את יודעת שמצטרפת אלינו מחר פלוגת מאי?"

היא לא ידעה, והנהג סיפר לה שמדובר בפלוגה מסייעת בפיקודו של רס"ן זהבי המהולל.

עוד הם מדברים ומישהו הגיח מן החשכה וניגש אליהם. הנהג הקדים לו שלום והם החליפו כמה מילים. ואז פנה האיש אל אמירה, שהייתה לבושה אזרחית, ושאל מיהי. "בתור מה אתה שואל?", התריסה בפניו, "מן הנימוס שתציג את עצמך לפני שאתה שואל מי אני." "זה סרן זהבי!" מלמל הנהג במבוכה. – "אהה, אם כך אתה המפקד המהולל של פלוגת מאי?" – הגיבה אמירה. – "אכן אני מפקד הפלוגה. לילה טוב לשניכם." ענה והלך לדרכו.

"איך דיברת אליו?" נדהם הנהג. "את יודעת שהוא מחפש פקידה חדשה לפלוגה?"

"עכשיו אין לי סיכוי." צחקה. "ובלאו הכי לא היה, כי אני חדשה ויש בנות ותיקות שמחכות לפני בתור."

בלילה כששכבה במיטתה באוהל הבנות לבדה, הבחינה באור קטן שהבליח בפתח האוהל וקראה בקול: "מי זה?" – "אני!" ענה קול גברי בוטח. נימת הסמכותיות בקולו אתגרה אותה והיא ירתה: "תהיה מי שתהיה, אין לך רשות להיכנס לפה. זה אוהל לבנות בלבד, אז תואיל לכבות את הפנס ולהסתלק מכאן."

האלמוני כיוון אליה את הפנס והאיר את פניה. "אה, זו את, החוצפנית מבחוץ. אז את חיילת. חשבתי שאת סתם בחורה מירוחם." אמר.

"ואני חשבתי שאתה סתם נפוח", השיבה מניה וביה.

"הממ. את יודעת מה? בואי נתחיל מחדש. אני סרן גידי זהבי." אמר וניגש אליה. היא התרככה: "ואני סמלת אמירה. אני חדשה בגדוד הזה. הגעתי לפה רק לפני יומיים."

"בגלל זה אני לא מכיר אותך. אני כבר מכיר את כל הבנות בגדוד. עכשיו אני מחפש פקידה חדשה לפלוגה וכולן עומדות בתור כדי לקבל את התפקיד."

"כן, כבר הבנתי שזה נחשב למשהו להיות פקידה פלוגתית ושהוותק קובע."

"לא. אני קובע לפי מה שנראה לי." הבהיר. הם דיברו עוד שעה קלה ולאחר מכן בירך אותה בלילה טוב והלך.

למחרת הוזמנה אמירה ללשכת המג"ד ונשאלה, לתדהמתה, אם רצונה להיות הפקידה הפלוגתית החדשה של סרן זהבי. היא הבינה שהדרמה הלילית הקטנה זימנה לה תפקיד נחשק ומאתגר והסכימה.

היא הייתה הפקידה הפלוגתית השנייה של הפלוגה, והחזיקה מעמד במשך כשלושה חודשים, עד שהחליטה לעזוב, בעקבות תקרית אישית עם המ"פ והרגשה מציקה שאינה מצליחה למלא את ייעודה כ"אימא של החיילים", כפי שהייתה אמורה להיות פקידה פלוגתית טובה וספק אם הצליחה להיות להם אף חברה או אחות, חרף כל מאמציה. אולי משום שהתקשתה להתמודד עם החברה הגברית המרוכזת, השוביניסטית לפעמים, שהקיפה אותה יומם וליל, ללא רגע פנאי או פרטיות, בזמן שהיא בת אחת ויחידה ביניהם, ללא חברה קרובה לרפואה לצדה, במיוחד נוכח ניסיונה המועט מקודם עם בני המין השני.

היא הרגישה שמה שלא תעשה, לא תצליח להגשים את מיתוס הפקידה הפלוגתית. כשהגיעה אליהם בתחילה עשתה איתם לילה שלם במסגרת אימון לילה בחולות ירוחם ופרשה לישון רק בעלות השחר, אך כשחזרה אליהם כעבור כמה שעות שאלו אותה כמה חיילים לאן נעלמה כל הלילה. כשעלו אל פסגת החרמון, השתרכה אחריהם בהחלטה נחרצת להגיע עמם כאחרון החיילים עד ראש ההר, אבל רגליה בגדו בה במחצית הדרך, עד שחייל חביב נאלץ לתמוך בה כדי שתוסיף ללכת. אחד המפקדים העיר לה שהיא אינה תורמת בכך דבר אלא עוד מכבידה על החייל והיא נאלצה לעלות למוצב העליון ברכב הצבאי.

אבל פעם אחת לפחות הצליחה, לטעמה, לעשות את היום לחיילים, בליל שבת, כשהחיילים נערכו להכין ארוחת ערב דלה, ואז נטלה לעצמה את שרביט הניצוח והצליחה להכין בעזרת כמה חיילים מעדנים מהבשר הצמיגי ומחומרי הגלם הבסיסיים לצד אורז לבן עשוי אחד אחד לתפארת, כפי שהכינה בבית כל יום שישי לארוחת הצהריים, ולקינח קישטה את השולחן ואת המוצב בפרחים שקטפה מבחוץ.

כשהודיעה לקצינת הח"ן בחטיבה על רצונה לעזוב את הפלוגה, חטפה ממנה מקלחת צוננין. "מי את חושבת שאת, שתחליטי שהתפקיד מתאים או לא מתאים לך? את חיילת וצריכה לעשות מה שצריך! את יודעת כמה בנות מוכנות להיהרג בשביל התפקיד הזה?"

"אני יודעת, אבל חבל שאשאר בתפקיד שאני מרגישה שאינני ממלאת כמו שצריך." טענה אמירה. "אולי מישהי אחרת תעשה את זה טוב ממני."

נוכח התעקשותה הועברה לבית הספר למ"כים בכרמיאל, ושם נפגשה שוב עם הפלוגה כעבור זמן, וליתר דיוק – עם שרידי הפלוגה, שנותרו לאחר אסון גדול שבו נספו 44 מחבריהם. היא השתדלה להיות הכי חברה איתם וחדרה היה פתוח לפניהם לאתנחתא של קפה ושיחה מהלב בכל עת.

נשארה לה עוד כמחצית השנה עד לשחרורה מצה"ל, ובתקופה זו שעבדה את חופשותיה לביקורי ניחומים בבתי הנספים ברחבי הארץ, ככל שהספיקה. הביקורים היו טעונים ומרגשים, לעתים מביכים, במיוחד כשהתבקשה לספר על הבנים שנפלו, אבל לא היה לה הרבה לספר, שהרי הכירה אותם זמן קצר, מי מקרוב יותר ומי מרחוק יותר.

בכל זאת הרגישה שמחובתה לעשות את המעט הזה, שאיש לא ביקש ממנה לעשות, כמו שגרירה של הצבא או המדינה בכלל במינוי אישי, כדי להראות למשפחות שיש מי שאכפת לו. למשפחות שלא הצליחה להגיע אליהן, שלחה מכתבי תנחומים אישיים, כגון למשפחה אחת בדרום הרחוק, שממנה זכתה לקבל מכתב תשובה שחימם את לבה, אולי אף יותר משעשה מכתבה לאותה משפחה. מסע הניחומים בין המשפחות היה תרומתה הלאומית שחתמה את שירותה הצבאי.